

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้

เชิงสร้างสรรค์

โดย

นายอดิเทพพงศ์ วัชรารักษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้
เชิงสร้างสรรค์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

MANAGEMENT POLICY SUGGESTIONS CONCERNING TEMPLE
TOURIST ATTRACTION DEVELOPMENT AS CREATIVE LEARNING RESOURCES

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy (DEVELOPMENT EDUCATION)
Department of Education Foundations
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2018
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
โดย	อติเทพพงศ์ วัชรภักดิ์
สาขาวิชา	พัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาคชภูมิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ศาสตราจารย์ ดร. คณิต เขียววิชัย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

.....	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)	
พิจารณาเห็นชอบโดย	
.....	ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ศาสตราจารย์ ดร. คณิต เขียววิชัย)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลุียง วีระนาวัน)	
.....	ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(รองศาสตราจารย์ กัญญรัตน์ เวชศาสตร์)	

56260911 : พัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาคุณภูมิบัณฑิต

คำสำคัญ : ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย, แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด, แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

นาย อติเทพพงศ์ วัชรารักษ์: ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ศาสตราจารย์ ดร. คณิต เขียววิชัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว 2) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยกลุ่มตัวอย่างคือผู้ที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดในจังหวัดนครปฐม จำนวน 420 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบโควต้า และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารวัดและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 11 คน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง นำข้อมูลที่ได้ที่มาวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix Analysis เพื่อจัดทำร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและรับรองข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้วยการจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติบรรยาย การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการดำเนินการ มีความพร้อม สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย มีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่า มีจุดเด่นด้านศิลปะและวัฒนธรรม มีเอกลักษณ์และมีชื่อเสียงในระดับโลก ทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เรียนรู้ สร้างความประทับใจ อันทำให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจทั้งวัด ชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งจะทำให้การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน ส่วนการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ วิเคราะห์ที่ได้ 8 องค์ประกอบในชื่อ PAMAVASS ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะด้านการประชาสัมพันธ์ (Public Relation) 2) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) 3) การจัดการ (Management) 4) สถานที่ (Attractions) 5) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว (Values) 6) กิจกรรม (Activities) 7) การให้บริการ (Services) และ 8) การส่งเสริมการท่องเที่ยว (Support)

56260911 : Major (DEVELOPMENT EDUCATION)

Keyword : POLICY SUGGESTION, TEMPLE TOURIST ATTRACTION, CREATIVE LEARNING RESOURCES

MR. ADITHEPPONG WATCHARAPIRAK : MANAGEMENT POLICY SUGGESTIONS CONCERNING TEMPLE TOURIST ATTRACTION DEVELOPMENT AS CREATIVE LEARNING RESOURCES THESIS ADVISOR : PROFESSOR KANIT KHEOVICHAI, Ph.D.

This research aimed 1) to study the current status of temples that are classified as tourist attractions 2) to suggest policies concerning the management of temple tourist attractions and the development of these attractions to be creative learning resources. The participants of this study, through quota sampling, include 420 tourists visiting temples in Nakhon Pathom Province. In addition, in-depth interviews with 11 temple administrators and experts through purposive sampling were conducted. The data obtained were analysed using SWOT Analysis and TOWS Matrix Analysis to provide suggestions for management policies concerning temple tourist attraction development. Subsequently, the suggested policies were reviewed by a group of experts with connoisseurship in this area. The instruments employed in this study include questionnaires and structured interview forms. The data were analysed by descriptive statistics, content analysis, and validated by data triangulation.

The results showed that the current temple tourist attractions have taken proper actions and are ready to accommodate diverse groups of tourists. Moreover, these temples are potentially effective learning resources, highlighting artistic and cultural features, unique features, and international recognition. All sectors involved have been cooperative in promoting educational tourism leading to visitors' positive impression, benefiting the temples, communities, and public and private sectors involved. All of these factors contribute to sustainable growth of temple tourism. The management policy suggestions to develop temple tourist attractions to be creative learning resources consist of eight components, namely PAMAVASS, which include 1) Public Relation 2) Amenities 3) Management 4) Attractions 5) Values 6) Activities 7) Services and 8) Support.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้รับความเมตตาและความกรุณาอย่างสูงจากบุคคลหลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. คณิต เขียววิชัย อาจารย์ที่ปรึกษาหลักวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ภัฏญรัตน์ เวชศาสตร์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้เสียสละเวลา ทูมเททั้งร่างกายและแรงใจในการอบรมสั่งสอน ให้ข้อชี้แนะและข้อคิดเห็นพร้อมทั้งให้คำปรึกษาในการปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่บกพร่อง ตลอดจนให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ทุกขั้นตอนอย่างละเอียดจนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร.อุยง วีระนาวัน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมที่กรุณาได้ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่อง จนทำให้ วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบนมัสการพระครูภาวนาวิมล ว. (สุพร ชัย สารธมโม) เจ้าอาวาสวัดสระกระเทียม เจ้าคณะอำเภอเมืองนครปฐม ซึ่งเป็นผู้ให้กำลังใจที่สำคัญในการทำวิทยานิพนธ์นี้ โดยได้เมตตาอบรมสั่งสอน ชี้แนะและให้ข้อคิดต่างๆแก่ผู้วิจัยอันทำให้ได้น้อมนำมาปฏิบัติ จนทำให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสำเร็จด้วยดี ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

ขอกราบนมัสการเจ้าอาวาสและผู้แทนของวัดทั้ง 7 วัด ด้วยความขอบพระคุณที่กรุณาการให้สัมภาษณ์และให้ความอนุเคราะห์ ในการเก็บข้อมูลอย่างดียิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.บุษบา กนกศิลป์ธรรม และรองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.ดร.นพจุจ ศักดิ์ศิริ ให้คำปรึกษา ตลอดจนการให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุนอารมณเลิศ และคณาจารย์ผู้สอนประจำโครงการปริญญาเอก สาขา วิชาพัฒนศึกษาภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษาทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนถ่ายทอดความรู้ ข้อคิด และคำแนะนำต่างๆในการเรียน การทำ วิทยานิพนธ์แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษา ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะในการ ปรับปรุง แก้ไขอันทำให้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีประสิทธิภาพ

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาตรวจสอบประเมิน และให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขร่าง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ขอขอบพระคุณกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ในการนำมา วิเคราะห์ สังเคราะห์และประมวลผลการวิจัยให้เป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าอันทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นประโยชน์สืบต่อไป

ขอขอบคุณ คุณสุกัญญา กิมเปียม ที่เป็นกำลังใจให้ความช่วยเหลือในการเรียนการทำวิทยานิพนธ์ และอยู่เคียงข้างตลอด ระยะเวลาที่ผ่านมา

ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.ลักษณา เกตุราพันธ์ ดร.ปวรุตม์ ฐิติพิงศิริกุล คุณธนวรรณ ชาวบาง และคุณกุลภรณ์ หงษ์ทอง เพื่อน ที่เป็นกำลังใจและช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอดผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อพิทักษ์ คุณแม่ฉลอม วีชราภริรักษ์ บิดาและมารดาอันเป็นที่รักและเคารพอย่างสูง ตลอดจนน้อง และหลานทุกคนที่ให้การส่งเสริม สนับสนุนและเป็นกำลังใจตลอดมาอันทำให้ผู้วิจัยได้มีความสำเร็จในวันนี้

คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาพระคุณแก่บุพการี บูรพาจารย์ทุกท่านที่ได้วางรากฐาน การศึกษาและบุคคลผู้มีพระคุณที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นด้วย

อติเทพพงศ์ วีชราภริรักษ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. คำถามการวิจัย.....	12
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	13
4. ขอบเขตของการวิจัย.....	13
5. นิยามศัพท์เฉพาะ.....	15
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	15
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	16
1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว.....	16
2. แนวคิดที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม.....	21
3. แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์.....	26
4. แนวคิดเกี่ยวกับข้อเสนอเชิงนโยบาย.....	36
5. บริบทและข้อมูลทั่วไปของจังหวัดนครปฐม.....	52
6. บริบทและข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับวัดที่สำคัญในจังหวัดนครปฐม.....	55
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	69

8. กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	98
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	99
ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว.....	99
ขั้นตอนที่ 2 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์.....	108
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	111
ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว	112
ขั้นตอนที่ 2 ผลการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์.....	197
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	214
1. สรุปผลการวิจัย	214
2. อภิปรายผล	216
3. ข้อเสนอแนะ	221
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	222
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	222
รายการอ้างอิง.....	223
ภาคผนวก.....	237
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	238
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย.....	267
ภาคผนวก ค ผลการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม.....	272
ภาคผนวก ง หนังสือขอเชิญเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย.....	282
ภาคผนวก จ หนังสือขอสัมภาษณ์และขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล.....	288
ภาคผนวก ฉ หนังสือขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	300
ประวัติผู้เขียน.....	306

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 จำนวนและรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	4
ตารางที่ 2 สรุปขั้นตอนการวิจัย.....	110
ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	112
ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม ...	116
ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจด้านคุณค่าแหล่งท่องเที่ยว	123
ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจด้านการจัดการและการดำเนินการ	124
ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่	125
ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	126
ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจด้านการจัดการสถานที่	128
ตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจด้านการส่งเสริมและ	129
ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจด้านกิจกรรมในวัด.....	130
ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจด้านการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว	132
ตารางที่ 13 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางการจัดการด้านบทบาทของแหล่งเรียนรู้	133
ตารางที่ 14 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางการจัดการด้านวิธีการจัดการเรียนรู้	134
ตารางที่ 15 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการวัดเพื่อให้เป็นแหล่ง เรียนรู้.....	136
ตารางที่ 16 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis).....	182
ตารางที่ 17 การวิเคราะห์ TOWS Matrix.....	193

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ลักษณะและเป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม.....	22
ภาพที่ 2 ที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัดนครปฐม.....	54
ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	98
ภาพที่ 4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการประชาสัมพันธ์ (Public Relation).....	208
ภาพที่ 5 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities).....	208
ภาพที่ 6 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการจัดการ (Management)	209
ภาพที่ 7 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านสถานที่ (Attractions).....	209
ภาพที่ 8 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว (Values).....	210
ภาพที่ 9 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านกิจกรรม (Activities).....	210
ภาพที่ 10 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการให้บริการ (Services).....	211
ภาพที่ 11 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว (Support).....	211
ภาพที่ 12 การสังเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์กับองค์ประกอบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด	212

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากรายได้จากการท่องเที่ยวมีมูลค่าสูงเป็นอันดับต้นๆของประเทศเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวยังเป็นสิ่งต้องการจำเป็นอย่างยิ่งในยุคของโลกาภิวัตน์ การท่องเที่ยวในประเทศไทยได้มีการพัฒนามาตั้งแต่ พ.ศ. 2467 ซึ่งเป็นช่วงที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ครั้นทรงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการรถไฟได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวกันมากขึ้น ทั้งนี้ ในครั้งนั้นการท่องเที่ยวของไทยเป็นไปในลักษณะของการชมธรรมชาติและสถานที่ราชการ หรือสถานที่สำคัญที่ชาวต่างประเทศเคยมาพำนักอยู่ในบริเวณนั้น (วาริษฐ์ มัชชบุรุษ, 2552) ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในประเทศจึงได้มีการออกพระราชบัญญัติในการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพื่อยกระดับองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นหน่วยงานที่บริหารการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสามารถทำงานได้กว้างขวาง และครอบคลุมมากยิ่งขึ้นจึงได้มีการปรับชื่อหน่วยงานองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และได้พัฒนามาเป็นกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในเวลาต่อมา ซึ่งมีการกิจสำคัญในการบริหารยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศให้ดำเนินไปอย่างเป็นเอกภาพในทิศทางเดียวกันโดยมีวิสัยทัศน์ว่าการท่องเที่ยวกับอุตสาหกรรมนั้นเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจของประเทศอันเป็นรายได้ซึ่งเป็นเงินตราของประเทศที่จะต้องรักษาให้รายได้ดังกล่าวอยู่ระดับที่เพิ่มสูงยิ่งขึ้นไป แต่เนื่องจากในปัจจุบันมีความตื่นตัว แข่งขันเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวในแต่ละประเทศกันมากขึ้นจึงจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ที่จะให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เกี่ยวกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยให้เจริญเติบโตมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ กลยุทธ์ที่มีการกำหนดใช้ในการดำเนินงานก็คือการเพิ่มการตลาดให้มากขึ้น โดยการส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพสูง เพื่อจะสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยให้มีจำนวนสูงขึ้นตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งจากการวิเคราะห์แนวทางที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้เห็นได้ว่าการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นนั้นสามารถทำได้โดยจะต้องมีการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆให้มีความหลากหลายมีการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมแหล่ง

ท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้เกิดความสะดวกสบายในการเดินทางไปท่องเที่ยวจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีการจัดทำรายการส่งเสริมการขายอย่างกว้างขวาง เป็นต้น (กนกวรรณ พินธุกนก, 2550)

การที่จะต้องมีการวางกลยุทธ์ต่างๆดังกล่าวข้างต้นนี้ก็เพราะการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญที่ส่งผลต่อประเทศชาติในส่วนรวมและส่งผลที่เกี่ยวกับส่วนบุคคล หรือปัจเจกชนด้วย กล่าวคือ ในด้านที่ส่งผลต่อประเทศชาติโดยส่วนรวมนั้นก็เพราะการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งแก่ระบบเศรษฐกิจ โดยทำรายได้เป็นอันดับหนึ่งให้แก่ประเทศ เมื่อเทียบกับสินค้าส่งออกอื่นๆ การท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญต่อภาพเศรษฐกิจของประเทศที่สำคัญยิ่ง เช่น เป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ ช่วยลดการขาดดุลการชำระเงินตราต่างประเทศ นอกจากนี้ การท่องเที่ยวต้องมีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธุรกิจต่างๆอีกหลายด้าน เช่น ด้านการขนส่งคมนาคม ด้านการโรงแรม การบริการ ตลอดจนการผลิตสินค้าซึ่งช่วยกระตุ้นให้เกิดการงานอาชีพเกี่ยวกับเศรษฐกิจของชุมชน อันเป็นการช่วยสร้างอาชีพ ทำให้เกิดการจ้างงาน ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของท้องถิ่น และก่อให้เกิดการกระตุ้นการผลิต การบริการในด้านต่างๆ ในรูปแบบของการประดิษฐ์สินค้าเป็นของที่ระลึก ฯลฯ ซึ่งทำให้เห็นได้ว่า การท่องเที่ยวยังมีความสำคัญต่อสังคมของประเทศด้วย เช่น ช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่น ช่วยสร้างความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น ช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมและยังสามารถช่วยลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนท้องถิ่นได้อีกด้วย ทั้งนี้ บทบาทของการท่องเที่ยวที่มีผลต่อส่วนรวมจึงมีความสำคัญซึ่งไม่ควรมองข้ามก็คือ การท่องเที่ยวสามารถสร้างให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันของผู้มาเยือน อันเป็นการสร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศชาติ หรือเป็นที่รู้จักของนานาประเทศได้อย่างก้าวไกลนั่นเอง นอกจากนี้ ด้านที่ส่งผลต่อส่วนบุคคลหรือปัจเจกชน จะเห็นได้ชัดว่าผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวนั้นย่อมได้รับประสบการณ์ชีวิตที่แปลกใหม่ไปจากสิ่งที่ตนคุ้นเคย ทำให้ได้พักผ่อนคลายความเคร่งเครียดจากการงาน มีความสุข ได้รับมุมมองใหม่เปิดโลกทัศน์หรือทำให้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลมากขึ้น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทำให้มีความเข้าใจเพื่อนมนุษย์ที่มีความแตกต่างทั้งทางสังคม และวัฒนธรรมรวมทั้งยังสามารถฝึกการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมใหม่ ทำให้เกิดการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีต่อกันในมวลหมู่ประชาชาติ ได้รู้จักมิตรใหม่อันทำให้เกิดการติดต่อประสานงานในด้านต่างๆต่อไป เป็นต้น ดังสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2549) ได้ทรงปรารภไว้ในหนังสือ "ย่าแดนมังกร" ซึ่งทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นจากบันทึกการเสด็จ ฯ เยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเป็นทางการครั้งแรก ความตอนหนึ่งว่า

ข้าพเจ้าถือว่าการที่ได้ท่องเที่ยวไปในโลกกว้างทั้งในประเทศและนอกประเทศ เป็นการศึกษาความเป็นไปของธรรมชาติและสังคม แม้ว่าชีวิตของคนจะน้อยนัก เมื่อเทียบกับชีวิตของธรรมชาติ ภูเขา ทะเล และแม่น้ำ แต่เราอาจจะใช้เวลาที่มีอยู่ให้คุ้มค่าในการเรียนรู้ชีวิต เพื่อรับใช้สังคมและประเทศชาติที่เราอาศัยอยู่ การที่ได้ไปที่อื่นนอกจากบ้านเกิดเมืองนอนก็ดีไปอย่างหนึ่ง คือ ได้เห็นว่าคนอื่นเขาทำอย่างไรกับชาติของเขา ยิ่งได้เป็นแขกของรัฐบาลอย่างนี้ยิ่งดีใหญ่ เพราะเขาจะพยายามเลือกสรรให้เราดูสิ่งที่เขาคิดว่าดีที่สุด ซึ่งเราจะได้ออกสราบทัศนคติ และค่านิยมในสังคมปัจจุบันของประเทศนั้น ๆ ส่วนดีบางส่วนของเขาอาจจะพอเข้ากับพื้นฐานของเรา และเป็นสิ่งที่เรายังนึกไม่ถึงเราก็จะได้ทำเป็นการรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติน่ากลั่นกรอง ดีกว่านั่งอยู่บ้าน แล้วดูดราม่าของติ่งบ้างไม่ติ่งบ้างของเขาโดยไม่รู้ตัว

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นได้ว่า การท่องเที่ยวมีบทบาททั้งในส่วนรวมของประเทศ และเป็นประโยชน์เฉพาะบุคคล ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวมีส่วนช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจของประเทศด้วยการสร้างรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศที่อยู่ในอันดับสูงมาโดยตลอดทำให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำทางด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียที่ประสบความสำเร็จ และเป็นแบบอย่างของหลายประเทศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับแผนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แผนการตลาดท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ดังจะเห็นได้ว่า กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้เร่งรัดนโยบายหลายด้านเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจหลักด้วยการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้มากที่สุด โดยในปี 2561 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย วางเป้าหมายการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวในปีหน้าเพิ่มขึ้น 10% โดยมีรายได้ 3.1 ล้านล้านบาท เป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ 2.1 ล้านล้านบาท และรายได้จากการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศ 1 ล้านล้านบาทซึ่งจะทำให้มีรายได้เพิ่มจากปี 2560 ที่ตั้งเป้าไว้ว่าจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวอยู่ที่ 2.76 ล้านล้านบาท รายได้ดังกล่าวโดยเป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ 1.8 ล้านล้านบาท และรายได้จากการเดินทางเที่ยวในประเทศ 9.5 แสนล้านบาท โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์เรื่องเวลาและความสมดุลของการเดินทางสู่แหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศ ด้านการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวในปี 2561 มีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวต่างชาติ 5% จากปี 2560 ที่คาดว่าจะ

มีจำนวน 34-35 ล้านคน และจำนวนการเดินทางเที่ยวในประเทศอยู่ที่ 162 ล้านคน/ครั้ง (หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ วันที่ 13 - 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2560)

ผู้วิจัยขอนำตารางแสดงจำนวนนักท่องเที่ยว และรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติใน ปี พ.ศ.2552-2560 มาแสดงไว้ ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ปี (พ.ศ.)	จำนวน (ล้านคน)	รายได้ (ล้านบาท)
2552	14.15	510,255.05
2553	15.94	592,794.09
2554	19.23	776,217.20
2555	22.35	983,928.36
2556	26.55	1,207,145.82
2557	24.81	1,147,653.49
2558	29.88	1,447,158.05
2559	32.59	1,640,000.00
2560	35.38	1,824,042.35

ที่มา: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2560)

จากสถิติการเติบโตของการท่องเที่ยวในปี 2560 ชำ้ต้น พบว่า มีนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาเที่ยวไทยจำนวน 35.38 ล้านคน เพิ่มขึ้น 8.57 สร้างรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ 1,824,042.35 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้น 11.66 หากเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จากจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เพิ่มสูงขึ้นติดอันดับที่ 11 ของโลก ทั้งนี้ สะท้อนให้เห็นจากแนวโน้มจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยในระยะที่ผ่านมาจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 14.15 ล้านคน ในปี 2552 มาเป็น 29.88 ล้านคน ในปี 2558 นับได้ว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวมากเป็นอันดับที่ 11 ของโลก ด้านแนวโน้มนักท่องเที่ยวภายในประเทศ (ไทยเที่ยวไทย) พบว่า ในช่วงปี 2554

- 2558 มีการเติบโตกว่าร้อยละ 9 ต่อปี โดยในปี 2557 นักท่องเที่ยวไทยเดินทางคิดเป็น 136.2 ล้านคน/ครั้ง และเพิ่มสูงขึ้นในปี 2558 ที่ 138.8 ล้านคน/ครั้ง ส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามจำนวนนักท่องเที่ยว โดยในปี 2556 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวอยู่ที่ 1.2 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้น ร้อยละ 19.08 จากปีที่ผ่านมา แม้ว่าในปี 2557 รายได้จากการท่องเที่ยวลดลงเหลือจำนวน 1.17 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 4.93 แต่รายได้ก็สามารถปรับตัวขึ้นสูงกว่าระดับเดิมมาอยู่ที่ 2.23 ล้านล้านบาท ในปี 2558 ซึ่งในจำนวนนี้แบ่งเป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวน 1.44 ล้านล้านบาท และรายได้จากนักท่องเที่ยวไทย จำนวน 0.79 ล้านล้านบาท นอกจากนี้จากการเก็บสถิติของ UNWTO ประเทศไทยมีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติสูงถึง 44.6 พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือสูงเป็นอันดับที่ 6 ของโลก ทั้งนี้ คาดการณ์ว่ารายได้จากการท่องเที่ยวทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ในปี 2559 จะมีรายได้รวม 2.4 ล้านล้านบาท และในปี 2560 จะมีรายได้สูงถึง 2.5 ล้านล้านบาท (แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. 2560 – 2564))

จากข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ท่องเที่ยวในประเทศไทย ดังกล่าว ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการบรรลุเป้าหมายรายได้จากการท่องเที่ยว ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีกรอบนโยบาย และร่างแผนการดำเนินงานในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อนึ่ง เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมไปด้วยทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างหลากหลายหลายมีสถานที่ท่องเที่ยวกว่า 700 แห่ง ทั่วประเทศ มีเทศกาล วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนวิถีชีวิตที่ประทับใจและสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่ามีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง (นุกูล ชมภูนิช, 2542) ทั้งนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยแบ่งประเภทการท่องเที่ยวตามความสำคัญ และสภาพแวดล้อมได้ 12 ประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourism) แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวิทยาการ (Arts and Sciences Educational Attraction Standard) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (Historical Attraction) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attraction) แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ (Recreational Attraction) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด (Beach Attraction) แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทเกาะ และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทแก่ง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2560) ในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณคดี โบราณสถาน และศาสนานั้น กล่าวได้ว่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย ซึ่งเป็นชาติที่มีอารยธรรมมาแต่โบราณ

ดังปรากฏ มีศิลปวัฒนธรรมประจำชาติสืบทอดให้เห็นเป็นประจักษ์พยานอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ก็ยิ่งแสดงให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมของชาติได้เป็นอย่างดีด้วย อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าสิ่งเหล่านี้จะสร้างด้วยวัสดุที่คงทน และเป็นสิ่งก่อสร้างที่มีความแข็งแรงมั่นคงอันทำให้คงสภาพตราប់ถึงปัจจุบันได้ก็ตาม แต่ก็พบว่าสิ่งก่อสร้างที่เป็นโบราณวัตถุและโบราณสถานต่าง ๆ นั้น มีสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมไปมากบ้างน้อยบ้าง และมีการเสื่อมสลายได้ หากขาดการดูแลรักษา อนึ่ง เนื่องจากโบราณวัตถุ และโบราณสถานต่าง ๆ นั้น เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญ แสดงความเป็นชาติบ้านเมืองได้อย่างดียิ่ง ดังหลักฐานจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญ และคุณค่าของทรัพยากร วัฒนธรรมประเภทโบราณสถาน และโบราณวัตถุ อันควรช่วยกันอนุรักษ์ให้มีความวัฒนาถาวรสืบไป ทั้งนี้ พระราชดำรัสในวโรกาสเสด็จพระราชดำเนิน เปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พุทธศักราช 2504 นั้น สมลักษณ์ เจริญพจน์ (2539) ได้นำพระราชดำรัสดังกล่าว มาแสดงไว้ ดังนี้

โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และโบราณสถานทั้งหลายนั้น ล้วนเป็นของมีคุณค่าและจำเป็นแก่การศึกษาค้นคว้าในทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ และโบราณคดี เป็นเครื่องแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติไทย ที่มีมาแต่อดีตกาล สมควรจะสงวนรักษาให้คงทนถาวร เป็นสมบัติส่วนรวมของชาติไว้ตลอดกาล โดยเฉพาะโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ควรจะได้มีพิพิธภัณฑ์สถานเก็บรักษาและตั้งแสดงให้นักศึกษาและประชาชนได้ชมและศึกษาหาความรู้ให้มากและทั่วถึงยิ่งกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้

นอกจากนี้ ยังได้นำพระราชดำรัสในวโรกาสที่เสด็จประพาสอยุธยา เมื่อพุทธศักราช 2506 และได้ทอดพระเนตรเห็นอาคารสมัยใหม่หลังหนึ่ง สร้างขึ้นบนสถานที่ซึ่งเคยเป็นซากโบราณสถาน มาแสดงไว้ด้วย ดังนี้

การสร้างอาคารสมัยนี้ คงจะเป็นเกียรติสำหรับผู้สร้างคนเดียว แต่เรื่องโบราณสถานนั้นเป็นเกียรติของชาติ อีฐูเก่า ๆ แผ่นเดียวก็มีค่า ควรช่วยกันรักษาไว้ ถ้าเราขาดสุโขทัย อยุธยาและกรุงเทพฯ แล้ว ประเทศไทยก็ไม่มีความหมาย

หากจะกล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุและ วัฒนธรรม (Archaeological, Historical and cultural site) แล้วจะเห็นได้ว่า จังหวัดนครปฐมเป็น จังหวัดหนึ่งในเขตมหานครที่มีความรุ่งเรืองทางศาสนาและอารยธรรม มีแหล่ง ท่องเที่ยวที่มีความสำคัญมากมายทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี โบราณสถาน สถาปัตยกรรม ศิลปะและวัฒนธรรม รวมทั้งขนบธรรมเนียม โบราณราชประเพณีต่างๆ นอกจากนี้ นครปฐมยังเป็น เส้นทางสู่ภาคตะวันตกและภาคใต้ เป็นจังหวัดที่มีประวัติความเป็นมายาวนานในแผ่นดินสุวรรณภูมิ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวว่า เมืองนครปฐมแต่เดิมนั้นตั้งอยู่ริมทะเล เป็นเมืองเก่าแก่ มี ความเจริญรุ่งเรืองมานับตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิ และเป็นราชธานีสำคัญในสมัยทวารวดี ในยุคนั้น นครปฐมเป็นแหล่งเผยแพร่อารยธรรมจากประเทศอินเดีย ซึ่งรวมทั้งพุทธศาสนา นครปฐมจึงเป็น ศูนย์กลางของความเจริญ มีชนชาติต่างๆอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อมาได้เกิดความ แห้งแล้งขึ้นในเมืองนครปฐม เพราะกระแสน้ำที่ไหลผ่านตัวเมืองเปลี่ยนเส้นทาง ประชาชนจึงอพยพไป ตั้งหลักแหล่งอยู่ริมน้ำ และสร้างเมืองใหม่ขึ้นชื่อ “เมืองนครไชยศรี” หรือ “ศรีวิชัย” นครปฐมจึง กลายเป็นเมืองร้างมาเป็นเวลาหลายร้อยปี จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะ ทรงผนวชได้ธุดงค์ไปพบพระปฐมเจดีย์ และทรงเห็นว่าเป็นเจดีย์องค์ใหญ่ไม่มีที่ใดเทียบเท่า ครั้นเมื่อ เสด็จขึ้นครองราชย์ จึงโปรดฯ ให้ก่อเจดีย์แบบลังกาครอบองค์เดิมไว้โดยให้ชื่อว่า “พระปฐมเจดีย์” ทรงปฏิสังขรณ์สิ่งต่างๆ ในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ให้มีสภาพดีและโปรดฯ ให้ขุดคลองเจดีย์บูชา เพื่อให้การเสด็จมานมัสการสะดวกขึ้น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เริ่ม ก่อสร้างทางรถไฟสายใต้ผ่านเมืองนครปฐมซึ่งขณะนั้นยังเป็นป่ารก พระองค์จึงทรงพระกรุณาโปรด เกล้าฯ ให้ย้ายเมืองจากตำบลท่านา อำเภอนครชัยศรี มาตั้งที่บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์เหมือนเช่นครั้ง สมัยโบราณ ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ สร้างพระราชวังสนามจันทร์เป็นที่เสด็จแปรพระราชฐานและฝึกซ้อมรบเสือป่า โดยทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้ตัดถนนเพิ่มขึ้นอีกหลายสาย และสร้างสะพานเจริญศรัทธาข้ามคลองเจดีย์บูชาเชื่อม ระหว่างสถานีรถไฟกับองค์พระปฐมเจดีย์ รวมทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญพระร่วงโรจน ฤทธิ์มาประดิษฐาน ณ วิหารทางด้านทิศเหนือขององค์พระปฐมเจดีย์และบูรณะองค์พระปฐมเจดีย์ให้ สมบูรณ์สวยงามดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อจากเมือง “นคร ไชยศรี” เป็น “นครปฐม” (สำนักงานจังหวัดนครปฐม, 2560)

การที่จังหวัดนครปฐมมีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าดังกล่าวยังคงกล่าวทำให้มีสถานที่ ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ นอกจากนี้ สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนครปฐมอีกประเภทหนึ่งที่ได้รับ

ความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมากก็คือแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในสังคมไทยมาตั้งแต่อดีต อิทธิพลของพุทธศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดวิถีชีวิตของชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งที่รวบรวมงานศิลปวิทยาการและความรู้มากมายหลายสาขาคงตลอดจนเป็นแหล่งรวมของศิลปกรรมที่มีคุณค่า เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งงานศิลปกรรมต่างๆ เหล่านี้นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าและเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย ด้วยเหตุนี้ ปัจจุบันวัดจึงมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมคือการเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถานที่สำคัญ เพราะภายในวัดประกอบไปด้วยศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นอารยธรรมและความเจริญของชาติอันเป็นแหล่งรวมที่สามารถศึกษาย้อนกลับได้ในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรมรวมทั้งยังสามารถเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนได้อีกด้วย และการตั้งถิ่นฐานของชุมชน นอกจากนี้ วัดยังเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงาม สงบและ สันโดษตามหลักพระพุทธศาสนา (รสิกา อังกูร, 2544)

คุณค่าของวัดดังกล่าวข้างต้นทำให้เห็นว่าวัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ เพราะมีพุทธศิลป์เป็นสิ่งจูงใจ และพุทธศิลป์นั้นเป็นทัศนูปกรณ์ในการสอนธรรมะได้อย่างยอดเยี่ยม และเมื่อศึกษาความหมายของพุทธศิลป์ให้ลึกซึ้งแล้วจะเห็นว่า เป็นเรื่องของธรรมะทั้งสิ้น ดังนั้น การทำนุบำรุงวัดหรืออนุรักษ์ไว้นั้นมีคุณค่าทั้งในด้านของทางการดำรงพระพุทธศาสนาไว้และเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วย นอกจากนี้ วัดยังเป็นแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถจะทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของชาติดีขึ้นได้ (สุภาพร วรพล, 2546) วัดยังมีคุณค่าอื่นอีกหลายประการเนื่องจากแหล่งรวมของวัฒนธรรม มีทรัพยากรทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมซึ่งขึ้นอยู่กับการประดิษฐ์สร้างสรรค์ให้ประณีต หากมองอย่างผิวเผินก็จะเห็นว่าวัดเป็นสถานที่มาเพื่อถ่ายรูปที่สวยงาม ส่วนชาวต่างชาติจำนวนมากที่มีพื้นฐานศาสนาและวัฒนธรรมต่างกันก็มาเพียงเพื่อถ่ายรูปเพราะเห็นเป็นความแปลกใหม่ บางครั้งก็พบว่ามีการทำกริยาที่ไม่เหมาะสมด้วย ส่วนคนไทยบางกลุ่มมาวัดก็มีได้มาเพื่อสร้างเสริมปัญญาให้เพิ่มพูน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะวัดไม่ได้แสดงบทบาทอย่างชัดเจนว่าวัดจะสามารถเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาสังคมได้ อนึ่ง บทบาทของวัดสามารถสนองประโยชน์ได้ทั้ง 2 ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมและด้านการนารายได้เข้ามาทำนุบำรุงวัด ทำนุบำรุงท้องถิ่น จังหวัด และประเทศโดยรวม ขณะเดียวกันวัดก็เป็นแหล่งที่สามารถให้ความรู้ความคิดที่กว้างขวางขึ้น ให้ความสงบ ความร่มเย็นแก่ผู้มาเยือน ซึ่งจะช่วยให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจพุทธศาสนาได้ดีขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากวัฒนธรรมของ

ชุมชน ของสังคมไม่ว่าที่ใดในโลกจะเห็นได้ว่า ไม่มีอะไรเป็นหลักได้ดีเท่ากับศาสนา ศาสนาจึงเป็นรากเหง้าของการตั้งชุมชน และสังคม (กนกวรรณ ดุงศรีแก้ว, 2542)

วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม เป็นที่ประกอบพิธีกรรม เป็นแหล่งรวมของศิลปกรรมอันล้ำค่าทั้งด้านสถาปัตยกรรม ปฏิมากรรมและจิตรกรรม ที่ศิลปินได้ถ่ายทอดลักษณะเด่นของคำสอนทางพระพุทธศาสนาออกมาในงานศิลปะอย่างกลมกลืนน่าชื่นชมเป็นพุทธศิลป์ที่ให้คุณค่าทั้งด้านความงาม และทั้งเป็นสื่อให้คนได้เข้าถึงธรรมปฏิบัติซึ่งช่วยกล่อมเกลาจิตใจมนุษย์ให้อ่อนโยน และสะอาดบริสุทธิ์ขึ้น พุทธศิลป์ที่ปรากฏในวัดจึงเป็นศิลปะแห่งอุดมคติที่ให้คุณค่า และความหมายเชิงจริยธรรมอย่างสูง (ภัชกรบด ฤทธิ์เต็ม, 2550) อนึ่ง วัดหรือศาสนสถานในปัจจุบันได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแหล่งหนึ่งที่ผู้คนต่างให้ความสนใจเพิ่มสูงขึ้นเป็นลำดับและเป็นเหตุให้วัดหรือศาสนสถานบางแห่งได้ปรับบทบาทใหม่เพิ่มขึ้นจากเดิมที่เคยจำกัดไว้สำหรับเป็นสถานที่ปฏิบัติกิจของสงฆ์ และศาสนพิธีของชาวบ้าน หรือเป็นสถานที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของผู้คนในชุมชนที่แต่ละวัดนั้นตั้งอยู่มาเป็นสถานที่รองรับนักท่องเที่ยวที่มาจากต่างถิ่น ทั้งนี้ เพราะวัดได้ขยายบทบาทโดยอาศัยคุณสมบัติของศาสนสถานเป็นแรงจูงใจให้เกิดการท่องเที่ยว ซึ่งการปรับบทบาทของวัดในมิติของการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่สูญเสียสภาพความเป็นวัดได้นี้ (กรรณิกา คำดี, 2558) นับว่าเป็นการเพิ่มบทบาทที่สำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่ง เพราะวัดเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจ และก่อให้เกิดความศรัทธาของประชาชน ดังนั้น จึงทำให้วัดเป็นแหล่งถ่ายทอดเรื่องราวความเป็นมาระหว่างวัฒนธรรมกับชุมชน เป็นศูนย์กลางของชุมชนที่รวบรวมมรดกทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมอันวิจิตรงดงามบริบูรณ์ที่ทรงคุณค่าอันทำให้เกิดการอนุรักษ์โบราณวัตถุ โบราณสถานซึ่งเป็นสมบัติของชาติและเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดความภูมิใจแก่ผู้สนใจและนักท่องเที่ยวในการเยี่ยมชม นอกจากนี้ วัดยังประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทั้งทางภูมิสถาปัตยกรรมและทางธรรมชาติที่สวยงาม วัดจึงเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และมีคุณค่าทางศิลปะที่นักท่องเที่ยวสนใจ ด้วยเหตุนี้จึงควรมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ที่มีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ ศาสนา ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมของชาติอันจะเป็นการพัฒนาจิตใจและปัญญาสืบต่อไปด้วย

อนึ่ง ในประเทศไทยมีวัดอยู่ทั่วทุกภาคโดยมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้มีภารกิจดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับวัดโดยตรง ทั้งนี้ วัดต่างๆได้เปิดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชม เนื่องจากวัดสามารถเป็นแหล่งที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี โบราณสถาน สถาปัตยกรรม ศิลปะ และวัฒนธรรม รวมทั้งขนบธรรมเนียม โบราณราชประเพณี

ต่างๆ ด้วยเหตุนี้ จึงถือได้ว่าวัดต่างๆ นั้นสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวแห่งใหม่อีกแห่งหนึ่งของประเทศได้เป็นอย่างดีเพราะนอกจากนักท่องเที่ยวจะได้รับข้อมูล ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในเขตวัดแล้ว ยังจะทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนาได้เป็นอย่างดีด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า วัดนั้นมีคุณค่า มีความน่าสนใจยิ่ง และมีความเหมาะสมที่ควรจะมีการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์อีกแห่งหนึ่งของประเทศ อันเป็นการสอดคล้องกับการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาคณะผู้สังคมนักเรียนรู้อุตสาหกรรมตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน และให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีเป้าหมายที่จะสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน ให้เป็นผู้มีนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ด้วยการสื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมถึงส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สนใจใฝ่รู้ และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559, 2554) ทั้งนี้ การสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้หรือสังคมฐานความรู้ นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมจะต้องสร้างลักษณะนิสัยรักการเรียนรู้ และทำให้ผู้คนในสังคมต้องตระหนักว่าการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ (คณิต เขียววิชัย และวรรณภา แสงวัฒนะกุล, 2557) อนึ่ง การเรียนการสอนในปัจจุบันนั้นมิได้จำกัดอยู่เพียงในห้องสี่เหลี่ยมแคบๆ แต่ต้องอาศัยการค้นคว้าจากสื่อเทคโนโลยีที่หลากหลายด้วยวิธีการและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้ สถานศึกษาจึงมิใช่เป็นสถานที่แห่งเดียวที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้เท่านั้น แต่กิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ เช่น โบราณสถาน และวัดนั้นก็สามารถที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ได้อย่างดีด้วยเช่นกัน ดังนั้น จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนหรือผู้ใฝ่รู้ได้ปฏิสัมพันธ์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เป็นแหล่งความรู้ที่มีคุณค่า ซึ่งจะช่วยให้บุคคลทั้งหลายสามารถได้รับรู้ข้อมูลมากขึ้น และสามารถเรียนรู้ได้ทั้งจาก “ครูคน” “ครูเครื่อง” และ “ครูธรรมชาติ” (ธเนศ เกิดข้า 2543) ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้จึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เพราะแหล่งเรียนรู้จะช่วยในการพัฒนาทักษะความสามารถในการเรียนรู้และการแสวงหาความรู้ของบุคคล นอกจากนี้ แหล่งเรียนรู้อย่างยิ่งจะก่อให้เกิดสิ่งที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ และรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายขึ้น ดังที่ ฐิตินันท์ สุวรรณเรือง (2553) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง สถานที่ บุคคล เหตุการณ์ ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ที่เป็นที่ยอมรับของข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ประสบการณ์ และความชำนาญที่สามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นรับรู้ได้ ซึ่ง

ผู้เรียนสามารถแสวงหาหรือเกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง นอกจากนั้น คำริ บุญชู (2548) กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสาร ความรู้และประสบการณ์ทั้งหลาย ที่สามารถทำให้ผู้เรียนรู้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการคิดได้เองปฏิบัติเองสร้างความรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยและต่อเนื่อง จนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และสุดท้ายก็เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่า แหล่งการเรียนรู้จะเป็นสถานที่ที่จัดรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้ต่างๆ เป็นศูนย์การรวมข้อมูลข่าวสารรวมทั้งกิจกรรม เพื่อทำการเผยแพร่จัดแสดงเพื่อการเรียนรู้ เป็นประโยชน์และตอบสนองต่อผู้ที่ต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม ความเจริญก้าวหน้าทั้งทางเทคโนโลยีและวิทยาการในสังคมโลกได้พัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้ต้องมีการปรับกระบวนการทัศน์ของการบริหารด้านต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและความทันสมัยของโลกในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบัน ก็ได้มีแนวคิดที่ก้าวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจใหม่ที่ความรู้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตและการแข่งขัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวประเภทวัดของไทยโดยมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะวัดในจังหวัดนครปฐมซึ่งเป็นจังหวัดที่มีภูมิหลังอันเก่าแก่โบราณและมีคุณค่าในด้านต่างๆหลายประการดังกล่าวข้างต้นแล้ว โดยผู้วิจัยเลือกวัดที่จะนำมาศึกษาจำนวน 7 วัด โดยศึกษาอำเภอละ 1 วัด ได้แก่ 1) อำเภอเมืองนครปฐม ได้แก่ วัดพระปฐมเจดีย์ 2) อำเภอกำแพงแสน ได้แก่ วัดไร่แตงทอง (หลวงปู่หลิว) 3) อำเภอนครชัยศรี ได้แก่ วัดศิระชะทอง (พระราหู) 4) อำเภอดอนตูม ได้แก่ วัดสามงาม 5) อำเภอบางเลน ได้แก่ วัดลำพญา 6) อำเภอสามพราน ได้แก่ วัดไร่ขิง และ 7) อำเภอพุทธมณฑล ได้แก่ วัดสุวรรณาราม ซึ่งวัดต่างๆดังกล่าวนี้เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางเพราะได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นจำนวนมาก อนึ่ง ในการเปิดวัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวดังกล่าวเบื้องต้น พบว่า มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทางมาท่องเที่ยวสถานที่ดังกล่าวจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 90 มีความเห็นสอดคล้องกัน คือ มีความชื่นชอบวัดต่างๆ และได้รับความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์และศิลปสถาปัตยกรรมอันเกี่ยวกับวัดต่างๆจากผู้นำชม แต่หากได้มีการเพิ่มเติมในส่วนที่นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ข้อมูลผ่านเทคโนโลยีได้ด้วยตนเองหรือมีการจัดนิทรรศการที่มีชีวิต โดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆก็จะทำให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจที่จะเรียนรู้ และได้รับข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ทั้งยังช่วยให้บรรยากาศของการเข้าชมวัดมีชีวิตชีวาได้มากขึ้นด้วย อนึ่ง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวทำให้ผู้วิจัยได้แนวคิดในการนำข้อคิดเห็นของนักท่องเที่ยวมาพัฒนาเป็นนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาวิทยานิพนธ์และงานวิจัยต่างๆ ซึ่งพบว่า ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ รูปแบบการ

จัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในวัด การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่สากล รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด และการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดเช่น วิทยานิพนธ์ของ ภัชรบถ ฤทธิ์เต็ม ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในวัด (2550) วิทยานิพนธ์ของ พัชรี ลิณีฐฎา ศึกษาเรื่องวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม : การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่สากล (2555) งานวิจัยของ พระมหาสุทิตย์ อาภากรโรว (อบอุ่น) พระปลัดเสนห์ ฌมมวโร ปรีชา วงศ์ทิพย์ พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปถญู ศึกษาเรื่อง รูปแบบและเครือข่ายการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย (2555) และ วิทยานิพนธ์ของ อารีย์ นัยพินิจ ฐิรชญา มณีเนตร ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และภัทรพงษ์ เกริกสกุล ศึกษาเรื่อง การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ (2556) เป็นต้น แต่ยังไม่มีความชัดเจนในเชิงนโยบาย ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า ควรจะมีนโยบายอย่างไรที่จะจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ อันจะทำให้วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นและมีความทันสมัยอันเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคลากรของชาติทุกระดับให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของชาติได้ ทั้งยังจะทำให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่จะเอื้อต่อการศึกษานอกระบบ ซึ่งจะเกิดสำนึกในการอนุรักษ์ และสร้างสรรค์ พัฒนาสถานที่ดังกล่าวให้เป็นมรดกคู่ชาติบ้านเมือง และเป็นความภูมิใจของคนในชาติไปตลอดกาล นอกจากนี้ ยังเป็นการทำให้วัดมีความสำคัญ มีคุณค่า และมีความทันสมัย อันเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของชาติ และควรอนุรักษ์ และสร้างสรรค์พัฒนาให้เป็นมรดกอันควรเป็นความภูมิใจ ให้เป็นที่ประจักษ์แก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศได้กว้างขวางยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆได้ต่อไปด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงประสงค์จะศึกษาวิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

2. คำถามการวิจัย

1. ลักษณะการจัดการการท่องเที่ยวประเภทวัดในปัจจุบันเป็นอย่างไร
2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการใช้วัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์มีลักษณะอย่างไรบ้าง

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว
2. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในครั้งนี้มีขอบเขตของการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในครั้งนี้ ประกอบด้วยวัดในจังหวัดนครปฐม จำนวน 7 วัดที่ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการเลือกซึ่งมีเงื่อนไข โดยเป็นวัดที่เป็นเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในจังหวัดนครปฐม โดยศึกษาอำเภอละ 1 วัด ได้แก่

- 1) อำเภอเมืองนครปฐม ได้แก่ วัดพระปฐมเจดีย์
- 2) อำเภอกำแพงแสน ได้แก่ วัดไร่แดงทอง (หลวงปู่หลิว)
- 3) อำเภอนครชัยศรี ได้แก่ วัดศิระชะทอง (พระราหู)
- 4) อำเภอดอนตูม ได้แก่ วัดสามง่าม
- 5) อำเภอบางเลน ได้แก่ วัดลำพญา
- 6) อำเภอสามพราน ได้แก่ วัดไร่ขิง
- 7) อำเภอพุทธมณฑล ได้แก่ วัดสุวรรณาราม

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ได้แก่ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย บริบทและข้อมูลทั่วไปของจังหวัดนครปฐม บริบทและข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับวัดที่สำคัญในจังหวัดนครปฐม รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.3 ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้ทรงคุณวุฒิ

1) การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวในวัดทั้ง 7 วัด ได้แก่ 1) วัดพระปฐมเจดีย์ 2) วัดไร่แตงทอง (หลวงปู่หลิว) 3) วัดศิระชะทอง (พระราหู) 4) วัดสามง่าม 5) วัดลำพญา 6) วัดไร่ขิง และ 7) วัดสุวรรณาราม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวจากกลุ่มประชากรดังกล่าว ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หรือที่ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประมาณ 323 แต่ทั้งนี้เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของจำนวนการตอบกลับแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง และเพื่อความสะดวกในการประเมินผล ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 420 คน การสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตาให้กระจายตามวัดทั้ง 7 วัด ได้วัดละ 60 คน รวมทั้งสิ้น 420 คน

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารวัด คือ เจ้าอาวาสของวัดหรือผู้แทนของวัด 7 วัด จำนวน 7 รูป ที่ได้มาจากการเจาะจงเลือก และกลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยวและผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จำนวน 4 คน ที่ได้มาจากการเจาะจงเลือก รวมทั้งสิ้น 11 คน

3) การประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ได้ดำเนินการโดยจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบและให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ใน 4 ด้านคือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และด้านแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระยะเวลาวิจัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560–2561

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หมายถึง แนวทางหรือกรอบที่กำหนดขึ้นซึ่งได้จากการศึกษา เพื่อจะนำไปสู่การปฏิบัติอันจะทำให้ประสบความสำเร็จประกอบด้วย วัตถุประสงค์ (Policy Objectives) แนวการดำเนินงานของนโยบาย (Policy Means) และกลไกของนโยบาย (Policy Mechanism)

แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด หมายถึง วัดอันเป็นศาสนสถานที่เปิดให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชม เนื่องจากมีคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมซึ่งเป็นปัจจัยที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ หมายถึง สถานที่ที่ให้ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสถานที่ที่จัดรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อเผยแพร่จัดแสดงเพื่อการเรียนรู้ ที่เป็นประโยชน์และตอบสนองต่อผู้ที่ต้องการจะศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างเต็มที่

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบสภาพของวัดซึ่งจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน
2. ทำให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การจัดการการท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด และแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆได้ต่อไป
3. ทำให้วัดมีศักยภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ และมีคุณค่า มีความทันสมัย อันเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคลากรของชาติทุกระดับ ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของชาติ
4. ทำให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะเอื้อต่อการศึกษานอกระบบ และครอบครัว และสร้างสรรค์พัฒนาให้เป็นมรดกอันควรเป็นความภูมิใจของประชาชนชาวไทยและประเทศชาติ บ้านเมืองไปตลอดกาล
5. เป็นแนวทางในการจัดทำนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นี้ มีจุดมุ่งหมายในการศึกษา หลักการแนวคิดและทฤษฎี งานวิจัย ตำรา รายงานการวิจัย เอกสารงานวิชาการ วารสาร เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และนำไปสู่การสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังมีรายละเอียดในแต่ละหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
2. แนวคิดที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
3. แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
4. แนวคิดเกี่ยวกับข้อเสนอเชิงนโยบาย
5. บริบทและข้อมูลทั่วไปของจังหวัดนครปฐม
6. บริบทและข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับวัดที่สำคัญในจังหวัดนครปฐม
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

คำว่า “การท่องเที่ยว” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า (Tourism) นั้น มีหน่วยงานและผู้รู้ได้กล่าวถึงความหมายไว้หลายท่าน เช่น องค์การการค้าโลก(World Tourism Organization: W.T.O) ได้ให้ความหมายไว้ว่า Tourism comprises the activities of the person traveling to and staying in places outside their usual environment for not more than one consecutive year for leisure, business and other purpose จากข้อความข้างต้น สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวหมายถึง การเดินทางของบุคคลจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว (ไม่มากกว่า 1 ปีติดต่อกัน) เดินทางด้วยความสมัครใจเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ติดต่อธุรกิจและวัตถุประสงค์ใดๆก็ได้ แต่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้ ซึ่งสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2546) ก็ได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกันคือการท่องเที่ยวนั้นเป็นการเดินทางชั่วคราว และผู้เดินทางสมัครใจที่จะเดินทางโดยไม่ถูกบังคับให้เดินทาง ทั้งนี้ การเดินทางนั้นเพื่อผ่อนคลายความเครียด และเพื่อเป็นการหาประสบการณ์แปลกใหม่ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยขึ้น ณ กรุงโรมประเทศอิตาลีก็ได้ให้

ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่าหมายถึงการเดินทางที่มีค่า 3 ค่า เป็นเงื่อนไขในการท่องเที่ยวคือ 1) การท่องเที่ยวจะต้องมีการเดินทาง (Travel) 2) การท่องเที่ยวจะต้องมีจุดหมายปลายทาง (Destination) และ 3) การท่องเที่ยวจะต้องมีจุดมุ่งหมาย (Purpose)

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการชาวต่างประเทศและนักวิชาการชาวไทยเช่น Holloway (1983) Davidson. (1995) Lawson and Baud-Bovy (อ้างถึงใน สุวัฒน์ จุฑาภรณ์, 2553) จี และโชวี (Gee & Choy, 1989) ต้อย ชุมสาย และฉวีพันธ์ พรหมโยธี (2521) วรรณ วลัยวานิช, (2539) ไพฑูรย์ พงศบุตร และวิลาสวงศ์ พงศบุตร (2542) เศกสรรค์ ยงวิชัย (2541) (นิคม จารุมณี, 2544) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไปในทำนองเดียวกันว่า การท่องเที่ยวนี้มีลักษณะเป็นไปตามเงื่อนไขที่สำคัญคือต้องเดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังที่อื่นชั่วคราวซึ่งอาจจะเดินทางไปเพื่อการพักผ่อนหรือเยี่ยมญาติหรือเพื่อจุดมุ่งหมายใดก็ได้ที่มีใช้เป็นการไปประกอบอาชีพหรือหารายได้ และยังคงเป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจของผู้เดินทางซึ่งอาจมองได้ว่าการท่องเที่ยววันนี้เป็นนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในเวลาว่างและการท่องเที่ยวยังเป็นการเดินทางที่เปลี่ยนบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้นจากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านปฏิสัมพันธ์และด้านสถานะหรือเกียรติคุณ

นอกจากนั้น ยังมีการให้ความหมายของการท่องเที่ยวที่รวมไปถึงเรื่องของปรากฏการณ์การปฏิสัมพันธ์และมุมมองในเชิงของธุรกิจด้วย ดังเช่น พจนานุกรม Webster (Webster's International Dictionary, 1993) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่าเป็นการเดินทางเพื่อความสบายอกสบายใจ รวมทั้งการบริหารงานธุรกิจเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวซึ่ง McIntosh and Goeldner (1995) ก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในมุมมองเดียวกันคือการท่องเที่ยว หมายถึง ปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการกระทำระหว่างกันของนักท่องเที่ยว ธุรกิจ ชุมชน รวมทั้งรัฐ กระบวนการที่เกิดขึ้นจากการกระทำของผู้เป็นเจ้าของถิ่นเป็นปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ผู้ที่มาเยือน

จากคำอธิบายเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “การท่องเที่ยว” ดังกล่าวข้างต้น ทำให้สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นการเดินทางไปยังที่อื่นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เปลี่ยนบรรยากาศ คลายเครียด รวมถึงการไปเยี่ยมเยือนญาติมิตร ซึ่งเป็นการไปพักอาศัยยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราวหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นใดก็ได้ที่มีใช้เพื่อไปประกอบอาชีพ ทั้งนี้ การท่องเที่ยวย่อมก็ให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับบุคคลผู้นั้นในสถานที่ที่ไปท่องเที่ยวด้วย

1.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวจะเข้าไปเยี่ยมชมนั้นจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ และมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ได้มีการให้คำจำกัดความในลักษณะที่หลากหลาย ดังนี้

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542), Collier and Hardaway (1997) ได้กล่าวว่า การที่การท่องเที่ยวจะบรรลุวัตถุประสงค์ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการหรือ 3 As ดังนี้

1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เช่น ความสวยงามตามธรรมชาติศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน ฯลฯ อันเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุดของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งดึงดูดใจอย่างใดอย่างหนึ่งในการที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางไปเยี่ยมเยือน ถ้าไม่มีสิ่งดึงดูดใจแล้วนักท่องเที่ยวก็ไม่มีแรงจูงใจมาสถานที่นั้น

2) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) หมายถึง สิ่งที่จะบริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวให้เกิดความประทับใจสะดวก และอยากมาท่องเที่ยวอีกหรือพักอยู่นานขึ้น เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การขนส่ง การสื่อสาร ไฟฟ้า น้ำ ประปา ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และบริการนำเที่ยว เป็นต้น

3) การเข้าถึงพื้นที่ (Accessibility) หมายถึง การคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องมีเส้นทางหรือโครงข่ายคมนาคมที่สามารถเข้าถึงพื้นที่นั้นตลอดจนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับบริเวณใกล้เคียงจะเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเข้าถึงได้โดยมีปัจจัยคมนาคมที่สะดวกก็จะมีนักท่องเที่ยวนิยมเข้าไปท่องเที่ยวมากแต่ถ้าแหล่งท่องเที่ยวอยู่ไกลและไม่มี การคมนาคมเข้าถึงได้สะดวกเพียงพอก็จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นลดความสำคัญลง

โครงการศึกษาวิจัยมนุษย์และสิ่งแวดล้อม (2541) กล่าวว่า องค์ประกอบด้านการตลาด การท่องเที่ยว (Tourism Marketing) เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่จะชักนำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเพราะการตลาดท่องเที่ยวหมายถึงความพร้อมที่จะทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของตนแล้วใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งด้าน สิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการซึ่งการตลาดการท่องเที่ยวอาจทำได้ 2 วิธี คือ การให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว และการโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ เป็นต้น

องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับการท่องเที่ยวซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องต้องพิจารณาในปัจจัยต่างๆให้เหมาะสมกับรูปแบบลักษณะการท่องเที่ยวเพราะแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภทจะมีความแตกต่างกันไป เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourism) แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวิทยาการ (Arts and Sciences Educational Attraction Standard) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (Historical Attraction) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attraction) แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ (Recreational Attraction) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด (Beach Attraction) แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทเกาะและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทแก่ง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)

อนึ่ง สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ว.ท. (2542) ได้สรุปสาระสำคัญของระบบและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resource) บริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) และการตลาดท่องเที่ยว (Tourism Market or Tourist) ซึ่งแยกกล่าวแต่ละประเด็น คือ แหล่งท่องเที่ยวบริการท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยว การให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย

1.3 ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อทั้งในด้านดีหรือด้านบวก และด้านลบซึ่งผลกระทบดังกล่าวของการท่องเที่ยวมี ดังนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540)

ผลกระทบในด้านบวก

1) มาตรฐานการครองชีพดีขึ้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำให้มาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่นดีขึ้นสืบเนื่องจากการก่อให้เกิดการกระจายรายได้การกระจายโอกาสการจ้างงานไปสู่คนในท้องถิ่นมากขึ้นทั้งทางตรง เช่น การจ้างงานบุคลากรของธุรกิจต่างๆ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คือ พนักงานโรงแรม พนักงานขนส่ง พนักงานบริการนำเที่ยว พนักงานบริการให้เช่าสินค้าและบริการต่างๆ และทางอ้อม เช่น คนส่งหนังสือพิมพ์ให้กับโรงแรม คนงานทอผ้า พนักงานเก็บค่ากระแสไฟฟ้า เกษตรกรผู้ผลิตอาหาร พนักงานธนาคาร ฯลฯ

2) ความสะดวกสบายจากการพัฒนาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการอันเกิดจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผลพลอยได้ที่สำคัญต่อคนในท้องถิ่นที่สามารถจะใช้ความสะดวกสบายเหล่านั้นพร้อมๆ กับแหล่งท่องเที่ยว เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ จุดตรวจของตำรวจ รถยนต์โดยสาร ฯลฯ

3) ช่วยลดปัญหาการอพยพพลัดถิ่นของประชากรให้เข้าสู่เมืองหลวงให้น้อยลง เพราะการที่ผู้คนเดินทางไปท่องเที่ยวในท้องถิ่นย่อมทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ผู้คนในท้องถิ่นสามารถประกอบอาชีพ เนื่องจากการเปิดโอกาสให้เกิดการประกอบอาชีพรายย่อยให้กับคนในท้องถิ่นได้อย่างอิสระ เช่น เปิดร้านขายอาหาร ขายของที่ระลึก หรือทำให้เกิดอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น เปิดร้านขายขนมไทยชื่อร้านแม่กิมไล้ และมีร้านขนมไทยอื่นๆเกิดขึ้นอีกหลายร้านที่จังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น

4) ทำให้เกิดการแปรรูปทรัพยากรที่เหลือใช้อันเป็นการส่งเสริมฟื้นฟูและพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่นนำเศษวัสดุประเภทไม้และกระดากมาเป็นต้นไม้ประดิษฐ์ เป็นของที่ระลึก หรือเป็นของที่ตกแต่งอาคารบ้านเรือน และสถานที่ต่างๆให้งดงามหรืออาจจะนำผลิตภัณฑ์พื้นเมืองใน

ท้องถิ่นมาพัฒนาและเพิ่มมูลค่าให้มากขึ้น เช่นนำสิ่งทอที่เป็นผ้าขาวม้า มาตัดเป็นเสื้อผ้าหรือทำเป็นผ้าพันคอ เป็นต้น

ผลกระทบต่อด้านลบ

ทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่อนุรักษ์ เช่นเขตป่าสงวนและเขตพื้นที่สาธารณะต่างๆเพื่อมาทำโรงแรม ร้านอาหาร และสถานประกอบการต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงสภาพของพื้นที่ดังกล่าวประโยชน์ในการท่องเที่ยวก็เพิ่มผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติต่างๆด้วย

1) ปัญหาน้ำทิ้ง น้ำทิ้งจากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากสถานที่พักแรมรองลงมา เป็นน้ำทิ้งจากร้านอาหาร และสถานบริการในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งปล่อยน้ำทิ้งลงสู่แหล่งน้ำใกล้เคียงหรือแม้กระทั่งมีการต่อท่อน้ำเสียจากห้องสุขาลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะโดยตรงโดยไม่มีการบำบัดเสียก่อน

2) ขยะมูลฝอย แหล่งท่องเที่ยวทุกที่มีปัญหาในเรื่องขยะมูลฝอยในระดับแตกต่างกันไปทั้งในเรื่องการจัดเก็บที่ไม่ทั่วถึง หรือไม่มีการจัดเก็บทำให้มีขยะตกค้าง หรือการทิ้งขยะไม่เป็นที่ของนักท่องเที่ยว หรือผู้ประกอบการที่ไม่มีจิตสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อม ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวไทยมีพฤติกรรมทิ้งขยะไม่เป็นที่มากกว่านักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยจะสังเกตได้จากการทิ้งเศษภาชนะพลาสติก เช่น ขวดน้ำ กล่องโฟม ถุงขนมขบเคี้ยวตามข้างทาง หรือแม้กระทั่งในเส้นทางเดิน เช่น เส้นทางเดินชมธรรมชาติบริเวณน้ำตกต่างๆ ในเขตอุทยานแห่งชาติหลายแห่งก็พบว่านักท่องเที่ยวได้ทิ้งขยะดังกล่าวข้างต้นไว้เป็นจำนวนมาก

3) ด้านมลภาวะทางเสียง ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการใช้เครื่องปั่นไฟ การเล่นเครื่องดนตรีในสถานบริการต่างๆ การเล่นกีฬาทางน้ำ เช่น เรือยนต์ และการใช้ยานพาหนะ ทั้งรถ และเรือโดยสาร เป็นต้น

4) ด้านการอาชีพและเศรษฐกิจ เช่น มีการเปลี่ยนแปลงจากการที่มีอาชีพการเกษตรกรรมไปประกอบอาชีพหรือทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ผลกระทบด้านนี้จึงเป็นปัญหาที่ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลง นอกจากนี้ ยังมีผลกระทบต่อการทำหมีค่าครองชีพสูงขึ้นเพราะจำนวนของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นทำให้เกิดการไม่สมดุลกับปริมาณของผลผลิตที่มีน้อยลง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ต้องมีการเพิ่มราตาสินค้าที่จำเป็นในชีวิตประจำวันไปด้วย

5) ด้านสังคม นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกที่มีอิทธิพลทำให้เกิดความรู้สึกที่ต่อต้านอันเป็นต้นเหตุของการเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยจากที่เคยมีความเป็นมิตรไมตรี โอบอ้อมอารี ต่อนักท่องเที่ยวก็ให้เกิดปัญหาอาชญากรรม สาเหตุจากการที่มีค่าครองชีพสูงขึ้น ทำให้นักท่องเที่ยวบางส่วนมีการทำกิจกรรมที่เป็นปัญหาของสังคม เช่น การเสพยาเสพติด และการบริการทางเพศ ฯลฯ

2. แนวคิดที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

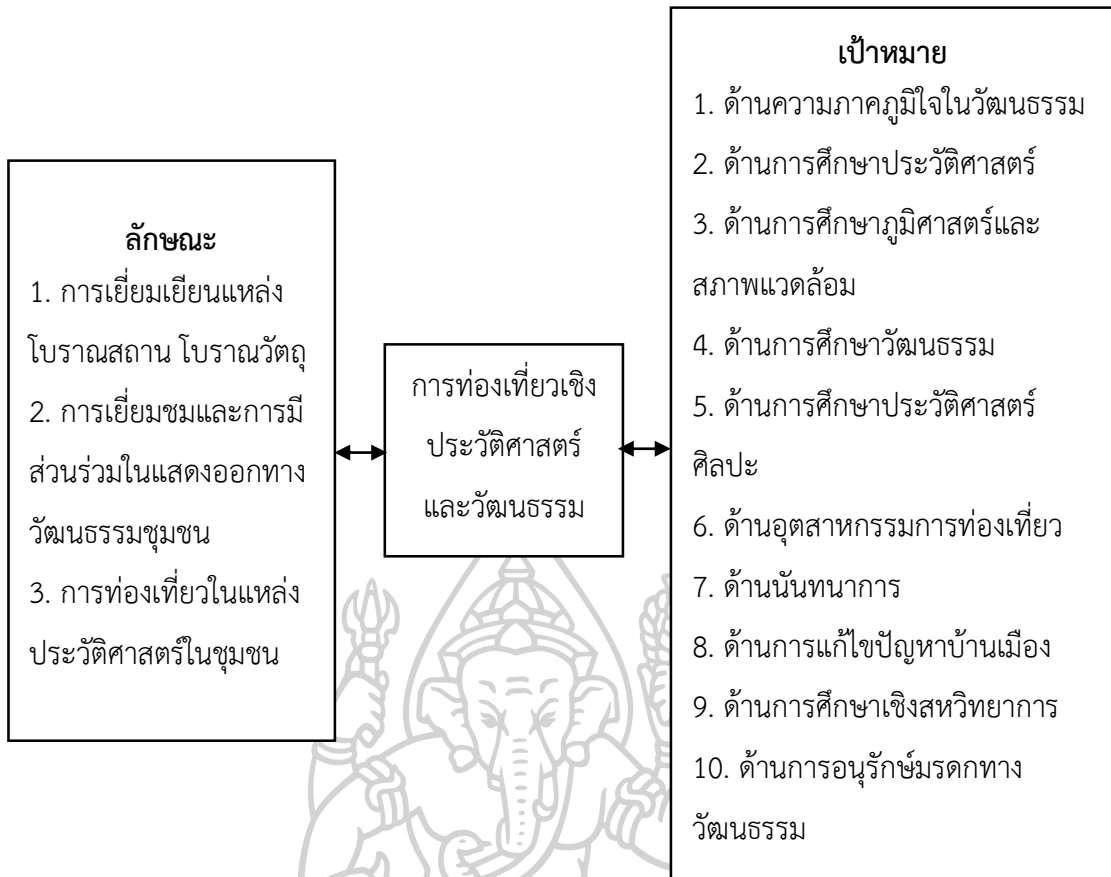
2.1 ความหมายการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม คือการท่องเที่ยวไปตามสถานที่ทางประวัติศาสตร์ โบราณสถานที่สำคัญหรือมีชื่อเสียง ตลอดจนการท่องเที่ยวเพื่อเข้าชม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เนื่องในเทศกาลต่างๆเป็นการสืบทอดรักษามรดกทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นไว้ ตลอดจนตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมที่มีมาแต่โบราณซึ่งเป็นรากฐานของวัฒนธรรมและวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในปัจจุบัน โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น วศิน ปัญญาวุฒตระกูล (2550) โดยมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

- 1) เป็นสถานที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และโบราณสถาน ตลอดจนมรดกทางวัฒนธรรมรวมถึงพิธีกรรมต่างๆและประเพณีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น
- 2) เป็นการให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมโดยเจ้าของพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนในการวางแผนการจัดการและอนุรักษ์
- 3) มีมัคคุเทศก์และวิทยากรให้ความรู้ทั้งของภาครัฐ และประชาชนในท้องถิ่น แนะนำให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม พร้อมทั้งจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้การวางแผนของประชาคมในชุมชน
- 4) มุ่งให้ประชาชนเจ้าของท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการอนุรักษ์และเพื่อผลประโยชน์ของท้องถิ่นตลอดจนมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยว ได้ความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความประทับใจ และมีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตในสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไป
- 5) ผู้ที่เกี่ยวข้องมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ รักษา และเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น

2.2 ลักษณะและเป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ด้วยความเชื่อมั่นว่าการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำไปสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะที่ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของประเทศชาติและชุมชนอันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวหลักที่มีมาแต่เดิม ดังแสดงให้เห็นในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 ลักษณะและเป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

2.3 ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

1) การเยี่ยมชมแหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ ได้แก่ ซากโบราณสถานในแหล่งประวัติศาสตร์และที่อยู่ในอุทยานประวัติศาสตร์ ตลอดจนโบราณวัตถุที่เก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ โดยแต่ละแห่งมีลักษณะ ดังนี้

1.1) อุทยานประวัติศาสตร์ ได้แก่ สภาพแวดล้อม สวนสาธารณะ ชุมชน เมือง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ (1) อาคารด้านสถาปัตยกรรม วัดวาอาราม ซากโบราณสถานที่ต่างๆ (2) สภาพแวดล้อมของโบราณสถานที่อยู่บริเวณรอบๆอาคาร เช่น สวน ลุมพินี สนามหลวง ทั้งสิ่งก่อสร้างด้านอื่น เช่น สวนป่าประวัติศาสตร์ ถนน สระน้ำและคลอง ที่มีประโยชน์ในการใช้สอยมีร่มเงามากกว่าความยิ่งใหญ่ในด้านการก่อสร้าง และ(3) ความผสมผสานระหว่างธรรมชาติและ การก่อสร้างโดยมนุษย์

1.2) ซากโบราณสถาน และแหล่งประวัติศาสตร์โบราณคดี คือ ซากสิ่งก่อสร้างที่พังทลายจนเราไม่สามารถสร้างรูปทรง หรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับรูปทรงของสิ่งก่อสร้าง รวมถึงแหล่งที่อยู่อาศัยของคนในอดีต พบแต่เพียงซากโบราณสถานและโบราณวัตถุในแหล่งประวัติศาสตร์นั้นๆ เช่น บ่อเกลือพันปี อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

1.3) พิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่รวบรวมและจัดแสดงศิลปะโบราณวัตถุซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่เคยรุ่งเรืองมาแต่อดีตและเป็นศูนย์บริการเผยแพร่ความรู้เรื่องมรดกทางศิลปวัฒนธรรมแก่นักเรียนนักศึกษาและประชาชนได้เข้าใจและเกิดความภาคภูมิใจ ความห่วงหาพันที่จะผดุงรักษามรดกนี้สืบต่อกันต่อไป นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์ยังให้บริการด้านการศึกษา ด้านศิลปะ ประวัติศาสตร์และโบราณคดี เช่น การจัดโครงการอบรมด้านศิลปวัฒนธรรม การจัดพิพิธภัณฑ์สัญจร โดยการจัดนิทรรศการเคลื่อนที่หมุนเวียนไปตามพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสาขาต่างๆ ในส่วนภูมิภาค โดยมีพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติทั้งสิ้นรวม 34 แห่ง มีการเก็บโบราณวัตถุ กว่า 100,000 ชิ้น

2) การเยี่ยมชมและการมีส่วนร่วมในการแสดงออกทางวัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ ประเพณีและวิถีชีวิตของคนในชุมชน เนื่องจากวัฒนธรรมแต่ละพื้นที่ คือ วิถีชีวิตของคนในพื้นที่นั้นๆ อาจเหมือนหรือแตกต่างกัน วัฒนธรรมอาจแสดงออกในรูปแบบของศาสนา สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ผู้คนทำกิจกรรมต่างๆ จนกลายเป็นจารีตประเพณีจากอดีตและปัจจุบัน วิถีชีวิตของประชาชนในการทำมาหากิน กิจกรรมและประเพณีที่น่าสนใจ กิจกรรมของชุมชนที่สอดคล้องกับความเชื่อที่จัดในบางฤดูกาล ตลอดจนการจัดการแสดงกิจกรรมของแต่ละท้องถิ่นที่มีที่เดียวหรือชุมชนเดียว สิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งในการท่องเที่ยวที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยอาจจำแนกการแสดงออกทางวัฒนธรรมได้ ดังนี้

2.1) ประเพณีที่เกิดจากความเชื่อเรื่องผีหรือสิ่งลึกลับ (Animism) ก่อให้เกิดประเพณี พิธีพรมผีเม็ง ของภาคเหนือ การแห่ผีตาโขน ของอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย หรือ ประเพณีการไหว้ผีบ้าน ผีป่า ผีฝาย ผีน้ำของชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทย

2.2) ประเพณีที่เกิดจากเรื่องของธรรมชาติ ก่อให้เกิดประเพณี การขอฝน เช่น ประเพณีแห่นางแมว แห่ปลาช่อนแล้วนำปลาช่อนที่หมายถึงพระโพธิสัตว์ ปล่อยในแม่น้ำทา จังหวัดลำพูน ประเพณีบุญบั้งไฟ จังหวัดยโสธร

2.3) ประเพณีที่เกิดจากพระพุทธศาสนา ก่อให้เกิดประเพณี ตักบาตรเทโว ประเพณีชักพระ ประเพณีบวชนาค ประเพณีปล่อยปล่อยของชาวไต จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.4) ประเพณีที่เกิดจากศาสนาพราหมณ์ ก่อให้เกิดพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญหรือประเพณีอื่นๆที่เกี่ยวกับราชสำนัก

บ่อเกิดของประเพณีอาจมีสาเหตุอื่นๆ ประกอบมากกว่านี้และประเพณีแต่ละอย่างที่เกิดขึ้นก็มีการผสมผสานระหว่าง ความเชื่อ ความศรัทธา หลากๆ อย่าง ประเพณี วัฒนธรรม เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ ซึ่งแสดงรากฐานทางประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการของชนชาติที่ยาวนาน เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาอดีต เพื่อเข้าใจปัจจุบันและวางรากฐานอนาคต ประเพณีจึงมิได้จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเดียวเท่านั้น แต่การจัดประเพณีและวัฒนธรรมเพื่อดึงดูดการท่องเที่ยว

จึงไม่ควรทำลายรากฐานของวัฒนธรรมเก่า ความภาคภูมิใจของคนในชาติ เน้นถึงความต้องการทางจิตใจของมนุษย์มากกว่าเงินตรา

3) การท่องเที่ยวในแหล่งประวัติศาสตร์ในชุมชน อันได้แก่ สถานที่ๆเป็นแหล่งของความทรงจำ ที่มีตำนานท้องถิ่น เช่น ย่านประวัติศาสตร์ อนุสาวรีย์ตลอดจนนครประวัติศาสตร์ โดยอาจจำแนกแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในชุมชนได้ ดังนี้

3.1) อนุสาวรีย์ ประติมากรรมขนาดใหญ่ รูปเคารพ เป็นทรัพย์สินที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์สำหรับบุคคลสำคัญของเมือง รวมถึงรูปเคารพในศาสนา เช่น พระพุทธรูป บุคคลสำคัญของชาติ

3.2) สถาปัตยกรรมแห่งชาติ สิ่งก่อสร้างที่สืบทอดมาจนเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ และยังคงใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์เดิม เช่น พระอุโบสถ วิหาร เจดีย์ เป็นกลุ่มอาคารที่ออกแบบมาตั้งแต่อดีต ในปัจจุบันใช้สอยอยู่ เช่น วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ (วัดใหญ่) จังหวัดพิษณุโลก หรืออาคารโบราณสถานที่ไม่ได้ใช้แล้วในปัจจุบัน เช่น วัดศรีชุม วัดมหาธาตุ จังหวัดสุโขทัย

3.3) อาคารสัญลักษณ์ประจำเมือง ได้แก่ สิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นเพื่อให้ประชาชนใช้เป็นสมบัติสาธารณะหรืออาคารสถาปัตยกรรมที่งดงาม เช่น กำแพงเมืองจังหวัดกำแพงเพชร

3.4) บริเวณหมู่บ้านประวัติศาสตร์ ได้แก่ อาคารร้านค้า หรือบริเวณอาคารเชื่อมต่อซึ่งเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยในอดีตและสืบทอดรูปแบบการก่อสร้างมาจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งสาธารณูปโภคต่างๆที่ใช้สืบทอดต่อกันมาจากอดีต เช่น บริเวณชุมชนค้าขายริมแม่น้ำป่าสักและบริเวณชุมชนชาวจีน เป็นต้น

3.5) นครประวัติศาสตร์ ได้แก่ เมืองที่มีชุมชนที่อาศัยสืบทอดกันมา มีสิ่งก่อสร้างที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ หรือชุมชนที่ดำรงอยู่และสืบทอดกันมา โดยมีองค์ประกอบของเมือง เช่น เรื่องราวของผู้คน อาคารสถานที่ อาคารราชการในอดีตที่ใช้สืบทอดกันมาจนถึงในปัจจุบัน โดยแบ่งออกเป็น 3 ชนิด นครประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต นครประวัติศาสตร์ที่ตาย เช่น เมืองศรีสัชชนาลัย เมืองศรีเทพ และเมืองประวัติศาสตร์แบบผสมระหว่างอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นชุมชนใหญ่ที่ซ้อนทับเมืองโบราณ เช่น สุโขทัย กำแพงเพชร พิษณุโลก

2.4 เป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

การจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในมิติใหม่จึงมีเป้าหมาย เพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน แทนการจัดนำเที่ยวแบบเดิมที่เน้นการให้ความสำคัญกับการหารายได้จากภาคบริการที่เน้นการแสวงหาผลประโยชน์ต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียวเพื่อเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยไม่สนใจต่อการอนุรักษ์และชาติความรับผิดชอบต่อความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม การจัดการ

ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เน้นรักษาความยั่งยืนของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ในชุมชนและท้องถิ่นเพื่อที่จะสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป (วศิน ปัญญาวุฒ ตระกูล 2550) โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ

1) ด้านความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ทั้งนี้ เพราะโบราณสถานเป็นเครื่องยืนยันถึงความเก่าแก่และความรุ่งเรืองของชาติ ดังนั้น ชาติใดที่มีโบราณสถานมากย่อมทำให้คนในชาติเกิดความภาคภูมิใจ เกิดความสมัครสมานสามัคคี เกิดความรักและเกิดความหวงแหนผืนแผ่นดินและประเทศชาติ ทำให้ชนในชาติช่วยกันทำนุบำรุงรักษาและส่งเสริมให้มรดกทางวัฒนธรรมนั้นแพร่หลายต่อไป

2) ด้านการศึกษาประวัติศาสตร์ การศึกษาประวัติศาสตร์ในยุคต้นๆ หรือก่อนประวัติศาสตร์มีอุปกรณ์ที่สำคัญ คือ การมีหลักฐานน้อย ไม่แน่ชัด ไม่สมบูรณ์ หลักฐานประเภท ตำนาน พงศาวดาร จดหมายเหตุ และเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่มักจะเป็นหลักฐานที่เขียนขึ้นในสมัยหลังจากเหตุการณ์จริง ซึ่งอาจผิดเพี้ยนจากความจริงไปมาก ดังนั้น การศึกษาประวัติศาสตร์ใน ระยะเวลาดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยหลักฐานทางโบราณคดีมาเป็นเครื่องมือในการศึกษาโดยเฉพาะ โบราณสถานนั้นนับว่ามีคุณค่าต่อการศึกษาประวัติศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง

3) ด้านการศึกษามุมศาสตร์และสภาพแวดล้อม ซึ่งโบราณสถานสามารถที่จะบอกกล่าวได้ถึงความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมมาแต่โบราณจึงเป็นการยืนยันว่า สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของมนุษย์เป็นอย่างมาก

4) ด้านการศึกษาวัฒนธรรม โบราณสถานสามารถทำให้ทราบเกี่ยวกับวัฒนธรรม ทางด้านต่างๆ ของมนุษย์ในอดีตกระจ่างยิ่งขึ้น เช่น การสร้างศาสนสถานตามคติความเชื่อ การ สะท้อนให้เห็นการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ผ่านทางภาพจิตรกรรมฝาผนัง หรือ ลวดลายแกะสลัก ภาพปั้นที่ประดับตามอาคารของโบราณสถาน เป็นต้น

5) ด้านการศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะ โบราณสถานเป็นหลักฐานที่สำคัญที่ใช้ในการ ศึกษาทางศิลปะและประวัติศาสตร์ศิลปะของมนุษย์ในอดีต ซึ่งจะทำให้ทราบเรื่องราวเกี่ยวกับการ สร้างสรรค์งานทางศิลปะของมนุษย์ในสมัยโบราณหลายประการ เช่น แนวคิด ความเชื่อ ความรู้สึก สกulpture เทคโนโลยีในการแกะสลักและการหล่อ ฝีมือช่าง ลักษณะทางสังคม ระดับเศรษฐกิจและ อิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรม

6) ด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ปัจจุบันโบราณสถานได้กลายเป็นทรัพยากร ทางการท่องเที่ยวที่สำคัญของทุกประเทศ แต่ละประเทศต่างใช้โบราณวัตถุและโบราณสถานเป็น เครื่องดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ลั่งไหลเข้าสู่ประเทศ แต่ละประเทศต่างใช้โบราณวัตถุและโบราณสถาน เป็นเครื่องดึงดูดนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาทำให้ประเทศมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการใช้จ่ายใช้สอยของ ท่องเที่ยวและในขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมต่างๆ อีกหลายอย่างตามมา นอกจากนี้ โบราณสถานยังเป็นสิ่งเชิดชูศิลปวัฒนธรรมของชาติให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายไปในนานาประเทศ

7) ด้านนันทนาการ ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาโบราณสถานที่อยู่ในพื้นที่อันเหมาะสมตามหลักวิชาเพื่อให้บริเวณชุมชนเหล่านั้น สามารถเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนได้ เพื่อให้ผู้เข้าไปพักผ่อนในบริเวณชุมชนโบราณได้รับความรู้และความเพลิดเพลินในเวลาเดียวกัน เพราะชุมชนโบราณทุกแห่งล้วนมีประวัติความเป็นมาเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของชาติทั้งสิ้น จึงเป็นเรื่องที่ทุกคนสนใจใคร่รู้ใคร่ศึกษา เช่น อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย เป็นต้น

8) ด้านการแก้ไขปัญหาบ้านเมือง ความขัดแย้งทางการเมืองหรือปัญหาทางการเมืองมักจะเกิดขึ้นในหลายๆ ลักษณะ อาทิ ปัญหาระหว่างประเทศที่อยู่ใกล้ชิดกันและประเทศใดประเทศหนึ่งพยายามอ้างหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ดี หรือหลักฐานทางเชื้อชาติที่ดี ศาสนาก็ดี แล้วพยายามก่อให้เกิดปัญหาทางการเมืองเรื่องราวต่างๆ ขึ้น เช่น ปัญหาเขตแดน เป็นต้น ซึ่งในกรณีเช่นนี้ โบราณคดี อาจมีส่วนช่วยแก้ปัญหานี้ให้กระจ่างแจ้งขึ้นได้ว่า ดินแดนบริเวณนั้นควรจะเป็นของประเทศใด โดยอาศัยโบราณวัตถุ โบราณสถานและหลักฐานทางโบราณคดีอื่นๆ ที่ขุดค้นมาเป็นข้อวินิจฉัย

9) ด้านการศึกษาเชิงสหวิทยาการ ซึ่งเป็นการศึกษาที่รวมเอาวิทยาการสาขาต่างๆ มาใช้ร่วมกัน หรือการนำเอาศิลปะและศาสตร์หลายๆ แขนงหรือหลายๆ สาขาวิชามาประยุกต์ใช้ร่วมกันอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผลการศึกษาที่ออกมาอย่างกว้างขวางครอบคลุมและลึกซึ้ง

10) ด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ด้วยระเบียบวิธีในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโบราณวัตถุตามวิธีการทางโบราณคดี คือ การสำรวจขุดค้น วิเคราะห์ ศึกษาและวิจัยทางโบราณคดีนั้น ล้วนเป็นกระบวนการแห่งการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติโดยตรงทั้งสิ้น ดังนั้น กระบวนการในการศึกษาวิจัยโบราณวัตถุจึงย่อมเป็นกระบวนการที่ช่วยในการสืบทอดมรดกวัฒนธรรมไปสู่อนุชนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

3.1 ความหมายของแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ มีความหมายกว้างขวางและมีคำเรียกใช้ที่แตกต่างกันไป มีหน่วยงานและผู้รู้ได้กล่าวถึงความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้หลากหลาย เช่น คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้ให้ความหมายไว้ว่า แหล่งหรือที่รวมที่อาจมีสภาพ สถานที่ ที่ประกอบด้วยข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ การเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างไปจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่มีกำหนดเวลาเรียนยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน การประเมิน และเป็นการวัดผลการเรียนที่มีลักษณะเฉพาะ สร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกันกับการประเมินผลในห้องเรียน ซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการ (2545) สามารถ รอดสำราญ (2546) ดำริ

บุญชู (2548) ก็ได้ให้ความหมายแหล่งเรียนรู้ไปในทำนองเดียวกันว่าหมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ แหล่งความรู้ทางวิชาการและประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามอรรถาธิบายอย่างกว้างและต่อเนื่องจากการคิด ปฏิบัติ และสร้างความรู้ด้วยตนเองจนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้ ยังมีผู้รู้เช่น วิลาสินี เทพวงศ์ (2547) สุมาลี สังข์ศรี และคณะ (2548) ฐิตินันท์ สุวรรณเรือง (2553) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ว่า หมายถึง สถานที่ บุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ สื่อสารสนเทศ วัฒนธรรมประเพณี สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ที่เป็น ที่รวมของข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ประสบการณ์ และความชำนาญที่สามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นรับรู้ได้ ซึ่งผู้เรียนสามารถแสวงหาหรือเกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองที่มีทั้งภายในโรงเรียนและภายนอก นอกจากนี้ เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนาเศรษฐ์ (2544) ก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในมุมมองเดียวกันคือแหล่งเรียนรู้เป็นถิ่น ที่อยู่ บริเวณ บ่อเกิด แห่ง ที่ หรือศูนย์ความรู้ ที่ให้เข้าไปศึกษาหา ความรู้ความเข้าใจและความชำนาญ ซึ่งแหล่งเรียนรู้อาจเป็นไปได้ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติหรือสิ่งที่มีมนุษย์ สร้างขึ้นเป็นได้ทั้งบุคคลสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต และแหล่งเรียนรู้จะอยู่ในห้องเรียน ในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียนก็ได้ ซึ่งชัยศ อิมสุวรรณ (2544) ยังมีการให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ที่รวมไปถึงเป็น แหล่งที่บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตามความสนใจ ตามศักยภาพและโอกาส ตามความสามารถในการ เรียนรู้ โดยเป็นการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการด้วย

นอกจากนี้ อรพรรณ พรสีมา (2530) ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2533) ต่อจรัส พงษ์สำลี (2541) ยังได้กล่าวถึงความหมายของการแหล่งเรียนรู้ว่าหมายถึง การจัดประสบการณ์ และเครื่องมือที่ เหมาะสมในการสอน การจัดรวบรวมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ในรูปแบบของข้อมูลการเรียนรู้ วัสดุ สิ่งประดิษฐ์คิดค้น หรือมรดกทางสติปัญญาเพื่อการเผยแพร่โดยการจัดแหล่งเรียนรู้ จัดสถานที่หรือจัด แสดงเพื่อการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน เช่น พิพิธภัณฑ์ สถาบันวิทยบริการ หอจดหมายเหตุ ห้องสมุด หอศิลป์ ศูนย์การเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังมีอุทยานการศึกษา สวนสาธารณะ สถาน ปฏิบัติการอุทยานวิทยาศาสตร์ สวนพฤกษศาสตร์ และศูนย์กีฬาและนันทนาการ ซึ่งมีความสอดคล้อง กับ บุญเลิศ มาแสง (2532) จุรีพร กาญจนการุณ, (2547) ได้กล่าวว่าแหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งความรู้ แหล่งข้อมูลท้องถิ่น แหล่งวิชาการในท้องถิ่น แหล่งทรัพยากรในชุมชน แหล่งสื่อการสอนในชุมชน ตลอดจนแหล่งวิชาการในชุมชนที่กระตุ้นเตือนให้เกิดความสำนึก และตระหนักถึงความจำเป็นที่ จะต้องศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา แหล่งเรียนรู้จะอยู่ที่ไหน รูปร่างหน้าตาอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับ ความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความจำเป็นในแต่ละท้องถิ่น

จากความหมายของแหล่งเรียนรู้ดังกล่าว ทั้งนี้ สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ คือ แหล่งข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ แหล่งความรู้ทางวิชาการ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียน ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้าง เป็นสถานที่ที่จัดรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อเผยแพร่จัดแสดงเพื่อการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์และตอบสนองผู้ที่ต้องการจะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างเต็มที่

3.2 ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

สุมาลี สังข์ศรี และคณะ, (2548) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ไว้ ดังนี้ ความเจริญก้าวหน้าในวิทยาการสาขาต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การศึกษาเรียนรู้จะหยุดอยู่เพียง การศึกษาภาคบังคับในโรงเรียนไม่ได้ ทุกคนต้องศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้น แหล่งเรียนรู้ต่างๆ จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ช่วยให้บุคคลสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ตามความต้องการ ความสนใจความถนัดและความพร้อม

กรมสามัญศึกษา (2544) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ว่า แหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแหล่งปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน การศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นแหล่งส่งเสริมประสบการณ์ภาคปฏิบัติและเป็นแหล่งเสริมความรู้ ความคิด วิทยาการและประสบการณ์ แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายจะทำให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ และแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง มีบทบาทและการให้การศึกษากับผู้เรียนทั้งในระบบ นอก ระบบและตามอัธยาศัย ดังนี้

1) เป็นแหล่งที่สามารถตอบสนองด้านการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการ (Process of Learning) เป็นการเรียนรู้แบบการปฏิบัติจริง (Learning by Doing) เป็นการเรียนรู้ของตนเองรวมทั้งของคนในชุมชนและบุคคลอื่นๆตามอัธยาศัยทั้งในและนอกระบบ

2) เป็นสถานที่ที่คนศึกษาของผู้เรียนรวมทั้งเป็นแหล่งสำหรับทำกิจกรรม การฝึกอาชีพและเป็นแหล่งฝึกงาน

3) เป็นแหล่งที่จะทำให้เกิดกระบวนการ การเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

4) เป็นสถานที่ที่สามารถค้นคว้า วิจัย ฝึกอบรมและเป็นห้องเรียนทางธรรมชาติ

5) เป็นองค์กรที่สามารถทำให้ผู้ที่สนใจเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึงและเต็มที่หรือเป็นองค์กรเปิด

6) เป็นแหล่งที่สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ เผยแพร่ข้อมูลทั้งในเชิงลึก และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึงมีความสะดวกและประหยัด

7) ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเกิดการเชื่อมโยงระหว่างกัน

8) เป็นแหล่งที่มีสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งช่วยเสริมกิจกรรมในการพัฒนาอาชีพและการเรียนการสอน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง จึงได้กำหนดไว้ในมาตรา 25 ว่า รัฐบาลต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและการเรียนรู้ อื่นอย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ แสงจันทร์ อินทนนท์ (2532) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในมิติของการพัฒนาประชาชนในท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1) ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท มุ่งพัฒนาความเป็นอยู่ให้อยู่ดี สามารถดำรงชีวิตในชุมชนได้อย่างมีความสุข มีความประพฤติที่ถูกต้อง มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต การให้บริการทางการศึกษา ชี้นำให้รู้ว่าทำอย่างไรชีวิตจึงจะอยู่ดี มีความสุขและนำความรู้ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับตน โดยขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

2) ช่วยให้ประชาชนรู้จักการพึ่งตนเอง การพัฒนาชุมชนมีความมุ่งหมายให้ประชาชนได้ช่วยตนเองมากที่สุด และเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชุมชนของตนเอง การจัดแหล่งความรู้ในชุมชนจึงเป็นการช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชุมชนของตนเองในรูปของการช่วยกันสร้างแหล่งความรู้ เช่น แรงงาน วัสดุและทรัพย์สิน โดยไม่ต้องอาศัยงบประมาณจากรัฐ การพึ่งพาตนเองทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ช่วยให้แหล่งความรู้นั้นได้รับการพัฒนาอีกด้วย

3) ช่วยให้คนคิดเป็น สามารถปรับปรุงตนเองและสิ่งแวดล้อมให้ผสมกลมกลืนกัน สามารถมองเห็นปัญหา วิเคราะห์ และหาทางแก้ปัญหาได้ โดยเลือกทางตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของตนเอง และสิ่งแวดล้อม

4) ช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตประการหนึ่ง ปัญหาความยากจนมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่องความไม่รู้ของประชาชน ไม่รู้ว่าจะเสริมรายได้ให้กับครอบครัวอย่างไร ไม่รู้จักใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับปรุงผลผลิตในไรนา ไม่รู้ว่าจะนำวัสดุพื้นบ้านมาทำประโยชน์อะไรได้บ้าง เป็นต้น ดังนั้น การมีศูนย์รวมความรู้ในหมู่บ้านจึงเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยชี้แนะให้ประชาชนมีโอกาสเรียนรู้ในเรื่องต่างๆเพิ่มขึ้น และหาทางแก้ปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัวและชุมชนได้

นฤมล ดันธสุเรศ (2533) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งความรู้หรือแหล่งวิทยาการในชุมชนว่า

1) เป็นแหล่งการศึกษาตลอดชีวิตที่ประชาชนจะมีปฏิสัมพันธ์เพื่อหาความรู้ต่างๆ ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา โดยไม่จำกัดเพศและวัย

2) เป็นแหล่งที่จะช่วยเสริมให้การศึกษาในระบบหรือการเรียนการสอนในระบบมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3) เป็นแหล่งที่จะทำให้ประชาชนหรือผู้สนใจใฝ่รู้สามารถเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ในการศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่เป็นต้นกำเนิดได้ เช่น ศาสนสถาน โบราณสถาน โบราณวัตถุ นั้นๆได้ หรือหากสนใจเรื่องของชีวิตสัตว์และพันธุ์ไม้ ก็สามารถเข้าไปศึกษาพันธุ์สัตว์ และธรรมชาติ ชนิดของสัตว์แหล่งที่อยู่อาศัยในป่า และศึกษาเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ในป่าธรรมชาติอันเป็นแหล่งกำเนิดของพันธุ์ไม้นั้นๆ เป็นต้น

4) เป็นแหล่งที่จะทำให้ประชาชนหรือผู้สนใจใฝ่รู้สามารถเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงในการลงมือปฏิบัติภารกิจจริงได้ ได้แก่ การประดิษฐ์เครื่องใช้ต่างๆ เช่น แก้ว ใต๊ะ การทำขนม อาหาร ดอกไม้ประดิษฐ์ และการแก้เครื่องยนต์ เป็นต้น

5) เป็นแหล่งที่จะทำให้ประชาชนหรือผู้สนใจใฝ่รู้สามารถเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์เพื่อจะได้ความรู้ทางด้านวิทยาการใหม่ที่มีการคิดค้นขึ้น ยังไม่มีของจริงให้เห็น เช่น การศึกษาประดิษฐ์กรรมใหม่ๆ โดยดูจากวีดิทัศน์ ภาพยนตร์ นิทรรศการ หรือสิ่งพิมพ์ต่างๆ โดยเฉพาะสื่อต่างๆ ซึ่งเป็นสื่อการสอนสมัยใหม่ที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น เป็นแหล่งข่าวสารที่เปิดโลกทัศน์ให้กว้างไกล ช่วยเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมเพื่อให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ เกิดมุมมองใหม่ และช่วยยกระดับความมุ่งมั่นโดยการเสนอภาพในอนาคตหรือเสนอผลสำเร็จ

นอกจากนี้ ประเวศ วะสี (2543) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งรวมวิทยาการที่สังคมยอมรับ และเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าของประชาชน ถือว่าเป็นเครื่องหมายของความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติ และกาญจนา เอกะวิภาต (2543) ได้ให้ความเห็นว่าแหล่งเรียนรู้เป็นสื่อที่สนองความต้องการของผู้เรียน ในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ได้รับความรู้อย่างสะดวก รวดเร็ว และถูกต้องเหมาะสมในลักษณะของแหล่งรวมวิทยาการ

ในด้านความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ได้ให้ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการจัดการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพมีความรู้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเรียนต่อ การจัดการเรียนรู้ดังกล่าว นอกจากกิจกรรมที่สนับสนุนให้ผู้เรียน มีลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียนแล้ว จำเป็นต้องมีการจัดการแหล่งเรียนรู้ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ด้วย โรงเรียนทุกแห่งทุกระดับถือเป็นตัวแทนของรัฐในการจัดการศึกษา และดำเนินการตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ อันเป็นหลักการร่วมกันในการจัดการศึกษา ดังนั้น จำเป็นต้องมีการจัดแหล่งเรียนรู้ สำหรับผู้เรียนรู้ให้เรียนเต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงความสอดคล้องเหมาะสมกับท้องถิ่น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

นอกจากนี้ กิ่งแก้ว อารีรักษ์ และคณะ (2548) ได้ให้ความเห็นว่า ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ นั้น สามารถกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อที่หลากหลาย อีกทั้งช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้ลึกซึ้งขึ้น โดยใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลและสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลพร้อมทั้งกระตุ้นให้มุ่งเน้นลงลึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งผลักดันให้นักเรียนแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น สามารถสร้างผลผลิตในการเรียน ให้มีคุณภาพสูงขึ้น จนเกิดทักษะในการแสวงหาข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการสร้างความรู้ความตระหนักเชิงมีโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติและความแตกต่างของข้อมูล เสริมสร้างการพัฒนาทักษะการคิด เช่น การแก้ปัญหา การให้เหตุผลและการประเมินอย่าง มีวิจารณญาณ โดยอาศัยการวิจัยอิสระการควบคุมข้อมูล สามารถเปลี่ยนเจตคติของครูและนักเรียนที่มีต่อเนื้อหาวิชาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพัฒนาทักษะการวิจัยและความเชื่อมั่นในตนเองในการค้นหาข้อมูลโดยบูรณาการทักษะการใช้ห้องสมุด เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรตลอดจน เพิ่มสัมฤทธิ์ผลด้านวิชาการ ในด้านเนื้อหา เจตคติและการคิดอย่างมี วิจารณญาณ โดยอาศัยแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายในการเรียนรู้

อนึ่ง ดารี บุญชู (2548) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้โดยสรุปให้เห็นชัดเจน ดังนี้

- 1) เป็นแหล่งที่รวบรวมขององค์ความรู้อันหลากหลาย พร้อมทั้งจะให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2) เป็นแหล่งเชื่อมโยงให้สถานศึกษาและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตน
- 3) เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความสนุกสนาน ความสนใจที่จะเรียนรู้ไม่เกิดความเบื่อหน่าย
- 4) ทำให้ผู้เรียนรู้เกิดการเรียนรู้จากการที่ได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเองขณะเดียวกันสามารถเข้าร่วมกิจกรรมและทำงานกับผู้อื่นได้
- 5) ทำให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นของตน มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในชุมชนของตน พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

นอกจากนี้ ประไพ เกษแก้ว (2548) ยังได้กล่าวถึง ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ว่าจะอยู่ที่ความหลากหลายที่สามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคล ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเพราะบุคคลมีความต้องการแตกต่างกันไปตามความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความพร้อมที่จะเรียนรู้ หากสามารถดำเนินการจัดแหล่งความรู้ได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพพร้อมที่จะเรียนรู้ หากสามารถดำเนินการจัดแหล่งความรู้ได้อย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพก็สามารถส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และก่อให้เกิดสังคมการเรียนรู้

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้นทำให้ สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งการศึกษาตาม อัจฉริยะ เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่รวมวิทยาการที่สังคมยอมรับเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น สำหรับการเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าของประชาชนที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ในการศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังได้รับความรู้อย่างสะดวก รวดเร็วและถูกต้องเหมาะสมในการ จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการจัดการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้เรียน แต่ละคนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพมีความรู้สามารถนำความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันนอกจากนั้นแหล่งเรียนรู้สามารถกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อที่หลากหลาย อีกทั้งช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้ลึกซึ้งขึ้น

3.3 บทบาทและหน้าที่ของแหล่งเรียนรู้

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) ได้กล่าวถึง บทบาทและหน้าที่ของแหล่งเรียนรู้ไว้ ดังนี้

- 1) จัดการศึกษาและเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของ ผู้เรียนในทุกระดับและทุกกลุ่มเป้าหมาย
- 2) สร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นองค์กรเปิด สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ เกิดอย่างต่อเนื่อง สามารถเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคม วิถีชีวิต และสภาพ ทางเศรษฐกิจในแต่ละท้องถิ่น
- 3) จัดหาความร่วมมือ โดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ชุมชนหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้เรียน เพื่อร่วมกันจัดทำหลักสูตรที่ยืดหยุ่น ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัด ความ สนใจ
- 4) เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า วิจัย และสามารถจัดกระบวนการเชื่อมโยงกับองค์กร อื่นๆ ทั้งสถานศึกษาและชุมชนในแหล่งเรียนรู้นั้นๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำสาระการเรียนรู้ให้ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
- 5) เป็นแหล่งข้อมูล ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและเป็นแหล่ง แลกเปลี่ยนเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆทั่วประเทศ
- 6) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงาน เพื่อให้ผู้เรียนจากทั่วทุกภูมิภาคสามารถรู้ข้อมูล ข่าวสารและการเข้าถึงการเรียนรู้อย่างแท้จริง

3.4 ประเภทของแหล่งเรียนรู้

ประเภทของแหล่งเรียนรู้นั้นได้มีหน่วยงาน และนักวิชาการหลายท่านได้จำแนกประเภท ของแหล่งเรียนรู้ไว้แตกต่างกัน เช่น กรมวิชาการ (2545) จำแนกประเภทของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้ 6

ประเภท ได้แก่ 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้ มีประสบการณ์ ประสบความสำเร็จ ในงานอาชีพที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น 2) แหล่งวิทยาการ ได้แก่ สถาบัน องค์กร หน่วยงาน ห้องสมุด ซึ่ง ให้บริการความรู้ในเรื่องต่างๆ 3) สถานประกอบการ ซึ่งให้บริการความรู้ ฝึกอบรมเกี่ยวกับงาน และ วิชาชีพต่างๆที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น 4) ทรัพยากรธรรมชาติแวดล้อม เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์ 5) สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น แผ่นพับ วารสาร หนังสืออ้างอิง หนังสือพิมพ์ และ 6) สื่อ อิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต วิกิพีเดีย คอมพิวเตอร์ช่วยสอน และกระทรวงศึกษาธิการ (2545) จัดแหล่งการเรียนรู้ออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน ดังนี้ 1) แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน ได้แก่ ห้องสมุด โรงเรียน ห้องสมุดหมวดวิชา ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมหนังสือ ศูนย์วิชาการ ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์โสตทัศนศึกษา ศูนย์การเรียนการสอน ศูนย์พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน ห้องอินเทอร์เน็ต ห้อง มัลติมีเดีย ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องพิพิธภัณฑ์ สวนหนังสือ สวนวรรณคดี สวนสุขภาพ สวนสมุนไพร สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ ฯลฯ 2) แหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น ได้แก่ วัด ชุมชน ครอบครัว สถาน ประกอบการ องค์กรภาครัฐและเอกชน อุทยานวิทยาศาสตร์ศูนย์กีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น หอศิลป์ สวนพฤกษศาสตร์ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ และห้องสมุด ประชาชน ฯลฯ จะเห็นได้ว่าพิพิธภัณฑ์ได้ถูกจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของประเภทการเรียนรู้ทำให้ พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์มีคุณค่าต่อผู้ที่สนใจในการศึกษาหาความรู้เป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ประจักษ์ บุญอารีย์ (2545) ยังได้กล่าวถึงประเภทของแหล่งการเรียนรู้ไว้ ดังนี้ 1) แหล่ง การเรียนรู้ธรรมชาติ 2) แหล่งการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น 3) วัดวาอารามและสถานที่สำคัญทางศาสนา 4) ภูมิปัญญาและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) กิจกรรมในชีวิตและตามประเพณีท้องถิ่น 6) วัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ในท้องถิ่น 7) แหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว และ 8) แหล่งการเรียนรู้จาก สื่อมวลชน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

จากการแบ่งประเภทของแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น ยังมีนักวิชาการ เช่น สุมณ อมร วิวัฒน์ (2544) ดำริ บุญชู (2548) ได้จำแนกประเภทของแหล่งเรียนรู้ไปในทำนองเดียวกัน โดยจำแนก เป็น 4 ประเภท คือ 1) แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล 2) แหล่งการเรียนรู้ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น 3) แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ และ 4) แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ ซึ่งได้จำแนกประเภทที่สอดคล้องกับ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545) ที่ได้จำแนกแหล่งเรียนรู้ไว้ 2 ประเภท ได้แก่ 1) เป็นสถานศึกษาที่ประกอบไปด้วยทั้งบุคคลภายนอก และภายในที่มีความเชี่ยวชาญในอาชีพที่หลากหลาย และ 2) เป็นสถานศึกษาที่มีอยู่แล้วที่ที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือที่มีอยู่ตามธรรมชาติซึ่งเป็นสถานที่เรียนรู้ทั้งนอกและในสถานศึกษา

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ก็ได้จำแนกประเภท ของแหล่งเรียนรู้ไว้ 2 แบบ คือ 1) จัดตามลักษณะของแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ (1) แหล่งเรียนรู้ตาม ธรรมชาติ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนจะศึกษาหาความรู้ได้จากสิ่งมีชีวิตที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ (2)

แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรม เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ (3) บุคคลที่จะถ่ายทอดความรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความสามารถรวมทั้งภูมิปัญญาของท้องถิ่น และ2) จัดตามที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ (1) ในโรงเรียนซึ่งจะมีแหล่งเรียนรู้หลัก (2) ในชุมชนรวมทั้งบุคคลและสถานที่

3.5 กิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, (2545) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ไว้ ดังนี้ การจัดการแหล่งเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัยดำเนินการเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัยเพื่อการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ให้ประชาชนทั่วไปได้รับการศึกษาและเพิ่มเติมความรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงชีวิตให้ก้าวหน้าและดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การศึกษาตามอัธยาศัยเกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ การทำงาน จากบุคคล ครอบครัว ชุมชน สื่อ แหล่งความรู้ ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

อนึ่ง สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้โดยสรุปให้เห็นชัดเป็นข้อๆ ดังนี้

- 1) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้กับทุกคน ทุกเวลา ทุกสถานที่
- 2) การเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนเกิดขึ้นได้มากมายทั้งในลักษณะที่เป็นองค์กรจัดตั้งเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การทำมาหากิน ประเพณี พิธีกรรม สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสถาบันในชุมชน
- 3) การที่ทุกฝ่ายสร้างเครือข่ายให้เกิดการเชื่อมโยงประสบการณ์ เกิดสังคมคุณธรรมและสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี
- 4) การที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นในชุมชนและธรรมชาติถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่าและทำให้เกิดความสร้างสรรค์ในเรื่องต่างๆ

กรมสามัญศึกษา (2544) ได้กล่าวถึง การเรียนการสอนยุคใหม่มิได้มีอยู่เพียงในห้องเรียนเท่านั้น แต่หากผู้เรียนสามารถที่จะใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ไปเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยต้องมีแหล่งการเรียนรู้ที่เพียงพอและเกิดประสิทธิภาพ ได้แก่

- 1) แหล่งเรียนรู้ในอาคาร นักเรียนจะใช้เวลากว่าร้อยละ 90 อยู่ในอาคารเรียน ดังนั้นโรงเรียนควรจัดแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียนหรือในอาคารเรียนให้มาก โดยการใช้สื่อและเทคนิคต่างๆ การทดลองศึกษา กิจกรรม ห้องสมุด ค้นคว้าหาความรู้ จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความสมบูรณ์ได้

2) แหล่งเรียนรู้นอกอาคาร เช่น สวนวิทยาศาสตร์ สวนสมุนไพรและต้นไม้อื่นๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในด้านการเรียนการสอนครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งในการได้รับความร่วมมือกับผู้ดูแลแหล่งการเรียนรู้ทั้งนี้ เพื่อให้การวางแผนการดำเนินการร่วมกันให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอน โดยมีแนวทางการใช้แหล่งการเรียนรู้ คือ 1) ศึกษาหลักสูตรรายวิชาที่เปิดสอน 2) กำหนดกิจกรรมการสอนให้ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ 3) กำหนดทรัพยากรสารสนเทศประกอบการเรียนการสอน เช่น รายชื่อหนังสือ สื่อการสอน 4) จัดหาและเตรียมสื่อสารสนเทศแหล่งการเรียนรู้ 5) แนะนำการใช้แหล่งเรียนรู้ผู้อำนวยการและ 6) สรุปและประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้

เรื่องของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้ หรือการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้ออกแบบกิจกรรมต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรม กลุ่มเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เพราะกิจกรรมการเรียนรู้จะเป็นสิ่งจูงใจให้ทดลองปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จึงควรมีรูปแบบที่หลากหลายเพื่อสร้างความสนใจ ไม่เกิดความเบื่อหน่าย และทำลายใให้อยากรู้อยากลอง ซึ่งสมชาย ฐิติรัตน์อัศว (2558) อธิบายลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีไว้ ดังนี้

- 1) กิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกับความรู้ที่มีอยู่ในแหล่งเรียนรู้
- 2) กิจกรรมมีความเหมาะสมกับระดับ วัย และความสามารถของผู้เรียน
- 3) มีคำชี้แจงสั้นๆ ที่จะทำให้เข้าใจวิธีทำได้ง่าย และคำชี้แจงหรือคำสั่งต้องกะทัดรัด
- 4) ใช้เวลาเหมาะสม ไม่เร็ว หรือช้าจนเกินไป
- 5) เป็นที่สนใจและท้าทายผู้เรียนให้อยากแสดงความสามารถ ปลูกความสนใจหรือปลุกจินตนาการ และเกิดความคิดสร้างสรรค์
- 6) มีการใช้หลักจิตวิทยาในการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
- 7) มีหลากหลายรูปแบบ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง
- 8) ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 9) สามารถสร้างความสนใจของผู้เรียนตั้งแต่ต้นจนจบ
- 10) สามารถประเมินและจำแนกความเจริญงอกงามของผู้เรียนได้
- 11) ควรเป็นกิจกรรมที่มีความหมายกับผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้

4. แนวคิดเกี่ยวกับข้อเสนอเชิงนโยบาย

4.1 ความหมายของนโยบาย

นโยบายเป็นสิ่งที่จะทำให้แผนงานที่ได้วางไว้จะประสบความสำเร็จได้ ทั้งนี้ ได้มีนักวิชาการชาวไทย และชาวต่างชาติ ได้อธิบายความหมายของคำว่า นโยบายไว้หลากหลาย โดยกลุ่มแรก ได้อธิบายว่า นโยบายเป็นกรอบเสนอแนวทาง หรือ เครื่องมือสำหรับผู้บริหาร ในการปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ เช่น Anderson (1975), Dye (1981), Greenwood (1965), Haimann & Scott (1974), Terry (1977) ศิริอร ชันธหัตถ์ (2539), ประชุม รอดประเสริฐ (2545), ศิริวิมล ใจงาม (2547) และ คณิง สายแก้ว (2549) ได้อธิบายไว้อย่างสอดคล้องกันว่าโดยสรุปได้ว่า นโยบายเป็นกรอบหรือเครื่องมือสำหรับผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจ เป็นแนวทางในการปฏิบัติภารกิจที่รับมอบหมาย กลุ่มที่สอง ได้ให้ความหมาย นโยบายว่า เป็นอุบาย เป็นกลยุทธ์หรือกลเม็ดที่จะนำไปสู่การปฏิบัติหรือการแก้ปัญหา ดังเช่น กุศลน ธนาพงศธร (2540) ได้กล่าวว่า นโยบาย หมายถึง อุบายหรือกลเม็ดที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ได้พิจารณาเห็นว่าเป็นทางที่นำไปสู่เป้าหมายของส่วนรวม ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเหมาะสมที่สุดแล้วซึ่งสอดคล้องกับนักวิชาการต่างชาติ คือ Jansson (1994) ที่กล่าวว่า นโยบายเป็นกลยุทธ์ที่เลือกสรรแล้วนำไปสู่การแก้ปัญหา และตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลในองค์กร และกลุ่มที่สาม ได้อธิบายว่า นโยบายคือแผนดำเนิน วิธีการปฏิบัติ ดังที่ วิทยากร เชียงกุล (2547) และ วิโรจน์ สารรัตน์ (2548) ได้อธิบายในทำนองเดียวกัน

อนึ่ง วิโรจน์ สารรัตน์ (2548) ได้กล่าวขยายความเกี่ยวกับความหมายของนโยบายซึ่งทำให้เห็นแนวทางบางอย่างที่น่าสนใจคือได้กล่าวถึงนโยบาย หมายถึง ข้อความที่บอกให้ทราบถึงทิศทางของการเปลี่ยนแปลงองค์การหรือของสังคม ทิศทางดังกล่าวอาจจะอธิบายถึง เรื่องอะไร เพื่ออะไร อย่างไร และเพียงใด ของความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้ ขณะเดียวกันได้จำแนกความหมายของนโยบายออกเป็น 3 กลุ่มความหมาย โดยกลุ่มแรก หมายถึง ข้อความที่บอกให้ทราบถึงกิจกรรมหรือการกระทำ (Activity or Action) อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างซึ่งในที่สุดจะแปรรูปออกมาเป็นแผนงาน โครงการที่กำหนดขึ้น ข้อความเชิงนโยบายในความหมายนี้จะบอกถึงเป้าหมายปลายทางของกิจกรรม แนวทางการปฏิบัติ และคุณประโยชน์ของกิจกรรมหรือการกระทำที่กำหนดนั้น กลุ่มความหมายที่สอง หมายถึง ข้อความที่บอกให้ทราบถึงแนวทางหรือวิธีการ (Strategy or Means) อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อเป็นเครื่องชี้แนะและกำหนดแนวทางปฏิบัติจากปัจจุบันสู่อนาคต กลุ่มความหมายที่สาม หมายถึง ข้อความที่บอกให้ทราบถึงคุณค่าและการตัดสินใจ (Value and Decision) ที่ได้เลือกสรรแล้วซึ่งนโยบายประเภทนี้จะบ่งบอกทางเลือกที่มีหลายทางว่าทางเลือกใดดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด

นอกจากนี้ วิโรจน์ สารรัตน์ (2553) ยังได้กล่าวถึงความหมายของนโยบายว่านโยบายนั้นสามารถมีความหมายที่ยืดหยุ่นสูง นิยามได้หลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับโอกาส และสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

International Livestock Research Institute (ILRI) (1995) กำหนดไว้ว่านโยบายหมายถึง

1) เป็นแนวทางหรือวิธีการเพื่อการปฏิบัติที่รัฐบาล หรือสถาบัน หรือกลุ่ม หรือบุคคล เลือกจากทางเลือกหลายๆ ทางเพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติ และโดยปกติจะสะท้อนให้เห็นถึงการตัดสินใจ ในปัจจุบันและในอนาคต

2) การตัดสินใจหรือชุดของการตัดสินใจนั้นจะออกแบบเพื่อให้แนวทาง การปฏิบัติ นั้นบรรลุผลสำเร็จ

3) การตัดสินใจหรือชุดของการตัดสินใจดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับแผนงานเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติด้วย

4) แผนงานที่ได้รับการวางแผนนั้นจะประกอบด้วยวัตถุประสงค์ที่พึงปรารถนา (Desired Objectives) และวิถีทาง (Means) เพื่อการบรรลุผล

จากการอธิบายความหมายของคำว่า นโยบายข้างต้นทำให้สามารถสรุปได้ว่า นโยบายคือหลักและวิธีการปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวทางดำเนินการที่ใช้ในการตัดสินใจเพื่อให้ทราบถึงทิศทางแนวทางการปฏิบัติ หรือวิธีการเพื่อชี้แนะและกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานเป็นไปโดยถูกต้อง และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4.2 ความสำคัญของนโยบาย

นโยบาย (Policy) เป็นแนวหรือวิธีการเลือกจากหลายๆ ทาง เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติ โดยจะสะท้อนให้เห็นถึงการตัดสินใจเพื่อการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิผลที่ดี ทั้งนี้ ความสำคัญของนโยบายนั้นได้มีนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้เสนอแนวคิดไว้หลายทัศนะด้วยกัน ดังนี้

จรัส สุวรรณมาลา (2535), ทวีป ศิริรัศมี (2544) กล่าวถึง ความสำคัญของนโยบายว่า นโยบายเปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหารเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางและเป้าหมาย เพื่อการพัฒนาองค์กร และนำมาเป็นกรอบชี้แนะการปฏิบัติ (Course of Action) นโยบายอาจเป็นแนวทางดำเนินงานทั้งในระดับกว้าง และในระดับองค์กร ซึ่งมีความสำคัญต่อการใช้ดุลพินิจของผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานในระดับต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และ

บรรลุตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ Laswell & Kaplan (1970 อ้างถึงใน จุมพล หนิมพานิช, 2547) ได้กล่าวถึง นโยบายมีความสำคัญต่อการบริหารในลักษณะ ดังนี้

1) นโยบายช่วยให้ผู้บริหารทราบว่าใครจะทำอะไร เมื่อไหร่ อย่างไร (Who get what, When and how) และต้องพิจารณาสิ่งใดมาเป็นปัจจัย นอกจากนี้ ยังช่วยให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานต่างๆ เพราะนโยบายเป็นแผนดำเนินงานที่บ่งบอกให้ทราบทิศทางอันเป็นหลักประกันที่ผู้บริหารไม่ว่าในระดับใดต้องยึดถือเป็นหลัก

2) ช่วยให้ผู้บุคลากรทุกระดับเกิดความเข้าใจภารกิจของหน่วยงานที่สังกัด และเข้าใจถึงวิธีการปฏิบัติภารกิจในหน่วยงานของตนแตกต่างจากภารกิจของหน่วยงานอื่นอย่างไรหรือทำความเข้าใจให้ชัดเจนได้มากขึ้นว่าให้ประสบผลสำเร็จ

3) ก่อให้เกิดเป้าหมายในการปฏิบัติงาน การบริหารงานโดยมีเป้าหมายทำให้ประหยัดเงิน เวลา บุคลากร รวมถึงความสามารถ หรือศักยภาพ (Potential) ของบุคลากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายขององค์การ หรือหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ

4) นโยบายที่ดีจะช่วยสนับสนุนส่งเสริมการใช้อำนาจของผู้บริหารให้เป็นไปโดยถูกต้องอย่างมีเหตุผลและมีความยุติธรรม อันนำมาซึ่งความเชื่อถือ ความจงรักภักดี และความมีน้ำใจในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา

5) นโยบายช่วยให้เกิดการพัฒนากิจการทางการบริหารเพราะนโยบายจะพัฒนาผู้บริหารให้รู้จักคิดทำนโยบายขึ้น (Think for) แทนการคิดปฏิบัติตาม (Think by)

นอกจากนี้ ประชุม รอดประเสริฐ (2545); วิโรจน์ สารรัตนะ (2543) กล่าวถึงความสำคัญของนโยบายดังนี้

1) นโยบายเป็นสิ่งที่กำหนดล่วงหน้า ช่วยลดการใช้ความคิดที่จะพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ มากมายให้ลดน้อยลง ช่วยประหยัดเวลา

2) ช่วยให้การประสานงาน การตัดสินใจของผู้บริหารในฝ่ายต่างๆ ขององค์การให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3) ช่วยให้เกิดความมั่นใจในองค์การลดความสับสนของสมาชิกเพราะสมาชิกเข้าใจเป้าหมาย และทิศทางการทำงาน

4) ช่วยกระตุ้นให้การตัดสินใจของผู้บริหารเป็นไปอย่างมีพลัง ลดความไม่แน่ใจว่าการตัดสินใจสอดคล้องกับแนวคิดของผู้บริหารระดับสูงหรือไม่

5) เป็นกรอบการตัดสินใจของผู้ใต้บังคับบัญชาช่วยให้การมอบหมายอำนาจทำได้ดีขึ้น

6) ช่วยให้เกิดความเสมอภาค ยุติธรรม เทียบธรรม ความถูกต้อง และมีความชัดเจนมากขึ้นเนื่องจากการตัดสินใจที่สอดคล้องกัน

จากความสำคัญของนโยบายดังกล่าว ทำให้เห็นว่านโยบายมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือของผู้บริหาร โดยจะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายเพื่อการพัฒนาองค์กร และช่วยให้บุคลากรในองค์กรเข้าใจภารกิจของหน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามวัตถุประสงค์

4.3 ระดับของนโยบาย

นโยบายมีระดับต่างๆกัน ซึ่งในแต่ละระดับนั้นมีขอบเขตครอบคลุมเป้าหมายปลายทาง ผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปใช้หรือปฏิบัติ ผู้ที่ได้รับผลการปฏิบัติ และความละเอียดชัดเจนของข้อความลดหลั่นแตกต่างกันไปในแต่ละระดับนั้น จะต้องมีความเกี่ยวเนื่อง และสอดคล้องกันโดยตลอด ซึ่งสามารถจำแนกเพื่อพิจารณาระดับของนโยบายได้ ดังที่ ทวีป ศิริรัชมี (2544) ได้เรียบเรียงระดับของนโยบายไว้ ดังนี้

กลุ่มนโยบายในการบริหารประเทศ สามารถจำแนกได้เป็น 3 ระดับ คือ 1) นโยบายหลัก หรือนโยบายระดับชาติ (National Policy) เป็นนโยบายที่มีลักษณะเป็นแนวทางกว้างๆ ที่ใช้เป็นพื้นฐานหรือกรอบในการกำหนดนโยบายระดับอื่นๆ ต่อไป เป็นนโยบายที่คณะรัฐบาล คณะรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีกำหนดขึ้น โดยแสดงถึงเจตนารมณ์ในการดำเนินการหรือพัฒนาประเทศ เพื่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงหรือความมีเสถียรภาพของประเทศ 2) นโยบายการบริหาร (Administrative Policy) เป็นนโยบายระดับกระทรวง ทบวง กรม โดยผู้บริหารระดับกระทรวงและอธิการบดีเป็นผู้กำหนดขึ้น ตามกรอบของนโยบายหลัก หรือนโยบายระดับชาติ แต่มีขอบเขตที่แคบลง (ความครอบคลุมของนโยบาย) มีความละเอียดและจำเพาะเจาะจงมากขึ้นตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและภารกิจของหน่วยงาน โดยคำนึงถึงทรัพยากรหรือบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และ 3) นโยบายเฉพาะกิจ (Specific Policy) เป็นนโยบายระดับล่างสุดซึ่งกำหนดโดยผู้บริหารระดับกอง หรือระดับฝ่าย โดยยึดถือนโยบายหลักหรือนโยบายระดับชาติและนโยบายการบริหารที่หน่วยงานสังกัดเป็นเกณฑ์ เพื่อให้การปฏิบัติภารกิจของหน่วยงานเป็นไปตามเป้าหมายและเจตนารมณ์แห่งนโยบายระดับชาติ และนโยบายการบริหารในเวลาเดียวกัน หรืออาจจะเป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นอย่างปัจจุบันทันด่วนเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เมื่อปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขแล้ว นโยบายก็จะสิ้นสุดไปโดยปริยาย นโยบายเฉพาะกิจจะมีขอบเขตรายละเอียดที่ชัดเจนและจำเพาะเจาะจง ชี้แนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

4.4 ประเภทของนโยบาย

การจำแนกประเภทนโยบายสามารถกระทำได้หลายวิธี และแต่ละวิธีก็มีหลักเกณฑ์ในการจำแนกแตกต่างกันไป ดังที่นักวิชาการหลายท่านได้อธิบายถึงวิธีจำแนกประเภทนโยบายไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

ทวีป ศิริรัศมี (2544) ได้จำแนกประเภทของนโยบาย ตามระดับชั้นของการบริหารองค์การ(organizational) จำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) นโยบายพื้นฐาน (Basic Policy) เป็นนโยบายระดับบนหรือระดับสูง (Top Executives) เพื่อชี้แนะหรือใช้เป็นแนวทางหรือเป็นฐานสำหรับการกำหนดนโยบาย และการบริหารงานขององค์การในระดับรองๆ ลงไป นโยบายประเภทนี้มีลักษณะเป็นแนวคิดกว้างๆ โดยอาจจะระบุทิศทางของการบริหารและกลยุทธ์ในการบรรลุวัตถุประสงค์ไว้กว้างๆ และมีความยืดหยุ่นสูง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้บริหารระดับรองๆ ลงไปสามารถนำไปตีความและปรับใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์เฉพาะต่างๆ ได้ นโยบายพื้นฐานบางครั้งอาจเรียกว่า “นโยบายหลัก” หรือถ้าหากเป็นนโยบายของรัฐก็อาจเรียกนโยบายประเภทนี้ว่า “นโยบายการบริหาร” (Administrative Policy) ซึ่งเป็นนโยบายที่รัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี หรือรัฐบาลเป็นผู้จัดทำขึ้น โดยแสดงถึงเจตนารมณ์ในการดำเนินการเพื่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชน เมื่อรัฐสภาเห็นชอบจึงเป็นนโยบายที่แท้จริง นำไปใช้เป็นแนวหรือเป็นหลักในการดำเนินงานได้ 2) นโยบายทั่วไป (General Policy) เป็นนโยบายระดับกลาง อันเป็นการกำหนดขึ้นโดยผู้บริหารระดับกลาง (Middle Managers) ซึ่งกำหนดขึ้นตามเจตนารมณ์ของนโยบายขั้นพื้นฐาน นโยบายทั่วไป มักเน้นในเรื่องวิธีการบริหารต่างๆ ไป เช่น อาจกำหนดขึ้นเป็นระเบียบวิธีปฏิบัติงานต่างๆ สำหรับผู้ปฏิบัติงานเฉพาะด้านในหน่วยงานระดับล่างได้ถือปฏิบัติร่วมกัน นโยบายทั่วไปทำให้นโยบายพื้นฐานมีความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น ง่ายต่อความเข้าใจของผู้ปฏิบัติ นโยบายทั่วไปบางครั้งเรียกว่า “นโยบายการบริหาร (Administrative Policy) เป็นนโยบายระดับหน่วยงาน เช่น กระบวนการ ทบวง กรม โดยผู้บริหารระดับปลัดกระทรวง และอธิบดีเป็นผู้จัดทำขึ้น โดยจำกัดกรอบหรือปรับปรุงเสริมแต่งให้มีความละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อความเหมาะสมและสอดคล้องกับหน้าที่และภารกิจความรับผิดชอบของหน่วยงานหรือผู้ปฏิบัติงาน โดยคำนึงทรัพยากรและบริบทต่างๆ เพื่อให้การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นไปอย่างราบรื่น เรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และ 3) นโยบายเฉพาะแผนกงาน (Department Policy) เป็นนโยบายระดับล่าง ซึ่งกำหนดขึ้นโดยผู้บริหารระดับล่างหรือระดับหัวหน้างาน (Supervisors) ในแผนกต่างๆ ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติงานเฉพาะด้าน มีความละเอียดชัดเจนเฉพาะเรื่องเฉพาะกิจการ ลักษณะของนโยบายประเภทนี้มักประกอบอยู่ในแผนงานของหน่วยงานซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวทางและวิธีการปฏิบัติงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างชัดเจน นโยบายเฉพาะแผนกงานบางครั้งเรียกว่า “นโยบายเฉพาะกิจ” (Specific Policy) ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับกอง หรือระดับแผนกเป็นผู้จัดทำขึ้นเฉพาะกิจตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานนั้น โดยยึดถือนโยบายพื้นฐานหรือนโยบายหลัก

และนโยบายทั่วไป หรือนโยบายการบริหารเป็นกรอบในการกำหนด เพื่อให้ปฏิบัติภารกิจของหน่วยงานเป็นไปตามเป้าหมาย นอกจากนี้ นโยบายเฉพาะกิจยังอาจจัดทำขึ้นเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าซึ่งเกิดขึ้นอย่างปัจจุบันทันด่วน เช่น นโยบายแก้ปัญหาอุทกภัย นโยบายแก้ปัญหา การประท้วงของชาวประมงขนาดเล็ก เป็นต้น เมื่อปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขแล้ว นโยบายก็อาจสิ้นสุดไปโดยปริยาย ซึ่งโดยหลักการแล้วนโยบายทั้ง 3 ระดับดังกล่าวนี้ จะมีความสัมพันธ์สอดคล้องสนับสนุนกัน และกันโดยตลอด

การจำแนกประเภทของนโยบายนั้น นอกจากจะจำแนกประเภทตามเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นแล้วยังอาจจำแนกตามลักษณะของเนื้อหาได้ Lowi (1964) ได้จำแนกประเภทของนโยบายตามลักษณะเนื้อหาของนโยบาย เป็น 4 ระดับ ดังนี้

1) นโยบายเกี่ยวกับการจัดระเบียบกฎเกณฑ์ ได้แก่ นโยบายที่เป็นระเบียบข้อบังคับต่างๆ ภายในองค์กร เช่น ระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ระเบียบการลา กิจ ลาป่วยของผู้ปฏิบัติงาน ระเบียบการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในสถานที่ทำงาน ระเบียบว่าด้วยการลงโทษผู้ปฏิบัติงานที่กระทำผิดระเบียบขององค์กร เป็นต้น

2) นโยบายเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร ได้แก่ นโยบายที่กำหนดลักษณะ การจัดสรรหรือการกระจายทรัพยากรขององค์กรในระหว่างบุคคลและหน่วยงานต่างๆ เช่น งบประมาณ อัตราค่าจ้าง และปัจจัยการผลิตอื่นๆ รวมทั้งทรัพยากรที่เป็นนามธรรม เช่น ความรู้ ข่าวสาร ข้อมูล เทคโนโลยี เกียรติยศชื่อเสียง หรือสิ่งอื่นใดที่บุคคลในองค์กรถือกันว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสำหรับผู้ที่ได้ครอบครองเป็นเจ้าของ นโยบายเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรหรือองค์กรโดยทั่วๆ ไปมักจะปรากฏออกมาในรูปของคำสั่ง หรือระเบียบที่ระบุถึงอำนาจหน้าที่หรือความรับผิดชอบในการดำเนินงานขององค์กรหรือบุคคลในองค์กร การให้บุคคลหรือองค์กรสามารถจัดหาทรัพยากรต่างๆ มาใช้ในการดำเนินงาน เป็นต้น ในกรณีที่นโยบายของรัฐหรือนโยบายสาธารณะ นโยบายการจัดสรรทรัพยากร อาจอยู่ในรูปของกฎหมาย หรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของรัฐบาลที่ส่งเสริมสนับสนุนหรือให้การยอมรับให้ความชอบธรรมในสิทธิอำนาจในการถือครองสิทธิ์ในทรัพย์สิน หรือวิธีการได้มาของทรัพย์สิน หรือการยอมรับหรือส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรม หรือค่านิยมเกี่ยวกับการจัดสรร และการกระจายทรัพย์สินที่มีในสังคมนั้นๆ เช่น นโยบายเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในทางเศรษฐกิจ การเมือง และทางสังคม นโยบายที่จัดสรรบริการสาธารณะของรัฐในด้านต่างๆแก่ประชาชน นโยบายการอนุรักษ์วัฒนธรรม และค่านิยมในสังคม

3) นโยบายเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรโดยการปรับใหม่ให้เหมาะสม นโยบายประเภทนี้เป็นเรื่องของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงลักษณะการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ก่อนเสียใหม่ให้เหมาะสม หรือเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น นโยบายการปรับปรุงวิธีการดำเนินงานกิจกรรมของหน่วยงาน นโยบาย การขยายงานบางด้าน ในกรณีของ

หน่วยงานภาครัฐ เช่น นโยบายเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดิน นโยบายการปฏิรูประบบราชการ นโยบายการปรับปรุงโครงสร้างภาษีอากร นโยบายการปฏิรูปการเมือง เป็นต้น

4) นโยบายเกี่ยวกับระบบงานและโครงสร้างขององค์การ เป็นนโยบายหลักขององค์การที่แสดงถึงวัตถุประสงค์หลัก และระบบการปฏิบัติงานในระดับมหภาคขององค์การ โดยถือเป็นนโยบายต้น ที่จะชี้้นำการกำหนดนโยบายเฉพาะด้านในระดับต่างๆ ชี้้นำการบริหารและการปฏิบัติงานประจำ นโยบายประเภทนี้มีความสำคัญที่สุดในองค์การต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นปณิธานอุดมการณ์หรือวัตถุประสงค์หลักของการดำเนินงานขององค์การ ในกรณีขององค์การในภาครัฐ ได้แก่ นโยบายเกี่ยวกับการจัดระบบและสถาบันทางการเมืองการปกครองหรือนโยบายหลักระดับชาติที่แสดงถึงอุดมการณ์ทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมชาติ และเป็นนโยบายต้นแบบที่กำหนดวิธีการกำหนดนโยบายทุกประเภทที่กล่าวมาข้างต้น เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า การจำแนกประเภทนโยบายสามารถกระทำได้หลายวิธี และแต่ละวิธีมีหลักเกณฑ์ในการจำแนกแตกต่างกันไป ดังการจำแนกประเภทของนโยบายตามระดับชั้นของการบริหารองค์การ และจำแนกประเภทของนโยบายตามลักษณะเนื้อหาของนโยบาย

4.5 องค์ประกอบของนโยบาย

องค์ประกอบของนโยบายจะแตกต่างกันไปตามหลักเกณฑ์ทฤษฎีซึ่งขึ้นอยู่กับแนวคิดของนักวิชาการแต่ละท่าน ทั้งนี้ มีผู้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของนโยบายไว้ ดังนี้

สุรนาท ชมะณะรงค์ (2540) ได้พิจารณาถึงแบ่งองค์ประกอบของนโยบายว่าสามารถแบ่งได้เป็น 4 องค์ประกอบ คือ 1) เหตุผลของการกำหนดนโยบาย (Rational) เป็นเหตุผล และสาเหตุที่มาของการกำหนดนโยบายในเรื่องต่างๆ ที่รัฐกำหนดขึ้น หากนโยบายที่กำหนดขึ้นมีเหตุผลเพียงพอสาธารณชนก็ยอมรับได้ ดังนั้น ตัวนโยบายต้องอ้างอิงถึงสาเหตุที่มาและเหตุผลในการกำหนดนโยบายด้วย 2) เป้าหมายของนโยบายหรือผลที่คาดว่าจะได้รับจากนโยบาย (Targets or Ended Result) เป็นการกำหนดเป้าหมายของนโยบายซึ่งถือเป็นจุดหมายปลายทางที่รัฐบาลมุ่งไปให้ถึง แต่ข้อสำคัญก็คือ ต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อให้ผู้ปฏิบัติตามนโยบายมีหลักยึดถือที่ชัดเจน 3) วิธีการหรือกลวิธีที่จะทำให้นโยบายบรรลุเป้าหมาย (Means or Strategies) เป็นวิธีการปฏิบัติ (Means) เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย (End) ของนโยบายตามที่กำหนดไว้ นโยบายหนึ่งๆ อาจประกอบด้วยกลวิธีหลายกลวิธีที่ผู้ปฏิบัติต้องเลือกกลวิธีที่ดีที่สุดที่เหมาะสมไปใช้ และ 4) ทรัพยากรหรือปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินนโยบาย (Resources) หมายถึง ทรัพยากรที่เป็นปัจจัยสนับสนุนให้การดำเนินนโยบายตามวิธีการที่กำหนดบรรลุผล ทรัพยากรที่เป็นองค์ประกอบของนโยบาย เช่น คน เงิน วัสดุ เครื่องมือ

เครื่องจักร ฯลฯ ทั้งนี้ Friedrich (1963 อ้างถึงใน ประชุม รอดประเสริฐ, 2543) อธิบายถึงองค์ประกอบของนโยบายว่า จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ เป้าหมาย (Target) ของสิ่งที่ต้องการกระทำ วิธีทาง (Means) ในการดำเนินงาน และปัจจัย (Resources) สนับสนุนการกระทำตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้

1) เป้าหมาย (Target) เป็นองค์ประกอบสำคัญ สิ่งแรกในการกำหนดนโยบายเพื่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป้าหมายอาจเป็นทั้งจุดประสงค์ (Purpose) และผลงานที่เกิดขึ้นในที่สุด (Ended Result) ในลักษณะที่เป็นการทำอะไร ได้อะไร เพื่ออะไร

2) วิธีทางในการดำเนินงาน (Means) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของนโยบาย เพราะหากไม่กำหนดวิธีทางในการดำเนินงานไว้ นโยบายที่กำหนดขึ้นอาจไม่บรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ วิธีทางที่จะสามารถทำให้นโยบายดำเนินการได้ ยังรวมไปถึงกลยุทธ์ (Tactics) และกลวิธี (Strategies) ต่างๆ อีกด้วย

3) ปัจจัย สนับสนุน (Resources) ในการกำหนดนโยบายประกอบด้วยปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกได้แก่ สภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม หรือแม้แต่สภาพดิน ฟ้า อากาศ ซึ่งมีผลกระทบต่อข้อกำหนดนโยบาย ส่วนปัจจัยภายในได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการในการกำหนดนโยบาย ซึ่งหากขาดปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งแม้เพียงอย่างเดียว นโยบายก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้

นอกจากนี้ ประชุม รอดประเสริฐ (2545) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของนโยบาย สามารถจำแนกได้ 2 ประเภท คือ

1) ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐาน (Fundamental Factor) หมายถึงสิ่งต่างๆ ที่ผู้กำหนดนโยบายต้องคำนึงถึงอยู่ตลอดเวลา หากไม่คำนึงถึง อาจทำให้นโยบายขาดความสมบูรณ์และไม่สามารถปฏิบัติได้ เช่น ปัจจัยที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ ปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้กำหนดนโยบาย วิธีการหรือกระบวนการในการดำเนินนโยบาย ปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลและเอกสารต่างๆ

2) ปัจจัยที่เป็นสิ่งแวดล้อม (Environmental Factors) หมายถึงสิ่งแวดล้อมในสังคมที่ผู้กำหนดนโยบายต้องคำนึงถึง เพราะสิ่งแวดล้อมในสังคมมีผลกระทบต่อข้อกำหนดนโยบาย เช่น ปัจจัยทางการเมืองและวัฒนธรรมการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ เป็นต้น

อนึ่ง James Anderson และแนวความคิดของ Lineburry & Sharkansky (1971 อ้างถึงใน จุมพล หนิมพานิช, 2547) ได้จำแนกองค์ประกอบของนโยบายที่สอดคล้องกันไว้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) การมีเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน แน่นนอน
- 2) เป็นแนวทางการปฏิบัติงานหรือเป็นแผนลำดับขั้นตอนที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้
- 3) เป็นกิจกรรมหรือหน้าที่ที่ควรกระทำ และสามารถเลือกมาปฏิบัติได้
- 4) เป็นกิจกรรมการตัดสินใจที่มีลำดับขั้นตอนในการจะกระทำ หรือดเว้นการกระทำ

5) เป็นเอกสารที่มีผลทางกฎหมายจึงต้องประกาศให้ผู้เกี่ยวข้องทราบโดยทั่วถึง

นอกจากนั้น วิโรจน์ สารรัตน์ (2550) ได้ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับนโยบาย และแนวการวิจัยเชิงนโยบายตามทัศนะของ Majchrzak (1984) และได้กล่าวถึงองค์ประกอบของนโยบายไว้ดังนี้ คือ นโยบาย (Policy) เป็นข้อความที่บอกให้ทราบถึงทิศทาง การเปลี่ยนแปลงขององค์การ หรือของสังคม ทิศทางดังกล่าวอาจจะอธิบายถึงเรื่องอะไร เพื่ออะไร อย่างไร และเพียงใด ของความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือ วัตถุประสงค์ของนโยบาย (Policy Objective) และแนวทางของนโยบาย (Policy Means) นโยบายจะขาดองค์ประกอบสำคัญส่วนใดส่วนหนึ่งนี้ไม่ได้ เช่น มีเพียงวัตถุประสงค์ไม่บอกแนวทาง สิ่งที่กำหนดนั้นก็ไม่นโยบาย จะมีค่าเพียงเป็นความปรารถนาเท่านั้น เป็นต้น และบางครั้งนโยบายที่อาจจำเป็นต้องมีองค์ประกอบส่วนที่ 2 คือ กลไกของนโยบาย (Policy Mechanism) อีกด้วย กลไกของนโยบายจะช่วยให้เห็นว่า การจะบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดตามแนวทางที่ชี้แนะไว้จะต้องมีกลไกอะไรบ้างเป็นเครื่องมือ กลไกนโยบายนี้หมายรวมถึงตั้งแต่ระเบียบ กฎหมาย ที่รองรับการปฏิบัติ หน่วยงานที่ปฏิบัติ ตลอดจนทรัพยากรต่างๆ ที่ใช้ปฏิบัติซึ่งความเห็นดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ International Livestock Research Institute (ILRI) (1995 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์, 2553ก) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของนโยบายที่สำคัญ 2 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์ของนโยบาย (Policy Objectives) 2) เครื่องมือของนโยบาย (Policy Instruments) โดยวัตถุประสงค์ของนโยบาย หมายถึง จุดหมาย (Ends) ที่เป็นที่คาดหวังให้บรรลุผล และเครื่องมือของนโยบาย หมายถึง วิธีทาง (Means) ที่จะทำให้บรรลุผลในจุดหมายนั้น วัตถุประสงค์หนึ่งๆอาจมีวิธีทางหรือทางเลือก (Alternatives) เพื่อการปฏิบัติที่หลากหลาย หรือในทางกลับกัน วิธีทางหรือทางเลือกหนึ่งอาจสะท้อน เพื่อการบรรลุจุดหมายเกินกว่าหนึ่งจุดหมายได้

จากความหมายขององค์ประกอบของนโยบายที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้สรุปได้ว่า องค์ประกอบของนโยบายต้องประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ คือ วัตถุประสงค์ของนโยบาย (Policy Objective) แนวทางของนโยบาย (Policy Means) และ กลไกของนโยบาย (Policy Mechanism)

4.6 กระบวนการกำหนดนโยบาย

กระบวนการกำหนดนโยบายขององค์กรย่อมมีการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายที่จะปฏิบัติการเพื่อให้เป็นไปตามทิศทาง ในการดำเนินงานขององค์กรนั้น กระบวนการกำหนดนโยบายนั้น เป็นภาระที่สำคัญขององค์กรที่จะต้องจัดทำและปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายและแผนงานที่กำหนดไว้ กระบวนการกำหนดนโยบายนั้นมีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดไว้หลายทัศนะ ดังเช่น

กุลชน ธนาพงศธร (2540) ได้อธิบายกระบวนการกำหนดนโยบายไว้ว่าประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการพิจารณาถึงปัญหาต่างๆ ที่ต้องการแก้ไข กล่าวคือ ก่อนที่จะมีการกำหนดนโยบายอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น ย่อมจะต้องมีการพิจารณาถึงปัญหาที่จะต้องแก้ไขโดยนโยบายนั้นๆ แต่เนื่องจากในประเทศหนึ่งๆ ในขณะใดขณะหนึ่งย่อมจะมีปัญหาต่างๆ อยู่อย่างมากมาย ดังนั้น ในขั้นตอนนี้ผู้กำหนดนโยบายจะต้องทำการค้นหาและรวบรวมปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมในขณะนั้น และจัดลำดับความสำคัญไว้ก่อนหลังที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้น แล้วตัดสินใจเลือกปัญหาที่มีความสำคัญที่สุดที่จะต้องแก้ไขโดยการกำหนดเป็นนโยบายต่อไป 2) ขั้นการเสนอความคิดริเริ่ม กล่าวคือ เป็นขั้นของการเสนอแนะความคิดริเริ่มต่าง ๆ ที่จะเป็นหนทางในการแก้ไขปัญหาที่ได้รับคัดเลือกแล้วว่ามีสำคัญที่สุด ในการเสนอแนะความคิดริเริ่มนี้ ผู้เสนออาจจะเสนอแนะหนทางเลือกวิธีแก้ไขได้หลายๆ วิธี และผู้เสนอแนะความคิดริเริ่มอาจจะเป็นบุคคลในฝ่ายการเมือง ข้าราชการประจำ หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดก็ได้ 3) ขั้นการค้นหา รวบรวมข่าวสารข้อมูลและปัจจัยต่างๆ เพื่อเป็นหลักประกันได้ว่าความคิดริเริ่มต่างๆ ที่มีผู้เสนอแนะขึ้นนั้น เป็นความคิดที่สามารถนำมาปฏิบัติได้ และสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้สำเร็จตามเป้าหมาย จึงต้องมีการประมวลรวมข่าวสารข้อมูลและปัจจัยต่างๆ ที่สังคมนั้นมีอยู่หรือเป็นอยู่ในขณะนั้นให้มากที่สุดและถูกต้องตรงกับความเป็นจริงที่สุด 4) ขั้นการยกร่างนโยบายเบื้องต้น เมื่อได้ประมวลรวบรวมข่าวสารข้อมูลและปัจจัยต่างๆ ซึ่งจะเป็นเครื่องตัดสินใจได้ว่า ความคิดริเริ่มใดที่สามารถนำมากำหนดเป็นนโยบาย และสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างแท้จริงแล้ว ก็ดำเนินการยกร่างเป็นนโยบายขั้นแรกเอาไว้อย่างคร่าวๆ โดยอาจที่จะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ในภายหลัง 5) ขั้นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างนโยบาย เมื่อได้ดำเนินการยกร่างนโยบายขั้นต้นแล้ว ก่อนที่จะได้กำหนดเป็นนโยบายอย่างหนึ่งอย่างใดออกไปอย่างเด็ดขาด ผู้กำหนดนโยบายควรจะได้รับฟังความคิดเห็นทัศนคติและปฏิกิริยาจากประชาชน กลุ่มชนและองค์กร ต่างๆ เกี่ยวกับร่างนโยบายนั้น ซึ่งขั้นตอนนี้เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน และกลุ่มอิทธิพลต่างๆ ได้แสดงทรรศนะที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับร่างนโยบายนั้นๆ และเท่ากับเปิดโอกาสให้ผู้กำหนดนโยบายมีเวลาสำรวจตรวจสอบประเมินผลและแก้ไขเปลี่ยนแปลงนโยบายนั้นให้มีความถูกต้องสมบูรณ์อย่างแท้จริง ซึ่งเท่ากับเป็นการทำให้กระบวนการกำหนดนโยบายมีความรอบคอบรัดกุมมากยิ่งขึ้น 6) ขั้นการกำหนดหรือวางนโยบาย หลังจากที่ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในร่างนโยบายเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้กำหนดนโยบายก็ดำเนินการวางหรือกำหนดนโยบาย

เป็นขั้นสุดท้ายซึ่งเท่ากับว่าภารกิจในการกำหนดนโยบายใกล้ที่จะสิ้นสุดลงแล้ว และ 7) ขั้นการประกาศใช้นโยบาย นโยบายที่ได้กำหนดขึ้นอย่างเรียบร้อยแล้วนั้น จะยังไม่มีผลบังคับใช้ตรงเท่าที่ยังมิได้มีการประกาศให้ประชาชนได้ทราบโดยทั่วถึง ดังนั้นการประกาศใช้นโยบายจึงเท่ากับเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการกำหนดนโยบาย และถือว่าเป็นขั้นตอนเริ่มต้นของการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ ส่วนวิธีการประกาศใช้นโยบายนั้น อาจเป็นการประกาศในรัฐสภาซึ่งถือว่าเป็นการแถลงนโยบายโดยผ่านตัวแทนของประชาชน (ในกรณี ที่ประเทศนั้นมีสภานิติบัญญัติ) หรืออาจประกาศโดยตรงต่อประชาชนหรือผ่านสื่อมวลชน ต่างๆ ก็ได้ เช่น วิทยุ หนังสือพิมพ์ หรือเอกสารของทางราชการ เป็นต้น

ทวีป ศิริรัศมี (2544) ได้กล่าวถึงขั้นตอนกระบวนการกำหนดนโยบายไว้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดประเด็นปัญหาและความต้องการบริบทต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการกำหนดนโยบายของหน่วยงานและองค์การทั้งสิ้น ซึ่งจะต้องวิเคราะห์บริบทดังกล่าวว่ามีปัญหาอะไรบ้างอยู่ในบทบาทหน้าที่หรือ ความรับผิดชอบขององค์การที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการกำหนดประเด็นปัญหา และความต้องการเจ้าหน้าที่ วิเคราะห์นโยบายหรือเจ้าหน้าที่วางแผน ขององค์การสามารถดำเนินการ ได้ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลข่าวสาร เศรษฐกิจ การเมืองและสังคม หรือข้อมูลทั้งภายนอกและภายในองค์การให้กว้างขวางเพียงพอที่จะนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดปัญหา และความต้องการ โดยวิธีการต่างๆ ที่จะได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าว เช่น การวิจัย การสำรวจ ประชามติ การสำรวจตลาด การวิเคราะห์เอกสาร ฯลฯ

2) การวิเคราะห์ แปลความหมายหรือตีความ และสรุปประเด็นปัญหาและความต้องการของสังคมและองค์การ เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการกำหนดนโยบาย

3) การคัดเลือก จัดระบบ และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และ ความต้องการ เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการพัฒนานโยบาย ซึ่งผู้ปฏิบัติหน้าที่นี้จะต้องพยายามระบุประเด็นปัญหาให้เป็นรูปธรรมโดยเฉพาะการวิเคราะห์แยกแยะประเภทของปัญหาอย่างเป็นเหตุเป็นผล เพื่อให้เข้าใจสภาพปัญหาและเข้าถึงสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง โดยอาจจะใช้การวิเคราะห์โครงสร้างของปัญหา ดังนี้ (1) ตรวจสอบ ความเบี่ยงเบนสภาพที่ควรจะเป็นกับสภาพที่แท้จริง (2) กำหนดขอบเขตของปัญหา ความเบี่ยงเบนระหว่างสภาพที่ควรจะเป็นกับสภาพที่แท้จริง เป็นสิ่งที่สะท้อนให้ปัญหาของเรื่องที่ตรวจสอบ ซึ่งนักพัฒนานโยบายจะต้องกำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน เพราะบางเรื่องเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลายเรื่อง การพิจารณาขอบเขตของปัญหาจึงควรมองในภาพรวมให้เห็นทุกด้านของปัญหามากกว่าที่จะพิจารณาทีละปัญหา (3) การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาซึ่งอาจเริ่มจากการตั้งสมมติฐานเบื้องต้นก่อนว่าปัญหานั้นจะมาจากสาเหตุใด แล้วหาข้อมูลและเหตุผลมาสนับสนุนและยืนยันสมมติฐานนั้นๆ ซึ่งจะต้องระมัดระวังเพราะการตั้งสมมติฐานที่ผิดพลาดก็จะนำไปสู่การ

แก้ปัญหาที่ผิดพลาด (4) ระบุปัญหา ผลจากการตรวจสอบสมมติฐาน ซึ่งอาจดำเนินการโดยการ ศึกษาวิจัย การสำรวจ หรือการศึกษาข้อมูลในรูปแบบต่างๆ แล้วจะยืนยันได้ว่าอะไรคือปัญหาที่ แท้จริง เพราะการระบุปัญหาถือเป็นหัวใจ ของการแก้ไขปัญหา ซึ่งจะให้นโยบายมีความชัดเจน และสามารถนำไปดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างถูกต้องหลังจากการวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ที่ได้ รับรู้มาทั้งหมดดังที่กล่าวมา นักพัฒนานโยบายจะต้องคัดเลือกปัญหา นำปัญหาที่อยู่ในกรอบนโยบาย ไปจัดทำร่างนโยบายต่อไป ส่วนปัญหาที่ไม่อยู่ในกรอบหรือเรื่องที่ไม่สำคัญเร่งด่วนเพียงพอก็อาจจะไว้ ก่อน

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดเค้าโครงนโยบายเบื้องต้น และการพัฒนานโยบาย เมื่อกำหนด นโยบายปัญหาให้มีความชัดเจนในลักษณะของปัญหานโยบายแล้ว ขั้นตอนต่อไปนักพัฒนานโยบาย จะต้องดำเนินการ คือการกำหนดเค้าโครงนโยบายเบื้องต้น และการพัฒนานโยบาย ซึ่งมีกิจกรรมที่ จะต้องดำเนินการตามลำดับ คือ

1) การกำหนดทางเลือกหรือวิธีการแก้ปัญหา โดยอาศัยความรู้ทางวิชาการที่ เกี่ยวข้อง ประกอบกับประสบการณ์ และจินตนาการของนักพัฒนานโยบาย โดยมุ่งแก้ที่สาเหตุของ ปัญหา ซึ่งในบางกรณีอาจมีการสร้างแบบจำลองทางเลือกแต่ละทาง เพื่อแสดงให้เห็นว่าทางเลือก นั้นๆ จะมีส่วนช่วยแก้ปัญหาในลักษณะใด และจะส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ของปัญหานั้นๆ เพื่อประกอบการวิเคราะห์ในขั้นต่อไป

2) การวิเคราะห์ทางเลือก หรือวิธีการแก้ปัญหา ในขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์ต้นทุน และผลตอบแทนทางเลือกการแก้ปัญหาแต่ละทาง โดยใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาซึ่งมักจะเป็นเรื่อง เกี่ยวกับวิธีการวัด การคำนวณค่าใช้จ่ายหรือต้นทุน ผลกระทบในทางลบ ผลตอบแทนหรือประโยชน์ที่ คาดว่าจะได้รับ ตลอดจนเงื่อนไขต่างๆ เกี่ยวข้องกับการนำทางเลือกไปปฏิบัติ เช่น เงื่อนไขด้าน การเมือง การบริหาร และบริบทหรือสภาวะแวดล้อมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง นักพัฒนานโยบายจะคัดเลือก ทางเลือกที่อยู่ในเกณฑ์ดีและมี ความเป็นไปได้สูงจำนวนหนึ่ง เพื่อจัดทำร่างนโยบายเบื้องต้นต่อไป ส่วนทางเลือกอื่นๆ ก็จะถูกตัดทิ้งไป

3) การจัดทำเค้าโครงนโยบายเบื้องต้น เป็นการนำทางเลือกการแก้ปัญหาที่ผ่านการ พิจารณาคัดเลือกแล้วมาจัดทำรายละเอียดในรูปของแผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่างๆ ตามกรณี และประมวลเป็นเค้าโครงนโยบายในเรื่องนั้นๆ เพื่อเสนอขอความเห็นชอบ และขอรับการจัดสรร งบประมาณจากผู้มีอำนาจอนุมัติตามลำดับต่อไป

4) การพิจารณากลับกรองและการอนุมัตินโยบาย จะมี (1) การพิจารณากลับกรอง นโยบาย หน่วยงานระดับสูงขึ้นไปจะทำหน้าที่กลับกรองตามความเหมาะสมของเค้าโครงร่างนโยบาย ที่หน่วยงานระดับล่างเสนอขึ้นไป และทำหน้าที่ประสานแนวนโยบายของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กันให้สอดคล้องสนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อให้การวางนโยบายในเรื่องต่างๆ ผสมผสานกันและมี

เอกภาพ (2) การพิจารณาอนุมัตินโยบาย การอนุมัตินโยบายที่ผ่านการกลั่นกรองและประสานแผนนโยบายแล้วนั้น จะครอบคลุมถึงการอนุมัติงบประมาณและทรัพยากรอื่นๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินนโยบายเรื่องนั้นๆ โดยอัตโนมัติ (3) การประกาศใช้นโยบาย หลังจากที่เค้าโครงหรือร่างนโยบายเรื่องใดๆ ผ่านการพิจารณาอนุมัติแล้ว ก็จะมีการประกาศใช้นโยบายเรื่องนั้นๆ โดยทั่วไป ซึ่งอาจปรากฏออกมาในลักษณะของระเบียบวิธีการดำเนินงาน ประกาศ คำสั่ง พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง แผนงานโครงการอื่นๆ ตามแต่กรณี ซึ่งสามารถกระทำได้หลายวิธี ตามแต่ลักษณะของนโยบายนั้นๆ เช่น การประกาศในราชกิจจานุเบกษา การประกาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ การประกาศในหนังสือสั่งการหรือหนังสือราชการ เอกสาร แผนงบประมาณประจำปี เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การนำนโยบายไปปฏิบัติ ขั้นนี้เป็นการนำนโยบายไปใช้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายที่กำหนดไว้โดยองค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในกรณีของนโยบายสาธารณะ ผู้ที่จะนำไปปฏิบัติ คือ ส่วนราชการต่างๆ ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม ตลอดจนหน่วยงานรัฐวิสาหกิจต่างๆ และในปัจจุบันภาคเอกชนก็ได้เข้ามามีบทบาทในการนำนโยบายไปปฏิบัติที่มีความสำคัญพอๆ กับภาครัฐ

การนำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องอาศัยระยะเวลา และดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการ คือ เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องกัน ได้แก่

- 1) การแปลความหมายของนโยบาย
- 2) การรวบรวมทรัพยากรเพื่อปฏิบัติตามนโยบาย
- 3) การวางแผนเพื่อปฏิบัติตามนโยบาย
- 4) การเตรียมการเพื่อนำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น การจัดตั้งองค์กร การพัฒนาองค์การ การพัฒนาวิธีการบริหารงานขององค์กร การพัฒนาระบบการสื่อสาร การพัฒนาบุคคลกรเป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องสนับสนุนการดำเนินงานจากนโยบาย

- 5) การปฏิบัติตามนโยบาย เป็นการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการที่กำหนดไว้ เช่น การดำเนินการเกี่ยวกับการเบิกจ่ายงบประมาณ การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง การบริการสาธารณะแก่ประชาชน การรักษาระเบียบกฎหมายบ้านเมือง โดยตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติตามนโยบายหน่วยงานระดับสูงขึ้นไปก็จะกระตุ้นหรือผลักดันให้หน่วยงานระดับล่างดำเนินการตามแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่กำหนดไว้ ซึ่งเรียกลักษณะการดำเนินการดังกล่าวนี้ว่า การบริหารนโยบาย

- 6) การติดตามผลการปฏิบัติตามนโยบาย เพื่อให้การปฏิบัติตามนโยบายบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การติดตามผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งมีหลายลักษณะ เช่น การรายงานผลการปฏิบัติงาน การตรวจเยี่ยม และติดตามโดยส่วนกลาง ในรูปของผู้ตรวจราชการ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลนโยบาย การประเมินนโยบายเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารนโยบายที่ผู้บริหารนโยบายจะต้องกำหนดไว้ก่อนล่วงหน้าเพื่อการตัดสินใจว่า นโยบายที่กำลังดำเนินการอยู่นั้นยังเหมาะสมที่จะต้องใช้ต่อไป หรือต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิก การประเมินผลนโยบายเป็นการประเมินใน 2 ลักษณะ คือ

1) การประเมินผลระบบ หรือกระบวนการกำหนดนโยบายเป็นการประเมินเพื่อหาข้อสรุปว่า ระบบ หรือกระบวนการกำหนดนโยบายที่สร้างขึ้นนั้นมีความเป็นไปได้ มีประสิทธิผล และมีปัญหาอุปสรรคมากน้อยเพียงใด ซึ่งมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ การตรวจสอบระบบของนโยบายใน 3 ส่วน คือ สิ่งป้อนเข้าหรือข้อมูลนำเข้า กระบวนการและผลผลิต

2) การประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย ประกอบด้วย การประเมิน แผนกลยุทธ์ การประเมินสัมฤทธิ์ผลของนโยบายเฉพาะด้าน

อนึ่ง เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย มยุรี อนุমানราชชน, (2549) กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า กระบวนการกำหนดนโยบายจะก่อให้เกิดผลผลิตเป็นนโยบายหนึ่งๆ ได้หรือไม่ และกระบวนการกำหนดนโยบายจะมีศักยภาพมากน้อยเพียงใดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับช่วงเวลา และวิธีการต่อตัวของประเด็นปัญหานโยบาย ถ้าหากนักวิเคราะห์นโยบายและ/หรือผู้มีอำนาจตัดสินใจไม่สามารถค้นหาประเด็นปัญหาได้ตั้งแต่เริ่มแรกที่มีปัญหาเกิดขึ้น อาจทำให้การกำหนดนโยบายหนึ่งๆ ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากเพื่อใช้เทคนิคต่างๆ มาประเมินทางเลือกของนโยบายนั้น ในภายหลัง นอกจากนี้ อาจทำให้ไม่สามารถหาทางเลือกจำนวนมากมาพิจารณาได้ เพราะมีเวลาจำกัด โดยทั่วไปองค์การต่างๆ ภาครัฐกำหนดปัญหา โอกาส และอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ทั้งด้วยวิธีที่เป็นทางการ และที่ไม่เป็นทางการ เพื่อนำผลการวิเคราะห์มากำหนดนโยบายหนึ่งๆ แต่วิธีการที่ใช้ระบุประเด็นปัญหานโยบาย และนำประเด็นปัญหานั้นเข้าสู่วาระนโยบายส่วนมากมักเป็นวิธีการทางการเมือง ถ้าประเด็นปัญหาก่อตัวในลักษณะที่ชัดเจนมาก อาจจะช่วยให้อุปสรรคก่อกำหนดของประเด็นปัญหานโยบายโดยรวมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

นอกจากนี้ เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (2550) ยังกล่าวถึงการกำหนดนโยบายเป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการนโยบาย เมื่อกำหนดนโยบายได้แล้วก็จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป การกำหนดนโยบายยังแยกออกเป็น 2 ชั้น ได้แก่ การสร้างระเบียบวาระหรือการกำหนดระเบียบวาระ (Agenda Building or Agenda Setting) และการกำหนดนโยบาย (Policy Formulation) ระเบียบวาระนโยบายมีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบาย หากไม่มีระเบียบวาระนโยบายก็จะมีใครนำประเด็นปัญหามาพิจารณา ส่วนการกำหนดนโยบายเป็น การจัดเตรียมแผนเพื่อแก้ปัญหาตามระเบียบวาระ ขั้นตอนทั้งสองนี้ สัมพันธ์กัน เพราะก่อนกำหนดระเบียบวาระนโยบายก็ต้องคิดหาทางแก้ปัญหาไว้ก่อน อันได้แก่ การคาดการณ์ถึงแนวทางกำหนดนโยบาย ขณะเดียวกันลักษณะการบรรจุเป็นระเบียบวาระนโยบายก็เป็นตัวชี้วัดว่าแนวทางแก้ปัญหาจะเป็นอย่างไร

Dye (1981) ได้ให้ทัศนะถึงกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะว่าเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่อาจสรุปขึ้นเป็นขั้นตอนใหญ่ๆ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นระบุปัญหา เป็นขั้นตอนที่มีการแสดงออกถึงความต้องการต่างๆ ที่เรียกร้องการกระทำของรัฐบาล

2) ขั้นจัดทำข้อเสนอ นโยบาย เป็นขั้นตอนที่มีการจัดระเบียบวาระเพื่อให้มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง และจัดทำข้อเสนอแผนงานเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหา

3) ขั้นประกาศเป็นนโยบาย เป็นขั้นตอนที่มีการคัดเลือกข้อเสนอ นโยบาย เสริมสร้างแรงสนับสนุนทางการเมือง และการประกาศใช้นโยบาย

4) ขั้นดำเนินการตามนโยบาย เป็นขั้นตอนของการจัดหน่วยงานรับผิดชอบ จัดทำค่าใช้จ่าย หรือบริการที่จำเป็นให้ และทำการจัดเก็บภาษีอากร

5) ขั้นประเมินผล ในขั้นตอนนี้จะมีการศึกษาแผนงานต่างๆ รายงานผลที่เกิดจากแผนงานเหล่านั้น ประเมินผลผลกระทบของโครงการที่มีต่อสังคมทั้งที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มที่ไม่เป็นเป้าหมายด้วย รวมตลอดถึงเสนอแนะแนวทางการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงต่อไป

กล่าวโดยสรุป กระบวนการกำหนดนโยบายมี 4 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ ขั้นตอนการศึกษาบริบท เพื่อจัดทำร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ขั้นตอนการร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ขั้นตอนการปรับปรุงและพัฒนา และขั้นตอนการประกาศเป็นนโยบาย

4.7 ข้อควรคำนึงในการกำหนดนโยบาย

การกำหนดนโยบายหลักเป็นหน้าที่ของผู้บริหารระดับสูง แล้วผู้บริหารระดับรองลงมาเป็นผู้นำนโยบายนั้นไปปฏิบัติอย่างรอบคอบและเต็มความสามารถ เพื่อให้นโยบายนั้นบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่่างไรก็ตาม การที่จะให้เป็นไปตามความคาดหวังดังกล่าว ผู้ที่กำหนดนโยบายจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1) ความรอบคอบ ครบถ้วนสมบูรณ์ ความถูกต้อง และความเป็นปัจจุบันของข้อมูล และสารสนเทศต่างๆ ที่นำมาใช้ในการกำหนดนโยบาย

2) วิสัยทัศน์ บทบาท หน้าที่ และภารกิจ หรือพันธกิจขององค์การหรือหน่วยงาน

3) ผลประโยชน์ขององค์การหรือหน่วยงาน

4) ความต้องการของสังคมหรือคนส่วนใหญ่ที่จะได้รับผลกระทบจากการนำนโยบายนั้นไปใช้

5) เหตุผล และความเป็นไปได้ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ข้อควรคำนึงทั้ง 5 ข้อดังกล่าวข้างต้นเป็นการพิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบหรือมีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ นับตั้งแต่ความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติ ฐานะทางเศรษฐกิจขององค์การหรือหน่วยงาน ระเบียบและกฎหมายของสังคมวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้าน

ค่านิยมและความเชื่อของสังคม ตลอดจนบริบททางการเมืองการปกครองของประเทศ และสภาพปัจจุบันทางภูมิศาสตร์นับตั้งแต่ สถานที่ตั้ง พื้นที่ อาณาเขต สภาพภูมิอากาศขององค์การหรือหน่วยงาน

นอกจากนี้ มานิตย์ ผิวขาว (ออนไลน์) ยังได้กล่าวถึงข้อควรคำนึงในการกำหนดนโยบาย ดังนี้

- 1) ผู้ทำหน้าที่ควรมีความสุขุมรอบคอบ และมีความรอบรู้ในการวิเคราะห์ข้อมูลหรือข่าวสารต่างๆ
- 2) ทรัพยากรที่ใช้ตามนโยบาย ทั้งเวลา ทุนทรัพย์ กำลังคน
- 3) ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมาย ตลอดจนภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบ
- 4) ต้องคำนึงถึงความต้องการของคนส่วนใหญ่
- 5) คำนึงถึงเหตุผล และความเป็นไปได้ ปัจจัยและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทั้งค่านิยม วัฒนธรรม ความเชื่อกฎระเบียบต่างๆ
- 6) คำนึงถึงความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติ
- 7) ต้องสนับสนุนเป้าหมายที่เป็นภารกิจหลักของผู้กำหนดนโยบาย
- 8) ให้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกัน
- 9) ต้องมีความยืดหยุ่น สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป
- 10) ควรแตกต่างไปจากกฎระเบียบของสังคมที่ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง
- 11) ควรมีลักษณะชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อชี้ให้เห็นการตัดสินใจในอดีต เสริมสร้างความมั่นใจการกำหนดนโยบาย ช่วยลดปัญหาการบริหารงานที่ซ้ำซ้อน

4.8 รูปแบบการกำหนดนโยบาย

รูปแบบการกำหนดนโยบายนั้น วิโรจน์ สารรัตน์ (2548) ได้กล่าวถึงการกำหนดนโยบายว่ามีหลายรูปแบบ โดยนำเสนอรูปแบบการกำหนดนโยบายไว้ทั้งหมด 7 รูปแบบ ดังนี้

- 1) รูปแบบผู้นำ (Elite Model) ผู้กำหนดนโยบายคือผู้นำ ยึดหลักอำนาจนิยมว่าผู้นำต้องการอะไร เมื่อกำหนดแล้วผู้ตามมีหน้าที่น่านโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผล
- 2) รูปแบบกลุ่ม (Group Model) เป็นการกำหนดนโยบายโดยกลุ่ม ยึดหลักการมีส่วนร่วมและการหาจุดร่วมระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ โดยอาศัยหลักการเสียงข้างมาก การประนีประนอม หรือ การเจรจาต่อรอง
- 3) รูปแบบสถาบัน (Institution Model) กำหนดโดยสถาบัน ยึดหลักความเป็นสถาบัน อ้างอิงความเป็นสถาบันที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม หากไม่ปฏิบัติตามอาจมีบทลงโทษ

4) รูปแบบค่อยเป็นค่อยไป (Incremental Model) ยึดหลักแนวคิดความต่อเนื่อง จากอดีตสู่ปัจจุบันและอนาคต ทั้งนี้อาจเนื่องจากมีเวลาจำกัด งบประมาณน้อย ขาดความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ

5) รูปแบบระบบ (System Model) โดยการยึดถือแนวคิดนโยบายเป็นปัจจัยป้อน ออก(Output) เกิดขึ้นจากปัจจัยป้อนเข้า (Input) ของความต้องการ ปัญหาหรือข้อเรียกร้องต่างๆของกลุ่มผลประโยชน์ ในสังคมหรือองค์การ แล้วมีกระบวนการ (Process) ของโครงสร้างของสังคมหรือองค์การที่จะกำหนดเป็นนโยบายออกมา

6) รูปแบบกระบวนการ (Process Model) โดยการยึดถือแนวคิดการกำหนดนโยบายคือขั้นตอนต่างๆของกิจกรรมที่เป็นกระบวนการ เช่น การกำหนดปัญหา ข้อเรียกร้อง ความต้องการ การเสนอแนะทางเลือก และนโยบายที่หลากหลาย มีขั้นตอนการเลือกนโยบายที่ดีที่สุดหรือที่เหมาะสมที่สุด มีขั้นตอนการนำเอานโยบายไปปฏิบัติและมีขั้นตอนการประเมินนโยบาย

7) รูปแบบมีเหตุผล (Rational Model) คำนึงถึงผลตอบแทน (Gain) ที่จะได้รับมากกว่าค่าใช้จ่าย (Cost) ซึ่งผลตอบแทนมิได้หมายถึงเฉพาะเรื่องเงินเท่านั้นแต่หมายถึงผลได้ผลเสียในด้านอื่นด้วย ซึ่ง การที่จะกำหนดนโยบายในแบบนี้ออกมาได้ ผู้กำหนดนโยบายต้องมีความรู้ความสามารถหลายประการ เช่น รู้ว่าองค์กรหรือสังคมต้องการอะไร มีน้ำหนักมากกว่ากันอย่างไร รู้ทางเลือกนโยบายทุกทางที่มีอยู่ สามารถคาดการณ์ผลของทางเลือกนโยบายแต่ละทางได้ถูกต้อง สามารถคำนวณหาอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนและค่าใช้จ่ายสำหรับแต่ละทางเลือก และสามารถเลือกนโยบายที่ให้ประสิทธิภาพสูงสุด

5. บริบทและข้อมูลทั่วไปของจังหวัดนครปฐม

5.1 ประวัติความเป็นมา

จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดในเขตชานเมืองกรุงเทพมหานครที่มีความรุ่งเรืองทางศาสนาและอารยธรรม ที่มีประวัติความเป็นมายาวนานในแผ่นดินสุวรรณภูมิจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวว่า เมืองนครปฐมแต่เดิมนั้นตั้งอยู่ริมทะเล เป็นเมืองเก่าแก่ มีความเจริญรุ่งเรืองมา นับตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิ และเป็นราชธานีสำคัญในสมัยทวารวดี ในยุคนั้นนครปฐมเป็นแหล่งเผยแพร่ อารยธรรมจากประเทศอินเดีย ซึ่งรวมทั้งพุทธศาสนา นครปฐมจึงเป็นศูนย์กลางของความเจริญ มีชนชาติต่างๆอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อมาได้เกิดความแห้งแล้งขึ้นในเมืองนครปฐม เพราะกระแสน้ำที่ไหลผ่านตัวเมืองเปลี่ยนเส้นทาง ประชาชนจึงอพยพไปตั้งหลักแหล่งอยู่ริมน้ำและสร้างเมืองใหม่ขึ้นชื่อ “เมืองนครไชยศรี” หรือ “ศรีวิชัย” นครปฐมจึงกลายเป็นเมืองร้างมาเป็นเวลาหลายร้อยปี จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะทรงผนวชได้จุดศรัทธาไปพบพระปฐม

เจดีย์ และทรงเห็นว่าเป็นเจดีย์องค์ใหญ่ไม่มีที่ใดเทียบเท่า ครั้นเมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์ จึงโปรดฯ ให้ก่อเจดีย์แบบลังกาครอบองค์เดิมไว้โดยให้ชื่อว่า “พระปฐมเจดีย์” ทรงปฏิสังขรณ์สิ่งต่างๆ ในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ให้มีสภาพดีและโปรดฯ ให้ขุดคลองเจดีย์บูชาเพื่อให้การเสด็จมานมัสการสะดวกขึ้น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เริ่มก่อสร้างทางรถไฟสายใต้ผ่านเมืองนครปฐม ซึ่งขณะนั้นยังเป็นป่ารก พระองค์จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองจากตำบลท่านา อำเภอนครชัยศรี มาตั้งที่บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์เหมือนเช่นครั้งสมัยโบราณ ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวังสนามจันทร์เป็นที่เสด็จแปรพระราชฐานและฝึกซ้อมรบเสือป่า โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตัดถนนเพิ่มขึ้นอีกหลายสาย และสร้างสะพานเจริญศรัทธาข้ามคลองเจดีย์บูชาเชื่อมระหว่างสถานีรถไฟกับองค์พระปฐมเจดีย์ รวมทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญพระร่วงโรจนฤทธิ์มาประดิษฐาน ณ วิหารทางด้านทิศเหนือขององค์พระปฐมเจดีย์และบูรณะองค์พระปฐมเจดีย์ให้สมบูรณ์สวยงามดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อจากเมือง “นครไชยศรี” เป็น “นครปฐม” (สำนักงานจังหวัดนครปฐม, 2560)

5.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

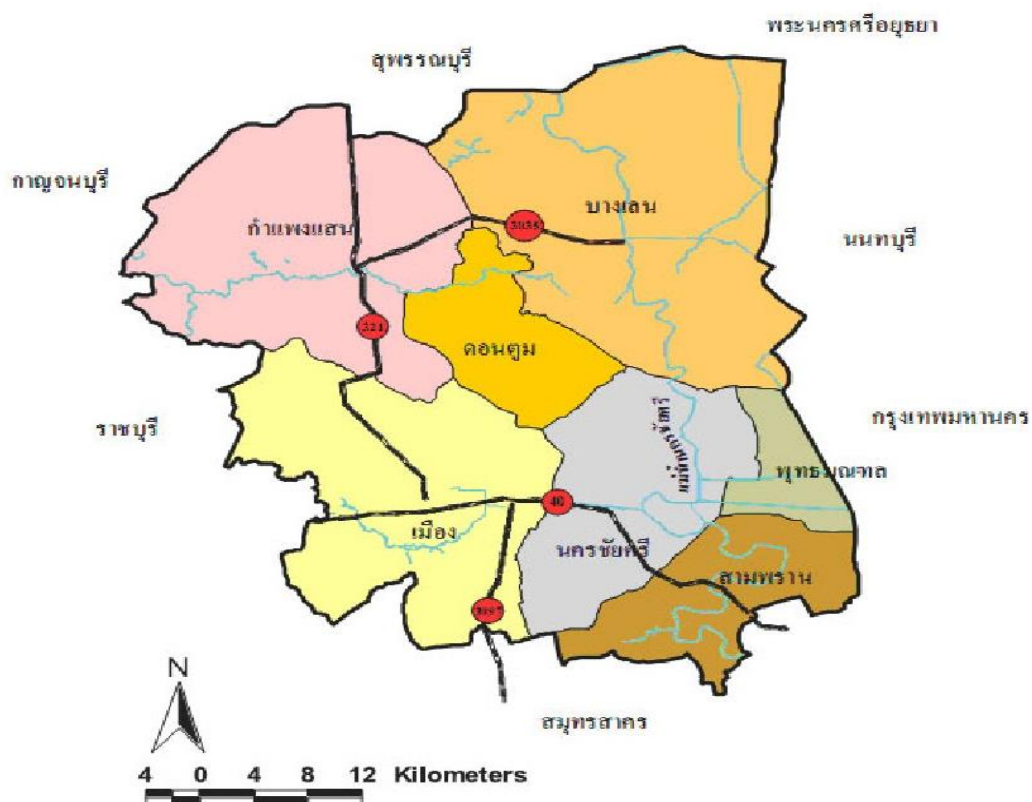
จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดในภาคกลางด้านตะวันตก ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีน โดยมีพื้นที่ 2,168.327 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,355,204 ไร่ มีพื้นที่เป็นอันดับที่ 62 ของประเทศ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปตามเส้นทางถนนเพชรเกษม 56 กิโลเมตร หรือตามเส้นทางถนนบรมราชชนนี (ถนนปิ่นเกล้า – นครชัยศรี) 51 กิโลเมตร และตามเส้นทางรถไฟ 62 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอกระทุ่มแบน อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอไทรน้อย อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี และเขตทวีวัฒนา เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และอำเภotáมะกา อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่ 2 ที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัดนครปฐม

5.3 สภาพการเมืองการปกครอง

1) เขตการปกครอง จังหวัดนครปฐมแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 106 ตำบล 904 หมู่บ้าน สำหรับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 4 แห่ง เทศบาลตำบล 18 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 93 แห่ง

2) ประชากร จังหวัดนครปฐมมีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 903,629 คน เป็นชาย จำนวน 433,619 คน และเป็นหญิง จำนวน 470,010 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น จำนวน 377,570 ครัวเรือน

3) การบริหารราชการ จังหวัดนครปฐม แบ่งส่วนการบริหารราชการออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) การบริหารส่วนกลางในจังหวัด (ที่ขึ้นตรงต่อส่วนกลาง) 2) การบริหารส่วนภูมิภาค และ 3) การบริหารส่วนท้องถิ่น

5.4 การศาสนา

จังหวัดนครปฐมมีวัดจำนวน 213 แห่ง แบ่งเป็นพระอารามหลวงจำนวน 5 แห่ง วัดราษฎร์จำนวน 208 แห่ง จำแนกเป็นมหานิกาย จำนวน 196 แห่ง ธรรมยุต จำนวน 16 แห่ง และอนัมนิกาย จำนวน 1 แห่ง มีสำนักสงฆ์ จำนวน 5 แห่ง มีที่พักสงฆ์ จำนวน 6 แห่ง มีวัดร้าง จำนวน 11 แห่ง

พระภิกษุ และสามเณร แบ่งเป็นมหานิกายมีพระภิกษุ จำนวน 4,089 รูป และสามเณร จำนวน 411 รูป ธรรมยุตมีพระภิกษุ จำนวน 352 รูป และสามเณร จำนวน 200 รูป อนัมนิกาย มีพระภิกษุ จำนวน 8 รูป

5.5 การท่องเที่ยว

จังหวัดนครปฐมเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนาศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ธรรมชาติ การเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงสุขภาพ และการศึกษา

6. บริบทและข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับวัดที่สำคัญในจังหวัดนครปฐม

6.1 บริบทและข้อมูลทั่วไปของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ พระเทพมหาเจดีย์จารย์ (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ) รองเจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์ เจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เกี่ยวกับวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2560 สรุปได้ ดังนี้

1) ที่ตั้ง

วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร ตั้งอยู่เลขที่ 27 ถนนชวาพระ ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม มีเนื้อที่จำนวน 156 ไร่ 3 งาน 45 ตารางวา มีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน โฉนดเลขที่ 3567 และโฉนดเลขที่ 1202 เป็นกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของวัด

2) ประวัติความเป็นมาของวัด

วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรมหาวิหาร มีชื่อที่ชาวบ้านเรียกคือ “วัดใหญ่” แต่เดิมมีชื่อเรียกหลายชื่อเช่น วัดพระประธม วัดพระบรรทม และวัดพระพุทธรูปมหาธาตุ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย การตั้งวัด ตั้งขึ้นก่อนวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2386 ซึ่งเป็นวันที่กฎกระทรวงศึกษาธิการออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2486 มีผลบังคับใช้ โดยตั้งวัดเมื่อประมาณ ปีพ.ศ. 218 ทั้งนี้ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาตาม เมื่อประมาณ พ.ศ.235 – พ.ศ.300 ได้ผูกพัทธสีมาประมาณปี พ.ศ.235 – พ.ศ.300 เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 12.05 เมตร ยาว

20.23 เมตร ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระอารามหลวง โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงมีพระราชศรัทธาโปรดเกล้าฯ ให้ทำการปฏิสังขรณ์ใหญ่องค์พระปฐมเจดีย์และก่อสร้างพระอุโบสถ พระวิหาร ศาลาโรงธรรม พร้อมด้วยกุฏิสงฆ์ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2396 เป็นต้นมา

วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา ถือเป็นวัดแห่งแรกที่พระธรรมทูตของพระเจ้าอโศกมหาราช ได้นำพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่ยังเขตสุวรรณภูมิ ภายในมีปูชนียสถานและปูชนียวัตถุที่สำคัญประดิษฐานโดยรอบ ได้แก่ องค์พระปฐมเจดีย์ที่สูงและใหญ่ที่สุดในประเทศไทย พระร่วงโรจนฤทธิ์ศรีอินทราทิตย์ธรรมโมภาส มหาวชิราวุธ ราชูปุชนียบพิตร หรือขวานครปฐมเรียกว่า “หลวงพ่อพระร่วง” นอกจากนี้ ยังมีพระพุทธรูปศิลาขาวที่สร้างขึ้น ในสมัยทวารวดี จำนวน 2 องค์ คือ หลวงพ่อประทานพร และพระพุทธรุทธนเรศวร์ เศวตอัศมมัยมุนีศรีทวารวดีปูชนียบพิตร

ประวัติความเป็นมาของพระปฐมเจดีย์

พระปฐมเจดีย์นครปฐม เป็นโบราณสถานที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย มีอายุมากกว่า 2,300 ปี พระปฐมเจดีย์สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงส่งคณะพระสมณทูตมาจากชมพูทวีปประเทศอินเดีย มายังดินแดนสุวรรณภูมิเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยผู้ที่เดินทางมาคือพระมหาเถระ ชื่อว่า พระโสณเถระ และพระอุตระเถระ ได้พาหมู่คณะสมณทูตมาตั้งรกรากเพื่อเผยแผ่คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นเวลาในช่วงพุทธศตวรรษที่ 3 ทั้งนี้ ในช่วงปีพุทธศักราช 200-299 พระปฐมเจดีย์ได้ถูกสร้างขึ้นโดยความตั้งใจของพระโสณเถระและพระอุตระเถระในเวลา นั้น

ลักษณะของพระปฐมเจดีย์ เป็นพระเจดีย์ที่เอาแบบมาจากเจดีย์สาญจีแห่งชมพูทวีปประเทศอินเดีย รูปทรงเป็นบาตรคว่ำประวัติความเป็นมาองค์พระปฐมเจดีย์ เป็นปูชนียสถานทางพุทธศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย สร้างในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อครั้งพระองค์โปรดให้คณะพระสมณทูตมาประกาศพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิ นักปราชญ์ทางโบราณคดี มีความเห็นว่าสมณทูตในครั้งนั้นคือพระโสณเถระ และพระอุตระเถระ คณะสมณทูตได้เดินทางมาถึงเมืองอมทองหรือนครปฐมเมื่อปี พ.ศ. 235 การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดำเนินตลอดมาโดยมีกษัตริย์ที่ปกครองดินแดนในสุวรรณภูมิ ยอมรับพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต จนถึงปี พ.ศ.246 พระโสณเถระได้ให้สร้างวัดขึ้นเป็นแห่งแรกในเขตสุวรรณภูมิ ที่เมืองอมทองนี้ ต่อมาได้มีการสร้างพระสถูปเจดีย์ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เมื่อปี พ.ศ. 265 พระภริยาเถระผู้ทำนิตพัทธสีมาตั้งชื่อวัดว่า "วัดพุทธบรมธาตุ" ซึ่งถือว่าเป็นวัดแรกและพระเจดีย์องค์แรกของพระพุทธศาสนาในดินแดนแถบนี้ พระปฐมเจดีย์นี้เดิมเป็นสถูปรูปบาตรคว่ำ แบบสาญจีเจดีย์ในประเทศอินเดีย

พระปฐมเจดีย์ เป็นปูชนียสถานสำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย เป็นสถานที่ที่องค์พระมหากษัตริย์ เจ้านายชั้นสูง และประชาชนทั่วไป ให้ความเคารพนับถือกันมาตั้งแต่ครั้งอดีตจวบจนปัจจุบัน โดยได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์สืบต่อกันมาหลายครั้งหลายหนอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงสมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระองค์โปรดให้วัดขนาดขององค์พระเจดีย์ รวมความสูง 40 วา 2 ศอก ต่อมาครั้งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จจุดธูปเทียนนมัสการพระเจดีย์นี้ และเมื่อพระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์ ก็ได้โปรดให้ปฏิสังขรณ์ก่อพระเจดีย์ใหม่ท่อนุ้มนอกเดิมไว้ เมื่อ พ.ศ. 2396 มีขนาดสูง 120 เมตร 45 เซนติเมตร มีลักษณะเป็นพระเจดีย์รูประฆังคว่ำปากผาย โครงสร้างเป็นไม้ซุง ก่ออิฐถือปูนประดับด้วยกระเบื้องมีพระวิหารทั้งสี่ทิศ เชื่อมต่อกันด้วยคดพระระเบียง การก่อสร้างเสร็จสมบูรณ์ แล้วพระราชทานนามว่า "พระปฐมเจดีย์"

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาทรงยกยอดพระมหามงกุฏของพระปฐมเจดีย์ เมื่อปี พ.ศ. 2413 และต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้มีการซ่อมพระวิหารหลวง เขียนภาพตัดขวางให้เห็นพระปฐมเจดีย์องค์เดิม ซ่อมพระวิหารด้านทิศเหนือและอัญเชิญพระร่วงโรจนฤทธิ์ มาประดิษฐานในพระวิหารด้านทิศเหนือนี้ การบูรณปฏิสังขรณ์พระปฐมเจดีย์ได้กระทำอย่างต่อเนื่อง และได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์สิ่งต่างๆ มากมายหลายอย่างในสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช महิตลathiเบศรรามาริบัติ จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 โดยใช้หลักวิทยาการสมัยใหม่เพื่ออนุรักษ์พระปฐมเจดีย์นี้ให้มั่นคงถาวรอยู่คู่ฟ้าเมืองไทยตลอดไป

3) จุดเด่นที่สำคัญของวัด

วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา ถือเป็นวัดแห่งแรกที่พระธรรมทูต ของพระเจ้าอโศกมหาราช ได้นำพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่ยังเขตสุวรรณภูมิ ภายในมีปูชนียสถานและปูชนียวัตถุที่สำคัญประดิษฐานโดยรอบ ได้แก่ องค์พระปฐมเจดีย์ที่สูงและใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และมีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์อันได้แก่พระร่วงโรจนฤทธิ์ศรีอินทราทิตย์ธรรมโมภาส มหาวิชราวุธ ราชปูชนียบพิตร หรือชวานครปฐมเรียกว่า หลวงพ่อพระร่วง นอกจากนี้ ยังมีพระพุทธรูปศิลาขาวที่สร้างขึ้น ในสมัยทวารวดี จำนวน 2 องค์ คือ หลวงพ่อประทานพร และพระพุทธรูปนเรศวร เศวตอศมมัยมุณีศรีทวารวดีปูชนียบพิตร

นอกจากนั้น ณ วัดพระปฐมเจดีย์ยังมีพิพิธภัณฑ์ของวัดพระปฐมเจดีย์ได้เก็บรวบรวมธรรมจักร พระพุทธรูปสมัยทวารวดีและเครื่องใช้ต่างๆ ที่ได้รับบริจาค บรรยายภาคโดยรอบร่มรื่นมีการปลูกต้นไม้ที่เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติ ทางด้านกิจกรรมทางพุทธศาสนาวัดมีการจัดทำวัตร และสวด

มนต์เย็นที่พระอุโบสถหลวงทุกวันของช่วงเย็น และสามารถปฏิบัติธรรมบวชชีพรามณ์ ที่สำนัก
วิปัสสนากรรมฐาน

4) สภาพทั่วไปของวัดในปัจจุบัน

วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหารมีลักษณะพื้นที่ตั้งวัดและบริเวณโดยรอบที่ตั้งวัดเป็นที่ราบ
ต่ำมีน้ำท่วมเป็นบางครั้งเมื่อฝนตกหนัก และโดยเฉพาะในเขตสังฆาวาส ซึ่งเป็นที่ตั้งของศาลาการ
เปรียญฌาปนสถาน ภูมิสงฆ์ โรงเรียนประถมศึกษา พื้นสนามหน้าโรงเรียนมีการทำเป็นพื้นที่ปูน
คอนกรีต โดยเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาสมีถนนขวาพระคั่นกลาง มีกำแพงล้อมรอบเพื่อแสดง
ขอบเขตที่ชัดเจน เขตพุทธาวาสเป็นที่ตั้งของพระอุโบสถและองค์พระปฐมเจดีย์ มีสระน้ำสองสระมีมุม
กำแพงชั้นนอกด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ สร้างกำแพงคร่อมคลองเจดีย์บูชาจากสะพานเจดีย์บูชา
ไปถึงสะพานทวาราวดี สำหรับพื้นที่ทางด้านทิศตะวันตกฝั่งใต้เป็นพื้นที่ปูนเทคอนกรีตและวางท่อ
ระบายน้ำเพื่อจัดไว้เป็นบริเวณที่ตั้งร้านค้าภาคกลางคืนซึ่งจะมีตลาดนัดของกินที่มีให้เลือกมากมาย

วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหารยังมีการกำหนดให้มีงานเทศกาลนมัสการองค์พระปฐม
เจดีย์ในวันขึ้น 12 ค่ำ เดือน 12 ถึงวันแรม 5 ค่ำ เดือน 12 รวม 9 วัน 9 คืน เป็นประจำทุกปี

เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันของวัดพระปฐมเจดีย์ ได้แก่พระพรหมเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม)

6.2 บริบทและข้อมูลทั่วไปของวัดไร่แดงทอง (หลวงปู่หลิว)

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ พระครูปฐมจินดากร (สายชล จิตตกาโร) เจ้าอาวาสวัดไร่แดงทอง
เกี่ยวกับวัดไร่แดงทอง เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2560 สรุปได้ ดังนี้

1) ที่ตั้ง

วัดไร่แดงทอง ตั้งอยู่ ณ บ้านไร่แดงทอง หมู่ที่ 15 ตำบลทุ่งลูกนก อำเภอกำแพงแสน จังหวัด
นครปฐม มีเนื้อที่ 15 ไร่

2) ประวัติความเป็นมาของวัด

วัดไร่แดงทองนั้นหลวงปู่หลิวใช้เวลา 5 ปี ในการสร้าง และพัฒนาวัดไทรทองพัฒนา ตำบล
จรเข้เผือก อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ในปี พ.ศ. 2523 ขณะที่หลวงปู่จำพรรษาอยู่ ณ
วัดไทรทองพัฒนา ท่านได้เก็บสะสมเงินจากการรับบริจาค มาซื้อที่ดินเพื่อก่อตั้งวัดไร่แดงทองขึ้น ณ
ตำบลลูกนก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม และได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดไร่แดงทอง เมื่อ
วันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2535 เมื่อ หลวงปู่หลิวได้พัฒนาวัดไร่แดงทอง จนเป็นที่เจริญรุ่งเรืองแล้ว ท่าน
ได้ลาออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดไร่แดงทอง แล้วได้ย้ายกลับมาจำพรรษายังวัดหนองอ้อ อำเภอกำแพง

ธาราม จังหวัดราชบุรี อันเป็นวัดบ้านเกิดอีกครั้งหนึ่ง ครั้งเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ท่านกลับมาจำพรรษาในฐานะพระลูกวัดองค์หนึ่งเท่านั้น

อนึ่ง เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งคุณงามความดีหลังหลวงปู่หลิวมรณภาพ ทางวัดได้ร่วมกับคณะศิษย์สร้างรูปเคารพหลวงปู่หลิวประทับพญาเต่าเรือนองค์ใหญ่ สูง 8.50 เมตร ปิดทองคำแท้ทั้งองค์ พร้อมกับสร้างวิหารครอบ ในการก่อสร้างรูปหล่อหลวงปู่หลิวประทับพญาเต่าเรือนองค์ใหญ่ มีเหตุอัศจรรย์เกิดขึ้น 2 อย่าง คือ 1) ในการสร้างฐานเพื่อประดิษฐานรูปหล่อหลวงปู่หลิวประทับพญาเต่าเรือนนั้น ช่างได้กำหนดขนาดของฐานให้ขาทั้ง 4 วางอยู่บนแท่นพอดี แต่เมื่อยกหล่อหลวงปู่หลิวประทับพญาเต่าเรือน ปรากฏว่าขาหน้าด้านซ้ายยื่นเลยออกมาจากแท่นจนกลายเป็นว่าใครมากราบไหว้จะต้องเอาศีรษะให้สัมผัสกับเท้าเหมือนกับว่าให้เหยียบเพื่อความเป็นสิริมงคล และ 2) เกิดจากงานก่อสร้างที่ไม่คิดมาก่อน กล่าวคือ หลวงปู่หลิวประทับพญาเต่าเรือนองค์ใหญ่ สูง 8.50 เมตร ดูในวิหารว่าใหญ่แล้ว แต่จะใหญ่ยิ่งกว่าเมื่อดูผ่านประตูวิหาร และหากเดินถอยหลังโดยมองผ่านประตูยังเดินถอยหลังยิ่งไกลเท่าไรขนาดของเต่าจะใหญ่ขึ้นจนหัวของเต่าใหญ่คับประตูวิหาร ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากเป็นเพราะความพอดีของหลวงปู่หลิวประทับพญาเต่าเรือนกับบานประตูวิหาร

3) จุดเด่นที่สำคัญของวัด

วัดไร่แตงทอง มีจุดเด่นคือมีหลวงปู่หลิวประทับพญาเต่าเรือนองค์ใหญ่ ปิดทองคำแท้ทั้งองค์ พร้อมกับสร้างวิหารครอบ ซึ่งมีความศักดิ์สิทธิ์มาก และเป็นที่เคารพศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั่วไป มีการจัดงานบุญประจำปี ให้ประชาชนเข้ามาทำบุญที่วัด และเป็นวัดที่เจียบสงบมากๆ ภายในบริเวณวัดกว้างขวางบรรยากาศสวยงาม ร่มรื่น

4) สภาพทั่วไปของวัดในปัจจุบัน

วัดไร่แตงทอง มีรูปปั้นของหลวงปู่หลิวประทับพญาเต่าเรือน ภายในวิหาร ซึ่งมีความสูงประมาณ 8.5 เมตร ซึ่งเชื่อว่าหลายคนอาจจะเคยได้ยินได้ฟังกับความเชื่อเกี่ยวกับการเดินทางมาขอพรเรื่องโชคลาภ เสริมสิริมงคลให้แก่ครอบครัว และกิจกรรมการเสริมดวง เชื่อว่าทำให้อายุยืน โดยการเดินลอดใต้ท้องพญาเต่าเรือน เชื่อว่าทำให้อายุยืนเหมือนเต่า ร่างกายแข็งแรง หายเจ็บไข้จากโรคภัย นอกจากนี้ ยังเปิดให้พุทธศาสนิกชนทั้งหลายได้เข้ามากราบไหว้บูชา แก้วบน โดยนำดอกไม้ ผลไม้ และผักบุ้งมาถวายพญาเต่าเรือน เพื่อความเป็นสิริมงคลตามความเชื่อ อีกด้วย

นอกจากนั้น ยังเป็นวัดที่เจียบสงบมีบริเวณวัดกว้างขวางบรรยากาศสวยงาม ร่มรื่น ที่จอดรถสะดวก ในวิหารจะมีผู้คนมากราบไหว้ขอพรหลวงปู่หลิวประทับพญาเต่าเรือน ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเมื่อขอพรแล้วจะทำให้ประสบความสำเร็จ ตรงกลางห้องของวิหารจะเห็นรูปหล่อหลวงปู่หลิวขี่เต่าองค์ใหญ่ ภายในวัดมีความสะอาด เป็นระเบียบ ภายในวิหารตกแต่งสวยงามมีพระพุทธรูปให้กราบไหว้ขอ

พรมากมาย ได้ท้องของเต่าจะมีที่ให้สามารถ “แปะเหรียญ” ขอพรกันได้โดยตรงจึงทำให้เห็นเหรียญบาทอยู่เต็มไปหมด เพราะมีผู้คนมาแปะเหรียญขอพรไว้เป็นจำนวนมาก และสามารถจะเดินลอดท้องเต่าเพราะเชื่อกันว่า การได้ลอดท้องเต่าจะทำให้อายุยืนเหมือนเต่า และเป็นสิริมงคลแก่ตนเองด้วย ด้านหน้าของวิหารก็จะมีพระพุทธรูปตั้งอยู่ให้กราบไหว้ขอพร และภายในวัดยังมีสถานที่บูชาวัตถุมงคลมากมาย

เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันของวัดไร่แตงทอง ได้แก่พระครูปฐมจินดากร (สายชล จิตตกาโร)

6.3 บริบทและข้อมูลทั่วไปของวัดศิระชะทอง (พระราหู)

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พระมหากาแก้วา ชาตีสิริ เจ้าอาวาสวัดศิระชะทอง เกี่ยวกับวัดศิระชะทอง เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2560 สรุปได้ ดังนี้

1) ที่ตั้ง

วัดศิระชะทองเป็นวัดราษฎร์ ตั้งอยู่เลขที่ 22 หมู่ที่ 1 ตำบลศิระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย มีเนื้อที่ประมาณ 64 ไร่ 36 ตารางวา

2) ประวัติความเป็นมาของวัด

วัดศิระชะทอง แต่เดิมชื่อว่า “วัดหัวทอง” เป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยมีหลักฐานที่สำคัญตามพระราชกิจจานุเบกษา ประกาศตั้งวัด เมื่อปีพุทธศักราช 2358 และมีหลักฐานการขอวิสุงคามสีมา ครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2503 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ซึ่งได้อัญเชิญพระแก้วมรกตมาจากเวียงจันทน์ มาประดิษฐานที่กรุงเทพมหานคร และต่อมาก็ได้อพยพชาวเวียงจันทน์มาตั้งหลักแหล่งอยู่หลายที่ด้วยกัน เช่น ริมแม่น้ำท่าจีน (แม่น้ำนครชัยศรี) ฝั่งตะวันออก ที่วัดกลางคูเวียง ที่คลองบ้านกล้วย อีกกลุ่มหนึ่งมาปักหลักเลยแม่น้ำท่าจีนออกไป บริเวณห้วยตะโกปัจจุบัน และได้ตั้งหมู่บ้านขึ้นเรียกว่า หมู่บ้านหัวทอง เนื่องจากขุดพบเศียรพระเป็นทอง ซึ่งเป็นนิมิตหมายที่ดี เมื่ออยู่กันเป็นชุมชนใหญ่จึงได้คิดสร้างวัดขึ้น กาลต่อมาทางราชการ ได้ขุดลอกคลองจากแม่น้ำท่าจีน (แม่น้ำนครชัยศรี) ที่ตลาดต้นสน เพื่อเป็นทางสำหรับเสด็จพระราชดำเนินไปนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ ประชาชนจึงได้ย้ายมาอยู่ริมคลองเจดีย์บูชา และต่อมาก็ได้ยกฐานะขึ้น เปลี่ยนชื่อวัดจากชื่อวัดหัวทองเป็นชื่อว่า วัดศิระชะทอง จวบจนกระทั่งถึงในปัจจุบัน

วัดศิระชะทองเป็นวัดที่มีความเก่าแก่วัดหนึ่ง ในเขตอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีทั้งโบราณวัตถุ และเป็นวัดที่ศึกษาเกี่ยวกับด้านดาราศาสตร์ โหราศาสตร์ และสมุนไพรมาตั้งแต่อดีต ลักษณะพื้นที่ทั่วไป เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำนครชัยศรี ที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีบางส่วนเป็นที่ดอน มี

คลองชลประทานไหลผ่าน 2 สาย คือ คลองเจดีย์บูชา และคลองศิระษะทอง ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญในการดำรงชีวิตมาตั้งแต่อดีต ยุคที่มีการสร้างเป็นวัดและอุโบสถขึ้นครั้งแรก ตามพระราชกิจจานุเบกษา ประกาศตั้งวัด เมื่อพุทธศักราช 2358 ขอวิสุงคามสีมาครั้งสุดท้าย เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2503 เป็นวัดที่มีประวัติอันยาวนาน เป็นศูนย์รวมของชาวลาวเวียงจันทร์ และชุมชนใกล้เคียง วัดศิระษะทองมีเจ้าอาวาสรูปแรก คือ หลวงพ่อโต ซึ่งเป็นชาวลาวเวียงจันทร์ ซึ่งได้อพยพมาตั้งแต่วัดเล็กกลายมาจนเป็นวัดใหญ่ มีเจ้าอาวาสติดต่อกันมาแล้วหลายรูป จนถึงสมัยหลวงพ่อน้อย นาวารัตน์ เป็นพระที่ฟื้นฟูการบูชาพระราหูขึ้นมาจนเป็นที่โด่งดัง

วัดศิระษะทองได้จัดสร้างพระราหูขนาดใหญ่ไว้ให้ประชาชนได้มาสักการบูชาตามความเชื่อและความศรัทธาส่วนบุคคลแต่ผู้บูชาพระราหูจะต้องมีศีล มีธรรม ทำคุณความดี และหมั่นทำบุญกุศล อยู่เสมอ ความร่ำรวยและโชคลาภนั้นจึงจะเกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ ยังมีการกล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับพระราหู ว่า พระราหูนั้นมีมานานมากแล้ว ตั้งแต่สมัยของหลวงพ่อน้อย อดีตเจ้าอาวาสวัดศิระษะทอง รูปที่ 6 ซึ่งสมัยก่อนนั้นพระราหูอยู่ในกะลา แทะอยู่ในกะลา และต่อมาพระครูสิโรตม์สุวรรณรักษ์ อดีตเจ้าอาวาสวัดศิระษะทองรูปที่ 10 ได้นำจากกะลามาส่งสร้างเป็นองค์จริง

3) จุดเด่นที่สำคัญของวัด

จุดเด่นที่สำคัญของวัดในด้านคุณค่าความเชื่อ ความศรัทธา ที่เกี่ยวกับการบูชาพระราหู และมีพระศักดิ์สิทธิ์ประจำวัด มีศาสนสถานที่เป็นสถาปัตยกรรม และงานปูนปั้นที่สวยงาม

4) สภาพทั่วไปของวัดในปัจจุบัน

วัดศิระษะทอง หรือที่ชาวบ้านเรียกกันทั่วไปว่า วัดพระราหู เป็นวัดที่มีความสำคัญทั้งด้านโบราณวัตถุ โบราณสถาน และเป็นแหล่งศึกษาด้านดาราศาสตร์มีโบสถ์เก่าแก่สร้างขึ้นมาตั้งแต่ปี 2500 เหตุที่วัดนี้มีประชาชนจำนวนมากซึ่งนิยมมานมัสการพระราหูเพื่อความเป็นสิริมงคล ด้วยความเชื่อที่ว่าพระราหูนั้นเป็นเทพซึ่งสามารถบันดาลประโยชน์และโทษให้เกิดขึ้นกับบุคคลหรือสิ่งต่างๆได้ ดังนั้น จึงเกิดพิธีกรรมในการบูชาพระราหูขึ้นเพื่อช่วยให้โชคร้ายอันอาจจะเกิดขึ้นนั้นบรรเทา ลงหรือกลับแปรเปลี่ยนเป็นสิ่งดีงามต่อชีวิต ความเชื่อและการบูชา เชื่อว่าการกราบไหว้ขอพรพระราหูนั้นเป็นการขอพรให้พ้นเคราะห์ต่างๆ และยังดลบันดาลให้เกิดโชคลาภ ช่วยให้การงานเจริญก้าวหน้า และเชื่อว่าพระราหูยังเป็นเทพบูชาประจำตัวเพื่อเสริมบารมีของคนที่เกิดวันพุธกลางคืนอีกด้วย แม้การบูชาพระราหูจะสามารถทำได้ตลอดเวลา แต่ส่วนใหญ่จะนิยมบูชากันในวันพุธตอนกลางคืน

เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันของวัดศิระษะทอง ได้แก่ พระมหากาแหว่า ชาตีสิริ

6.4 บริบทและข้อมูลทั่วไปของวัดสามง่าม

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ พระครูวินัยธรปรเมศ ธมฺมิโก ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสามง่าม เกี่ยวกับวัดสามง่าม เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2561 สรุปได้ ดังนี้

1) ที่ตั้ง

วัดสามง่าม ตั้งอยู่บ้านสามง่าม เลขที่ 81 หมู่ที่ 5 ตำบลสามง่าม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ 16 ไร่ 1 งาน 96 ตารางวา

2) ประวัติความเป็นมาของวัด

วัดสามง่าม สร้างขึ้นโดยหลวงพ่อด่าง ร่วมกับชาวบ้านสมัยนั้น หลวงพ่อด่างนี้เป็นลุงของหลวงพ่อดำ คงทอง เดิมท่านเป็นพระบวชที่วัดกาหลง จังหวัดสมุทรสาคร ได้อาหลวงพ่อดำ ขณะยังเด็กไปอยู่ด้วย ประมาณ ปี 2444 หลวงพ่อด่างได้นำเด็กชายเต๋ ซึ่งอายุได้ 10 ปี ออกจากวัดกาหลง มาสร้างวัดที่บริเวณดอนตูม จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นเมืองร้าง เก่าแก่โบราณ ปัจจุบันเป็นที่ตั้งวัดดอนตูมที่สร้างขึ้นภายหลัง เมื่อท่านได้สร้างวัดได้ประมาณ 3 ปี ก็ประสบปัญหาและมีอุปสรรคมากมาย เนื่องจากวัดอยู่ห่างไกลจากชุมชน ชาวบ้านไปมาไม่สะดวก ต่อมาท่านจึงออกจากวัดมาสร้างวัดขึ้นใหม่ที่บริเวณบ้านสามง่าม ซึ่งเป็นที่ตั้งวัดในปัจจุบัน เดิมทีนั้นบริเวณนี้เป็นที่ตั้งโรงหีบอ้อยของเจ๊กไปมีคลองแจรงงามและคลองทุ่งรางทอง มาเชื่อมติดต่อกันเป็นสามง่าม จึงเรียกชุมชนบริเวณนี้ว่า วัดสามง่าม โดยขณะนั้นโรงหีบอ้อยของเจ๊กไป ถูกโจรปล้นฆ่าตาย ที่ดินจึงได้ร้าง และขาดคนดูแล ลูกสาวของเจ๊กไป จึงได้ยกที่ดินให้แก่หลวงพ่อด่าง เพื่อให้สร้างวัด

ปี พ.ศ 2447 หลวงพ่อด่าง ได้มาสร้างวัด โดยนำเด็กชายเต๋ มาอยู่ด้วย ซึ่งขณะนั้นอายุได้ 13 ปี พ.ศ 2449 หลวงพ่อด่าง ได้ทำการบวชเด็กชายเต๋ เป็นสามเณร เมื่ออายุได้ 15 ปี พ.ศ 2451 วัดได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา โดยใช้ชื่อว่า วัดอรุณญิการาม พ.ศ 2453 หลวงพ่อด่างได้จัดงานผูกพัทธสีมาฝังลูกนิมิตโบสถ์หลังแรกขึ้น และจัดงานอุปสมบทสามเณรเต๋ เป็นพระสงฆ์รูปแรกของพัทธสีมาโบสถ์นี้ โดยมีพระครูอุตรการบดี (ทา) แห่งวัดพะเนียงแตกเป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูสมุห์เทศ วัดทุ่งผักกูดเป็นพระกรรมวาจาจารย์ และมีเจ้าอธิการจอม วัดลำเหย เป็นพระอนุสาวนาจารย์ พ.ศ2455 หลวงพ่อด่างถึงแก่มรณภาพ ขณะที่พระเต๋ อายุได้ 21 ปี พรรษา 2 และได้มีพระสงฆ์มาจากทุ่งสีหลง มาเป็นเจ้าอาวาส เมื่อเสร็จงานศพหลวงพ่อด่างเรียบร้อยแล้ว พระเต๋ได้ออกจากวัดไปอยู่กับหลวงพ่อกาที่วัดพะเนียงแตก เพื่อศึกษาความรู้ทั้งหนังสือและคาถาอาคมด้วย พระเต๋อยู่ได้ประมาณ 8 ปีเศษ หลวงพ่อกาก็ถึงแก่มรณภาพ พ.ศ2464 เมื่อจัดงานศพหลวงพ่อกาเสร็จเรียบร้อยแล้ว พระเต๋ได้ออกจากวัดพะเนียงแตกไปอยู่กับหลวงพ่อแช่ม ที่วัดตาก้อง เนื่องจากหลวงพ่อแช่ม ท่านเป็นศิษย์ของหลวงพ่อกา และหลวงพ่อกา เคยฝากฝังพระเต๋ไว้ พระเต๋ ได้ศึกษาเล่าเรียนและเดินธุดงค์ ตามป่าเขา

ต่างๆ โดยอยู่กับหลวงพ่อแช่มจนกระทั่งท่านได้มรณภาพ เมื่อจัดงานศพเรียบร้อยแล้ว พระเต้จึงได้ออกธุดงค์ไปตามสถานที่ต่างๆจนไปถึงเขาตะลุง กาญจนบุรี ได้พบกับสมณพราหมณ์เขมรมีความเชี่ยวชาญคาถาอาคมและวิชาไสยศาสตร์เป็นอย่างมาก พระเต้ได้ฝากตัวเป็นศิษย์ และศึกษาวิชาอยู่หลายปี จึงลาท่านอาจารย์กลับมาจำวัดที่วัดสามง่าม ปี พ.ศ 2472

พระเต้ ได้กลับมาอยู่ที่วัดสามง่าม หลังจากออกไปจากวัดไป 17 ปี พ.ศ 2475 คณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ได้แต่งตั้งหลวงพ่อเต้ คงทอง เป็นเจ้าอาวาสวัดสามง่าม ปี พ.ศ 2476 หลวงพ่อเต้ คงทอง ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าคณะตำบลสามง่าม ปี พ.ศ 2481 นายแยม เดชมาก ได้เข้ารับอุปสมบทที่วัดสามง่าม ซึ่งต่อมาก็คือ พระครูประยุตนวการ เจ้าอาวาสวัดสามง่ามรูปปัจจุบัน หลวงพ่อเต้ คงทอง ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ที่ พระครูภาวนาสังวรคุณ จนกระทั่งได้ถึงแก่มรณภาพ เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2524 สิริอายุได้ 91 ปี พรรษา 72 ปี

3) จุดเด่นที่สำคัญของวัด

วัดสามง่ามจุดเด่นที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) วัดพัฒนาตัวอย่าง ปี 2514 2) มุลนิธิหลวงพ่อเต้ คงทอง 3) อุโบสถที่สวยงาม และภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถ 4) รูปฤๅษีปู่ครู 5) มณฑปพระพุทธบาทจำลอง 6) วัดถุ่มงคลต่างๆ ของหลวงพ่อเต้ คงทอง อดีตเจ้าอาวาส และ 7) วัดถุ่มงคลต่างๆ ของหลวงพ่อแยม นอกจากนี้ วัดยังมีพระพุทธรูปที่มีความศักดิ์สิทธิ์ บารมี คาถาอาคมของอดีตหลวงพ่อเต้ ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มีศิลปจิตรกรรมฝาผนังภายในโบสถ์ที่สวยงาม

4) สภาพทั่วไปของวัดในปัจจุบัน

วัดสามง่าม มีอาคารเสนาสนะ ประกอบด้วย 1) อุโบสถ กว้าง 15 เมตร ยาว 20 เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. 2515 เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 2) ศาลาการเปรียญ กว้าง 50 เมตร ยาว 50 เมตร เป็นอาคารไม้ 3) หอสวดมนต์ กว้าง 15 เมตร ยาว 40 เมตร เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 4) กุฏิสงฆ์ จำนวน 18 หลัง เป็นอาคารไม้ 3 หลัง ครึ่งตึกครึ่งไม้ 14 หลัง และตึก 1 หลัง 5) วิหาร กว้าง 8 เมตร ยาว 17 เมตร เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 6) ศาลาอเนกประสงค์ กว้าง 15 เมตร ยาว 30 เมตร เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 7) ศาลาบำเพ็ญกุศล จำนวน 3 หลัง สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก 1 หลัง สร้างด้วยไม้ 2 หลัง และ 8) ปุชนิยวัตถุ มีพระประธานประจำอุโบสถ

เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันของวัดสามง่าม ได้แก่ พระครูประยุตนวการ

6.5 บริบทและข้อมูลทั่วไปของวัดลำพญา

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พระครูใบฎีกาอำนาจ อมรสิริ (อำนาจ ชำนาญกิจ) เจ้าอาวาสวัดลำพญา เกี่ยวกับวัดลำพญา เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2561 สรุปได้ ดังนี้

1) ที่ตั้ง

วัดลำพญา ตั้งอยู่ในตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

2) ประวัติความเป็นมาของวัด

วัดลำพญา สร้างขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2404 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว "ลำพระยา" คือนามเดิมของหมู่บ้านในครั้งที่การปกครองยังเป็นอำเภอบางปลา มณฑลนครชัยศรี มีประวัติว่าสมัยรัชกาลที่ 5 พระยากรมท่าทำการขุดคลองบริเวณท้ายตลาดในปัจจุบันเพื่อทำการจับจองที่นา ชุมชนแห่งนี้มีชาวบ้านสองกลุ่ม คือปลายสมัยรัชกาลที่ 3 ชาวมอญอพยพมาจากสามโคก ตั้งบ้านเรือนอยู่ทางแม่น้ำฝั่งตะวันตก ทำการเกษตร ส่วนชุมชนชาวจีน ตั้งบ้านเรือนอยู่ทางฝั่งตะวันออก ทำการค้าขาย กลายเป็นตลาดริมน้ำ

เรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของวัดนี้มีประวัติเล่าขานกันมาว่า ข้าราชบริพารชั้นพระยาหรือที่เรียกกันว่า "เจ้าคุณ" ได้พร้อมใจกันลงเรือมาบวช ณ สถานที่แห่งนี้ กันเต็มลำเรือ แต่ไม่ได้บอกเหตุผลว่าท่านเจ้าคุณเหล่านี้ท่านนึกอย่างไรจึงพร้อมใจกันมาบวชถึงที่นี่ ซึ่งในสมัยนั้นการมาวัดลำพญาจะต้องมาโดยทางเรือเท่านั้น แต่ต่อมาเมื่อมีรถไฟแล้วก็สามารถขึ้นรถไฟที่สถานีบางกอกน้อย มาลงที่สถานีจรัญรายแล้วลงเรือยนต์มาตามลำแม่น้ำท่าจีน ซึ่งวัดนี้อยูริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน และเป็นแม่น้ำที่มีหลายชื่อ คือตอนที่ผ่านมาสุพรรณบุรี เรียกว่าแม่น้ำสุพรรณบุรี พอมามาผ่านนครปฐม ต่อมาเรียกว่าแม่น้ำท่าจีน เลยออกไปอีกเรียกว่าแม่น้ำนครชัยศรี ล้วนเป็นชื่อของแม่น้ำสายเดียวกัน

จากการที่มีพระยาลงเรือมาบวชพระมากันทีละลำเรือ จึงเป็นเหตุผลข้อหนึ่งที่ทำให้วัดนี้ได้ชื่อว่าชื่อวัดลำพญา นอกจากนี้ ยังมีข้อมูลอีกส่วนหนึ่งเล่าขานกันว่าในรัชกาลที่ 5 "เจ้าพระยากรมท่า" ได้ทำการขุดคลองเพื่อจับจองเป็นเจ้าของที่ดินที่นาทำให้คำว่า "ลำพระยา" มีกำเนิดสมัยนั้นขึ้นกับอำเภอบางปลา มณฑลนครชัยศรี จนกระทั่งปี พ.ศ. 2442 ได้รับพระราชทานโปรดเกล้าฯ พระราชทานวิสุงคามสีมา

3) จุดเด่นที่สำคัญของวัด

วัดลำพญาตั้งอยู่ริมแม่น้ำนครชัยศรี ทำให้มีสัตว์น้ำอาศัยอยู่อย่างชุกชุม และยังเป็นที่ตั้งของตลาดน้ำวัดลำพญา อุโบสถของวัดลำพญามี 6 ประตูถือเป็นเอกลักษณ์ของวัด ภายในประดิษฐานหลวงพ่อมงคลมาลานิมิต พระพุทธรูปศิลาแลงพอกปูนและปิดทองทับ และพระพุทธรูปสรรพสิทธิ์ ประสงค์ที่ศักดิ์สิทธิ์ มีพิพิธภัณฑสถาน เป็นสถานที่รวบรวมและเผยแพร่ศิลปวัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ที่แสดงถึงวิถีชีวิตไทยริมแม่น้ำนครชัยศรี และมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามีสำนักปฏิบัติธรรม ซึ่งมีเจ้าอาวาส และแม่ชีดูแลและสอนปฏิบัติธรรม นำให้หัวพระ สวดมนต์

4) สภาพทั่วไปของวัดในปัจจุบัน

วัดลำพญา ได้รับการแต่งตั้งให้เป็น 1 ใน 9 วัดนำเที่ยวของจังหวัดนครปฐม ทั้งนี้ นอกจากตลาดน้ำซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญแล้ว ภายในวัดยังมีพระประธานซึ่งเป็นพระพุทธรูปหลวงพ่อมงคลมาลานิมิตร่วมเกล้า และเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองของชาวนครปฐม ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อในเรื่องของความศักดิ์สิทธิ์ และปาฏิหาริย์เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้ป่วยจากโรคต่างๆ ให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บได้อย่างเหลือเชื่อ ไม่ว่าจะเป็นโรคอัมพฤกษ์ และอัมพาต รวมทั้งด้านการค้าขาย ซึ่งเชื่อว่า “หลวงพ่อมงคลมาลานิมิตร่วมเกล้า” จะให้การช่วยเหลือเป็นอย่างดี แต่บุคคลนั้นต้องปฏิบัติตนให้ดีด้วย ซึ่งเรื่องนี้ชาวตำบลลำพญาจะทราบกันเป็นอย่างดี แต่คนทั่วไปจะไม่ทราบ ดังนั้น การที่ได้มาเปิดเผยเรื่องราวในครั้งนี้ก็เพราะเพื่อจะให้เป็นที่านแก่ประชาชนที่ได้แวะเวียนมาเที่ยวตลาดน้ำ และได้เข้ามาทำบุญกับหลวงพ่อมงคลมาลานิมิตร่วมเกล้าจะทำให้ได้อิच्छิฐาน และขอพรเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนอีกด้วย

อนึ่ง นอกจากภายในวัดลำพญามีพระพุทธรูปหลวงพ่อมงคลมาลานิมิตร่วมเกล้าสิริศรัทธาคู่กับบ้านลำพญาปางมารวิชัย วัดนี้ยังมีพระพุทธรูปสรรพสิทธิ์ประสงค์ ประดิษฐานหน้าพระอุโบสถธรรมาสน์ไม้สักฝีมือชาวบ้านท้องถิ่น เรือขุดไม้ตะเคียน 2 ลำ เพื่อใช้ในกิจการของวัด และยังมีศาลาการเปรียญที่ทำด้วยไม้มีทางขึ้นลง 3 ทาง ต่อมาปิดด้านกลางแล้วทำรูปปั้นหนุมานอมพลับพลาเอาไว้แทน ความน่าสนใจของอุโบสถวัดนี้มีความแปลกจากวัดอื่นก็คือมี 6 ประตูทางเข้าออก สร้างด้วยคอนกรีตทั้งหลัง "หันหน้าไปตามลำน้ำ" ซึ่งนับว่ามีความแปลกซึ่งอุโบสถทั่วไปที่มักจะหันไปทางทิศตะวันออก อุโบสถนี้สร้างเมื่อ พ.ศ. 2494 ทั้งนี้ ที่แม่น้ำใกล้วัดยังเป็นอุทยานมัจฉามีปลานับหมื่นตัว

เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันของวัดลำพญา ได้แก่ พระอธิการจิต สุจิตโต

6.6 บริบทและข้อมูลทั่วไปของวัดไร่ขิง

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พระครูปฐมธรรมวงศ์ (สุรศักดิ์ ปญญาธิโร) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไร่ขิงเกี่ยวกับวัดไร่ขิง เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2560 สรุปได้ ดังนี้

1) ที่ตั้ง

วัดไร่ขิงตั้งอยู่ที่ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

2) ประวัติความเป็นมาของวัด

วัดไร่ขิงมีตำนานที่มาของวัดดังนี้ ตำนานที่หนึ่ง เล่าว่า ประมาณ พ.ศ. 2456 สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสแห่งวัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพฯ ทรงเป็นผู้ตั้งชื่อวัดไร่ขิงให้ใหม่ ว่า “วัดมงคลจินดาราม” และการที่เสด็จตรวจเยี่ยมวัดต่างๆ ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไปทำให้เครื่องหมายวงเล็บหายไปชื่อวัดนี้จึงปรากฏในการเขียนว่า “วัดมงคลจินดารามไร่ชิง”

ตำนานที่สอง เล่าว่าวัดไร่ชิงสร้างขึ้นประมาณปีกุน พุทธศักราช 2394 ตรงกับปีสุดท้ายในรัชกาลที่ 3 ต้นปี ในรัชการที่ 4 สร้างโดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก) เจ้าอาวาสวัดศาลาปูน ตำบลหอรัตนไชย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในสมัยที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก) ครั้งเมื่อดำรงสมณศักดิ์ที่พระธรรมราชาวัตร ในปีพุทธศักราช 2394 นั้นเอง ท่านได้ชักชวนพุทธศาสนิกชนในย่านนั้นช่วยกันดำเนินการก่อสร้างวัดไร่ชิงขึ้น เมื่อการสร้างอุโบสถอันเป็นหลักชัยของวัดแล้วเสร็จ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก) ท่านจึงได้อัญเชิญพระพุทธรูปสำคัญองค์หนึ่งลงมาจากกรุงเก่า เพื่อประดิษฐานเป็นพระประธานประจำอุโบสถสืบมาจวบจนปัจจุบัน ในการก่อสร้างวัดไร่ชิง ในสมัยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก) ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ ท่านก็มรณภาพ ดังนั้น พระธรรมราชาวัตร (อาจ) ซึ่งเป็นหลานชายของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก) ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดศาลาปูน รูปที่ 6 จึงเป็นธุระในการดำเนินการก่อสร้างวัดไร่ชิงเสร็จเรียบร้อย

ตำนานที่สาม ได้เล่าสืบมาว่าวัดไร่ชิงเป็นวัดเล็กๆที่มีมาก่อนที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก) จะเสด็จมาท่านมีความคุ้นเคยกับวัดต่างๆในเขตนี้เป็นอย่างดี ดังนั้น ในวันที่เมื่อท่านเข้าไปกราบพระประธานในอุโบสถวัดไร่ชิงท่านได้ปรารภกับเจ้าอาวาสว่าโบสถ์มีความใหญ่โต แต่พระประธานนั้นเล็กไป ซึ่งเจ้าอาวาสก็ได้กราบเรียนว่าวัดไร่ชิงเป็นวัดไม่สามารถจะสร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่ได้เพราะเป็นวัดจนๆ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก) จึงบอกว่าที่วัดศาลาปูนมีพระพุทธรูปอยู่องค์หนึ่งให้ขึ้นไปรับมา และเมื่อท่านกลับไปยังกรุงเก่าแล้วท่านเจ้าอาวาสวัดไร่ชิง พร้อมด้วยคณะกรรมการวัด จึงได้เดินทางไปยังวัดศาลาปูน พระนครศรีอยุธยา และได้ขออัญเชิญพระพุทธรูปลงมาจากที่วัดไร่ชิง โดยสมัยนั้นการขนส่ง ใช้ไม้ไผ่มัดเป็นแพล่องลงมาตามลำน้ำเจ้าพระยา เข้าแม่น้ำท่าจีนหรือแม่น้ำนครชัยศรีจนกระทั่งถึงวัดไร่ชิง ประชาชนชาวบ้านจึงพากันอัญเชิญขึ้นมาประดิษฐานเป็นพระประธานประจำอุโบสถแทนองค์เดิมนับแต่นั้นมา

3) จุดเด่นที่สำคัญของวัด

วัดไร่ชิงมีจุดเด่นคือวัดสร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งอยู่ริมแม่น้ำนครชัยศรีหรือแม่น้ำท่าจีน เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ ภายในวัดประดิษฐานหลวงพ่อดำไร่ชิง พระพุทธรูป คู่บ้านคู่เมืองของกลุ่มแม่น้ำท่าจีน และเป็นตำนานพระพุทธรูปลอยน้ำ เช่นเดียวกับหลวงพ่อดำไร่ชิง แห่งวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา ด้วยความศรัทธาจึงสร้างอุทยานการศึกษาพระเบญจภาคี วาริปฎิหารีย์ มีกิจกรรมทางด้านพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เช่นการทำบุญถวาย

สังฆทาน เติมน้ำมัน ประทีป ปิดทองพระ11ปาง และลอยเรือสะเดาะเคราะห์ นอกจากนี้ ยังมีบริการ เรือล่องแม่น้ำนครชัยศรี

4) สภาพทั่วไปของวัดในปัจจุบัน

วัดไร่ขิง เป็นวัดพระรามหลวง ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำท่าจีนหรือแม่น้ำนครชัยศรี ในท้องที่เขต ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 35 กิโลเมตร โดย แยกจากถนนเพชรเกษม ตรงหน้าสวนสามพรานเข้าไปอีกประมาณ 2 กิโลเมตร มีอาณาเขตแบ่งเป็น เขตพุทธาวาสและสังฆาวาส ดังนี้ ทิศเหนือ จรดแม่น้ำท่าจีน ทิศใต้ จรดแนวทางรุดผ่านสนามกอล์ฟ ทิศตะวันออก จรดตลาดวัดไร่ขิง ทิศตะวันตก จรดตำบลท่าตลาด

พื้นที่ของวัด มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมเป็นพื้นที่ราบ ด้านหน้ามีเขื่อนกั้นตลอดแนว ส่วน ด้านหลังมีกำแพงล้อมรอบตลอดพื้นที่ เนื้อที่ธรณีสงฆ์มีประมาณ 400 ไร่ โดยจัดแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนของพุทธาวาสและส่วนของสังฆาวาส นอกจากนี้ ทางวัดได้สร้างสถานศึกษาขึ้น 2 แห่ง ทางทิศ ตะวันตก และทิศตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ โรงเรียนประชาบาลวัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ) และโรงเรียน พยาบาลเมตตาประชารักษ์ (โครงการในพระราชดำริ)

วัดไร่ขิง มีศาสนวัตถุ ดังนี้

1. พระอุโบสถ มีลักษณะเป็นทรงโรง ศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีขนาดกว้าง 4 วา 2 ศอก ยาว 12 วา สูง 9 วาเศษ ฝาผนังก่ออิฐถือปูนหน้าบันแกะสลักเป็นลายพุดตาน ติดข้อฟ้า ไบระกาหางหงส์ หลังคามุงด้วยกระเบื้องเคลือบสลับสี ชุ่มประตูปูนปั้นเครือเถา บานประตูด้านนอกเป็นลายรดน้ำรูปท้าวจตุโลกบาล ด้านในเป็นภาพสีรูปอสุรยักษีเขี้ยวกาง และมีรูป”สัตว์ ทิพย์”ตามจินตนาการของช่างเขียนในสมัยนั้น บานหน้าต่างเป็นลายรดน้ำรูปต้นไม้ พร้อมด้วยลีสารา สัตว์ ด้านในเป็นภาพเขียนสีรูปดอกไม้ส่วนชุ่มหน้าต่างเป็นรูปปูนปั้นลายเครือเถาเช่นเดียวกับชุ่มประตูปูนปั้น

2. พระประธาน ประชาชนทั่วไปมักเรียกว่า “หลวงพ่อดาวไร่ขิง” พระพุทธรูปเนื้อทอง สัมฤทธิ์ประทับนั่งปางมารวิชัยแบบประยุกต์ มีลักษณะผิวกายคล้ายเชียงแสน พระหัตถ์เรียวกามตาม แบบสุโขทัย ประดิษฐานเหนือฐานชุกชี มีขนาดหน้ากว้าง 4 ศอก 2 นิ้ว สูง 4 ศอก 16 นิ้วเศษ อัญเชิญ ลงมาจากกรุงเก่า (พระนครศรีอยุธยา) ตรงกับวันพระขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5

3. วิหารประจำทิศ ภายในกำแพงแก้วรอบอุโบสถ มีวิหารประจำทิศต่างๆ ทั้ง 4 ทิศ เป็นทรงโรงเช่นเดียวกับอุโบสถ หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา3 หลัง และมุงด้วยกระเบื้องเคลือบสี 1 หลัง ติดข้อฟ้าไบระกาหางหงส์เป็นปูนปั้น หน้าบันใช้ปูนปั้นเป็นลายเทพพนม ไม่มีชุ่มประตูด้านต่าง และภายในไม่มีภาพจำหลัก หรือภาพเขียนใดๆทั้งสิ้น วิหารด้านทิศเหนือสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2492

ด้านทิศใต้สร้างเมื่อ พ.ศ. 2494 ด้านทิศตะวันออกสร้างเมื่อ พ.ศ. 2493 และด้านทิศตะวันตกสร้างเมื่อ พ.ศ. 2491

4. ศาลาจัตุรมุข ตั้งอยู่ด้านหน้าและด้านหลังของอุโบสถเป็นศาลาทรงไทย 4 มุข มุงด้วยกระเบื้องเคลือบสี ติดข้อฟ้าใบระกาหน้าบันทั้ง 4 ด้าน มีภาพปูนปั้นเป็นเรื่องราวพุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงปรินิพพาน และแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ ขอบล่างเป็นรูปปั้นราหูอมจันทร์ตลอดเป็นศาลาโปร่ง ปลายเสาทุกต้นมีบัวหงายศาลาจัตุรมุขทั้ง 2

5. มณฑปกลางสระน้ำ เป็นที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรูปบาทจำลอง ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันตกของอุโบสถ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2511 โดยการนำของพระครูนวมการโสภณ (เดิม จนทโสภณ) มีกำแพงแก้วล้อมทั้ง 4 ด้าน และมีซุ้มประตูขึ้น - ลงทั้ง 4 ด้าน แต่ละซุ้มมีรูปปั้นยักษ์คู่ประจำอยู่ เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันของวัดไร่ขิง ได้แก่ พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร)

6.7 บริบทและข้อมูลทั่วไปของวัดสุวรรณาราม

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พระปลัดศิลา ธมมธีโร เจ้าอาวาสวัดสุวรรณาราม เกี่ยวกับวัดสุวรรณาราม เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560 สรุปได้ ดังนี้

1) ที่ตั้ง

วัดสุวรรณาราม ตั้งอยู่ที่ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

2) ประวัติความเป็นมาของวัด

วัดสุวรรณาราม เป็นวัดเก่า ประวัติแต่เดิมสันนิษฐานไว้ว่าก่อตั้งมาตั้งแต่ในสมัยปลายรัชกาลที่ 4 เรื่อยมาต้นรัชกาลที่ 5 ในสมัยนั้นในการเดินทางใช้ทางเรือ คลองมหาสวัสดิ์นั้นเชื่อมระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำนครชัยศรี พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์จะใช้การเดินทางเรือผ่านแม่น้ำเจ้าพระยา เข้ามายังคลองมหาสวัสดิ์ เพื่อผ่านไปยังแม่น้ำนครชัยศรี เพื่อไปกราบองค์พระปฐมเจดีย์ ระหว่างสองข้างทางของคลองมหาสวัสดิ์นั้น ที่ดินจะมีการจับจอง หรือพระมหากษัตริย์ทรงพระราชทานให้แก่พระบรมวงศานุวงศ์เป็นจำนวนมาก จนมาถึงช่วงระยะเวลาหนึ่ง ได้มีการซื้อขายที่ดินไปมากมาย ส่วนหนึ่งก็ให้เขาทำไร่ ทำนา ทำสวน ให้เขาทำสำหรับปลูกบ้านกันไปบ้าง

ต่อมา นายกองคง (เทียบได้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน) ซึ่งมีหน้าที่คอยเก็บเอาภาษีอากรเพื่อไปให้แก่เจ้านาย วันหนึ่งก็มีดำริว่า จะสร้างที่พักสงฆ์ เพื่อเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจด้านความเชื่อของตนและครอบครัว ตลอดจนเป็นสถานปฏิบัติธรรม ปฏิบัติศาสนกิจให้แก่ประชาชนในชุมชนโดยรอบ โดยในยุคแรกนั้นได้สร้างกุฏิหนึ่งหลัง และศาลาสำหรับไว้ปฏิบัติธรรมอีกหนึ่งหลัง มีเนื้อที่ประมาณ 7 ไร่

เมื่อชุมชนมีประชาชนเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้าน นำโดยกำนัน ผู้นำชุมชน ได้ร่วมมือกันก่อสร้างวัดขึ้นมาโดยได้ขยายที่ดินวัดให้มีขนาดเพิ่มมากขึ้น โดยการซื้อที่ดินที่อยู่ติดกับวัดเพิ่มอีก จำนวน 3 ไร่ รวมเนื้อที่ของวัดสุวรรณาราม ปัจจุบันประมาณ 10 ไร่ วัดก็ได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่อง จนถึงปี พ.ศ. 2442 พระยาพิพิธไวยศุขย์ ก็ได้้นำปัจจัยมาร่วมสร้างโบสถ์ สร้างศาสนวัตถุต่างๆ จนได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ถือว่าเป็นวัดที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา ไม่ใช่ที่พักสงฆ์อีกต่อไป

3) จุดเด่นที่สำคัญของวัด

วัดสุวรรณาราม มีจุดเด่น คือ ชาวบ้านและชุมชนโดยรอบวัด มีความร่วมมือร่วมใจพร้อมที่จะทำงานให้กับวัด เช่น เมื่อวัดมีการจัดกิจกรรม จัดงานต่างๆ ชาวบ้าน และคณะกรรมการวัดร่วมด้วย ช่วยกันในการช่วยเหลือวัดจัดกิจกรรมให้เป็นไปอย่างเรียบร้อยและสำเร็จลุล่วงด้วยดี การเดินทางมาวัดสะดวกทั้งทางน้ำ ทางบก ทางรถไฟ นอกจากนี้ ชุมชนวัดสุวรรณาราม ยังมีการดำเนินการโครงการแหล่งเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถต่อยอดและเชื่อมโยงไปด้วยกันได้

4) สภาพทั่วไปของวัดในปัจจุบัน

วัดสุวรรณาราม ด้านทิศเหนือมีที่ดินติดแม่น้ำ เรียกว่า คลองมหาสวัสดิ์ ด้านทิศใต้ ติดสถานรถไฟ มีที่ดินขนาดบับคลองมหาสวัสดิ์ มีศาลาไม้สัก 2 ชั้น มีโบสถ์เก่า หอระฆัง กุฏิสงฆ์ วัดมีการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาส เขตสาธารณูปการ เขตโรงเรียนวัดสุวรรณาราม พื้นที่ของวัดอยู่ใจกลางชุมชน เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันของวัดสุวรรณาราม ได้แก่ พระปลัดศิลา ธมมธีโร (ป.ธ.3)

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ สามารถจำแนกงานวิจัยออกเป็น 5 กลุ่มที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) งานวิจัยกลุ่มที่ศึกษาเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงนโยบาย 2) งานวิจัยกลุ่มที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว 3) งานวิจัยกลุ่มที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ 4) งานวิจัยกลุ่มที่ศึกษาเกี่ยวกับวัด และ 5) งานวิจัยต่างประเทศ

7.1 งานวิจัยกลุ่มที่ศึกษาเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงนโยบาย

ผลงานวิจัยเชิงนโยบายส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษา เช่น วิจิต กำมันตะคุณ (2552) ศึกษาเรื่อง “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพการวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด” จงใจ เตโช (2555) ศึกษาเรื่อง “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อเสริมสร้างควมมีประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยนครพนม” จักรกฤษณ์ โปตาพล (2555) ศึกษาเรื่อง “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนา

ประสิทธิผลโครงการเมืองน่าอยู่ของเทศบาลตำบลในประเทศไทย” พริ้มเพรา วราพันธุ์พิพิธ (2556) ศึกษาเรื่อง “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” รัตนาภรณ์ สมบูรณ์ (2556) ศึกษาเรื่อง “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์” ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา (2557) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้บังคับการนิสิต/นักศึกษาในสถาบัน อุดมศึกษาในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2557-2566)” วิชยานนท์ สุทธิโส (2557) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครภายใต้บริบทอาเซียนในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2556-2565)” และศรวิภา กฤดาภิการ (2558) ศึกษาเรื่อง “ข้อเสนอเชิงนโยบายยุทธธรรมชุมชนเพื่อการเสริมสร้างความสมานฉันท์ของชุมชนอย่างยั่งยืน” อย่างไรก็ตามจากการศึกษางานวิจัยเชิงนโยบายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว นั้น พบว่า มีเพียงสองเรื่อง ได้แก่

ธนิต แสงกระจ่าง (2558) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษา สภาพการณ์เกี่ยวกับ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 2) เพื่อศึกษา ผลการดำเนินงาน เรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจากพื้นที่ต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) 3) เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย โดยใช้แนวทางการศึกษานโยบายในเชิงเสนอแนะ และกรอบการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย โดยนำเสนอเนื้อหา สาระเกี่ยวกับนโยบายที่พัฒนาขึ้นจาก 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 เป็นการสังเคราะห์แนวความคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนวิธี วิเคราะห์เอกสาร ขั้นที่ 2 ศึกษาแนวความคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของพื้นที่พิเศษฯ ด้วยวิธีการวิจัยพหุศาสตร์ และการวิจัยสำรวจผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวจากกลุ่มประชากรที่อาศัยในบริเวณที่เป็น แหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว แล้วจึงนำเนื้อหาสาระเกี่ยวกับนโยบายที่ได้จาก 2 ขั้นตอนมาสังเคราะห์ขึ้นเป็น ข้อเสนอเชิง นโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย ขั้นที่ 3 นำข้อเสนอแนะดังกล่าว มาประเมิน เรื่องความถูกต้อง ความ เหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยแบบสอบถามการยืนยันข้อเสนอฯ จากผู้เชี่ยวชาญ ผลการศึกษาพบว่า 1) แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน สามารถจำแนกได้ 6 องค์ประกอบ 2) การดำเนินงานของพื้นที่พิเศษฯ ใช้แผนแม่บท 10 ปี ตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้และพบปัญหาเชิงโครงสร้าง 8 ข้อ 3) ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย มี 13 ข้อดังนี้ 1) สร้างการจัดการด้านสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นระบบ มีการติดตามกำกับ ดูแลผลกระทบจากการท่องเที่ยว มีการกำกับติดตามตรวจสอบ มาตรฐานความยั่งยืน สร้างมาตรการในการรักษาความปลอดภัย แก่นักท่องเที่ยว 2) การส่งเสริมและโฆษณา สินค้าและ บริการของชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างความยั่งยืน และ สนับสนุนผู้ประกอบการของชุมชนโดยเน้นการค้าที่เป็นธรรม 3) สร้างการจัดการด้าน

ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมโดยมี ระบบการจัดการการใช้น้ำ มีระบบความปลอดภัยเกี่ยวกับการใช้น้ำระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน ระบบตรวจสอบคุณภาพน้ำ และระบบกำจัดน้ำเสีย 4) สร้างการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการท่องเที่ยว ที่ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การอนุรักษ์พลังงาน การใช้ระบบขนส่งสาธารณะ และมีระบบจัดการขยะ 5) สร้างการจัดการด้านทรัพยากรทาง สังคม และวัฒนธรรม โดยปลูกฝังจิตสำนึกของชุมชน และนักท่องเที่ยวให้ปกป้องและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และให้ความ เคารพต่อทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว 6) สร้างระบบที่สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวเป็นอาสาสมัคร เพื่อช่วยการ พัฒนาชุมชนและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และความหลากหลายทางชีวภาพ 7) กำหนดแนวปฏิบัติเพื่อสร้างพฤติกรรมที่ดี ของนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความพึงพอใจของผู้มาเยือนตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 8) ใช้แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นเกณฑ์ประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่ทำงานด้านการท่องเที่ยว 9) เน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ให้ดึงดูดตามวัตถุประสงค์หลักของสถานที่ เช่น ศาสนสถาน โบราณสถาน มากกว่าจะเน้นการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพียง อย่างเดียว 10) สร้างให้พื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นตลาดกลุ่มเฉพาะ 11) ใช้แนวทางการวิจัยเพื่อศึกษาความ เป็นไปได้ ในการกำหนดพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในลำดับถัดไป 12) สนับสนุนการสร้างเครือข่ายชุมชนนโยบาย เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เพื่อกระตุ้นการติดต่อสื่อสารและประสานงานกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ที่ยั่งยืน 13) สนับสนุนให้สร้างหน่วยงานกิจการเพื่อสังคม เพื่อจัดการกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ของประชาชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว

ธีรศานต์ สหสสุพานัน และนรินทร์ สังข์รักษา (2560) ศึกษาเรื่อง “การท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา: ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงนโยบายมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพการณ์และความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อารยธรรมล้านนา วิเคราะห์ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อารยธรรมล้านนา และนำเสนอข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อารยธรรมล้านนา โดยเก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 30 คน และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบร่างยุทธศาสตร์จำนวน 17 คน ใช้วิธี EDFR การสัมภาษณ์เชิงลึกและการเสวนาเชิงสร้างสรรค์เพื่อหาข้อสรุป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ บันทึกภาคสนามการสังเกตผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวของเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนามีแนวโน้มการเติบโตอย่างมาก แต่ละจังหวัดในพื้นที่ที่มีความโดดเด่นที่แตกต่างกัน แต่ยังคงมีอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตล้านนาที่คล้ายคลึงกัน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อารยธรรมล้านนา ควรมีการจัดการสร้างรูปแบบในการพัฒนา ส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาด และเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในคลัสเตอร์ ยุทธศาสตร์ที่สำคัญประกอบด้วย 1) สร้างรูปแบบในการพัฒนาวัฒนธรรมและภูมิ

ปัญญาล้านนาในเชิงเศรษฐกิจ เพื่อการเพิ่มมูลค่าในสายตาของนักท่องเที่ยว จากฐานอัตลักษณ์อารยธรรมล้านนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2) ส่งเสริมกลยุทธ์การตลาดทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างและสื่อสารภาพลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาบนฐานการมีส่วนร่วมจากทางภาครัฐและเอกชน โดยมุ่งเน้นการตลาดในกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ และ 3) เชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในคลัสเตอร์ เพื่อเพิ่มระยะเวลาพำนักผ่านการยกระดับกิจกรรมการท่องเที่ยวและการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว ผลการรับรองข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์มีความสอดคล้องในระดับดี

7.2 งานวิจัยกลุ่มที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

งานวิจัยกลุ่มที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสามารถจัดแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวด้านการพัฒนาการ ได้แก่ งานวิจัยของ สรายุทธ ผลโพธิ์ (2549) ศึกษาเรื่อง “แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำแบบยั่งยืน” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำอย่างยั่งยืนเป็นการประสานบทบาทและองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมไปพร้อมๆ กัน ผลการศึกษาพบว่า 1. แนวทางการพัฒนาด้านกายภาพและบริการของสถานที่ท่องเที่ยวทางน้ำ เช่น ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำที่เสื่อมโทรม และอนุรักษ์และดูแลรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีภายในแหล่งท่องเที่ยว และบริเวณภายนอกสถานที่ท่องเที่ยว 2. แนวทางการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวรูปแบบแรกเป็นการท่องเที่ยวระยะสั้น และรูปแบบที่สอง คือ การท่องเที่ยวโดยเรือทัวร์ หรือบริษัทจัดนำเที่ยวเน้นประชาสัมพันธ์ โดยหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว 3. แนวทางการพัฒนาบทบาทขององค์กรรัฐที่เกี่ยวข้องต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยจัดสรรงบประมาณและมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าทำการปรับปรุง ปฏิสังขรณ์ แหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมให้มีสภาพที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพแนวทางการพัฒนาบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและกำกับดูแลการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง โดยการเสนอรางวัลให้แก่ชุมชนหรือหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นกำลังใจให้ชุมชนที่จะเสียสละและเต็มใจในการเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และการวางแผนจัดทำโครงการ วางแผนดำเนินงานแต่ละขั้นตอน

ประกอบศิริ ภักดีพิณีจ (2550) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวทางน้ำชุมชนริมคลองเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมคลอง

เขตดลิ่งชั้น กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า 1) ศักยภาพของชุมชนสามารถที่จะพัฒนาด้านการท่องเที่ยวได้เนื่องจากชุมชนมีสถานที่ท่องเที่ยวเป็นแบบธรรมชาติและมีวิถีชีวิตริมคลองศาสนสถาน มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ชุมชนมีอาชีพการทำสวนผักและสวนกล้วยไม้ มีความสะดวกในการเดินทางทั้งทางบกและทางน้ำ มีความปลอดภัยเพราะชุมชนเป็นสังคมแบบเครือญาติ การระงับภัยของแหล่งท่องเที่ยวมีทั้งคนในชุมชนเองและเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวเอง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มาก เพราะการท่องเที่ยวมีลักษณะของหมุนเวียนและใช้เวลาท่องเที่ยวน้อยโดยถูกจำกัดโดยที่นั่งของเรือ ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต้องมีการพัฒนาและการส่งเสริมของการมีส่วนร่วมในชุมชนให้เพิ่มขึ้น ซึ่งในปัจจุบันมีการมีส่วนร่วม 2 ลักษณะ ได้แก่ การทำกิจกรรมร่วมกันและการรับผลประโยชน์ร่วมกัน 2) ด้านความพึงพอใจต่อการมาท่องเที่ยวในภาพรวมทั้งหมดแล้วอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในภาพรวมด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย ส่วนความพึงพอใจในระดับมาก ได้แก่ ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม 3) ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความยั่งยืนมี 5 แนวทาง คือการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายทั้งเส้นทางและกิจกรรม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การพัฒนาขีดความสามารถในการให้บริการการท่องเที่ยวในชุมชน และการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

สืบชาติ อันทะไชยเวียน (2554) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาจัดการตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์แบบบูรณาการเพื่อความยั่งยืน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประเทศไทย” เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการรับรู้คุณภาพการบริการในการจัดการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์แบบบูรณาการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อพัฒนากลยุทธ์และเพื่อประเมินความเป็นไปได้ของแผนกลยุทธ์ ในการจัดการจัดการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์วนอุทยานแห่งชาติ วังสามหมอ ผลการศึกษา พบว่า 1) ด้านการรับรู้เรื่องคุณภาพในการบริการ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การตอบสนองลูกค้า การทำให้เป็นสิ่งจับต้องได้ การเอาใจใส่ลูกค้า การประกัน และความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ โมเดลต้องมีความเหมาะสมและมีสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วย 2) ด้านการรับรู้และทัศนคติของชุมชน มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว ต้นทุนของการท่องเที่ยว ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การรับรู้ และชุมชนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และด้านทัศนคติต่อระบบนิเวศน์ นอกจากนี้ โมเดลมีความเหมาะสมกลมกลืนสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) การพัฒนากลยุทธ์ของการจัดการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ วนอุทยานแห่งชาติ วังสามหมอ โดยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ พบว่า แผนกลยุทธ์ทั้ง 3 โครงการมีความเป็นไปได้ทั้งด้านวัตถุประสงค์ กิจกรรมและตัวชี้วัดความสำเร็จ

คนึงภรณ์ วงเวียน (2555) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน”: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา

สถานการณ์การท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา การท่องเที่ยวที่เกาะเสม็ด และสร้าง ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ที่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ผลการวิจัย พบว่า 1) เกาะเสม็ดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความพร้อมด้านทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและ ป่าไม้ มีความสวยงามและจุดเด่นในด้านหาดทรายขาวละเอียด น้ำทะเลใส มีอ่าวต่างๆ มากมาย และเป็นสัญลักษณ์ของวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี มีความเหมาะสมของกิจกรรมการท่องเที่ยว การบริการทางการท่องเที่ยว การจัดการทางการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของเกาะเสม็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก และปริมาณนักท่องเที่ยวที่ต้องการให้มาท่องเที่ยวที่เกาะเสม็ดส่วนมากอยู่ระหว่าง 200,001-500,000 คน/ปี 2) เกาะเสม็ด มีปัญหาด้านมลภาวะทางสิ่งแวดล้อม เช่น การกำจัดขยะ การจัดการน้ำเสีย ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม ความขัดแย้งด้านกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และปริมาณน้ำจืดไม่เพียงพอ ส่วนอุปสรรค คือ ขาด การบูรณาการในการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ขอบประมาณในการบริหารจัดการท่องเที่ยวและฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ไม่เพียงพอขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ขาดการวางผังพื้นที่เฉพาะในการพัฒนา/อนุรักษ์เกาะเสม็ด และขาดหน่วยงานหลักหรือกลไกการประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่เกาะเสม็ดอย่างจริงจัง 3) ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ที่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง มีวิสัยทัศน์ คือ “เกาะเสม็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่ได้มาตรฐานและยั่งยืนในภาคตะวันออกของไทย” ประกอบด้วย 3 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) เสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ประชาชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว 2) เสริมสร้างการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และระบบสาธารณูปโภค 3) พัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการตลาดท่องเที่ยวเชิงคุณภาพอย่างยั่งยืน ซึ่งในการประเมินยุทธศาสตร์ดังกล่าว โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า ยุทธศาสตร์ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของเกาะเสม็ดและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์ และพยอม ธรรมบุตร (2559) ศึกษาเรื่อง “แผนยุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครปฐม” มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแผน ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครปฐม โดยใช้วิธีวิจัยแบบ ผสมผสานเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การอภิปรายกลุ่มย่อย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) การวิเคราะห์ ข้อมูลโดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การท่องเที่ยว ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวชาวไทย การวิเคราะห์ ข้อมูลทางสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิจัยว่า 1) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

ศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครปฐม มีวิสัยทัศน์ คือ “จังหวัดนครปฐมจะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของโลก เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาจิตใจ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาให้มีมาตรฐานและคุณภาพพระดับโลกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน” ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชน และ 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน และ 2) ผลการประเมินแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครปฐม พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก จึงยืนยันให้เห็นว่าแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวมีความเหมาะสมกับจังหวัดนครปฐม สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ และเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาต่อไป

ลักษณะ เกยูราพันธ์ (2559) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพวน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครนายก” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์และประวัติความเป็นมาของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพวน จังหวัดนครนายก 2) สร้างและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนชาวไทยพวนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครนายก 3) ทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพวนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครนายก และ 4) ประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพวนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครนายก พื้นที่ศึกษาคือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพวนของจังหวัดนครนายก 7 ชุมชน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนชาวไทยพวน จังหวัดนครนายก ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ประชาชนชาวไทยพวนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการในเขตพื้นที่ศึกษา นักวิชาการผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ประชาชนชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครนายก เจ้าหน้าที่ภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งสิ้น 20 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก สันทนากลุ่ม และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2 ชุมชน คือ ชุมชนในตำบลเกาะหวายและตำบลหนองแสง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพวน จังหวัดนครนายก มีแนวโน้มทางการท่องเที่ยวที่ดี เพราะมีสภาพแวดล้อมและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย

มีความพร้อม มีการส่งเสริมการเรียนรู้ มีผู้นำชุมชนรับผิดชอบการท่องเที่ยววัฒนธรรมของชุมชน นักท่องเที่ยวมีแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับที่ดีมาก ชุมชนชาวไทยพวน มีประวัติความเป็นมายาวนานเกือบ 200 ปี 2) รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนชาวไทยพวนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นคือ ทีเอชซีแอลซีเอพีซี โมเดล “ThCLCAPC Model” ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ โดยที่ Th คือ Thai Phuan (ชาวไทยพวน) C หมายถึง Creation (การสร้างสรรค) L คือ Learning (การเรียนรู้) C คือ Conservation (การอนุรักษ์) A คือ Awareness (ความตระหนัก) P คือ Participation of Community (การมีส่วนร่วมของชุมชน) และ C คือ Cultural Tourism Activity (กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม) ซึ่งผลการประเมิน รูปแบบที่พัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับเหมาะสมมาก 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัด กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพวนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จังหวัด นครนายกพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมในชุมชนชาวไทยพวน และ 4) ผลการประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพวนเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์พบว่า มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน ชาวไทยพวนในทุกองค์ประกอบ โดยมีแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพวนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครนายกที่สำคัญ ได้แก่ การ ส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับได้รับการอบรมให้ความรู้ สร้างความตระหนัก ให้รู้คุณค่าของวัฒนธรรม ชาวไทยพวน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ หลากหลายส่งเสริมการเรียนรู้ การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง มีการจัดตั้งกลุ่มผู้รับผิดชอบ การ จัดทำป้ายแหล่งท่องเที่ยวและสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐเพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ให้มีประสิทธิภาพและสามารถขับเคลื่อนการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยพวนได้อย่างยั่งยืน

กลุ่มที่ 2 เป็นการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวด้านสร้างสรรค์

วิชานันท์ ผ่องศรี (2550) ศึกษาเรื่อง “การสร้างสรรครูปแบบการท่องเที่ยวเชิง บูรณาการพื้นที่ อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสำรวจสถานการณ์การใช้ ทรัพยากรและประเมินศักยภาพเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นให้เป็นทรัพยากรในการ ท่องเที่ยว ทั้งนี้ เพื่อจะสร้างแบบอย่างของการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการและเพื่อวิเคราะห์ความเป็น แบบอย่างของการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นให้เป็น ทรัพยากรท่องเที่ยวอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ด้านการศึกษาแบบอย่างการท่องเที่ยว พบว่า จากการที่ หมู่บ้านเวินบึกอยู่ใกล้เขตอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะและปากแม่น้ำมูลได้ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำโขงที่ บ้านตามุย จึงทำให้ได้แบบอย่างการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในส่วนของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้

แบบอย่างจากการทำสวนเกษตรผลไม้ริมแม่น้ำโขง บ้านท่าลั้ง ได้แบบอย่างการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จากหมู่บ้านของชนเผ่าบ้านชะจอม ได้แบบอย่างการท่องเที่ยวแบบผสมผสานตามหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากการทำนาข้าว และการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เนื่องจากเป็นหมู่บ้านแห่งแรกที่มีการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของอำเภอโขงเจียม ส่วนความร่วมมือทางด้านปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในเกณฑ์ปานกลางข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวใน 6 รูปแบบ ให้ครบทุกหลังคาเรือน เพื่อให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ในหมู่บ้านที่มีลักษณะเฉพาะ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการวิจัยเพื่อขยายให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวริมฝั่งโขง และควรศึกษาเครือข่ายการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดอุบลราชธานี

ภัณณิ แก้วสง่า และนิศาชล จันทศิริ (2555) ศึกษาเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : ทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวไทย” ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวได้เปลี่ยนแปลงไป นักท่องเที่ยวต้องการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว จึงเกิดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ประเทศไทยมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์จึงมีโอกาที่จะพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังถือว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย ทั้งผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แต่เมื่อวิเคราะห์ศักยภาพของประเทศไทยด้านองค์ประกอบ ของการจัดการท่องเที่ยวตามกรอบแนวคิดของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ประเทศไทยมีปัจจัยสนับสนุนหลายประการในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งการศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้จะช่วยให้การจัดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่นี้มีแบบแผนที่ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง สร้างรายได้ให้กับประเทศ และนำไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, พิเชฐ สายพันธ์, อรุมา เตพลกุล และธีระ สิ้นเดชารักษ์ (2554) ศึกษาเรื่อง “ท่องเที่ยวสร้างสรรค์: เครื่องมือสำคัญนำไปสู่ชุมชนยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความชัดเจนในนิยามความหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นแนวโน้มการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ซึ่งแตกต่างไปจากรูปแบบการท่องเที่ยวมวลชนแบบเดิม และชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืนได้อย่างไร ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจในคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งโดยผ่านประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของพื้นที่หรือเจ้าของวัฒนธรรม ประเด็นสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้อง

มีคุณสมบัติทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงกระบวนการ กล่าวคือในเชิงพื้นที่ กิจกรรมนั้นๆ จะต้องมีความหลากหลายและโดดเด่นทางวัฒนธรรมและ/หรือธรรมชาติ และชุมชนในฐานะเจ้าของวัฒนธรรม จะต้องมีความตระหนักในศักยภาพดังกล่าว ในเชิงกระบวนการ กิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จะต้องนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม เปิดโอกาสให้มีประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่นำไปสู่การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ท่องเที่ยว และด้วยทิศทางนี้ จะนำไปสู่ความสมดุลในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

สมหมาย อุดมวิทิต, ธนา สมพรเสริม และปิยะพรรณ ช่างวัฒนชัย (2558) ศึกษาเรื่อง “การประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดอย่างยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดที่ได้พัฒนาขึ้น และ 2) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดบนพื้นฐานของผลการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยการศึกษาได้ใช้ทั้งข้อมูลทุติยภูมิโดยการสังเคราะห์ผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 1 และโครงการย่อยที่ 2 เข้าด้วยกัน และข้อมูลปฐมภูมิโดยการสำรวจนักท่องเที่ยวและการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ผลการศึกษาพบว่า การประเมินด้านบริบท แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในครั้งนี้นี้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ รวมทั้งเป้าหมายในการพัฒนาของจังหวัด การประเมินปัจจัยเข้า แสดงให้เห็นว่าศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ถูกคัดเลือกมานั้นมีศักยภาพในระดับสูง แต่กลับพบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางด้านบริการท่องเที่ยวภายในจังหวัด รวมทั้งการที่ศักยภาพทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างต่ำ การประเมินกระบวนการ พบว่า ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในระดับที่ค่อนข้างสูง และจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ตกอยู่ในชุมชน แต่ประเด็นที่น่ากังวล คือ การกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวและการติดตามและประเมินผลกระทบที่ยังอยู่ในระดับต่ำถึงต่ำมาก สุดท้ายการประเมินผลผลิต พบว่า พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดได้ส่งผลให้การท่องเที่ยวภายในตัวเมืองตราดเติบโตขึ้นโดยคาดว่าจะก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนภายในชุมชนเพิ่มขึ้น ประมาณ 56,176,238 บาทต่อปี

กลุ่มที่ 3 เป็นการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวด้านอื่นๆ

สุนารถ จุ้ยสถิตย์ (2555) ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมและความประทับใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว ในจังหวัดสุพรรณบุรี” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรม ความประทับใจ และระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว 2) เปรียบเทียบความประทับใจโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และพฤติกรรมใน

การท่องเที่ยว 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการท่องเที่ยว และ 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความประทับใจกับระดับความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงส่วนใหญ่ มีระหว่างอายุ 21 - 30 ปี ศึกษาในระดับปริญญาตรี ทำงานรับราชการและรัฐวิสาหกิจ มีรายได้ 7,000 - 15,000 บาทต่อเดือน ยังเป็นโสดและอาศัยอยู่ในภาคกลาง มาเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เที่ยวในวันเดียว เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว มากับครอบครัว เที่ยวในวันหยุดสัปดาห์ ใช้จ่าย 1,000-2,000 บาทและมีความประทับใจต่อสถานที่นี้อยู่ในระดับมาก 2) ความแตกต่างของอายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยวที่มีต่างกันตลอดจุดประสงค์ ลักษณะของการท่องเที่ยว ช่วงเวลา ความถี่ และค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ที่ต่างกันทำให้ระดับความประทับใจต่อแหล่งท่องเที่ยว ในจังหวัดดังกล่าวแตกต่างกัน 3) ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ สถานภาพ ภูมิลำเนา อาชีพ รายได้ต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับช่วงเวลา ระยะเวลา ความถี่วัตถุประสงค์ ค่าใช้จ่าย พาหนะที่ใช้ และลักษณะการท่องเที่ยว และ 4) ความประทับใจมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรี

7.3 งานวิจัยกลุ่มที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้

พระศิโรตม วชิรวราภรณ์ (2533) ศึกษาเรื่อง “พระพุทธไสยาสน์กับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในภาคกลาง” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาของพระพุทธไสยาสน์ในเขตภาคกลาง และ 2) ศึกษารูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีพระพุทธไสยาสน์ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า พระพุทธไสยาสน์ในเขตภาคกลางส่วนใหญ่ไม่ปรากฏชัดเจนว่าถูกสร้างขึ้นในสมัยใด ทราบเพียงว่าเป็นการสืบทอดพุทธศาสนาจากความเชื่อและความศรัทธาของชาวไทยพุทธ พระมหากษัตริย์หลายพระองค์ได้ทรงบูรณะพระพุทธไสยาสน์ขึ้นใหม่เนื่องจากสภาพองค์เดิมปรักหักพัง พระพุทธไสยาสน์ส่วนใหญ่เป็นปางอสุรินทราหูที่พระพุทธเจ้าได้ทรงโปรดยักษ์อสุรินทราหูซึ่งเป็นผู้ที่มีร่างกายใหญ่โต พระพุทธไสยาสน์มีคุณค่าทางด้านศิลปะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้ามาดูชม เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านโบราณคดีและศิลปกรรมสะท้อนความงามและความสะท้อนอารมณณ์และได้รับความสุขจากการได้ชมเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีพระพุทธไสยาสน์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นวัดควรส่งเสริมให้พระพุทธไสยาสน์เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านหลักธรรมและความเข้าใจพุทธศิลป์จัดให้มีกิจกรรมร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐในการพัฒนาวัด หน่วยงานสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ควรจัดส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับพระพุทธไสยาสน์และอุโบสถวัดที่เสียมโทรม กระทรวงศึกษาธิการควรส่งเสริมด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในระบบและนอกระบบในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ศาสนาและภูมิปัญญาไทย รวมทั้งสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัย

อำนาจ เย็นสบาย (2548) ศึกษาเรื่อง “การจัดการการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านหัตถศิลป์โดยศึกษาและสำรวจข้อมูลจากหัตถศิลป์ ในประเทศญี่ปุ่น ประเทศสหรัฐอเมริกาและหัตถศิลป์ ในประเทศไทย” ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาเบื้องต้น คือหัตถศิลป์ หรือพิพิธภัณฑสถานหัตถศิลป์ไม่สามารถเติบโตได้ เนื่องจากข้อจำกัดเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารประเทศ เป็นปัญหาในเรื่องของโครงสร้างที่ต้องใช้เวลา และยุทธวิธีโดยทำให้เป็นประเด็นสาธารณะ ประเด็นคุณภาพชีวิต ประเด็นทางการเมือง หรือให้เกิดจากความต้องการของคนในชุมชนหรือประชาชนเป็นฐาน หัตถศิลป์ควรสร้างบทบาทและสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีความเคลื่อนไหว มีชีวิตชีวาทั้งทางด้านนิทรรศการ การให้การศึกษาแก่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ ควรมีการจัดการแบบมีอาชีพ ด้วยคนที่มีฐานความรู้จริงตามองค์ประกอบของมาตรฐานหัตถศิลป์ ตลอดจนการจัดตั้งองค์กร โดยการบริหารไม่ใช่อยู่ในกรอบของระบบราชการแบบตายตัว ทั้งยังต้องมีฐานคิดที่ยอมรับความหลากหลายทางอัตลักษณ์ ควรสนับสนุนการดำเนินการภายใต้องค์กรสนับสนุนที่หลากหลาย ทั้งโดยงบประมาณของรัฐ แลเอกชน และต้องเป็นแหล่งสะท้อนความคิดการเคลื่อนไหวทางความคิด เป็นพื้นที่เปิดให้มีบรรยากาศการวิพากษ์ศิลปะและวัฒนธรรมในสังคม ซึ่งยังต้องผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์อีกด้วย

กัญญาณ อินทวาท และคณะ (2550) ศึกษาเรื่อง “การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบการจัดการค่ายบางระจันจังหวัดสิงห์บุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ของภาครัฐและชุมชนที่มีต่อการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของอำเภอบางระจัน และนอกชุมชน และเพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของระบบการจัดการความรู้ที่มีต่อการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของภาครัฐและประชาชนในอำเภอบางระจัน และนอกชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ได้กลายเป็นแนวทางการพัฒนาอย่างมีคุณภาพโดยจะเห็นว่าเครือข่ายการเรียนรู้เป็นการเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์แหล่งความรู้ต่างๆเข้าด้วยกันเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลซึ่งกันและกันในชุมชน นอกชุมชนหรือในธุรกิจประเภทเดียวกันหรือธุรกิจต่างประเภท โดยการแลกเปลี่ยนความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ รวมถึงการระดม และประสานการใช้ทรัพยากรมนุษย์ วัสดุอุปกรณ์ อาคาร สถานที่ และเงินงบประมาณเพื่อให้หน่วยงานต่างๆ สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาธุรกิจของชุมชนอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โดยพบว่าเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนนั้นต้องมีกิจกรรมของชุมชนเป็นหลักในการดำเนินการและจำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้สามารถรวมกลุ่มทำภารกิจต่างๆ สิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นปัญหาสำคัญของการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งในด้านการปฏิบัติงานและบุคคลสำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้จำเป็นต้องมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จอยู่หลายประการ ดังนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐานด้านชุมชน ได้แก่ ประสบการณ์การทำงานด้านชุมชนและการอบรม และการพัฒนาของบุคคล และชุมชนที่อยู่ มีการจัดประชุมกลุ่มเพื่อหาแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน

จะสามารถเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญมาก 2) สภาพแวดล้อมของชุมชน ประกอบด้วย วัด โรงเรียน ชุมชน และบ้านต้องให้ความร่วมมือในการเข้าเป็นที่ปรึกษาอ้อมเป็นสิ่งที่จะสามารถสร้างเครือข่ายได้อย่างสะดวก 3) การจัดการความรู้ ได้แก่ การกำหนดหลักการด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งต้องได้รับการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินงาน

วรรณศรี โคตรบัง (2551) ศึกษาเรื่อง “บทบาทแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นจังหวัดเลย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย” ผลการศึกษา พบว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้มีพัฒนาการมาตามลำดับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 จากหน่วยประเคราะห์ของกองวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ มาเป็นศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนเป็นศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย และได้จัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นจังหวัดเลย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยสร้างอาคารแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2535 ทั้งนี้ได้มีการดำเนินงานและบริหารจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้และมีบทบาทอันเดียวกับศิลปวัฒนธรรมหลายด้าน ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ และมีลักษณะเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ 8 ประเภท ได้แก่ 1) ภาคการศึกษา 2) ภาคชุมชน 3) ภาควัฒนธรรมพื้นบ้าน 4) ภาคการปกครองส่วนท้องถิ่น 5) ภาคต่างประเทศ 6) บุคลากรในสวนวัฒนธรรม 7) บุคลากรและภาคส่วนของมหาวิทยาลัยและ 8) รวมทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีการดำเนินงานวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมมีการจัดการความรู้ร่วมกัน สร้างจิตสำนึกรักวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่สืบไป

มนัญญา นวลศรี (2552) ศึกษาเรื่อง “แนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น กรุงเทพมหานครให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นกรุงเทพมหานครให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเพื่อพัฒนาแนวทางในการจัดพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นกรุงเทพมหานครให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลการศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันในการจัดการให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ยังมีปัญหาในด้านการบริหารจัดการ เช่น บุคลากรไม่มีความรู้ในด้านพิพิธภัณฑสถาน การขาดแคลนงบประมาณ การจัดกิจกรรมที่ไม่มีความหลากหลาย และนักท่องเที่ยวเข้าชมจำนวนน้อย แนวทางการจัดการด้านจุดมุ่งหมายและนโยบายซึ่งได้รับฉันทามติ เพื่อให้เป็นแหล่งการจัดแสดงวิถีชีวิต และศิลปวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน เพื่อเป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะทาง เพื่อเป็นการส่งเสริมด้านการศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ และธำรง สืบทอดคุณค่ามรดกของชาติ และนโยบายเกิดขึ้นจากประชาชนในท้องถิ่นมีความต้องการ แนวทางการจัดการด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานที่ได้รับฉันทามติ เพื่อมุ่งให้เกิดประโยชน์ในชุมชน ควรมีแผนงานบริหารจัดการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว แผนงานระยะสั้นควรเป็นแผนงานประจำงบประมาณที่ตอบสนองความต้องการในกลุ่มเป้าหมาย รัฐบาลควรเป็นหลักในการสนับสนุนงบประมาณ แผนงานระยะยาว

ควรเป็นแผนงานที่มีพื้นฐานมาจากนโยบายของชาติ ควรให้องค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ และให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ควรวางแผนโครงการตามลำดับความสำคัญ ด้านบุคลากรที่ได้รับฉันทามติ ได้แก่ มีความรู้ตรงกับลักษณะงานที่ปฏิบัติมีใจรักด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติ มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศในระดับดี มีมนุษยสัมพันธ์ ที่ดีและมีจิตใจพร้อมให้บริการควรเป็นผู้มีความสามารถในการสื่อสารและถ่ายทอดที่ดี เป็นผู้มีความรู้และเข้าใจเรื่องการศึกษาจากระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยดี ควรส่งบุคลากรไปดูงานเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ทั้งในประเทศและนอกประเทศ ในด้านกิจกรรมซึ่งได้รับฉันทามติ ได้แก่ การจัดกิจกรรมที่มีรูปแบบที่หลากหลาย ควรมีกิจกรรมหลัก ควรจัดนิทรรศการแบบชั่วคราวและถาวร และมีกิจกรรมภาคสนาม ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมควรคำนึงถึงความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย มีการจัดทำสื่อรูปแบบต่างๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และควรนำผลการประเมินมา นอกจากนี้ ควรตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผล ทั้งบุคคลภายในและภายนอกและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีการเผยแพร่ผลการประเมิน มีการวางมาตรฐานกำกับตรวจสอบเพื่อให้เป็นส่วนหนึ่ง ด้านการประกันคุณภาพควรมีการติดตามและมีวิธีการที่หลากหลายในการประเมินผล ด้านความต้องการการสนับสนุนจากรัฐบาลที่ได้รับฉันทามติ ได้แก่ ควรจัดให้เป็นวาระแห่งชาติ ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ ควรรณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ทั้งนี้ หน่วยงานท้องถิ่นต้องมีความจริงจังในการดูแล และควรจัดตั้งหน่วยงานกลางขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการดูแลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโดยตรง

กัลยา ชองรัมย์ (2552) ศึกษาเรื่อง “พิพิธภัณฑ์เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า พิพิธภัณฑ์ในเขตกรุงเทพมหานครร้อยละ 82.50 สังกัดอยู่ในหน่วยงานรัฐบาลและไม่เก็บค่าเข้าชม กลุ่มผู้ชมส่วนใหญ่ มักจะเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา การชมพิพิธภัณฑ์มีทั้ง 2 แบบ คือ มีเจ้าหน้าที่นำชมและชมอย่างอิสระ พิพิธภัณฑ์ร้อยละ 42.50 เป็นพิพิธภัณฑ์ทางด้านศิลปะโบราณวัตถุ เมื่อจำแนกหรือจัดหมวดหมู่และดูความสอดคล้องของเนื้อหาของพิพิธภัณฑ์กับสาระการเรียนรู้ พบว่ามี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก เนื้อหาตรง คือ มีเนื้อหาที่ตรงกับสาระการเรียนรู้ในรายวิชาที่โรงเรียนสามารถนำไปใช้ได้ทันที คือ วิชาภาษาไทยและวิชาภาษาต่างประเทศ ส่วนรายวิชาที่มีเนื้อหาสอดคล้องน้อยที่สุด คือ วิชาคณิตศาสตร์ และลักษณะที่สอง เนื้อหาบูรณาการ หมายถึง ผู้สอนต้องใช้ในการจัดการเรียนการสอนแนวบูรณาการแบบสหวิทยาการมาช่วย จึงจะทำให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์ได้ การทำให้พิพิธภัณฑ์ในกรุงเทพมหานครเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ได้ยังต้องอาศัยความร่วมมือของโรงเรียน โดยการสร้างหุ้นส่วนทางการศึกษาระหว่างโรงเรียนและพิพิธภัณฑ์ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบ 4 อย่าง คือ องค์

ความรู้ สื่อ กระบวนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ภายใต้ความร่วมมือของบุคลากรทั้งสองฝ่ายอย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังต้องอาศัยแรงสนับสนุนและความเข้าใจจากชุมชนในด้านการเรียนการสอนเชิงบูรณาการและจากรัฐในด้านความร่วมมือด้านการศึกษา การส่งเสริมและเป็นตัวกลางในการผลักดันให้เกิดการใช้แหล่งเรียนรู้ในเชิงหุ้นส่วนทางการศึกษาอย่างสมบูรณ์

สมคิด จำนงศร (2552) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดนาหนองเป็นศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนไทยยวน ตำบลดอนแร่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี” ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลในการดำเนินงานด้านพิพิธภัณฑ์ชาติเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรในการดูแลและบำรุงรักษาศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑ์ เพราะมีข้อจำกัดเนื่องจากพระภิกษุมีกิจนิมนต์และมีภารกิจด้านอื่น ไม่มีเวลาในการดูแลพิพิธภัณฑ์ อาคารของพิพิธภัณฑ์ นั้นมี 2 อาคาร การจัดแสดงนิทรรศการจึงขาดความเชื่อมโยงและการเล่าเรื่องของศิลปวัตถุ จากแนวคิดของแกนนำชุมชนในการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนไทยยวนได้กำหนดนิทรรศการเป็น 10 ชุด ดังนี้ 1) ข้อมูลประวัติศาสตร์จังหวัดราชบุรี 2) ประวัติความเป็นมาไทยยวนในจังหวัดราชบุรี 3) อาชีพของชุมชนไทยยวนตำบลดอนแร่ 4) การใช้ชีวิตได้ถุนบ้านสาธิตทอผ้าและจักสาน 5) มุขหน้าบ้าน 6) มุมรับแขกหน้าบ้าน 7) นิทรรศการชุดในบ้าน ห้องนอน ห้องพระ ห้องแต่งตัว 8) ห้องครัว 9) ประเพณี 10) ห้องสมุดในส่วนของศูนย์หัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี มีแนวทางในการปรับปรุง ดังนี้ 1) ห้องสำนักงาน 2) ห้องประชุม 3) ห้องสาธิตทอผ้า 4) นิทรรศการวิวัฒนาการของผ้าทอไทยยวนจากอดีตถึงปัจจุบัน 5) ห้องจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ 6) ห้องจัดเก็บสินค้าผลิตภัณฑ์และวัตถุดิบ

อดิพันธ์ อมาตยคง (2552) ศึกษาเรื่อง “การจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม” ผลการศึกษา พบว่า 1) การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามในระดับมาก 2) การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามสังกัดของสถานศึกษาไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อจำแนกตามขนาดสถานศึกษามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพียงด้านเดียว คือ การนำแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ไปใช้ของสถานศึกษา 3) แนวทางการพัฒนา โดยจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษาดำเนินการระเบียนการนำนักเรียนไปนอกสถานศึกษา จัดให้มีการประกันอุบัติเหตุหมู่แก่นักเรียน ศึกษาข้อมูลแหล่งเรียนรู้และจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้เป็นกลุ่มสาระ เพื่อให้สามารถวางแผนการนำนักเรียนไปแหล่งเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วนและจัดทำทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น

ปรมปณิต แก้วนนท์ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตภายในบ้านเขาทุเรียน ตำบลเขาพระ อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก” ผลการศึกษาพบว่า ฐานข้อมูลสาระการเรียนรู้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ชุด ชุดข้อมูลทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น และชุดข้อมูลด้านโบราณคดี และชุดข้อมูลด้านโบราณคดี และเห็นว่าแนวทางที่เหมาะสมใน

การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนบ้านเขาทุเรียน ควรประกอบด้วยพื้นฐาน 2 ส่วน คือ 1) อาคารศูนย์การเรียนรู้บ้านเขาทุเรียน และ 2) และพื้นที่จัดแสดงที่ตัวแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดีสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และทรัพยากรธรรมชาติ พร้อมกันนี้ ได้นำเสนอแผนการปฏิบัติ แบ่งเป็น 6 ระยะ และมีองค์กรรับผิดชอบการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ โดยองค์กรดังกล่าวควรเกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรในพื้นที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ศิริบุณ จงวุฒิเวศย์ และคณะ (2554) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์” ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนากิจกรรมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ใน 5 ด้าน คือ ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม มีการเตรียมการล่วงหน้า ประสานงานกับคนในพื้นที่ ผู้เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ และผู้ที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ทำความเข้าใจเรียนรู้ ข้อมูลพื้นที่ การจัดกิจกรรมคำนึงถึงความเหมาะสมของบริบทชุมชน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมและทรัพยากร ที่มีอยู่ มีการวางแผนและการประเมินผลการจัดกิจกรรม ด้านผลผลิตของการจัดกิจกรรมผลเชิงปริมาณ ได้แก่ ชิ้นงานที่ได้ในลักษณะเอกสารแนะนำ คู่มือ แผนป้ายประชาสัมพันธ์ วิทยุทัศน์ ภาพวาด งานปั้นงานประดิษฐ์ คำประพันธ์ หนังสือ ภาพยนตร์การ์ตูน และผลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ความสนใจ ความพึงพอใจ กระตือรือร้น ความมีชีวิตชีวา ความสุข ภูมิใจ กล้าแสดงออก จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ด้านผลลัพธ์ของการจัดกิจกรรม มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ มีการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและทรัพยากรที่มีอยู่ส่งผลถึงผู้เกี่ยวข้อง เช่น นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้รู้ในชุมชน มีความรู้ ความภูมิใจ ชื่นชม เห็นคุณค่า และนำไปใช้ ด้านผลกระทบของการจัดกิจกรรมมีการสร้างและปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหลายแห่ง มีฐานข้อมูล และเว็บไซต์เผยแพร่สถานศึกษา และองค์กรบริหารส่วนตำบลให้ความสนใจ คนในชุมชนเกิดความสัมพันธ์ จากการเรียนรู้ร่วมกัน มีทัศนคติที่ดีต่อกัน และด้านความยั่งยืนของการจัดกิจกรรม มีเอกสารและสื่อเพื่อการเผยแพร่ มีหลักสูตรท้องถิ่นที่บูรณาการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสู่การจัดการเรียนการสอน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นความสำคัญและมีแผนสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

พฤษมลล จุลพูล และคณะ (2555) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลเตาไห อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุตรดิตถ์” มีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษา บริบทฐานทรัพยากรของชุมชน พัฒนาศักยภาพฐานข้อมูลชุมชนและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ชุมชน ผลการศึกษาพบว่า บริบทชุมชนชาวบ้านในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ยังพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ สภาพของชาวบ้านในชุมชนจำเป็นต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด แต่ชาวบ้านยังพึ่งพาอาศัยให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ชุมชนยังคงอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณี และเชื่อในอำนาจศักดิ์สิทธิ์ แต่ชุมชนยังมีการเปิดรับความรู้และสิ่งใหม่ๆ จากภายนอก อยู่เสมอ กระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ชุมชน ชุมชนให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการมีส่วนร่วม

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนในทุกชั้นตอน และมีชาวบ้านในชุมชนเข้าร่วมหลายกลุ่มเนื่องจากเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการมีแหล่งเรียนรู้ชุมชนเพื่อเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาที่สืบทอด มาจากบรรพบุรุษ ภูมิปัญญาด้านพิธีกรรมและความเชื่อและภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยในชุมชนมี จำนวนน้อย เนื่องจากขาดผู้สืบทอดความรู้และผู้เรียนรู้ต้องเอาใจใส่เป็นอย่างมาก มีข้อปฏิบัติอย่าง เคร่งครัด จึงหาผู้สืบทอดที่มีใจรักได้ยาก และการรักษาจากแพทย์แผนไทยก็มีจำนวนลดน้อยลง เนื่องจากการรักษาพยาบาลปัจจุบันมีความทันสมัยและเห็นผลอย่างรวดเร็วการพัฒนาแหล่งการ เรียนรู้ป่าชุมชนโนซาดมีพื้นที่มาก จึงไม่สามารถจัดทำเส้นทางศึกษาพันธุ์ไม้ได้ครอบคลุมทั้งหมด จึงได้ ร่วมกันกำหนดเส้นทางศึกษาตามสภาพพื้นที่และระยะทางที่เหมาะสม โดยทำการตัดป่าตามจุดหรือ พันธุ์ไม้ที่กำหนด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้ที่สนใจศึกษาด้วยตนเอง และเป็น แหล่งเรียนรู้ชุมชนที่ส่งเสริมด้านการเรียนการสอนแก่นักเรียนหรือครู เพื่อให้เกิดทักษะและ ประสบการณ์จริง

ทวิ พรมมา (2556) ศึกษาเรื่อง “การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในสถานศึกษา เป็นการสร้างระบบการศึกษาให้แก่เยาวชนหรือผู้คนในท้องถิ่นได้รู้จักตนเองและรู้จักผู้อื่น” มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของการดำเนินงาน สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงาน และ สร้างมาตรฐานการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคอีสาน แหล่งเรียนรู้ร่วมทุกศาสตร์ทุกสาขาในภาคอีสาน จำนวน 200 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นมาของการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมใน สถานศึกษา พบว่าจากนโยบายของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 กระแสการ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ส่งผลให้สถานศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ มหาสารคาม และร้อยเอ็ด จัดตั้งแหล่ง เรียนรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อจัดแสดงข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรม อีสานเชื่อมโยงบูรณาการกับรายวิชาเรียนต่างๆ มีการบริหารจัดการโดยใช้บุคลากรของกลุ่มสาระการ เรียนรู้ภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ศิลปะ เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ ได้รับจัดสรร งบประมาณประจำปีจากโรงเรียนไม่มีรายรับเนื่องจากเปิดให้เข้าชมฟรี การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ เป็นที่รู้จักของสาธารณชนมีหลากหลายวิธี เปิดทำการวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 08.30-16.30 น. ติดต่อเข้าชมได้โดยจดหมายขออนุญาตหรือโทรศัพท์แจ้งการนัดหมายก่อนล่วงหน้า สภาพปัจจุบันการ ดำเนินงาน พบว่า แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในสถานศึกษาเน้นการจัดแสดงวัตถุสิ่งของทาง วัฒนธรรม บางแห่งจัดแสดงข้อมูลความรู้รูปแบบนิทรรศการหรือบอร์ดความรู้ที่มีคำอธิบายและ ภาพถ่ายประกอบ การจำลองหรือฉากจำลอง โดยมีเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมอีสาน สภาพปัญหาการดำเนินงาน พบว่า การจัดแสดงข้อมูลความรู้ของแหล่ง เรียนรู้ทางวัฒนธรรมในสถานศึกษาไม่ครอบคลุมวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นในด้านการบริโภค การ

อยู่อาศัย การแต่งกาย การพักผ่อน การแสดงอารมณ์ การสื่อความหมายการจรรยาบรรณ การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ การแสวงหาความสุขทางจิตใจและหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิตการสร้างมาตรฐาน การดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในสถานศึกษา ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดกรอบขอบข่ายการดำเนินงาน จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มได้กรอบขอบข่ายการดำเนินงานซึ่งมีความเหมาะสมและจัดทำเป็น (ร่าง) มาตรฐานการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 2 การปรับปรุงมาตรฐานการดำเนินงาน จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันพิจารณา (ร่าง) มาตรฐานการดำเนินงานที่จัดทำขึ้นโดยเห็นสมควรให้ยอมรับ ปรับเปลี่ยน และเพิ่มเติม ทำให้ได้มาตรฐานการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในสถานศึกษาทั้งหมด 9 ด้าน จำนวน 60 ตัวชี้วัด ประกอบด้วยด้านที่ 1 ด้านการบริโภคมมี 11 ตัวชี้วัด ด้านที่ 2 ด้านการอยู่อาศัยมี 9 ตัวชี้วัด ด้านที่ 3 ด้านการแต่งกายมี 9 ตัวชี้วัด ด้านที่ 4 ด้านการพักผ่อนมี 4 ตัวชี้วัด ด้านที่ 5 ด้านการแสดงอารมณ์มี 4 ตัวชี้วัดด้านที่ 6 ด้านการสื่อความหมายมี 6 ตัวชี้วัด ด้านที่ 7 ด้านการจรรยาบรรณมี 4 ตัวชี้วัดด้านที่ 8 ด้านอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะมี 6 ตัวชี้วัด และด้านที่ 9 ด้านการแสวงหาความสุขทางจิตใจและหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิตมี 7 ตัวชี้วัด โดยมีเกณฑ์การประเมินมาตรฐานการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในสถานศึกษา 5 ระดับ คือ ระดับดีเยี่ยม (5) ต้องผ่านการประเมินและมีช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 ระดับดี (4) ต้องผ่านการประเมินและมีช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 ระดับปานกลาง (3) ต้องผ่านการประเมินและมีช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 ระดับพอใช้ (2) ต้องผ่านการประเมินและมีช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 และระดับควรปรับปรุง (1) มีช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 โดยสรุป การสร้างมาตรฐานนอกจากจะส่งผลให้แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมมีมาตรฐานเพื่อใช้กำหนดแนวทางการดำเนินงานให้ตอบสนองต่อการเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมแล้ว ยังส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สมาชิกได้เรียนรู้วัฒนธรรมด้วยความเข้าใจ สามารถอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ และมีวิถีการดำเนินชีวิตที่อยู่ร่วมกับทุกคนในสังคมได้อย่างมีความสุข

หทัยรัตน์ ชาวอ่อน (2557) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านบึงเหนือ จังหวัดราชบุรี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทและนวัตกรรมการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านบึงเหนือ จังหวัดราชบุรี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 2) พัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านบึงเหนือ จังหวัดราชบุรี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 3) ทดลองใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านบึงเหนือ จังหวัดราชบุรี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และ 4) กำหนดข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ระดับ

การศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านบึงเหนือ จังหวัดราชบุรี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผลการศึกษาพบว่า 1) ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษามีความต้องการให้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเรื่องเรียนรู้รอบบ้านสืบสานตำนานกะเหรี่ยงบ้านบึงเหนือ 2) นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง เรียนรู้รอบบ้านสืบสานตำนานกะเหรี่ยง บ้านบึง เกิดจากความร่วมมือของทุกคนที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมิน และรับผลประโยชน์ 3) ผลการทดลองใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่องเรียนรู้รอบบ้านสืบสานตำนานกะเหรี่ยงบ้านบึงเป็นที่น่าพอใจ การปฏิบัติตามขั้นตอนการทำงานต่างๆ มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่วางไว้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ สามารถสร้างชิ้นงานที่มีความแตกต่าง หลากหลายและเป็นประโยชน์อย่างมากต่อชุมชน สำหรับผู้ที่เข้ามาร่วมงานหรือร่วมกิจกรรมต่างมีความสุข สนุกสนานและเกิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยไม่รู้ตัว 4) การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง เรียนรู้รอบบ้านสืบสานตำนานกะเหรี่ยงบ้านบึง ประเมินจากกระบวนการในการดำเนินงานเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การระดมสมอง การร่วมคิด ร่วมกันวางแผนการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน ผลผลิตของโครงการเป็นชิ้นงานที่สร้างสรรค์และมีคุณค่า ผลกระทบที่ตามมา คือ ความศรัทธา ความเชื่อมั่น คุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู ส่วนความยั่งยืนองค์กรส่วนท้องถิ่นได้บรรจุกิจกรรมการเรียนรู้เป็นแผนการจัดการศึกษาของตำบล และสถานประกอบการเห็นศักยภาพของชุมชน จึงสนับสนุนให้ชุมชนบ้านบึงเหนือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอสวนผึ้งและอำเภอบ้านคา โดยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ตามรีสอร์ทต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวรู้จักมากขึ้น

คณิต เขียววิชัย และวรรณภา แสงวัฒนะกุล (2557) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์” มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนารูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบกิจกรรมนันทนาการ แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1. หลักการ ประกอบด้วย 1) กิจกรรมนันทนาการเชิงสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ทำให้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น มีบรรยากาศของความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัย และสอดคล้องกับความสนใจของคนในสมัยนั้นๆ 2) การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการเข้าร่วมโดยสมัครใจของกลุ่มหรือบุคคลในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของชุมชน ในฐานะผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ วางแผน ร่วมดำเนินการโดยร่วมทำร่วมแรง ทรัพยากรสิ่งของร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ 3) การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถโดยใช้วิธีการคิดที่คิดคล่อง คิดไม่

เหมือนเดิม คืดยึดหยุ่น ไม่ติดกรอบ และการคิดที่เป็นประโยชน์ 2. วัตถุประสงค์เพื่อสร้างนำเสนอ และประเมินกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่ทางด้านนันทนาการ สำหรับนำไปใช้ในพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น 3. ขั้นตอนการพัฒนากิจกรรม ประกอบด้วย 1) การวางแผนงานและกำหนดแนวทางการดำเนินโครงการร่วมกับชุมชน 2) ศึกษาสภาพพิพิธภัณฑ์ ท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ 3) พัฒนากิจกรรมนันทนาการเชิงสร้างสรรค์ 4) สรุปผลการจัดกิจกรรม 4. กิจกรรมที่นำมาใช้ ประกอบด้วย 1) กิจกรรมพิเศษ เป็นกิจกรรมตามประเพณีที่มีในท้องถิ่น 2) ดนตรี และเพลง 3) การละเล่นพื้นบ้าน 4) กิจกรรมทางสังคม และ 5) เดิน รำ ฟ้อน รำพื้นเมือง 5. ปัจจัยของการนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยภายใน พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นจะต้องมีเรื่องราวทางวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนกลุ่มต่างๆ หรือทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ที่มีสืบทอดต่อกันมายาวนาน 2) ปัจจัยภายนอก พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นควรตั้งอยู่ในแหล่งที่การคมนาคมสะดวก ชุมชนขนาดใหญ่ มีความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมแต่ยังคงสภาพของชุมชนและท้องถิ่นไว้ 6. เงื่อนไขของการนำรูปแบบไปใช้ประกอบด้วย 1) สถานที่ของพิพิธภัณฑ์หรือแหล่งเรียนรู้จะต้องมีบริเวณเพียงพอในการจัดกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน ที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในเรื่องความสุขสงบหรือตื่นตันทวาดเสียว หรือผจญภัย 2) มีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน หากมีองค์การสนับสนุนจะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จได้ดีขึ้น 3) ผู้นำที่มีความรู้ความสามารถหรือมีผู้มีความสามารถ 4) จัดสภาพพิพิธภัณฑ์หรือแหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่นเพื่อให้น่าสนใจ 7. ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ เป็นกิจกรรมนันทนาการ ที่มีความหลากหลาย สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน เป็นประโยชน์ ความตระหนักรู้และภาคภูมิใจของคนในชุมชน คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทุกขั้นตอนและกิจกรรมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของคนในชุมชน 8. ความยั่งยืน ควรให้องค์กรต่างๆ ในชุมชนเข้ามามีบทบาท และระบุงิจกรรมในแผนการทำงานของชุมชนอย่างต่อเนื่องทุกปี หรือจัดเป็นกิจกรรมประเพณีของชุมชน

ศิริบุณ จงวุฒิเวศย์ และพรรณภักดิ์ ปลั่งศรีเจริญสุข (2557) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เป็นรูปแบบที่ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งคำนึงถึงการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างแหล่งเรียนรู้กับชุมชน โดยการเชื่อมโยงเนื้อหาที่จัดแสดงในแหล่งเรียนรู้ นั้นๆกับองค์ความรู้และวัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นชุมชนที่แหล่งเรียนรู้นั้นตั้งอยู่ มีวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลาย

ของช่วงวัย ความต้องการหรือความสนใจที่แตกต่างกัน มีการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ครอบคลุมทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ เพื่อปฏิบัติได้จริง เพื่อการอยู่ร่วมกัน และเพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ศิริบุณ จงวุฒิเวศย์, มาเรียม นิลพันธุ์ และวรรณภา แสงวัฒนะกุล (2557) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์” มีวัตถุประสงค์เพื่อ สร้างรูปแบบการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1. หลักการ 1) การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ เป็นกระบวนการสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่มีการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อสร้างชุดความรู้ใหม่ โดยแนวคิดทฤษฎี 4 ด้าน คือ กิจกรรมนันทนาการ การเรียนรู้ตลอดชีวิต นวัตกรรมการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสื่อการเรียนรู้ 2) การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการเข้าร่วมโดยสมัครใจของกลุ่มหรือบุคคลในกิจกรรมหนึ่งของชุมชน ในฐานะผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจวางแผน ร่วมดำเนินการโดยร่วมทำ ร่วมแรง ทรัพยากรสิ่งของ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ 3) การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ และประสบการณ์แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถโดยใช้วิธีการคิดที่คิดคล่อง คิดไม่เหมือนเดิม คิดยืดหยุ่น ไม่ติดกรอบและการคิดที่เป็นประโยชน์ 2. ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ ประกอบด้วย 1) การวางแผนงานและกำหนดแนวทางการดำเนินงานร่วมกับชุมชน 2) การศึกษาสภาพพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น 3) การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 4) สรุปผลการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 5) การนำเสนอรูปแบบการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 3. ปัจจัยการนำรูปแบบไปใช้ 1) ปัจจัยภายใน พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมีความพร้อมด้านองค์ความรู้เพื่อนำมาเป็นเรื่องในการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นในการดำเนินงาน เสนอความคิดเห็น และ 2) ปัจจัยภายนอก (1) หน่วยงาน องค์กร สถานศึกษาที่ตั้งอยู่โดยรอบเห็นความสำคัญของพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และพร้อมที่จะมีส่วนร่วมหรือให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมและใช้ประโยชน์ (2) พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นควรตั้งอยู่แหล่งที่การคมนาคมสะดวก 4. เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ 1) พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมีพื้นที่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม 2) หน่วยงาน องค์กร สถาบันการศึกษา รวมทั้งสมาชิกในชุมชน มีความเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ 3) มีการประสานงานและระดมทรัพยากรในการจัดกิจกรรม 4) กิจกรรมที่จัดควรคำนึงถึงความอิสระในการสร้างสรรค์กิจกรรม สามารถพัฒนา ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของกิจกรรม

ให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นนั้นๆ 5. ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ เป็นกิจกรรมที่มีความแปลกใหม่ มีความหลากหลาย สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน เป็นประโยชน์ สร้างความตระหนักรู้และภาคภูมิใจของคนในชุมชนคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทุกขั้นตอน และกิจกรรมนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน 6. ความยั่งยืน ควรให้องค์กรต่างๆ ในชุมชนเข้ามามีบทบาทและระบุกิจกรรมในแผนการทำงานของชุมชนอย่างต่อเนื่องทุกปี หรือจัดเป็นกิจกรรมประเพณีของชุมชน

7.4 งานวิจัยกลุ่มที่ศึกษาเกี่ยวกับวัด

พัชรี ลิธิฐฎา (2555) ศึกษาเรื่อง “วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม: การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่สากล” การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความเป็นมา สภาพปัจจุบัน และปัญหาของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่สากล และเพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่สากล ของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 105 คน ประกอบด้วยกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มบุคคลทั่วไป เครื่องมือที่ใช้วิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสนทนากลุ่ม และแบบบันทึกการประชุมปฏิบัติการ วิเคราะห์ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยตรวจสอบผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีการแบบสามเส้า และนำเสนอผลการศึกษาโดยวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามเป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ได้รับยกย่องเป็นมหาวิทยาลัยเปิดแห่งแรกของประเทศไทย เพราะเป็นศาสนสถานที่ยังคงคุณค่าทั้งทางด้านพุทธศิลป์ วิจิตรศิลป์ สถาปัตยกรรม และเป็นแหล่งรวมของภูมิปัญญาและศาสตร์ต่างๆ ในปี พ.ศ. 2554 องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ประกาศขึ้นทะเบียนจารึกวัดโพธิ์ 1,440 ชิ้น เป็นมรดกความทรงจำแห่งโลกในทะเบียนนานาชาติ (International Register) ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่สากลของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ด้านการดึงดูดใจการท่องเที่ยว วัดโพธิ์เป็นมรดกโลกมีองค์ความรู้ที่เป็นสากล เป็นแหล่งองค์ความรู้ที่หลากหลายทั้งด้านการแพทย์แผนไทย สถาปัตยกรรม พุทธศิลป์ วรรณศิลป์ ปรัชญา ประวัติศาสตร์ที่สมบูรณ์แบบที่สุด แต่มีการใช้องค์ความรู้เฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ และการนวดแผนไทยเท่านั้น ด้านการรองรับการท่องเที่ยว สามารถรองรับได้วันละ 5,000-10,000 คนจากทั่วโลก การมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากทำให้ขาดความสะดวกหลายเรื่อง คือ การจราจรแออัด ที่จอดรถไม่เพียงพอ สุขาไม่สะอาด การปฐมพยาบาล การดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว น้ำดื่ม และถังขยะไม่เพียงพอ ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีฝ่ายสงฆ์รับผิดชอบอย่างชัดเจน และมีคณะกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในวัด ซึ่งเป็นการจัดการกันเอง ไม่มีหน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมจึงเกิดปัญหาในระบบต่างๆ คือ ระบบสาธารณูปโภค การประชาสัมพันธ์ และการประสานงาน การบริหารทรัพยากรและการเงิน การจัดการสัตว์เลี้ยงและสัตว์เร่ร่อนในเขตท่องเที่ยวของวัด ด้านการ

โฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์เพียง 8 คนทำให้ขาดประสิทธิภาพ การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงและยังไม่มีความเป็นสากล รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมสู่สากล ของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม คือ มีเป้าประสงค์มุ่งพัฒนาวัดพระเชตุพน วิมลมังคลารามให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในระดับสากลโดยมียุทธศาสตร์การพัฒนา 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพการดึงดูดใจการท่องเที่ยว โดยกำหนดกลยุทธ์ คือ พัฒนาองค์ความรู้และปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมให้น่าสนใจ สร้างศักยภาพและมาตรฐานด้าน กิจกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล แนวดำเนินการ เช่น จัดการความรู้ในลักษณะ Knowledge Marketing ขยายองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้ปรากฏโดดเด่นทุกสาขา 2) ยุทธศาสตร์การ พัฒนาศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยว โดยมีกลยุทธ์เพิ่มขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว แนวดำเนินการ เช่น ประสานกับกลุ่มทัวร์เรื่องวันเวลาที่นักท่องเที่ยวจะเข้าชม เพื่อวางแผนการ จัดการที่จ่อตรงและการบริการด้านอื่นๆ จัดการจราจรให้มีการไหลเวียน จัดพนักงานต้อนรับที่ สามารถสื่อสารได้หลายภาษา ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยพัฒนา จัดการระบบสาธารณูปโภค ระบบ ทรัพยากร และระบบรักษาความปลอดภัยอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพ การบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีกลยุทธ์ส่งเสริม และพัฒนากลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มผู้นำชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับสากล แนว ดำเนินการเช่น ร่วมมือในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวระหว่างวัดกับหน่วยงานหลายภาคส่วนทั้ง ภาครัฐ เอกชน และชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยจัดในรูปแบบของคณะกรรมการวางแผนบริหารงานอย่าง เป็นระบบ จัดให้มีการสรุปและวิจัยทุกปีเพื่อปรับปรุงวัด 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพการ โฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว มีกลยุทธ์ 4 ประการ คือ พัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ให้ได้ มาตรฐานสากล ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ และกระตุ้นการ ประชาสัมพันธ์ให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย แนวดำเนินการเช่น มีแบบสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนานาเสนอคุณค่าสิ่งต่างๆ ในวัดโพธิ์ในโอกาสที่องค์การยูเนสโกรับรองว่าจาริกวัดโพธิ์เป็น มรดกความทรงจำแห่งโลก ประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ ทั้งแผ่นพับ หนังสือ ประกาศ ข่าว เว็บไซต์ของ วัดโพธิ์ และจัดโรดโชว์ (Road Show) ในต่างประเทศ โดยมีตัวชี้วัดและเงื่อนไขความสำเร็จ เช่น วัด พระเชตุพนวิมลมังคลาราม เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในระดับสากล นักท่องเที่ยวนานาชาติ รู้จักและพึงพอใจมากขึ้น อัตราการเพิ่มของนักท่องเที่ยวนานาชาติมากขึ้น และชุมชนมีส่วนร่วมในการ บริหารการท่องเที่ยวมากขึ้น

พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอูน), ดร.พระปลัดเสนห์ ธมมวโร, ผศ. ปรีชา วงศ์ทิพย์, พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ (2555) ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบและเครือข่ายการเรียนรู้ของแหล่ง ท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษารูปแบบ กระบวนการเรียนรู้ของแหล่ง ท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารคุณค่าและการพัฒนาจิตใจแก่

นักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย และเพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ศึกษาในพื้นที่ 4 วัด ที่เป็นแหล่งเรียนรู้และสถานที่ศึกษาในสังคมไทย โดยใช้วิธีการ 1) การศึกษาในเชิงเอกสาร 2) การศึกษาภาคสนามจากการประชุมกลุ่มย่อย ร่วมกับวัด คณะสงฆ์ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และตัวแทนองค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) การประชุมสัมมนาในเชิงวิชาการ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวและการเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว 4) การศึกษาความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า วัดและสถานที่ปฏิบัติธรรมทั้ง 4 แห่งนั้นเป็นวัดที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในชีวิต โดยมีการสอน การนำเสนอมุมมองของความสุขที่มาจากภายในที่สัมพันธ์กับความรู้สึกทางจิตใจตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งแตกต่างไปจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในทางวัฒนธรรมหรือสถานที่อื่นๆ ที่เน้นความสุขเชิงหตุหรรษ์ที่ผูกพันกับรูป เสียง กลิ่น รส ซึ่งเปลี่ยนแปลงได้อย่างง่ายหรือการขอโอชลาภดังนั้น จึงมีนักท่องเที่ยวหลายกลุ่ม โดยเฉพาะผู้สูงอายุ บุคคลในวัยทำงาน และคนรุ่นใหม่ที่สนใจเรียนรู้ในการปฏิบัติธรรมเข้ามาศึกษาและเที่ยวชมในจำนวนที่เหมาะสม โดยแต่ละวัดก็มีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับกระบวนการการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจและปัญญา

อารีย์ นัยพินิจ, ฐิรชญา มณีเนตร, ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ ภัทรพงษ์ เกริกสกุล (2556) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดใน กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ และศึกษาศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดใน กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ การศึกษาศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดใน กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ประกอบด้วยจังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในเชิงศาสนาของวัด และศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดใน กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ เป็นการศึกษาด้านเชิงคุณภาพ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มภาครัฐและภาคเอกชน 17 คน และ 2) นักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน ทำการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อจำแนกองค์ประกอบ และใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสถิติวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาใน เทศกาลลอยกระทง (S.D. = 0.617) รองลงมาคือเดินทางมาวัดในเทศกาลสงกรานต์ และ/หรือ ปีใหม่ (S.D. = 0.571) เดินทางมาวัดในเทศกาลเข้าพรรษา-ออกพรรษา (S.D. = 0.722) โดยกิจกรรมที่ นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมามากที่สุดคือเดินทางมาวัดเพื่อการตักบาตรถวายทาน เวียนเทียนในวัน สำคัญต่างๆ ทางศาสนา (S.D. = 0.616) ส่วนมากเดินทางมาวัดโดยรถยนต์ส่วนตัว (S.D. = 0.632)

ศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ 1) องค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจ 2) องค์ประกอบด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 3) องค์ประกอบด้านที่พัก 4) องค์ประกอบด้านความปลอดภัย มี 5) องค์ประกอบด้านกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยว กิจกรรมสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาจะมีมากในช่วงเทศกาลวันสำคัญทางศาสนา 6) องค์ประกอบด้านรายการนำเที่ยว 7) องค์ประกอบทางด้านสังคม อย่างไรก็ตามจากการศึกษาครั้งนี้พบว่าควรมีการศึกษาถึงรูปแบบการจัดการระบบการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวให้เป็นโปรแกรม รวมถึงการจัดการผลประโยชน์ให้ลงไปถึงชุมชนเพิ่มขึ้นด้วย

ภุชชล ฤทธิเต็ม (2550) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในวัด” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและความพึงพอใจของการท่องเที่ยววัดในจังหวัดเชียงใหม่ และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในวัดในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยภาคสนาม (Survey Research) โดยใช้วิธีการแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการสังเกตการณ์ (Observation) พื้นที่วัดท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า จังหวัดเชียงใหม่ มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ โดยเฉพาะกลุ่มแหล่งท่องเที่ยววัดในตัวเมืองเชียงใหม่ ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ คือ วัดต่างๆ รวม 86 วัด มีวัดที่สำคัญและมีชื่อเสียง เช่น วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรมหาวิหาร วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร วัดเจดีย์หลวง วัดสวนดอก วัดเจ็ดยอด วัดเชียงยืน เป็นต้น ดังนั้น การที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีถึง 13 แห่งในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรมหาวิหาร วัดเจดีย์หลวง วัดถ้ำเชียงดาว เป็นต้น ทำให้เกิดปัญหาด้านการท่องเที่ยว 5 ประเด็นหลัก คือ ปัญหาด้านอุปทานทางการท่องเที่ยว ปัญหาการพัฒนาสถานที่และสินค้าของการท่องเที่ยว ปัญหาด้านบุคลากรการท่องเที่ยว ปัญหาสภาพแวดล้อม และปัญหาด้านนโยบายการท่องเที่ยว

สายชล ปัญญาชิต และภูเบศ วณิชชานนท์ (2558) ศึกษาเรื่อง “การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของภาคใต้: การพัฒนาเส้นทางและผลกระทบ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบและกระบวนการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคใต้ 2) ศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคใต้ 3) ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในภาคใต้โดยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดการสนทนากลุ่มมีกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญคือพระสังฆาธิการ ตัวแทนผู้บริหารหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในภาคใต้ ตลอดจนเครือข่ายประชาชนในท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาการ

ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า ประการที่หนึ่ง การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในภาคใต้มีรูปแบบเป็นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยว เครือข่ายชุมชนและวัดโดยรูปแบบการท่องเที่ยวประเภทนี้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากที่สุดเพราะมุ่งเน้นส่งเสริมการอธิบายความรู้ทางพระพุทธศาสนาให้กับนักท่องเที่ยวผ่านช่องทางที่หลากหลาย อาทิการอธิบายผ่านพุทธศิลป์กรรม สื่อประชาสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งเอกสารที่จะมีผู้นำท่องเที่ยวคอยอธิบายเพิ่มเติม โดยสามารถเชื่อมโยงวิถีการท่องเที่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นได้อย่างสอดคล้องกัน ประการที่สอง พบว่าเส้นทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคใต้มีสามเส้นทางที่สำคัญ ได้แก่ 1) เส้นทางพุทธธรรมเชิงบูรณาการ: การท่องเที่ยวตามจาริกประวัติศาตร์ศรีวิชัยและพระธาตุแดนใต้ 2) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงธรรมะ 3) เส้นทางท่องเที่ยววิถีชีวิตคู่วิถีธรรม: เส้นทางธรรม แหล่งท่องเที่ยวศูนย์รวมจิตใจชุมชน ประการที่สาม การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในภาคใต้ ได้มีส่วนส่งเสริมกระบวนการทำงานและการปรับปรุงการเรียนรู้เพื่อการแก้ไขปัญหา ส่งผลให้เกิดการพัฒนากิจกรรมตลอดจนการบริหารจัดการของเครือข่ายชุมชนและวัด ด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

7.5 งานวิจัยต่างประเทศ

อินดริยันโต (Indriyanto, 1993) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาอิทธิพลของแหล่งเรียนรู้ในบ้านกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาในประเทศอินโดนีเซีย” ผลการศึกษา พบว่า ในระหว่างตัวแปรบ้านและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ผู้ปกครองและชุมชนมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพราะผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สูงขึ้น เมื่อเทียบกับแหล่งชุมชนใดก็ตามที่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านและแหล่งชุมชนน้อยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก็มีแนวโน้มต่ำลง

จิออดาโน (Giordano, 1995) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยหรือตัวแปรและกระบวนการที่ใช้ในการออกแบบดำเนินงานขององค์กรแห่งการเรียนรู้ อีกทั้งการประเมินยุทธศาสตร์ที่ต่างก็นำเสนออยู่ในเอกสารต่างๆ” ผลการศึกษา พบว่านโยบาย และยุทธศาสตร์ที่ต่างก็นำเสนอวิธีการดำเนินงานที่ดีสำหรับองค์กรแห่งการเรียนรู้ แต่วิธีที่ดีที่สุดเหล่านั้นก็ก่อให้เกิดผลข้างเคียงได้เสมอ หากเกิดอาการเร่งร้อน และไม่ได้รับการพิจารณาเนื้อหาอย่างรอบคอบเพียงพอ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า แนวคิดเรื่องกฎระเบียบปฏิบัติ หรือวิธีการดำเนินงานที่ดีขององค์กรแห่งการเรียนรู้ถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องผ่านกระบวนการการสังเกต ตรวจสอบและขั้นตอนการใช้เครื่องมือการรายงานตนเอง ทั้งนี้จะต้องมีการประเมินเป็นรายบุคคล ทีมงาน และครอบคลุมถึงเครือข่ายจะต้องดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อเป็นเครื่องมือที่สามารถใช้ได้ตลอดเวลา

ฮัทท์ (Hutt, 1996) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาด้านกระบวนการขององค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับอารมณ์และพฤติกรรมของบุคคลในการที่จะพยายามสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยได้ทำการศึกษาวิจัยในสถานศึกษาของรัฐบาล” ผลการศึกษา พบว่า เอกสารความรู้ด้านวิชาชีพ ล้วนมีส่วนเป็นอย่างมากในการอยู่รอดขององค์กรแห่งการเรียนรู้ อีกทั้งยังมีผลต่อการเลือกรูปแบบ การบริหารจัดการ แบบราชการ อันหมายถึงระบบสั่งการและควบคุม อย่างไรก็ตาม เอกสารดังกล่าว อาจจะเกี่ยวข้องทางอ้อมกับประสบการณ์ของมนุษย์ในการดำเนินงานในองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผลสรุปของการศึกษาวิจัยนี้ได้จากการตรวจสอบประสบการณ์อารมณ์ร่วม (Socio-Emotional) ของ บุคคล และของกลุ่มในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาระดับอำเภอที่พยายามจะปรับเปลี่ยนตนเองให้ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

เฟอร์กูสัน (Ferguson, 1997) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาของเด็กในชนบท ของ มลรัฐเนบราสก้า” ผลการวิจัย พบว่า การใช้ภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ สำหรับกลวิธีในการพัฒนาภูมิปัญญาที่อยู่ในรูปของการผสมผสาน ระหว่างวิถีระดมพลังสมองระดับชุมชนกับการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ โดยนำเด็กออกไปหาประสบการณ์นอกสถานที่ มีการพบปะผู้ประกอบอาชีพระดับท้องถิ่น พบว่า วิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชนเพื่อที่จะให้เด็กเกิดแนวคิดใหม่ๆ แปลกๆ และมีความก้าวไกล ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการทดลองอยู่ประมาณ 5 สัปดาห์ แล้วทำการประเมินผล พบว่า เด็กสามารถนำภูมิปัญญาที่ตนได้ออกศึกษาเรียนรู้มาผสมผสานเข้ากับแนวคิดของตนเองได้ดีกว่าการไปศึกษาอยู่แต่ภายในโรงเรียน

หลุยส์ (Louise, 1998) ศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มลรัฐอิลลินอยด์” โดยใช้ประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงสถานศึกษาในชุมชน ผลการวิจัย พบว่า สิ่งที่ชุมชนมีส่วนช่วยเหลือในการให้การศึกษาแก่สถานศึกษาได้มากที่สุดคือ ภูมิปัญญาในชุมชน ปราชญ์ในชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมในชุมชนและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งจะตรงกับความต้องการของผู้เรียนส่วนใหญ่ที่อาศัยในชุมชน อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรมประเพณีและแหล่งเรียนรู้ที่มีในชุมชนให้ยั่งยืนด้วย

ไกเซอร์ Kaiser (2000) ศึกษาเรื่อง แบบแผนการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษารูปแบบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยมีการทดลองตัวแปรขององค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างแรงผลักดันในองค์กร” บุคลากรที่เป็นผู้ได้รับการได้ทดลองเป็นพนักงาน 439 คน ของบริษัทผลิตนิวเคลียร์แห่งหนึ่งที่มีความสงสัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ และการทำความเข้าใจในองค์กร ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย มีหลายตัวแปร เช่น ภาวะของการเป็นผู้นำ ระบบองค์กร และแรงจูงใจ เป็นต้น สถิติที่นำมาใช้ คือการวิเคราะห์ความถดถอยจากการทดสอบบทบาทของตัวแปรในองค์กรนั้นตามแนวคิดของ Burke-Litwin ทั้งนี้ จากการทดสอบเกี่ยวกับบทบาทของการเรียนรู้วัฒนธรรม และขอบเขตของการเรียนรู้ภายนอก ซึ่งจัดเป็นส่วนหนึ่งของแรงผลักดันของการดำเนินงานในองค์กร พบว่า จาก

จำนวนทั้งหมด 40 ข้อ ได้ผลตามสมมติฐาน จำนวน 30 ข้อ จากผลการวิจัยทำให้เห็นถึงอิทธิพลของภาวะผู้นำ โครงสร้างองค์กร พันธกิจและยุทธศาสตร์และวัฒนธรรม ในขณะที่การดำเนินงานด้านการจัดการ แรงจูงใจ และบรรยากาศในการทำงาน มีอิทธิพลน้อยกว่าสมมติฐานคือ ระบบองค์กรเพราะไม่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้

เฮนจ และ ชู (Heung and Chu, 2000) ศึกษาเรื่อง “ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจากจีนแผ่นดินใหญ่ที่เข้ามาใช้บริการโรงแรมในเกาะฮ่องกง” โดยมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยและใช้สถิติ t-test และ Factor Analysis ในการวิเคราะห์ผลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการรับรู้และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจากจีนแผ่นดินใหญ่ที่มาพักในโรงแรมในเกาะฮ่องกง โดยมีปัจจัยที่นำมาพิจารณา คือ ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการและคุณค่าที่ได้รับ เช่น การยิ้มแย้มแจ่มใสของพนักงาน ราคาห้องพัก ปัจจัยด้านคุณภาพของบริการเพิ่มเติมอื่นๆ เช่น สระว่ายน้ำ ฟิตเนส ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของโรงแรม เช่น ระบบรักษาความปลอดภัย ระบบป้องกันอัคคีภัย การพร้อมให้บริการตลอดเวลาของพนักงาน ปัจจัยด้านคุณภาพบริการหลัก เช่น ความสะอาดของห้องพัก ความสบายของเตียง ปัจจัยด้านการบริการเสริม เช่น ความคุ้มค่าของภัตตาคาร ร้านอาหาร การบริการศูนย์ธุรกิจ ปัจจัยด้านบริการที่เพิ่มมูลค่า (Value Added Services) เช่น โปรแกรม การท่องเที่ยว ปัจจัยด้านความสะดวกสบาย เช่น มีศูนย์ประชุมสัมมนา ความสะดวกในการเดินทาง ซึ่งผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ถูกค่าให้ความสำคัญมากคือ เรื่องปัจจัยด้านคุณภาพการบริการและปัจจัย ด้านบริการเพิ่มเติมต่างๆ

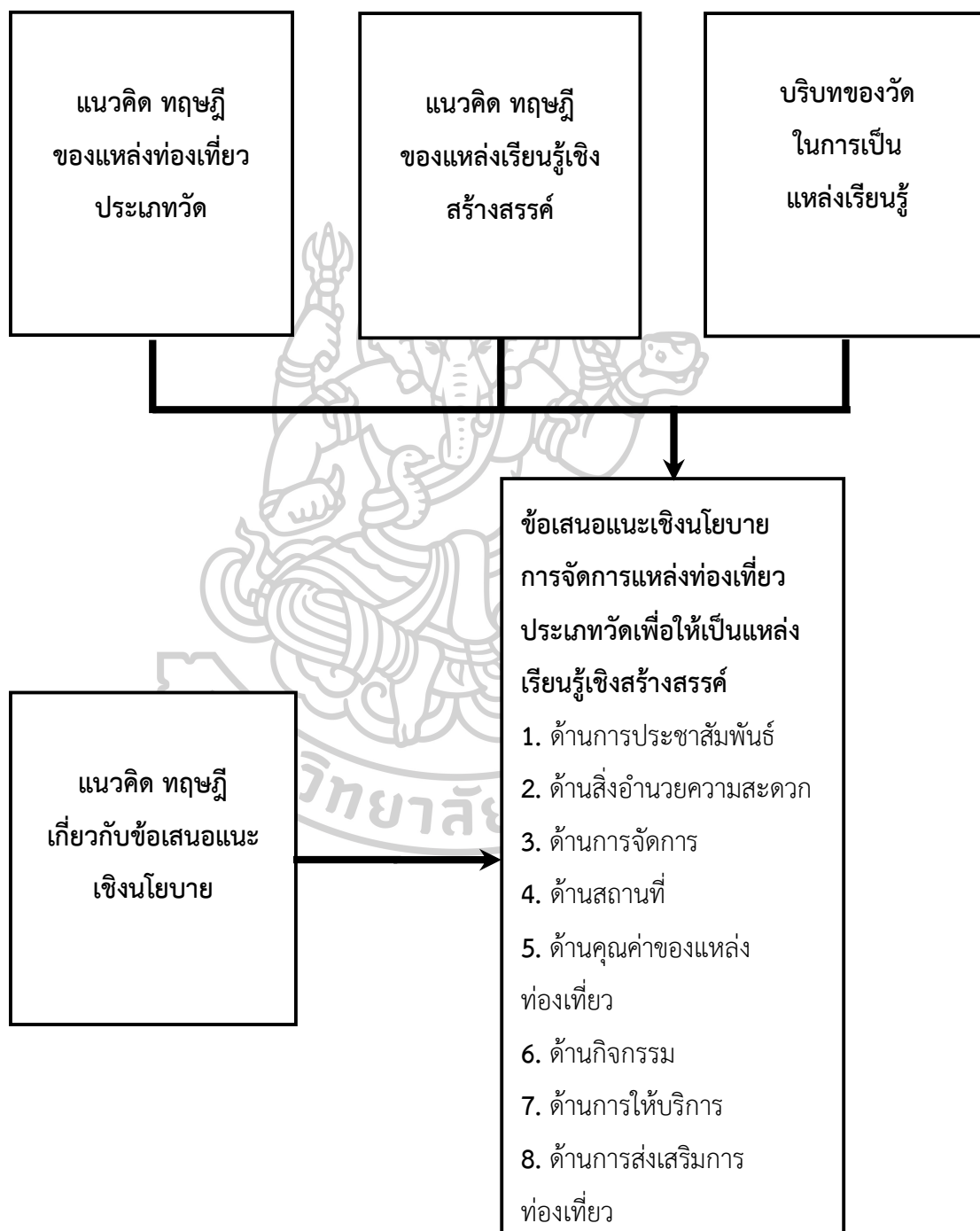
กระทรวงการท่องเที่ยวสาธารณรัฐมัลดีฟส์ (Ministry of Tourism, Republic of Maldives, 2004) วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยวเกาะมัลดีฟส์ และเพื่อศึกษาแบบแผนการท่องเที่ยว และการใช้จ่ายในระหว่างการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก” ผลการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวเลือกมายังสถานที่นี้เพราะต้องการท่องเที่ยวทางทะเลเป็นจุดประสงค์หลัก และร้อยละ 30 ของกลุ่มนี้มาเพื่อทดลองการแต่งงาน นอกจากนี้ ยังมีจุดประสงค์ซึ่งที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางทะเล สปา และกิจกรรมด้านสุขภาพ ก็ยังเป็นปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างมากเมื่อได้มีการนำผลสำรวจไปเปรียบเทียบกับปี 1999 ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการของธุรกิจการท่องเที่ยวปรากฏผลสำรวจว่าในส่วนที่เกี่ยวกับสแนมบิน การให้บริการอยู่ในระดับดี ความพึงพอใจต่อการบริการอยู่ในระดับดีมาก สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในเมืองเมล 37 (Male) ซึ่งเป็นเมืองหลวงนั้น พบว่า บริการที่ได้รับมีความคุ้มค่ากับเงินที่ใช้จ่าย โดยร้อยละ 95 จะแนะนำให้คนรู้จักเดินทางมาท่องเที่ยวที่มัลดีฟส์

จากงานวิจัยต่างๆดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ยังไม่มีผู้ใดศึกษาเรื่องเกี่ยวกับ ” ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์” อันจะทำให้เกิดการพัฒนาวัดให้มีศักยภาพสูงยิ่งขึ้นในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์” ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในวงกว้าง ทั้งต่อนักท่องเที่ยว วัด ภาครัฐ และภาคเอกชนซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน อันจะทำให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การจัดการ และการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้ การบริหารจัดการที่ดี จะเป็นประโยชน์และส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ต่างๆดังกล่าวจะเป็นการอนุรักษ์ และสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณี เผยแพร่ และถ่ายทอดความรู้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อที่จะชี้แนะและสร้างผลสัมฤทธิ์ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของทุกภาคส่วน ทั้งยังจะทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อมุ่งไปสู่การที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์อย่างแท้จริง

8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง “ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์” ดังแสดงให้เห็นในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว และ 2) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยกำหนดดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Review of Literature) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวในเขตวัด และการประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว และขั้นตอนที่ 2 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยมีรายละเอียดขั้นตอนและระเบียบวิธีการในการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว

แบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ และส่วนที่ 3 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม โดยรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในด้านความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และข้อเสนอแนะอื่นๆ ใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ แบ่งการดำเนินการเป็น 5 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1) การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวในวัดทั้ง 7 วัด ได้แก่ 1) วัดพระปฐมเจดีย์ 2) วัดไร่แตงทอง (หลวงปู่หลิว) 3) วัดศิระชะทอง (พระราหู) 4) วัดสามง่าม 5) วัดลำพญา 6) วัดไร่ขิง และ 7) วัดสุวรรณาราม

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวจากกลุ่มประชากรดังกล่าว ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (Quota Sampling) โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1.1) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หรือที่ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (กัลยา วาณิชย์ปัญญา, 2549) สูตรที่ใช้ในการคำนวณมีดังนี้

สูตรของ W.G. Cochran กรณีไม่ทราบจำนวนประชากร

$$n = \frac{P(1-P)Z^2}{d^2}$$

โดยที่ n คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

P คือ สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยต้องการสุ่ม ในที่นี้ใช้สัดส่วน 30%

Z คือ ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งเท่ากับ 1.96

d คือ สัดส่วนความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งเท่ากับ 0.05

$$n = \frac{0.3(1-0.3)1.96^2}{0.05^2}$$

$$= 322.69$$

ในการคำนวณตามสูตรได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประมาณ 323 แต่ทั้งนี้เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของจำนวนการตอบกลับแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง และเพื่อความสะดวกในการประเมินผล ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 420 คน

1.2) การสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (Quota Sampling) ให้กระจายตามวัดทั้ง 7 วัด จะได้วัดละ 60 คน รวมทั้งสิ้น 420 คน

2) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา สถานภาพการสมรส รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ และภูมิกำเนิด โดยมีลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิดแบบสำรวจรายการ (Check list) จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ท่านเคยรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้มาก่อนหรือไม่ ท่านรู้จักแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้จากสื่อใดบ้าง วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมาท่องเที่ยวแห่งนี้ในครั้งนี้นี้ ท่านเดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ด้วยวิธีใด ท่านเดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้กับใคร จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวครั้งนี้ ช่วงเวลาที่ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวแห่งนี้ ระยะเวลาที่ท่านใช้ในการเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวในครั้งนี้นี้ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ในครั้งนี้นี้ หลังจากที่ท่านได้ท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้แล้วท่านรู้สึกอย่างไร ถ้ามีโอกาสท่านจะกลับมาท่องเที่ยวสถานที่แห่งนี้หรือไม่และท่านคิดว่าวัดแห่งนี้ควรมีกิจกรรมอื่นๆเพิ่มเติมนอกเหนือจากการเข้าชมสถานที่หรือไม่ โดยมีลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิดแบบสำรวจรายการ (Check list) จำนวน 12 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน จำนวน 48 ข้อ เป็นแบบสอบถามลักษณะคำถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจมาก
ระดับ 3	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภ้วัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จำนวน 17 ข้อ เป็นแบบสอบถามลักษณะคำถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจมาก
ระดับ 3	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เป็นคำถามปลายเปิด (Opened End) จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เป็นคำถามปลายเปิด (Opened End) จำนวน 2 ข้อ

3) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสร้าง และพัฒนาเครื่องมือขึ้นเอง โดยมีการสร้าง และพัฒนาเครื่องมือตามขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร รายงานวิจัย แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ข้อเสนอเชิงนโยบาย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวล มากำหนดเป็นโครงสร้างของเครื่องมือ และขอบเขตของเนื้อหา

3. สร้างแบบสอบถามตามขอบเขตของเนื้อหา ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและตามรายละเอียดของนิยามศัพท์เฉพาะ

4. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

4.1 นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมครบถ้วนของเนื้อหาในประเด็นและสาระสำคัญตรงตามผลที่ต้องการวัด รวมทั้งความถูกต้องเหมาะสมของสำนวนภาษาและนำไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

4.2 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ปรึกษาเรียบร้อยแล้ว ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ในประเด็นและสาระสำคัญตรงตามผลที่ต้องการวัด รวมทั้งความถูกต้องเหมาะสมของสำนวนภาษาและนำไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2543: 117)

มีความเหมาะสมสอดคล้อง	ให้	+ 1 คะแนน
ไม่สอดคล้อง	ให้	- 1 คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	0 คะแนน

โดยใช้สูตรในการคำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Item Objective Congruence) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม

ΣR แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยพิจารณาเลือกประเด็นที่มีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 แสดงว่าข้อคำถามในแบบสอบถามมีความสอดคล้องกันสามารถนำไปใช้ได้

4.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ 2548: 69 - 70)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s^2} \right]$$

α = ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

K = จำนวนข้อของแบบสอบถาม

s_i^2 = ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

s^2 = ความแปรปรวนของคะแนนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

ผลการทดสอบวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวในวัด เท่ากับ .964

4.4. นำแบบสอบถามทั้งหมดมารวมกันเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และพร้อมนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรต่อไป

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1) ผู้วิจัยทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ไปยังผู้บริหารวัด คือ เจ้าอาวาสหรือผู้แทนของวัดทั้ง 7 แห่ง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

4.2) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมกับหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลจัดส่งพร้อมชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามให้กับผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง

4.3) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความสมบูรณ์มาทำการบันทึกข้อมูลจากแบบสอบถามลงในเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

4.4) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์

5) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณของแบบสอบถามโดยการตรวจสอบแบบสอบถาม และคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์ถูกต้อง และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้สถิติ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage หรือ %) นำเสนอในรูปแบบตารางและเขียนพรรณนา

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage หรือ %) นำเสนอในรูปแบบตารางและเขียนพรรณนา

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation หรือ S.D.) โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบส (Best, 1981) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง เป็นจริงในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง เป็นจริงในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง เป็นจริงในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง เป็นจริงในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง เป็นจริงในระดับน้อยที่สุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวในวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation หรือ S.D.) โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบส (Best, 1981) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง เป็นจริงในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง เป็นจริงในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง เป็นจริงในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง เป็นจริงในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง เป็นจริงในระดับน้อยที่สุด

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำเสนอในรูปการบรรยายเป็นความเรียง

6. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ปัญหา ข้อเสนอแนะอื่นๆ ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำเสนอในรูปการบรรยายเป็นความเรียง

ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสำรวจข้อมูลในเชิงลึก โดยทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่างๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบ่งการดำเนินการเป็น 5 ขั้นตอนย่อย โดยรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยมี ดังนี้

1) การศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่างๆ

เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการ วารสาร หนังสือ หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ เว็บไซต์จากอินเทอร์เน็ต หน่วยงานราชการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด และวิธีการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนต่อไป

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview)

เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลหลักออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารวัด คือ เจ้าอาวาสของวัดหรือผู้แทนของวัด 7 วัด จำนวน 7 รูป และกลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยว และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จำนวน 4 ท่าน รวมทั้งสิ้น 11 ท่าน ดังนี้ คือ

กลุ่มที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารวัด

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้บริหารวัด คือเจ้าอาวาสของวัดหรือผู้แทนของวัด ทั้ง 7วัด จำนวน 7รูป ที่ได้มาจากการเจาะจงเลือก โดยมีเกณฑ์ในการเลือกซึ่งมีเงื่อนไข

โดยเป็นวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว และเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในจังหวัดนครปฐม โดยศึกษาอำเภอละ 1 วัด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อและนามสกุล อายุ ตำแหน่งงาน ชื่อวัด วุฒิทางการศึกษาสูงสุดและสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา จำนวนพรรษาที่บวช และระยะเวลาการเป็นเจ้าอาวาส

ส่วนที่ 2 รายละเอียดของหัวข้อและเนื้อหาในแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา สภาพทั่วไปของวัด ศักยภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบัน จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 3 รายละเอียดของหัวข้อและเนื้อหาในแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของหน่วยงาน และแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จำนวน 10 ข้อ

กลุ่มที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการท่องเที่ยว และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จำนวน 4 ท่าน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดคุณสมบัติตามที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อและนามสกุล อายุ ตำแหน่งงาน ชื่อหน่วยงาน วุฒิทางการศึกษาสูงสุดและสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา ระยะเวลาการทำงานในหน่วยงาน

ส่วนที่ 2 รายละเอียดของหัวข้อและเนื้อหาในแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเพณี เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จำนวน 13 ข้อ

3) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและพัฒนาเครื่องมือขึ้นเอง โดยมีการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการ การวิเคราะห์ SWOT จากหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางการสร้างแบบสัมภาษณ์
2. ประมวลข้อมูลที่ได้จากการศึกษา กำหนดเป็นเค้าโครงของการสัมภาษณ์และขอบเขตเนื้อหา
3. สร้างแบบสัมภาษณ์ตามขอบเขตของเนื้อหา ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
4. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและคณะอาจารย์ที่ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของสำนวนภาษา ตลอดจนความชัดเจนครบถ้วนสมบูรณ์และความครอบคลุมของข้อคำถาม แล้วนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข และนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปใช้จริงในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารวัด คือเจ้าอาวาส หรือผู้แทนของวัด ทั้ง 7 วัด และผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการท่องเที่ยว และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จำนวน 4 ท่าน โดยขอความอนุเคราะห์การเก็บข้อมูลในการตอบแบบสัมภาษณ์
2. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารวัด และผู้เชี่ยวชาญ ตามแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วยตนเอง โดยทำการจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งบันทึกเสียงการสัมภาษณ์และนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียง สรุปประเด็นตามวัตถุประสงค์

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกเสียง และจดบันทึกประเด็นสำคัญ จากการสัมภาษณ์ไว้ และทำการแปลข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลการบรรยาย (Descriptive) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ จากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อกำหนดประเด็นหลักจัดหมวดหมู่ของเรื่องและตีความหมายเชื่อมโยงข้อมูล ตรวจสอบความหมายและข้อมูลว่ามีความสมบูรณ์และความละเอียดเพียงพอต่อการวิเคราะห์หรือไม่ ถ้าข้อมูลยังไม่ชัดเจนจะทำการสัมภาษณ์ใหม่ เพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและนำไปสู่การเรียบเรียงเนื้อหา และพรรณนาความ

หลังจากนั้น ผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

ดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผ่านการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เพื่อร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ แบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ส่วน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 การยกร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

โดยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ประกอบด้วยข้อมูล ทั้งในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทางมาท่องเที่ยว ความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับประเด็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

มาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยใช้ SWOT Analysis และ TOWS Matrix เพื่อกำหนดแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และนำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวไปสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำแนวทางที่ได้วิเคราะห์มากำหนดเป็นร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ส่วนที่ 2 การประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

การดำเนินการวิจัยในขั้นนี้ เป็นการประเมินและปรับปรุงร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อตรวจสอบยืนยันว่าร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยการศึกษาความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้วิธีการจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและด้านแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ แล้วนำข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไข โดยผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย ด้านนโยบายสาธารณะ จำนวน 2 ท่าน ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและด้านแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จำนวน 2 ท่านและด้านระเบียบวิธีวิจัย จำนวน 1 ท่าน รวมทั้งสิ้น 5 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒินั้นได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ส่วนที่ 3 การปรับปรุงร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

โดยผู้วิจัยนำผลข้อเสนอแนะต่างๆ เกี่ยวกับการปรับปรุงร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาปรับปรุงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และส่งร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายฯ ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นกลับไปยังผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่านอีกครั้ง เพื่อตรวจสอบและยกร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายไปเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ตารางที่ 2 สรุปขั้นตอนการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย	วิธีการดำเนินการวิจัย	ประชากร กลุ่มตัวอย่าง แหล่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวม ข้อมูล	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูล
1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัจจุบันของวัดที่จัดเป็น แหล่งท่องเที่ยว	(1) การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามจาก นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มา ท่องเที่ยวในวัดทั้ง 7 แห่ง	- ประชากร คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มา ท่องเที่ยวในวัดทั้ง 7 แห่ง - กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มา ท่องเที่ยวในวัดทั้ง 7 แห่ง จำนวน 420 คน	แบบสอบถาม	- ค่าความถี่(Frequency) - ค่าร้อยละ (Percentage หรือ %) - ค่าเฉลี่ย (Mean) - ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation หรือ S.D.)
	(2) การศึกษาค้นคว้าข้อมูล จากแหล่งต่างๆ	เอกสารวิชาการ วารสาร หนังสือ หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง	แบบวิเคราะห์เอกสาร	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
	(3) การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหารวัด และ ผู้เชี่ยวชาญ	-ผู้บริหารวัด คือ เจ้า อาวาสหรือผู้แทนของวัด ทั้ง 7 แห่ง จำนวน 7 คน -ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการ ท่องเที่ยวและด้านการ จัดการแหล่งเรียนรู้เชิง สร้างสรรค์ จำนวน 7 คน	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
	(4) การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อม ของการ จัดการแหล่งท่องเที่ยว ประเภทวัดให้เป็นแหล่ง เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์	การวิเคราะห์/สังเคราะห์	-	-
2. เพื่อ จัด ทำ ข้อเสนอแนะเชิง นโยบายในการจัดการ แหล่งท่องเที่ยว ประเภทวัด เพื่อให้เป็น แหล่งเรียนรู้เชิง สร้างสรรค์	(1) การยกร่างข้อเสนอแนะ เชิงนโยบายการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิง สร้างสรรค์	การศึกษาสภาพปัจจุบัน ของวัดที่จัดเป็นแหล่ง ท่องเที่ยว	-	-
	(2) การประเมินร่าง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายใน การจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประเภทวัดเพื่อให้เป็น แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์	ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ เกี่ยวข้องด้านการจัดการ แหล่งท่องเที่ยว และด้าน แหล่งเรียนรู้เชิง สร้างสรรค์	จัดประชุมผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบและให้ ข้อคิดเห็น	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
	(3) การปรับปรุงร่าง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายใน การจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประเภทวัด เพื่อให้เป็น แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์			

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว และ 2) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยผู้วิจัยได้จำแนกผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ขั้นตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในส่วนของผู้บริหารวัด ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการท่องเที่ยวและผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 2 ผลการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการยกร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ส่วนที่ 3 ผลการปรับปรุงร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

การวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวในวัดทั้ง 7 วัด ได้แก่ 1) วัดพระปฐมเจดีย์ 2) วัดไร่แตงทอง (หลวงปู่หลิว) 3) วัดศิระระทอง (พระราหู) 4) วัดสามงาม 5) วัดลำพญา 6) วัดไร่ขิง และ 7) วัดสุวรรณาราม จำนวนวัดละ 60 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 420 คน แบ่งออกเป็น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยจำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิ การศึกษาสูงสุด สถานภาพการสมรส รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ และภูมิกำเนิด ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ผลการวิเคราะห์ปรากฏรายละเอียด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	140	33.30
หญิง	280	66.70
รวม	420	100.00
2. อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	155	36.90
30-39 ปี	123	29.30
40-49 ปี	91	21.70
50-59 ปี	29	6.90
60-69 ปี	18	4.30
70 ปีขึ้นไป	4	1.00
รวม	420	100.00
3. วุฒิการศึกษาสูงสุด		
ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6	18	4.30

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษาปีที่ 6	41	9.80
มัธยมศึกษาปีที่ 3	24	5.70
มัธยมศึกษาปีที่ 6/ปวช	48	11.40
อนุปริญญา/ปวส.	36	8.60
ปริญญาตรี	168	40.00
ปริญญาโท	68	16.20
สูงกว่าปริญญาโท	10	2.40
อื่นๆ	7	1.70
รวม	420	100.00
4. สถานภาพการสมรส		
โสด	232	55.20
สมรส	168	40.0
หม้าย/อย่าร้าง	12	2.90
แยกกันอยู่	8	1.90
รวม	420	100.00
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	64	15.20
5,000–10,000 บาท	55	13.10
10,001–15,000 บาท	61	14.50
15,001–20,000 บาท	53	12.60
20,001–25,000 บาท	67	16.00
25,001–30,000 บาท	48	11.40
30,001–35,000 บาท	27	6.40
35,001–40,000 บาท	14	3.30
40,001–45,000 บาท	10	2.40
45,001–50,000 บาท	6	1.40
มากกว่า 50,000 บาทขึ้นไป	15	3.60

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
รวม	420	100.00
6. อาชีพ		
ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ว่างงาน	13	3.10
นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา	76	18.10
รับราชการ	52	12.40
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	20	4.80
พนักงานบริษัท	81	19.30
ธุรกิจส่วนตัว	67	16.00
เกษตรกรรม	3	0.50
ลูกจ้างรัฐ/เอกชน	34	8.10
แม่บ้าน	8	1.90
รับจ้างทั่วไป	33	7.90
อื่นๆ	33	7.90
รวม	420	100.00
7. ภูมิลำเนาเกิด		
ภาคเหนือ	59	14.00
ภาคกลาง	277	66.00
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน)	38	9.00
ภาคตะวันออก	8	2.00
ภาคตะวันตก	17	4.00
ภาคใต้	21	5.00
รวม	420	100.00

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นสถานภาพของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยค้นพบข้อมูลที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเพศหญิงมีจำนวน 280 คน คิดเป็นร้อยละ 67.70 และเพศชายมีจำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 33.30 ส่วนใหญ่แล้วมี

อายุต่ำกว่า 30 ปี มีจำนวนถึง 155 คน คิดเป็นร้อยละ 36.90 รองลงมาคือ มีอายุระหว่าง 30-39 ปี จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 29.30 มีอายุระหว่าง 40-49 ปี จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 21.70 ส่วนผู้ที่มีอายุระหว่าง 51-59 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 6.90 และ 60-69 ปีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30 และอายุ 70 ปีขึ้นไป มีจำนวนจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีจำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาคือปริญญาโทมีจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 16.20 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6/ปวช. และประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนใกล้เคียงกัน โดยผู้ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6/ปวช. มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 11.40 ขณะที่ผู้ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 9.80 ระดับอนุปริญญา/ปวส. มีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 8.60 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 5.70 ระดับต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับสูงกว่าปริญญาโท มีจำนวนใกล้เคียงกัน โดยผู้ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30 ขณะที่ผู้ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับระดับสูงกว่าปริญญาโทมีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.40 และระดับอื่นๆ มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.70 ตามลำดับ

สถานภาพการสมรส พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังเป็นโสดซึ่งมีจำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 55.20 รองลงมาสมรส มีจำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 40 หม้าย/อยู่ร้างมีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 2.90 และแยกกันอยู่ มีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 1.90 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายได้เฉลี่ยต่อเดือนได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 25,001-30,000 บาท รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,001-15,000 บาท มีจำนวนใกล้เคียงกันโดยผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 25,001-30,000 บาท มีจำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16 ขณะที่รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท มีจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 15.20 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,001-15,000 บาท มีจำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 14.50 ส่วนผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 5,000-10,000 บาท มีจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 13.10 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 15,001-20,000 บาท มีจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 12.60 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,001-25,000 บาท มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 11.40 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 30,001-35,000 บาท มีจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.40 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 50,000 บาทขึ้นไป มีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.60 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 35,001-40,000 บาท มีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.30 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 40,001-45,000 บาท มีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.40 และผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 45,001-50,000 บาท มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.40 ตามลำดับ

ในส่วนของอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัท มีจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 19.30 รองลงมาเป็นนักเรียน/นิสิต/นักศึกษา มีจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 18.10 ธุรกิจส่วนตัว มีจำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 รับราชการ มีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 12.4 ลูกจ้างรัฐ/เอกชน มีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.10 รับจ้างทั่วไปและอื่นๆ มีจำนวนเท่ากันคือ 33 คน คิดเป็นร้อยละ 7.90 พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80 ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ว่างงาน มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.10 แม่บ้าน มีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 1.90 และเกษตรกรมีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50 ตามลำดับ

ภูมิภาคเกิด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ภาคกลาง มีจำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 66 รองลงมาคือ ภาคเหนือ มีจำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 14 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) มีจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9 ภาคใต้มีจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 5 ภาคตะวันตก มีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4 และภาคตะวันออก มีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2 ตามลำดับ

ขั้นที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกถึงการรู้จักสถานที่ท่องเที่ยว การรู้จักแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้จากสื่อใด วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมาท่องเที่ยว การเดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวด้วยวิธีใด การเดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับใคร จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทางมาท่องเที่ยว ช่วงเวลาที่ท่านเดินทางมาท่องเที่ยว ระยะเวลาที่ใช้ในการเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยว ความรู้สึกหลังจากที่ได้ท่องเที่ยว โอกาสที่จะกลับมาท่องเที่ยวอีก และกิจกรรมอื่นๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากการเข้าชมสถานที่ที่วัดควรมี ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งผลการวิเคราะห์ได้ปรากฏรายละเอียด ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม

การมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. ท่านเคยรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้มาก่อนหรือไม่		
ไม่เคยรู้จักมาก่อน	90	21.40
รู้จักมาก่อน แต่ไม่เคยมาท่องเที่ยว	74	17.60

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

การมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
รู้จักมาก่อน และเคยมาท่องเที่ยวแล้ว	246	58.60
อื่นๆ	10	2.40
รวม	420	100.00
2. ท่านรู้จักแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้จากสื่อใดบ้าง		
แผ่นพับ/โบชัวร์	23	5.50
วิทยุ/โทรทัศน์	54	12.90
นิตยสาร/วารสาร	13	3.10
แผ่นป้ายโฆษณา	53	12.60
หนังสือพิมพ์	5	1.20
คำบอกเล่าจากเพื่อน/คนรู้จัก	182	43.30
โซเชียลมีเดีย เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม	44	10.50
งาน/นิทรรศการท่องเที่ยว	25	6.00
อื่นๆ	21	5.00
รวม	420	100.00
3. วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมาท่องเที่ยวแห่งนี้ในครั้งนี้		
เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ	144	34.30
เพื่อศึกษา/เรียนรู้ประวัติศาสตร์/โบราณคดี/วัฒนธรรมเพื่อ	39	9.30
สักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์	161	38.30
เพื่อศึกษา/เรียนรู้สถาปัตยกรรม	9	2.10
เพื่อทำกิจกรรมกับครอบครัว	26	6.20
เพื่อทัศนศึกษา/ดูงาน/หาข้อมูลในการเรียนหรือการทำงาน	7	1.70
เผยแพร่ให้ผู้อื่นมาเยี่ยมชม	7	1.70
ตั้งใจมาหาวัตถุมงคลไว้บูชา	10	2.40
เพื่อเป็นแรงบันดาลใจ	11	2.60
อื่นๆ	6	1.40
รวม	420	100.00

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

การมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
4. ท่านเดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ด้วยวิธีใด		
รถยนต์ส่วนตัว	324	77.10
รถตู้โดยสาร	28	6.70
รถเมล์/รถบัสประจำทาง	16	3.80
รถจักรยานยนต์ส่วนตัว	33	7.90
รถจักรยาน	7	1.70
รถไฟ	3	0.70
รถบัสของบริษัทนำเที่ยว	4	1.00
อื่นๆ	5	1.20
รวม	420	100.00
5. ท่านเดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้กับใคร		
คนเดียว	38	9.00
ญาติ/คนในครอบครัว	230	54.80
เพื่อน	140	33.30
สถานศึกษา/หน่วยงาน	2	0.50
บริษัทนำเที่ยว	3	0.70
อื่นๆ	7	1.70
รวม	420	100.00
6. จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวครั้งนี้		
คนเดียว	28	6.70
2-5 คน	286	68.10
6-10 คน	72	17.10
11-15 คน	10	2.40
16-20 คน	7	1.70
มากกว่า 20 คนขึ้นไป	13	3.10
อื่นๆ	3	0.70
รวม	420	100

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

การมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
7. ช่วงเวลาที่ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวแห่งนี้		
วันจันทร์ – วันศุกร์	28	56.70
วันหยุดเสาร์ – อาทิตย์	325	77.40
วันหยุดเทศกาล	34	8.10
วันหยุดพักผ่อน (พักร้อน)	23	5.50
อื่นๆ	10	2.40
รวม	420	100.00
8. ระยะเวลาที่ท่านใช้ในการเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวในครั้งนี้		
ครึ่งชั่วโมง	29	6.90
ประมาณ 1 ชั่วโมง	136	32.40
ประมาณ 2 ชั่วโมง	169	40.20
ประมาณ 3 ชั่วโมง	35	8.30
มากกว่า 3 ชั่วโมงขึ้นไป	51	12.10
รวม	420	100.00
9. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ในครั้งนี้		
ไม่เกิน 100 บาท	41	9.80
100–500 บาท	259	61.70
501–1,000 บาท	83	19.80
1,001–2,000 บาท	19	4.5
2,001–3,000 บาท	10	2.40
มากกว่า 3,000 บาทขึ้นไป	8	1.900
รวม	420	100.00
10. หลังจากที่ท่านได้ท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้แล้วท่านรู้สึกอย่างไร		
เบื่อ/ไม่น่าสนใจ	18	4.30
สนุกสนานเพลิดเพลิน	193	46.00
เกิดความภูมิใจ	80	19.00
ได้รับความรู้เพิ่มเติม	99	23.60

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับการมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

การมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
อื่นๆ	30	7.10
รวม	420	100.00
11. ถ้ามีโอกาสท่านจะกลับมาท่องเที่ยวสถานที่แห่งนี้หรือไม่		
อยากกลับมาอีกครั้ง	378	90.00
ไม่แน่ใจ	37	8.80
ไม่อยากกลับมาอีก	5	1.20
รวม	420	100.00
12. ท่านคิดว่าวัดแห่งนี้ควรมีกิจกรรมอื่นๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากการเข้าชมสถานที่หรือไม่		
ไม่ควรมีการจัดกิจกรรมใดๆ เพิ่มเติม	190	45.20
ควรมีการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม	230	54.80
รวม	420	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่า การรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้มาก่อนหรือไม่ของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาแหล่งท่องเที่ยวในวัด ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รู้จักมาก่อน และเคยมาท่องเที่ยวแล้ว มีจำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 58.60 รองลงมาไม่เคยรู้จักมาก่อน มีจำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 21.40 รู้จักมาก่อนแต่ไม่เคยมาท่องเที่ยวมีจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 17.40 และอื่นๆ มีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.40 ตามลำดับ

รู้จักแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้จากสื่อใดบ้าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างรู้จักจากคำบอกเล่าจากเพื่อน/คนรู้จัก มีจำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 43.30 รองลงมาวิทยุ/โทรทัศน์ มีจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 12.90 แผ่นป้ายโฆษณา มีจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 12.60 โซเชียลมีเดีย เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม มีจำนวน 44คน คิดเป็นร้อยละ 10.50 งาน/นิทรรศการท่องเที่ยว มีจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6 แผ่นพับ/โบชัวร์ มีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.50 อื่นๆ มีจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 5 นิตยสาร/วารสารมีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.10 และหนังสือพิมพ์ มี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.20 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมาท่องเที่ยวแห่งนี้ในครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเดินทางมาเพื่อเพื่อสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นลำดับแรก มีจำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 38.30 รองลงมาเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ มีจำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 34.30 เพื่อศึกษา/เรียนรู้ประวัติศาสตร์/

โบราณคดี/วัฒนธรรม มีจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 9.30 เพื่อทำกิจกรรมกับครอบครัว มีจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 6.20 เพื่อเป็นแรงบันดาลใจมีจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.60 ตั้งใจมาหาวัดถมมงคลไว้บูชา มีจำนวน 10คน คิดเป็นร้อยละ 2.40 เพื่อศึกษา/เรียนรู้สถาปัตยกรรมมีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.10 เพื่อทัศนศึกษา/ดูงาน/หาข้อมูลในการเรียนหรือการทำงาน มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.70 เผยแพร่ให้ผู้อื่นมาเยี่ยมชมมีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.70 และอื่นๆ มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.40 ตามลำดับ

วิธีการเดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวเป็นลำดับแรกมีจำนวน 324 คน คิดเป็นร้อยละ 77.10 รองลงมารถจักรยานยนต์ส่วนตัว มีจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 7.90 รถตู้โดยสารมีจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 6.70 รถเมล์/รถบัสประจำทาง มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 3.80 รถจักรยานมีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.70 รถบัสของบริษัทนำเที่ยว มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.00 อื่นๆ มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.20 และรถไฟมีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.70 ตามลำดับ

การเดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้กับใคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างเดินทางมากับญาติและคนในครอบครัวมีจำนวน 230 คน คิดเป็นร้อยละ 54.80 รองลงมาคือเดินทางกับเพื่อน มีจำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 33.30 เดินทางคนเดียว มีจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.00 อื่นๆ มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.70 เดินทางกับบริษัทนำเที่ยว มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.70 และเดินทางกับสถานศึกษา/หน่วยงาน มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50 ตามลำดับ

จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเดินทางมา 2-5 คนมีจำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 68.10 รองลงมาคือ 6-10 คน มีจำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 17.10 เดินทางมาคนเดียวมีจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 6.70 เดินทางมากกว่า 20 คนขึ้นไป มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.10 เดินทางมา 11-15 คนมีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.40 เดินทางมา 16-20 คนมีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.70 และอื่นๆ มีจำนวน 3คน คิดเป็นร้อยละ 0.70 ตามลำดับ

ช่วงเวลาที่ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวแห่งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเดินทางมาท่องเที่ยว ช่วงเวลาวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ มีจำนวน 325 คน คิดเป็นร้อยละ 77.40 รองลงมาวันหยุดเทศกาลมีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.10 วันจันทร์-วันศุกร์ มีจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 56.70 วันหยุดพักผ่อน (พักร้อน) มีจำนวน 23คน คิดเป็นร้อยละ 5.50 และอื่นๆ มีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.40 ตามลำดับ

ระยะเวลาที่ใช้ในการเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวในครั้งนี พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เวลาในการเที่ยวชม ประมาณ 2 ชั่วโมงมีจำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 40.20 รองลงมาประมาณ 1 ชั่วโมงมีจำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 32.40 มากกว่า 3 ชั่วโมงขึ้นไปมีจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ

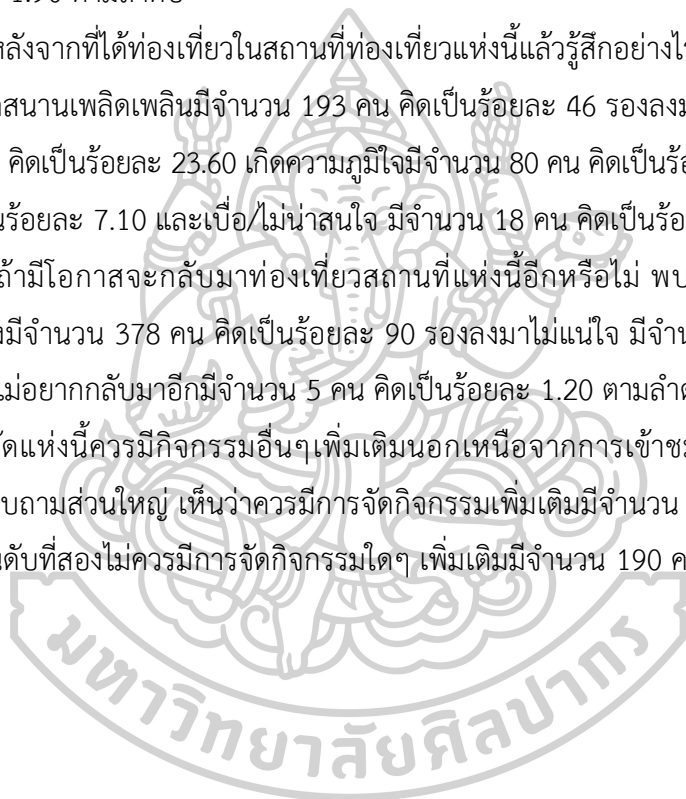
12.10 ประมาณ 3 ชั่วโมงมีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.30 และครึ่งชั่วโมงมีจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 6.90 ตามลำดับ

ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ในครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ใช้ค่าใช้จ่าย 100–500 บาท มีจำนวน 259 คน คิดเป็นร้อยละ 61.74 รองลงมาค่าใช้จ่าย 501–1,000 บาท มีจำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 19.80 ค่าใช้จ่ายไม่เกิน 100 บาท มีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 9.80 ค่าใช้จ่าย 1,001–2,000 บาทมีจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.50 ค่าใช้จ่าย 2,001–3,000 บาท มีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.40 และค่าใช้จ่ายมากกว่า 3,000 บาทขึ้นไป มีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 1.90 ตามลำดับ

หลังจากที่ได้ท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้แล้วรู้สึกอย่างไร พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินมีจำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 46 รองลงมาได้รับความรู้เพิ่มเติมมีจำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 23.60 เกิดความภูมิใจมีจำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 19 อื่นๆ มีจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.10 และเบื่อ/ไม่น่าสนใจ มีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30 ตามลำดับ

ถ้ามีโอกาสจะกลับมาท่องเที่ยวสถานที่แห่งนี้อีกหรือไม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างอยากกลับมาอีกครั้งมีจำนวน 378 คน คิดเป็นร้อยละ 90 รองลงมาไม่แน่ใจ มีจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 8.80 และไม่อยากกลับมาอีกมีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.20 ตามลำดับ

วัดแห่งนี้ควรมีกิจกรรมอื่นๆเพิ่มเติมนอกเหนือจากการเข้าชมสถานที่หรือไม่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เห็นว่าควรมีการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมมีจำนวน 230 คน คิดเป็นร้อยละ 54.80 และอันดับที่สองไม่ควรมีการจัดกิจกรรมใดๆ เพิ่มเติมมีจำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 45.20 ตามลำดับ

ขั้นที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจด้านคุณค่าแหล่งท่องเที่ยว

ความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น	อันดับ ที่
ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว				
1. วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางธรรมชาติ เช่น มีความสมบูรณ์ และความหลากหลายทางชีวภาพทั้งต้นไม้และสัตว์	3.87	0.84	มาก	4
2. วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เช่น มีเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วิถีชีวิต และวัฒนธรรม	4.02	0.85	มาก	2
3. วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางด้านจิตรกรรม เช่น ภาพวาด ลวดลาย และศิลปะเก่าแก่ต่างๆ	3.90	0.86	มาก	3
4. วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางด้านประติมากรรม เช่น รูปปั้น งานแกะสลัก	3.81	0.93	มาก	6
5. วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางด้านมณฑนศิลป์ เช่น การตกแต่งภายในอาคาร	3.74	0.96	มาก	7
6. วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรม เช่น อาคาร การก่อสร้าง	3.87	0.91	มาก	5
7. วัดแห่งนี้มีเรื่องราวที่น่าสนใจ เช่น ความศักดิ์สิทธิ์	4.24	0.76	มาก	1
รวมเฉลี่ย	3.9194	0.67510	มาก	

จากตารางที่ 5 พบว่า ความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยรวม ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.9194$, S.D. = 0.67510) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับได้ดังนี้ คุณค่าเกี่ยวกับวัดแห่งนี้มีเรื่องราวที่น่าสนใจ เช่น ความศักดิ์สิทธิ์มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับที่ 1 ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.76)

รองลงมาเป็น คุณค่าเกี่ยวกับวัดแห่งนี้มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เช่น มีเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วิถีชีวิต และวัฒนธรรม มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.85) และด้านที่ต่ำที่สุด คือ คุณค่าเกี่ยวกับวัดแห่งนี้มีคุณค่าทางด้านมณฑลศิลป์ เช่น การตกแต่งภายในอาคาร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.96) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจด้านการจัดการและการดำเนินการ

ความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น	อันดับที่
ด้านการจัดการและการดำเนินการ				
1. การติดต่อประสานงานเพื่อเข้าชมมีความสะดวกรวดเร็ว	3.83	0.830	มาก	1
2. มีการจัดลำดับการเข้าชมสถานที่ต่างๆอย่างเหมาะสม	3.75	0.845	มาก	2
3. มีการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเข้าชมและการปฏิบัติที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว	3.63	0.947	มาก	4
4. มีการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม	3.74	0.884	มาก	3
5. มีระบบการรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม	3.58	0.888	มาก	5
รวมเฉลี่ย	3.7052	0.73304	มาก	

จากตารางที่ 6 พบว่า ความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน ด้านการจัดการและการดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.7052$, S.D. = 0.73304) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับได้ดังนี้ การติดต่อประสานงานเพื่อเข้าชมมีความสะดวกรวดเร็ว มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับที่ 1 ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.830) รองลงมาเป็น มีการจัดลำดับการเข้าชมสถานที่ต่างๆอย่างเหมาะสม มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.845) และด้านที่ต่ำที่สุด คือ มีระบบการรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.888) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่

ความพึงพอใจในการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น	อันดับ ที่
ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่				
1. มีเจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเอาใจใส่ มีกริยาสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส	3.71	0.835	มาก	2
2. เจ้าหน้าที่แต่งกายสุภาพ สะอาด เรียบร้อย เหมาะสมกับงาน	3.79	0.780	มาก	1
3. เจ้าหน้าที่ใช้ถ้อยคำสุภาพในการ บรรยาย	3.62	1.019	มาก	3
4. มีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้และดูแลเป็นผู้มี ประสบการณ์เกี่ยวกับสถานที่ ท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี พูดได้หลายภาษา เช่น อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น ฯลฯ	3.26	1.212	ปานกลาง	4
รวมเฉลี่ย	3.5940	0.80316	มาก	

จากตารางที่ 7 พบว่า ความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.5940$, S.D. = 0.80316) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เจ้าหน้าที่แต่งกายสุภาพ สะอาด เรียบร้อย เหมาะสมกับงาน มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับที่ 1 ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.780) รองลงมาเป็นอันดับที่ 2 มีเจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเอาใจใส่ สุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.835) และข้อที่ต่ำที่สุดคือ มีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเป็นอย่างดี พูดได้หลายภาษา เช่น อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น ฯลฯ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 1.212) ตามลำดับ

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ความพึงพอใจในการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น	อันดับ ที่
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก				
1. มีลานจอดรถที่สะดวกมีพื้นที่ในการจอดรถเพียงพอ และมีความปลอดภัย	3.75	0.890	มาก	3
2. มีการจัดถนน และทางเดินที่เหมาะสม	3.72	0.901	มาก	4
3. มีทางลาดสำหรับรถเข็นผู้สูงอายุ/ผู้พิการ	3.53	0.997	มาก	9
4. มีป้ายบอกทาง/สถานที่ต่างๆ อย่างชัดเจน	3.63	0.950	มาก	7
5. มีแผ่นพับ/หนังสืออธิบายความเป็นมาและความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวภายในแต่ละแห่ง มีเอกสารเป็นภาษาอื่นๆ เช่น อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น ฯลฯ	3.33	1.098	ปานกลาง	10
6. มีมุมหนังสือ เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว มุมบริการอินเทอร์เน็ตWi-Fiมี Headphone ฟังการบรรยายเป็นภาษาต่างๆ	3.13	1.200	ปานกลาง	11
7. มีจุดนั่งพักผ่อนที่เพียงพอสำหรับบริการนักท่องเที่ยว	3.70	0.985	มาก	5
8. มีห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอสำหรับบริการนักท่องเที่ยว มีห้องน้ำคนพิการ	3.75	0.871	มาก	2
9. มีถังขยะที่เพียงพอไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	3.65	0.851	มาก	6
10. มีร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มเพียงพอ	3.77	0.907	มาก	1

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
(ต่อ)

ความพึงพอใจในการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น	อันดับ ที่
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก				
11. มีร้านจำหน่ายของที่ระลึกที่หลากหลาย และแสดงเอกลักษณ์ของสถานที่	3.57	0.968	มาก	8
รวมเฉลี่ย	3.5942	0.72788	มาก	

จากตารางที่ 8 พบว่า ความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.5942$, S.D. = 0.72788) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่เกี่ยวกับมีร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มอย่างเพียงพอมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับที่ 1 ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.907) รองลงมาเป็นอันดับที่ 2 มีห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอสำหรับบริการนักท่องเที่ยว มีห้องน้ำคนพิการ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.872) และข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีมุมหนังสือเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว มุมบริการอินเทอร์เน็ต WIFI มี Headphone ฟังบรรยายเป็นภาษาต่างๆ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.13$, S.D. = 1.200) ตามลำดับ

ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจด้านการจัดการสถานที่

ความพึงพอใจในการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น	อันดับ ที่
ด้านการจัดการสถานที่				
1. สถานที่ที่มีความสะอาด เป็นระเบียบ เรียบร้อย และมีทัศนียภาพที่สวยงาม	3.84	0.877	มาก	4
2. การตกแต่งด้านภูมิสถาปัตยกรรม เหมาะสม และกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม	3.76	0.872	มาก	5
3. สถานที่ที่มีความร่มรื่น มีไม้ดอก ไม้ประดับ ที่สวยงาม และมีต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงา	3.86	0.870	มาก	3
4. สถานที่มีอากาศบริสุทธิ์ ปราศจาก มลภาวะ และสิ่งรบกวน	3.86	0.862	มาก	2
5. มีการดูแลรักษา และบูรณะสถานที่ต่างๆ อย่างเหมาะสม	3.89	0.853	มาก	1
รวมเฉลี่ย	3.8410	0.74989	มาก	

จากตารางที่ 9 พบว่า ความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน ด้านการจัดการสถานที่ มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.8410$, S.D. = 0.74989) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีระดับความคิดเห็นในระดับมาก โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ ข้อที่เกี่ยวกับมีการดูแลรักษา และบูรณะสถานที่ต่างๆ อย่างเหมาะสม มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับที่ 1 ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.853) รองลงมาเป็นอันดับที่ 2 สถานที่มีอากาศบริสุทธิ์ ปราศจากมลภาวะ และสิ่งรบกวน มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.862) และข้อที่ต่ำที่สุด คือ การตกแต่งด้านภูมิสถาปัตยกรรมเหมาะสม และกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.872) ตามลำดับ

ตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจด้านการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์

ความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน	ค่าเฉลี่ย — (X)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น	อันดับ ที่
ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์				
1. มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง โดยประสานงานกับจังหวัด	3.70	0.896	มาก	1
2. มีช่องทางในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น แผ่นพับ/โบรชัวร์ โทรทัศน์ นิตยสาร/วารสาร/หนังสือพิมพ์ แผ่นป้ายโฆษณา คำบอกกล่าวจากเพื่อน/คนรู้จัก โซเชียลมีเดีย (เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม) งานเทศกาล/นิทรรศการท่องเที่ยว/การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์	3.63	0.860	มาก	2
3. มีการจัดทำเอกสาร/หนังสือ/แผ่นพับเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม	3.48	0.963	ปานกลาง	4
4. มีการจัดนิทรรศการอย่างสม่ำเสมอ	3.65	1.097	มาก	3
รวมเฉลี่ย	3.6131	0.80163	มาก	

จากตารางที่ 10 พบว่า ความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.8410$, S.D. = 0.74989) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับได้ดังนี้ ข้อที่เกี่ยวกับมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง โดยประสานงานกับจังหวัด มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับที่ 1 ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.896) รองลงมาเป็นอันดับที่ 2 มีช่องทางในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น แผ่นพับ/โบรชัวร์ โทรทัศน์ นิตยสาร/วารสาร/หนังสือพิมพ์ แผ่นป้ายโฆษณา คำบอกกล่าวจาก

เพื่อน/คนรู้จัก โซเชียลมีเดีย (เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ไลน์ อิน스타그램) งานเทศกาล/นิทรรศการ
ท่องเที่ยว/การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.860) และข้อที่ต่ำ
ที่สุด คือ มีการจัดทำเอกสาร/หนังสือ/แผ่นพับ เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม มี
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.963) ตามลำดับ

ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจด้านกิจกรรมในวัด

ความพึงพอใจในการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น	อันดับ ที่
ด้านกิจกรรมในวัด				
1.กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่นวันมาฆบูชา/วันวิสาขบูชา/วัน อาสาฬหบูชา/วันเข้าพรรษา/วันออก พรรษา	4.12	0.850	มาก	1
2. กิจกรรมด้านการอนุรักษ์และการเผยแพร่ ศาสนาและวัฒนธรรม เช่นดูแล อนุรักษ์และเผยแพร่พุทธศิลป์/ จิตรกรรม/ประติมากรรม/ตลอดจน โบราณวัตถุเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา/จัด ให้มีนิทรรศการขึ้นในวัด	4.04	0.848	มาก	4
3. กิจกรรมวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ สถาบันพระมหากษัตริย์	4.04	0.806	มาก	3
4. กิจกรรมการทำบุญ ประเพณี ประจำปี เช่นทอดกฐินสามัคคี/ ทอดผ้าป่าสามัคคี/ วันขึ้นปีใหม่ / ประเพณีลอยกระทง/ประเพณีสงกรานต์	4.04	0.802	มาก	2

ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจด้านกิจกรรมในวัด (ต่อ)

ความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น	อันดับที่
ด้านกิจกรรมในวัด				
5. กิจกรรมด้านการให้บริการแก่ชุมชน เช่นการจัดให้มีธรรมศาลา/ เปิดบริการให้ประชาชนได้ฟังธรรม/ ปฏิบัติสมาธิ วิปัสสนา ความรู้เกี่ยวกับแพทย์แผนไทย และยาสมุนไพร ฯลฯ	3.90	0.881	มาก	6
6. การจัดกิจกรรมด้านการบำเพ็ญประโยชน์ ร่วมทำบุญ	3.93	0.804	มาก	5
7. กิจกรรมเกี่ยวกับสถานศึกษา เช่น จัดนิทรรศการให้ความรู้ ประกวดเรียงความ ตอบปัญหาธรรมะ บรรยายธรรม การฝึกทำสมาธิให้นักเรียน ฯลฯ	3.65	0.950	มาก	7
รวมเฉลี่ย	3.9595	0.68106	มาก	

จากตารางที่ 11 พบว่า ความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน ด้านกิจกรรมในวัด มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.9595$, S.D. = 0.68106) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับได้ดังนี้ ข้อที่เกี่ยวกับมีการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา/วันวิสาขบูชา/วันอาสาฬหบูชา/วันเข้าพรรษา/วันออกพรรษา มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับที่ 1 ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.850) รองลงมาเป็นอันดับที่ 2 มีการจัดกิจกรรมการทำบุญประเพณีประจำปี เช่น ทอดกฐินสามัคคี/ทอดผ้าป่าสามัคคี/วันขึ้นปีใหม่/ประเพณีลอยกระทง/ประเพณีสงกรานต์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.802) อันดับที่สาม คือ มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.806) และข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับสถานศึกษา เช่น จัดนิทรรศการให้ความรู้ ประกวดเรียงความ ตอบปัญหาธรรมะ บรรยายธรรม การฝึกทำสมาธิให้นักเรียน ฯลฯ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.950) ตามลำดับ

ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจด้านการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว

ความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น	อันดับที่
ด้านการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์				
1. การจัดนิทรรศการที่มีความหลากหลายและใช้การได้ตลอดเวลา	3.34	1.212	ปานกลาง	2
2. การจัดมัคคุเทศก์ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับวัด	3.15	1.263	ปานกลาง	4
3. การจัดทำสื่อภาพยนตร์ วิดีทัศน์ และมัลติมีเดีย เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของวัด โดยการบรรยายที่ใช้ภาษาต่างประเทศหลากหลาย	3.12	1.235	ปานกลาง	5
4. การจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ และการจัดทำแผ่นพับเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับวัดหลายภาษา	3.17	1.263	ปานกลาง	3
5. การจัดกิจกรรมโดยการให้ผู้ที่เป็นคนเก่าแก่มาเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับวัด	3.45	1.279	ปานกลาง	1
รวมเฉลี่ย	3.2457	1.10689	ปานกลาง	

จากตารางที่ 12 พบว่า ความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน ด้านการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.2457$, S.D. = 1.10689) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับได้ดังนี้ ข้อที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมโดยการให้ผู้ที่เป็นคนเก่าแก่มาเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับวัด มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับที่ 1 ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 1.279) รองลงมาเป็นอันดับที่ 2 การจัดนิทรรศการที่มีความหลากหลาย และใช้การได้ตลอดเวลา มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 1.212) อันดับที่สาม คือ การจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ และการจัดทำแผ่นพับเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับวัดหลายภาษา มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.17$, S.D. = 1.263) และข้อที่ต่ำที่สุด คือ การจัดทำสื่อภาพยนตร์ วิดีทัศน์ และมัลติมีเดีย เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของวัด โดยการบรรยายที่ใช้ภาษาต่างประเทศหลากหลาย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.12$, S.D. = 1.235) ตามลำดับ

ขั้นที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวในวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ตารางที่ 13 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางการจัดการด้านบทบาทของแหล่งเรียนรู้

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวในวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น	อันดับ ที่
บทบาทของแหล่งเรียนรู้				
1. วัดสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับ พุทธศาสนาในด้านต่างๆเช่น ศิล สมาธิ ปัญญา	4.12	0.867	มาก	1
2. วัดเป็นแหล่งอบรมคุณธรรม ศิลธรรม ความกตัญญู สอนให้บุคคลที่เข้าไปเรียนรู้ ในวัด รู้จักหน้าที่ของตนเอง	3.99	0.890	มาก	3
3. วัดเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิต	3.83	0.881	มาก	7
4. วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการแพทย์ สมุนไพร และสุขภาพ	3.77	0.925	มาก	8
5. วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภูมิปัญญา ท้องถิ่น	3.91	0.931	มาก	6
6. วัดเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม	4.10	0.771	มาก	2
7. วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศิลปะ	3.97	0.790	มาก	4
8. วัดเป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างพลเมือง ของชาติ	3.91	0.878	มาก	5
รวมเฉลี่ย	3.9506	0.68243	มาก	

จากตารางที่ 13 พบว่า ระดับความคิดเห็นแนวทางการจัดการท่องเที่ยวในวัด ด้านบทบาทของแหล่งเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยในภาพรวม ระดับมาก ($\bar{X} = 3.9506$, S.D. = 0.68243) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับได้ดังนี้ วัดสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาด้านต่างๆ เช่น ศิล สมาธิ ปัญญา มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับที่ 1 ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.867) รองลงมาเป็นอันดับที่ 2 คือ วัดเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.771) อันดับที่สามคือ วัดเป็นแหล่งอบรมคุณธรรม ศีลธรรม ความกตัญญู สอนให้บุคคลที่เข้าไปเรียนรู้ในวัด รู้จักหน้าที่ของตนเอง มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.890) และข้อที่ต่ำที่สุด คือ วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านการแพทย์ สมุนไพร และสุขภาพ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.925) ตามลำดับ

ตารางที่ 14 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางการจัดการด้านวิธีการจัดการเรียนรู้

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวในวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น	อันดับ ที่
วิธีการจัดการเรียนรู้				
1. วัดสามารถเป็นสถานที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชน	4.00	0.849	มาก	1
2. วัดควรมีการปรับปรุงสถานที่จัดกิจกรรมให้ดี	3.96	0.869	มาก	3
3. วัดควรมีการปรับปรุงเนื้อหาการเรียนรู้ให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้	3.93	0.849	มาก	4
4. วัดควรมีห้องสมุดที่ทันสมัย มีหนังสือใหม่ให้ค้นคว้าหาความรู้อย่างเพียงพอ	3.80	0.928	มาก	8
5. วัดควรจัดหาแหล่งความรู้จากที่ต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต ปรากฏ์ชาวบ้าน	3.81	0.910	มาก	7
6. วัดควรมีวัดเครือข่ายในการทำงาน เพื่อแลกเปลี่ยนวิทยากร และสื่อการเรียนรู้	3.88	0.816	มาก	5

ตารางที่ 14 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางการจัดการด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวในวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น	อันดับ ที่
วิธีการจัดการเรียนรู้				
7. วัดควรมีการจัดนิทรรศการเนื้อเรื่องที่สำคัญ	3.79	0.857	มาก	9
8. วัดควรใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีในการส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น ระบบมัลติมีเดีย	3.85	0.885	มาก	6
9. วัดควรเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์	3.98	0.833	มาก	2
รวมเฉลี่ย	3.8902	0.68228	มาก	

จากตารางที่ 14 พบว่า ระดับความคิดเห็นแนวทางการจัดการท่องเที่ยวในวัด ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยในภาพรวม ระดับมาก ($\bar{X} = 3.8902$, S.D. = 0.68228) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับได้ดังนี้ วัดสามารถเป็นสถานที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชน มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับที่ 1 ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.849) รองลงมาเป็นอันดับที่ 2 คือ วัดควรเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.833) อันดับที่สาม คือ วัดควรมีการปรับปรุงสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ดี มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.869) และข้อที่ต่ำที่สุดท้ายคือ วัดควรมีการจัดนิทรรศการในเนื้อเรื่องที่สำคัญ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.857) ตามลำดับ

ขั้นที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ โดยจำแนกถึงการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ได้หรือไม่ และวัดสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านใด ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏรายละเอียด ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้

ศักยภาพในการจัดการวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
1. ท่านคิดว่าวัดแห่งนี้สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ได้หรือไม่		
ไม่ได้	9	2.10
ได้	411	97.90
รวม	420	100.00
2. ท่านคิดว่าสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านใดบ้าง		
ไม่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ได้	3	0.70
ธรรมชาติ	68	16.20
โบราณคดี	44	10.50
ประวัติศาสตร์	117	27.90
โบราณสถาน	42	10.00
ศิลปกรรม	41	9.80
ขนบธรรมเนียมโบราณราชประเพณีและวัฒนธรรม	70	16.70
การประกอบอาชีพ	29	6.90
อื่นๆ	6	1.40
รวม	420	100.00

จากตารางที่ 15 พบว่า จากความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ด้านการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ได้หรือไม่ ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าได้ มีจำนวน 411 คน คิดเป็นร้อยละ 97.90 และไม่สามารถพัฒนาให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้มีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.10 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงศักยภาพในการจัดการเพื่อให้วัดสามารถพัฒนาให้เป็น

แหล่งเรียนรู้ในด้านใดบ้างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าด้านประวัติศาสตร์มีจำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 27.90 รองลงมาด้านขนบธรรมเนียมโบราณราชประเพณีและวัฒนธรรมมีจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 16.70 ด้านธรรมชาติมีจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 16.20 ด้านโบราณคดีมีจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 10.50 ด้านโบราณสถานมีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ด้านศิลปกรรมมีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 9.80 ด้านการประกอบอาชีพมีจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 6.9 ด้านอื่นๆ มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.40 และไม่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.70 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ในส่วนของผู้บริหารวัด ผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยว และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลหลัก ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารวัด คือเจ้าอาวาสของวัดหรือผู้แทนของวัด 7 วัด จำนวน 7 รูป และกลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยวและผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 11 คน ได้ข้อมูลและประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การดำเนินการด้านการท่องเที่ยวของวัดในจังหวัดนครปฐม

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวของวัดในจังหวัดนครปฐมว่า วัดในจังหวัดนครปฐมมีการดำเนินการและมีความพร้อมด้านการท่องเที่ยว สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ทุกเพศ ทุกวัย โดยวัดในจังหวัดนครปฐมมีสิ่งดึงดูดใจมากมาย ทั้งในส่วนของประวัติ ความเป็นมาของวัด คุณค่าทางศิลปะ วัฒนธรรม ความสวยงามของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในบริเวณวัด มีกิจกรรมและการเรียนรู้ต่างๆ มากมาย สามารถเข้าถึงวัดได้หลากหลายช่องทาง ทั้งรถยนต์ส่วนตัวและบริการขนส่งสาธารณะ มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งที่จอดรถ ห้องน้ำ ที่นั่งพัก ร้านอาหารและเครื่องดื่ม มีที่พักรองรับการเดินทางมาท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ มีมาตรฐาน และมีการตระหนักถึงการให้บริการกับนักท่องเที่ยว ความเป็นมิตร มีระบบรักษาความปลอดภัย และการแต่งกายของพนักงาน เจ้าหน้าที่วัดมีความสุภาพเรียบร้อย โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

“ทางวัดมีการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวอยู่แล้ว โดยแต่ละวันมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้ามาที่วัดเป็นจำนวนมาก ทั้งมาเดินทางมาเอง มากับครอบครัว และเดินทางมากับทัวร์ โดยวัดดำเนินการจัดสถานที่ของวัด วิทยากร บรรยายให้ความรู้ ตลอดจนแนะนำสถานที่สำคัญของวัด ซึ่งสามารถติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของวัดได้ หรืออาจจะจองคิวล่วงหน้าก็ได้ เจ้าหน้าที่พร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่อยู่แล้ว การดำเนินงาน

ของวัดจะจัดแผนการบริการรับผิดชอบในแต่ละจุด มีจำนวนมาก ใช้บุคลากรมากมาย ทั้งฆราวาสและพระสงฆ์ร่วมกันดำเนินการ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“มีการดำเนินงานให้นักท่องเที่ยว พุทธศาสนิกชน มาเที่ยวชม กราบ ไหว้พระ ตลอดจนการปฏิบัติธรรมรักษาศีล ตามเทศกาลตามพระพุทธรูปต่างๆ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“มีการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามายังวัด และวัดโดยอดีตเจ้าอาวาส และกรรมการวัด และเจ้าอาวาสปัจจุบันได้สานงานต่อ โดยได้ดำเนินการเตรียมการก่อสร้างศาสนวัตถุ ประกอบด้วยพระราหู ซึ่งเป็นจุดขายของวัด สร้างสถาปัตยกรรมเป็นงานปูนปั้นและสร้างพระพุทธรูปต่างๆ ขึ้นภายในวัด เพื่อให้ นักท่องเที่ยว พุทธศาสนิกชน ได้เข้ามากกราบไหว้ขอพร” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“ทางวัดได้มีการดำเนินงานต่างๆ เนื่องจากวัด ตั้งอยู่ในที่ชุมชนและมีจุดขาย จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก ประกอบกับการที่วัดมีชื่อเสียง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“วัดได้ร่วมกับชุมชนดำเนินการตลาดน้ำวัดลำพญาโดยการสร้างแพ มีหลังคาอย่างดี เปิดบริการทุกวัน เสาร์-อาทิตย์และวันหยุดพิเศษ มีเรือโบราณบริการให้นักท่องเที่ยว” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

“มีการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวอยู่แล้ว โดยที่ทางวัดไรซ์จึงจะมีการจัดกิจกรรมในงานสำคัญทางพระพุทธศาสนา และมีการจัดสถานที่ จอดรถและมีห้องสุขาไว้อย่างเพียงพอต่อการท่องเที่ยว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาที่วัด เพราะชื่อเสียงด้านความศักดิ์สิทธิ์ขององค์หลวงพ่อ และท่านเจ้าอาวาสทั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน ท่านก็ให้ความสำคัญในการจัดสถานที่ของวัดในการรองรับการท่องเที่ยวของอำเภอสามพราน และของจังหวัดนครปฐม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

“มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว หลายกิจกรรม ดังนี้ เทศกาลตักบาตร ถวายน้ำ เป็นกิจกรรมที่สำคัญและสืบทอดกันมานาน กิจกรรมการทำกระทงถวายวัด งานประจำปีปิดทองกลางเดือน 3 เป็นงานประจำปีทุกปี งานกิจกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น เข้าใส่บาตรสายถวายสังฆทาน เทียงพิงเทศ บ่ายสวดมนต์ เย็นนั่งสมาธิ เป็นต้น กิจกรรมการสวดมนต์ข้ามปี ในสงฆ์ท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

2. ศักยภาพของวัดในจังหวัดนครปฐมในด้านการท่องเที่ยว

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของวัดในจังหวัดนครปฐมว่า วัดในจังหวัดนครปฐม มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยว มีความพร้อมในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ รมรื่น ตั้งอยู่ในทำเลที่ดีทั้งวัดที่ติดถนน ติดแม่น้ำ หรือใกล้ทางรถไฟ สามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวก มีความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการที่วัดและชุมชนมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกัน ชุมชนพึ่งวัด วัดพึ่งชุมชน เกื้อกูลกันเสมอ และวัดมีความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลและให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวด้วยบริการที่เป็นมิตร อีกทั้งมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ คอยช่วยเหลือแนะนำ ให้ข้อมูลการท่องเที่ยววัดได้เป็นอย่างดี และการที่วัดมีการพัฒนาด้านการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศได้รู้จัก ได้สนใจ และเดินทางมาท่องเที่ยว เยี่ยมชม และมาทำกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด การเลือกซื้อสินค้าที่ระลึก และสามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดไปยังแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่และรูปแบบการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ ในจังหวัดนครปฐม โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

“ด้วยความที่วัดของเรามีความเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมา มีปูชนียสถานที่สำคัญ และมีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์ รวมทั้งกิจกรรมที่มากมายหลากหลายที่เหมาะสมกับการเอื้อในการพัฒนาจิตใจ และการปลูกจิตสำนึก วัดของเราจึงมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในระดับโลก โดยวัด ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์ด้านเศรษฐกิจจากผู้มาเยือน เช่น นักท่องเที่ยว” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“มีศักยภาพพอสมควร วัดได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมที่วัด มีจำนวนมาก ทั้งวันหยุดและวันธรรมดา” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“มีศักยภาพ เนื่องจากปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและกราบไหว้บูชาพระเป็นจำนวนมาก ประกอบกับวัดมีนโยบายและการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนปรับปรุงสถานที่เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอนครชัยศรีและจังหวัดนครปฐมอยู่แล้ว และปัจจุบันทางวัดกำลังดำเนินการก่อสร้างงานปูนปั้น โดยได้นำช่างปูนปั้นมาจากเพชรบุรีซึ่งมีชื่อเสียง มาก่อสร้างวิหารพระพุทธรูปหินทราย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“คิดว่ามีศักยภาพเป็นอย่างมาก จังหวัดนครปฐมเป็นเมืองเก่า เมืองโบราณ มีสถานที่สำคัญมากมาย ประกอบกับวัดมีความศักดิ์สิทธิ์ มีชื่อเสียง มีชุมชนที่เข้มแข็งสามารถรองรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างสมบูรณ์” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“มีศักยภาพ เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงแล้ว และนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเยอะมากโดยเฉพาะวันหยุด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

“วัดมีภูมิทัศน์และบรรยากาศที่สงบและร่มรื่น มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่สำคัญของจังหวัดนครปฐม และมีปูชนียสถาน ปูชนียวัตถุเป็นที่สำคัญของประเทศ ตลอดจนวัดมีการจัดกิจกรรมในงานสำคัญทางพระพุทธศาสนา และมีการจัดสถานที่จอดรถ มีห้องสุขาที่เพียงพอต่อการท่องเที่ยว” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

“ยังต้องพัฒนาศักยภาพเพิ่มเติมในด้านความพร้อมในด้านต่างๆหลายด้าน เช่น บุคลากรในการดำเนินงาน งบประมาณที่ใช้ สถานที่ของการจัดโครงการ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

“วัดจะมีศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวในวัดมีศักยภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับสภาพ และทำเลที่ตั้งของวัดนั้นๆ เช่น วัดอยู่ติดแม่น้ำ วัดอยู่ติดกับพระราชวังเก่า หรือวัดที่มีโบราณสถาน วัดมีพระพุทธรูปอันศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น ซึ่งวัดที่มีสภาพทำเลที่ตั้งดังกล่าวมาข้างต้น ถือว่ามีศักยภาพในการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ทั้งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เชิงประวัติศาสตร์ หรือท่องเที่ยวไหว้พระศักดิ์สิทธิ์ก็ได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“วัดสามารถจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวหรือให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ได้ โดยในภาพรวมนั้น ควรต้องมีพระภิกษุสงฆ์เข้ามาคอยดูแล หรือดำเนินการในรูปของคณะกรรมการวัด ที่จะต้องคอยดูแล อยู่แล้ว แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดจะต้องมีการบริหารจัดการให้ดี โดยเฉพาะเรื่องของผลประโยชน์ ผู้รับผิดชอบ และเรื่องของการปฏิบัติกิจของสงฆ์” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

3. คุณค่าและจุดเด่นของวัดในจังหวัดนครปฐมที่สนับสนุนการจัดการท่องเที่ยว

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าและจุดเด่นของวัดในจังหวัดนครปฐมที่สนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวว่า วัดในจังหวัดนครปฐมมีคุณค่าและจุดเด่นทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม มีเอกลักษณ์จากการเป็นวัดที่มีประวัติศาสตร์มายาวนาน มีชื่อเสียงในระดับโลก และวัดในจังหวัดนครปฐมเองนั้น เป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีที่สำคัญเกี่ยวกับพุทธศาสนา ด้วยความหลากหลายนี้เอง วัดในจังหวัดนครปฐมจึง สามารถเป็นแหล่งให้ความรู้ที่สำคัญกับนักท่องเที่ยวได้ รวมถึงการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในภูมิภาคที่ดี เดินทางสะดวกด้วยช่องทางที่หลากหลาย ทั้งรถยนต์ส่วนตัวและบริการขนส่งสาธารณะ อยู่ใกล้กรุงเทพมหานครฯ มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีความร่มรื่น มีระบบเศรษฐกิจที่แข็งแกร่ง ราคาสินค้าและบริการมีความเหมาะสมกับคุณค่าที่ได้รับ วัดในนครปฐมจึงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอันดับต้นๆ ที่เหมาะสมต่อการเดินทางมาท่องเที่ยว โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

“วัดเป็นพระอารามหลวง ชนิดราชวรมหาวิหาร ชั้นเอกพิเศษ มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา ถือเป็นวัดแห่งแรกที่พระธรรมทูต ของพระเจ้าอโศกมหาราช ได้นำพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่ยังเขตสุวรรณภูมิ ภายในมีปูชนียสถานและปูชนียวัตถุที่สำคัญประดิษฐานโดยรอบ ได้แก่ องค์พระปฐมเจดีย์ที่สูงและใหญ่ที่สุดในประเทศไทย พระร่วงโรจนฤทธิ์ ศรีอินทราทิตย์ธรรมโฆส มหาวชิราวุธราชูปถัมภ์ หรือชาวนครปฐมเรียกว่า หลวงพ่อพระร่วง เป็นพระพุทธรูปที่สำคัญ และศักดิ์สิทธิ์มากสำหรับพระพุทธรูปศิลาขาวที่สร้างขึ้น ในสมัยทวารวดี จำนวน 2 องค์ คือ หลวงพ่อประทานพร และพระพุทธรุชนรเชษฐ์ เศวตอศมัยมุนี ศรีทวารวดีปูชนียปิตร นอกจากนี้มีพิพิธภัณฑ์ของ วัดพระปฐมเจดีย์ได้เก็บรวบรวมธรรมจักร พระพุทธรูปสมัยทวารวดี และเครื่องใช้ต่างๆ ที่ได้รับบริจาค บรรยากาศโดยรอบร่มรื่นมีการปลูกต้นไม้ตามพุทธประวัติ เช่น ต้นหว้า ต้นอชลาณีโครธ หรือต้นไทร ต้นมูจลินทร์หรือต้นจิก และต้นศรีมหาโพธิ์ทางด้านกิจกรรมทางพุทธศาสนา ทางวัดมีการจัดทำวัตร และสวดมนต์เย็นที่พระอุโบสถหลวงทุกวันของช่วงเย็น และสามารถปฏิบัติธรรมบวชชีพราหมณ์ ที่สำนักวิปัสสนากรรมฐาน รวมทั้งมีจุดให้บริการดอกไม้ธูปเทียน ทำบุญถวายสังฆทาน สามารถจาริก ชื่อ-สกุล บนผ้าหม่องค์พระปฐมเจดีย์” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“การจัดงานบุญประจำปี เป็นเรื่องดีที่จะดึงดูดคนให้เข้ามาทำบุญที่วัด แต่ด้วยเหตุที่วัดตั้งอยู่ห่างไกลชุมชน การจัดงานทุกๆ ปีจะเป็นการรบกวนปัจจัยจากญาติโยมมากเกินไป จึงมีแนวคิดวางแผนบุญปิดทองไม่ต้องจัดทุกปีก็ได้ แต่เมื่อจัดแล้วต้องให้ใหญ่ครบเครื่องสมกับความเป็นงานปิดทองประจำปี” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“เป็นวัดที่เงียบสงบมาก กว้างขวางบรรยากาศสวยงาม ร่มรื่น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“คุณค่าในด้านความเชื่อ ความศรัทธา และมีพระศักดิ์สิทธิ์ประจำวัด มีศาสนสถานที่เป็นสถาปัตยกรรมและงานปูนปั้นที่สวยงาม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ มีความศักดิ์สิทธิ์ บารมี คาถาอาคมของอดีต หลวงพ่อแต่ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มีศิลปะฝาผนังจิตรกรรมภายในโบสถ์อันสวยงาม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“วัดตั้งอยู่ริมแม่น้ำนครชัยศรี โดยได้ประกาศเป็นเขตอภัยทาน ทำให้มีสัตว์น้ำอาศัยอยู่อย่างชุกชุม และยังเป็นที่ตั้งของตลาดน้ำวัดลำพญาเปิดบริการทุกวัน เสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดพิเศษ พร้อมทั้งบริการล่องเรือชมแม่น้ำนครชัยศรี และอุโบสถของวัดลำพญา มี 6 ประตูถือเป็นเอกลักษณ์ของวัดแห่งนี้ ภายในประดิษฐานหลวงพ่อมงคลมาลา นิमित พระพุทธรูป ศิลาแลง พอกปูนและปิดทองทับ และพระพุทธรูปสรรพลีสิทธิ์ประสงค์ที่ศักดิ์สิทธิ์เช่นกัน และมีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน เป็นสถานที่รวบรวมและเผยแพร่ศิลปวัตถุ

เครื่องมือเครื่องใช้ที่แสดงถึงวิถีชีวิตไทยริมแม่น้ำนครชัยศรี ส่วนกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามีสำนักปฏิบัติธรรม ซึ่งมีเจ้าอาวาส และแม่ชีสำเนียง มณฑาทิพย์ ดูแลและสอนปฏิบัติธรรม นำไหว้พระ สวดมนต์” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

“วัดแห่งนี้สร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งอยู่ริมแม่น้ำนครชัยศรีหรือแม่น้ำท่าจีน เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ ทางวัดจัดให้เป็น เขตอภัยทานจนกลายเป็นหรือวังมัจฉา พร้อมตกแต่งพื้นที่บริเวณนี้เป็นสวนหย่อม และสร้างบ้านดินวินทพันธุ์ ทำให้เกิดความร่มเย็น และความสบายใจแก่นักท่องเที่ยว ภายในวัดไร่ขิงประดิษฐานหลวงพ่อดำวัดไร่ขิง พระพุทธรูป คู่บ้านคู่เมืองของกลุ่มแม่น้ำท่าจีน และเป็นตำนานพระพุทธรูปลอยน้ำเช่นเดียวกับหลวงพ่อโสธร แห่งวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา ด้วยความศรัทธาจึงสร้างอุทยานการศึกษา เบญจภาคีวารีปาฏิหาริย์ ส่วนกิจกรรมทางด้านพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เช่น การทำบุญถวายสังฆทาน เติมน้ำมัน ประทีป ปิดทองพระ 11 ปาง และลอยเรือสะเดาะเคราะห์ นอกจากนี้มีบริการเรือล่องแม่น้ำนครชัยศรี เป็นต้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

“สิ่งที่เป็นจุดเด่นของวัด คือชาวบ้านและชุมชนโดยรอบวัด มีการร่วมมือร่วมใจพร้อมที่จะทำงานให้กับวัด เช่น เมื่อวัดมีการจัดกิจกรรม จัดงานอะไร ชาวบ้านโดยรอบคณะกรรมการวัด ร่วมด้วยช่วยกันคนละไม้คนละมือในการช่วยเหลือวัดจัดกิจกรรมให้เป็นไปอย่างเรียบร้อยและสำเร็จลุล่วงด้วยดีทุกครั้ง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

“วัดควรมีการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ของวัด ห้องสมุดของวัด จัดทำประวัติความเป็นมาที่สำคัญต่างๆ ภายในวัด เช่น ประวัติความเป็นมาของวัด อดีตเจ้าอาวาส เจ้าอาวาสปัจจุบัน คณะกรรมการวัด พระประธานวัด สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำวัด โรงเรียน จัดทำป้าย เพื่ออธิบายความเข้าใจในพงศาวดาร ตำนาน เรื่องเล่า ที่เกี่ยวข้องกับวัด เช่น มีเจ้านายเสด็จมาที่วัด บุคคลสำคัญมากราบไหว้ บูชา หรือทำกิจกรรมกับวัด หรือไม่ อย่างไร จัดทำจุดขายหรือจุดเด่นของวัดให้เกิดความชัดเจน ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“แต่ละวัดควรมีนำเสนอในจุดเด่น จุดแข็งของตนเอง ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่สำคัญในแต่ละท้องที่ ถัดถิ่น ชุมชน สังคมแต่ละที่ ซึ่งมีความหลากหลายและแตกต่างกัน เช่น รวมศิลปะ เครื่องไม้เครื่องมือที่เป็นของโบราณ เกี่ยวกับประเพณี การละเล่นต่างๆ หรือการสอนหลักธรรมให้ออกมาเป็นรูปธรรม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

“วัดควรมีนำเสนอจุดเด่น อาณาบริเวณ มีศิลปะ ประติมากรรม บางแห่งมีโรงเรียนในพื้นที่ข้างเคียง วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ สื่อถึงชุมชน สถานที่ในการจัดกิจกรรมมีความ

พร้อม เพียงแต่ต้องมีความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกมาช่วยจัดการแผน และให้สามารถดำเนินการตามแผนนั้นๆ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

“ภายในวัดควรมีจุดเด่นในการจัดเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ทั้งศาสนสถานที่มีภายในวัด ประติมากรรมฝาผนัง และการเดินทางที่สะดวกและปลอดภัย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11)

4. ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินการพัฒนาวัดเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินการพัฒนาวัด เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวว่า ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการพัฒนาวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ ทรัพยากรการจัดการต่างๆ ไม่เพียงพอ ทั้งในส่วนของทรัพยากรบุคคล บุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่ยังคงมีน้อยและยังต้องพัฒนาส่งเสริมกันต่อไป พระสงฆ์ก็ต้องปรับตัว ศึกษา หาความรู้ในการพัฒนาวัดให้มีความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวและเรียนรู้ที่เพิ่มมากขึ้น การจัดการงบประมาณ การสร้างความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนโดยรอบเพื่อหางบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดให้มีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ทั้งที่มีอยู่เดิมและสร้างเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ รองรับการท่องเที่ยวที่เติบโตขึ้น รวมถึงด้านการจัดการ ที่ต้องพัฒนาให้มีมาตรฐานสากล สร้างความเชื่อมั่นในการเดินทางมาท่องเที่ยว รวมถึงอุปสรรคที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ทั้งการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

“การขาดความชัดเจน ซึ่งคณะกรรมการ พระสงฆ์ พนักงานบางท่านหรือทั้งหมด ไม่ได้ทราบหรือเข้าใจเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ที่แท้จริง โดยต้องเข้าใจเป้าหมายส่วนบุคคล เป้าหมายหน่วยงาน เพื่อสนับสนุนต่อเป้าหมายขององค์การ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจะไม่สนับสนุนที่ไม่เป็นประโยชน์ ถ้าแผนไม่มีความชัดเจน และพนักงานไม่สนับสนุนต่อการบรรลุผล” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“ทรัพยากรต่างๆมีไม่เพียงพอ สิ่งที่ต้องพิจารณาการวางแผนการพัฒนาคือการควบคุมต้นทุนค่าใช้จ่าย สิ่งที่ได้รับภายหลังจากการลงทุน ค่าใช้จ่ายต่างๆต้องมีย่างเพียงพอ สำหรับงบประมาณทางการประชาสัมพันธ์ การสนับสนุนบุคลากร การบำรุงรักษาสถานที่” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“ทัศนคติของนักท่องเที่ยว การวัดผลการดำเนินงานในรายละเอียดเรื่อง จำนวนครั้งที่ลูกค้าได้รับประสบการณ์ที่ลูกค้าไม่พึงพอใจ นักท่องเที่ยวได้รับมีความประทับใจ

หรือไม่ ทศนคติต่อการมาท่องเที่ยวในภาพลักษณ์ที่ดีหรือไม่ ถ้านักท่องเที่ยวขาดความเชื่อถือนี่จะเป็นปัญหาอุปสรรคสำคัญต่อการจัดการในอนาคต” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“ด้านเทคโนโลยี การพัฒนาเทคโนโลยี ต้องมีการพิจารณาด้านความพร้อมและความเข้าใจต่อการนำไปปฏิบัติ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“การขาดความคิดสร้างสรรค์ ในการจัดการกับปัญหา บางครั้ง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับขาดประสบการณ์การสร้างสรรค์แนวคิดในการจัดการปัญหาอุปสรรค ซึ่งต้องมีการสร้างความคิดสร้างสรรค์ การระดมสมองในการแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“ปัญหาทางการเมือง ที่มีความซับซ้อนต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและหน้าที่ที่หลากหลาย มีบุคลากรที่เข้ามาเกี่ยวข้องที่หลากหลาย วัฒนธรรมขององค์การต้องสนับสนุนต่อการบริหารการสนับสนุนการจัดการที่มีความหลากหลายทั้งเชิงรุกและเชิงรับจากระดับปฏิบัติการสื่อสาร ปัญหาอุปสรรคของการเมืองภายในจะเป็นการขัดขวางผลสัมฤทธิ์ที่ยั่งยืน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“วัด ชุมชนไม่ทราบกระบวนการทำงานที่ชัดเจน การประสานงานกับฝ่ายต่างๆ เกิดความเข้าใจไม่ตรงกันทำให้การทำงานล่าช้า รวมถึงปัญหาในการจัดเตรียมบุคลากรและการฝึกอบรม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“ไม่มี และวัดก็ไม่ชัดเจนที่จะให้ดำเนินงาน หากมีความสนใจที่จะดำเนินงาน วัดก็ยินดีและให้การสนับสนุนในการใช้สถานที่ในการดำเนินงาน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“วัดไม่ชัดเจนที่จะดำเนินการ แต่วัดจะต้องมีการประชุมชี้แจงความพร้อมให้แก่ชุมชน คณะกรรมการของวัด ให้เตรียมความพร้อมให้มากขึ้น ที่จะต้องดำเนินการให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน การร่วมมือกันของของทุกภาคส่วนเป็นสิ่งสำคัญและเป็นปัจจัยที่จะทำให้เกิดความสำเร็จขึ้นมาได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“ความไม่พร้อมของสมาชิก คณะกรรมการ มีเวลาว่างแต่ละคนไม่ค่อยตรงกัน ทำให้งานต้องติดๆ ขัดๆ รวมถึงปัญหาการขาดงบประมาณที่ใช้เข้ามาใช้ บุคลากรที่จะเข้ามาทำงานค่อนข้างมีจำนวนจำกัด และวัดมีสถานที่ไม่ใหญ่โตนัก การหาสถานที่จอดรถสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวทำได้ยาก” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

“ด้านจัดสรรทรัพยากรบุคคล ให้มีความสามารถตรงตามงาน หรือแบ่งงานตามความถนัด และปัญหาด้านการจัดสรรทรัพยากร ได้แก่ ทรัพยากรไม่เพียงพอ มีการจัดสรรทรัพยากรหรือ งบประมาณมาให้太少 ทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการต่อไปได้ หรือไม่สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ตลอดจนผู้บริหารหรือผู้ดำเนินงานมีความรู้น้อยหรือขาดความเชี่ยวชาญในการดำเนินโครงการนั้น การดำเนินงานมักขาดความเป็น

เอกภาพ ส่งผลให้การดำเนินงานของบุคคลไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การประสานงาน ขาดการวางระบบผู้ประสานงานกลางที่ชัดเจน ในการดำเนินงานโครงการอย่างทั่วถึง และสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

“ด้านปัญหา ประกอบด้วย การดูแลทรัพย์สินมีค่าของวัด ของพระพุทธรศาสนา ตลอดจนของโรงเรียน เนื่องจากวัดประสบปัญหาสิ่งที่มีค่าภายในโบสถ์ได้ถูกขโมยหายไป โดยสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นคนต่างถิ่นเข้ามาขโมยไป ประเด็นต่อมา คือปัญหาด้าน ค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการจัดการดำเนินงานโครงการ เนื่องจากวัดสุวรรณาราม เป็นวัด ระดับกลาง ไม่ได้มีชื่อเสียงและมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมวัดมากนัก ทำให้งบประมาณรายได้เข้าวัดไม่ได้มากมาย หากต้องดำเนินการโครงการแล้วต้องไปเบียดบัง ปัจจัยของญาติโยมให้ร่วมกันบริจาค ก็เห็นจะไม่ควรไม่งาม ดังนั้นหากจะสนับสนุน โครงการให้เกิดขึ้นที่วัดสุวรรณาราม ต้องมีงบประมาณที่เป็นรูปธรรมในการมา สนับสนุน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

“ด้านอุปสรรค ที่สำคัญคือ ด้านการบริหารจัดการ เนื่องจากบุคลากรที่เป็นพระสงฆ์ ในการดำเนินการนั้นคงจะยากลำบาก เพราะพระสงฆ์ภายในวัดส่วนใหญ่จะเน้นไปทาง ศึกษาเล่าเรียน อาจจะมีเวลาไม่มากนักในการร่วมมือกันทำกิจกรรม อีกทั้งชาวบ้าน ประชาชนโดยรอบวัดส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้สูงอายุที่จะเข้ามาวัด เพราะวัยรุ่นหนุ่มสาวก็จะ มีภารกิจในการเข้าไปในเมืองไปศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ หรือไม่ก็เข้าไปทำงาน นานครั้ง จะกลับมาหรือไม่ก็วันเสาร์ อาทิตย์ หรือวันหยุด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

5. จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการจัดการท่องเที่ยว

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ จุดแข็งในการจัดการท่องเที่ยวของวัดใน จังหวัดนครปฐมว่า วัดในจังหวัดนครปฐม มีความเก่าแก่ มีประวัติศาสตร์โดดเด่นระดับโลก มีทำเล ที่ตั้งติดถนนและแม่น้ำ เข้าถึงได้สะดวก โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

“วัดมีประวัติศาสตร์ ตั้งแต่สมัยทวารวดี โดยเฉพาะวัดพระปฐมเจดีย์ราช วรมหาวิหาร ที่มีนักประวัติศาสตร์หลายท่าน สันนิษฐานว่าเป็นเจดีย์องค์แรก และได้รับการ บูรณปฏิสังขรณ์จากพระมหากษัตริย์หลายยุค จนกระทั่งองค์เจดีย์ในปัจจุบันมีขนาดใหญ่ที่สุดและได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวทั่วโลก” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“วัดในจังหวัดนครปฐมมีประวัติศาสตร์ที่โดดเด่นระดับโลก เคยเป็นต้นกำเนิดของ พุทธศาสนาสมัยทวารวดีและเป็นศูนย์กลางพุทธมณฑลของโลก” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“วัดมีพระราหู ที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำวัด ตลอดจนเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ กราบไหว้บูชาขอพร งานปูนปั้น ภายในวิหารของวัด ภายในโบสถ์” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน และบริเวณโดยรอบ ตลอดจนของจังหวัดนครปฐม อำเภอดอนตูม การเดินทางสะดวก ชุมชนการตื่นตัว หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อบต. อำเภอให้การสนับสนุน และพร้อมยินดีต้อนรับ นักท่องเที่ยว” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“ทำเลที่ตั้งของวัดตั้งอยู่ริมแม่น้ำนครชัยศรี มีตลาดน้ำวัดลำพญาเปิดบริการทุกวัน เสาร์-อาทิตย์และวันหยุดพิเศษ มีบริการล่องเรือชมแม่น้ำนครชัยศรี มีอุโบสถของวัดลำ พญา มี 6 ประตูถือเป็นเอกลักษณ์ มีหลวงพ่อมงคลมถานิมิต พระพุทธรูป ศิลาลง พอกปูนและปิดทองทับ และพระพุทธรูปสรรพสิทธิ์ประสงค์ที่ศักดิ์สิทธิ์ มีพิพิธภัณฑ ์พื้นบ้าน เป็นสถานที่รวบรวมและเผยแพร่ศิลปวัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ที่แสดงถึงวิถีชีวิต ไทยริมแม่น้ำนครชัยศรี และมีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอและมี สำนักปฏิบัติธรรม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

“วัดมีหลวงพ่อวัดไร่ขิงในพระอุโบสถ ที่เป็นที่เคารพศรัทธาของนักท่องเที่ยว มีการ จัดให้ทำบุญที่มีความหลากหลาย ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถทำบุญได้ครบวงจร มีการ เปิดอุโบสถตลอด 24 ชั่วโมง สามารถเข้ามาไหว้หลวงพ่อวัดไร่ขิงได้ทุกเวลา มีการ บริหารงานทั้งหมดโดยเจ้าหน้าที่ของทางวัดเอง ทำให้การตัดสินใจรวดเร็ว ทำเลที่ตั้งของ วัดถือว่าดีมาก เพราะด้านหน้าวัดติดกับแม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำนครชัยศรีและยังมีแพไว้ รับรองนักท่องเที่ยว การเดินทางสามารถมาได้หลายเส้นทางทางบกด้วยรถส่วนตัว หรือ รถ ขสมก. ซึ่งมีบริการตลอด 24 ชั่วโมงและทางน้ำมีโดยนั่งเรือจากวัดดอนหวาย ทางวัด ยังมีงานนมัสการปิดทองหลวงพ่อวัดไร่ขิงซึ่งเป็นงานประจำปีของวัด นอกจากนั้น บริเวณข้างเคียงมีแหล่งสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงที่อยู่บริเวณพื้นที่ใกล้เคียงคือ ตลาด น้ำดอนหวาย และมีทีมแข่งขันเรือยาวที่มีชื่อเสียง และวัดยังมีการจัดงานการแข่งขัน เรือฝีพายที่มีชื่อเสียงเป็นประจำทุกปี” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

“ชุมชนโดยรอบมีความเข้มแข็ง ทุกภาคส่วนโดยรอบวัดมีการร่วมมือกันเป็นอย่างดี คณะกรรมการวัดสนับสนุนการทำงานเป็นอย่างดี วัดมีสภาพทั่วไปเหมาะสมในการ ท่องเที่ยว สามารถเดินทางมาวัดสะดวกทั้งทางน้ำ ทางบก ทางรถไฟ และชุมชนวัด สุวรรณาราม มีการดำเนินการโครงการแหล่งเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถ ต่อยอดและเชื่อมโยงไปด้วยกันได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

“การดำเนินงานของวัดในปัจจุบันแต่ละที่แต่ละแห่ง โดยเฉพาะวัดที่มีชื่อเสียง ด้าน ต่างๆ จะมีความพร้อมมาก อีกทั้งมีปัจจัยเพียงพอ มีความร่วมมือที่เรียกว่า “บวร” (บ้าน

วัด โรงเรียน) มีงบประมาณจากภาคส่วนต่างๆเข้ามาอย่างสม่ำเสมอ มีบุคลากรพร้อม (เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร คณะกรรมการ)” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“วัดสามารถพัฒนาให้มีความเจริญใหญ่โตได้ วัดมีความเข้มแข็งเป็นกุศโลบายให้ประชาชนเข้ามาศึกษาพระธรรมคำสอนเพิ่มขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

“วัดจะแสดงถึงศิลปวัฒนธรรมแฝงอยู่ตามจุดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์พระ วิหาร ตัวอาคาร” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

“วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ วัดมีประวัติความเป็นมา มีเรื่องราวของวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรมการก่อสร้างที่เกิดจากศรัทธา และศิลปะ ที่น่าศึกษาค้นคว้า” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11)

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ จุดอ่อนในการจัดการท่องเที่ยวของวัดในจังหวัดนครปฐมว่า ปัญญาส่วนใหญ่ เป็นปัญหาที่คน การจัดการ และการประชาสัมพันธ์ โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

“คณะกรรมการบางท่านไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม บางแผนกไม่มีการวางแผนก่อนดำเนินงาน บางแผนกปฏิบัติหน้าที่ไม่สอดคล้องกับแผนที่ได้ประชุมกันไว้ก่อนเริ่มงานทำให้เกิดปัญหาตามมา การกำหนดแผนในการดูแลความปลอดภัยของประชาชนที่มาเที่ยวในงานยังไม่ชัดเจน บุคลากรบางส่วนไม่ดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ ทำให้การดำเนินงานไม่สอดคล้องกับแผนที่วางเอาไว้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“ขาดเจ้าหน้าที่อยู่ประจำกองอำนวยการ ส่วนมากเป็นผู้ทรงคุณวุฒิไม่สามารถมาอยู่ประจำได้ ทำให้การประสานงานระหว่างแผนกมีปัญหาอยู่เป็นประจำ เพราะหาคนส่งของที่ชัดเจนไม่ได้ ไม่มีเจ้าหน้าที่ผู้คอยดูแล กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อกำกับการทำงานต่างๆ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“ขาดการสรรหาคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์เฉพาะด้านมาคอยแนะนำมีปัญหาในการสรรหาเจ้าหน้าที่ เพื่อมาทดแทนคนเก่าที่ขาดไป ขาดระบบคุณธรรมในการคัดเลือกและสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ไม่มีการกำหนดคุณสมบัติที่เหมาะสมกับตำแหน่งที่รับผิดชอบกรรมการบางท่านไม่ถนัดเรื่องการบริหารงานบุคคล” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน ทำให้มีปัญหาในการประสานงานโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ได้รับข้อมูลข่าวสารล่าช้า การดำเนินงานเกิดปัญหา และการอำนวยความสะดวก

สะดวกแก่นักท่องเที่ยว หน่วยงานราชการ สถาบันต่างๆ ที่เข้ามาช่วยงานมีความไม่เข้าใจกัน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“ขาดการประชาสัมพันธ์และจัดแสดงนิทรรศการถึงความสำคัญของการจัดงาน เทศกาลนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ การให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของ จังหวัดนครปฐม เช่น ประเพณีแห่ผ้าห่มองค์พระปฐมเจดีย์ เจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น มองข้ามความสำคัญเกี่ยวกับคุณค่า ประเพณีวัฒนธรรมไทย และไม่มีการจัดทำ ฐานข้อมูลให้ทั่วบริเวณงาน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“ขาดความร่วมมือและส่งเสริมการจัดงานจากชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่น ในด้าน การจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา และขาดการประสานงานเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม ท้องถิ่น โดยเฉพาะหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานยังขาดการ ประสานงานกันในการจัดงานเท่าที่ควร ชุมชนรอบวัดและโรงเรียนไม่ให้ความร่วมมือใน การเข้ามามีส่วนร่วมกับการจัดงานเหมือนในอดีต” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“ไม่มีแผนยุทธศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา และขาดความร่วมมือในการ จัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา สถานที่จอดรถ ไม่เพียงพอ ไม่มีป้ายบอกลำดับการ ไหว้พระต่างๆที่ถูกต้อง สถานที่วัดคับแคบ เนื่องจากมีการก่อสร้างถาวรวัตถุมากขึ้น การ ประชาสัมพันธ์ของวัดมีน้อยหรือไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร และวิทยากรบรรยาย อธิบาย แต่ละ จุดภายในวัดมีน้อย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“มีการโจมตีวัดว่าพระราหูที่วัดได้สร้างสร้างขึ้นนั้นว่าเป็นสิ่งไม่ดี เป็นสิ่งที่เรียกว่า นอกศาสนา ไม่เหมาะสมที่จะเข้ามาวัด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“ป้ายบอกทางมีน้อย หรือแทบไม่มีเลย การเปิดตัวไม่ถึงระดับจังหวัด การ ประชาสัมพันธ์ หรือการโปรโมท มีน้อยและอ่อนมาก ถนนหนทางต้องปรับปรุง การ คมนาคมขนส่งต้องปรับปรุง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“สถานที่จอดรถไม่เพียงพอ ห้องน้ำไม่เพียงพอ อาสาสมัคร และปราชญ์ชาวบ้าน ขาดความรู้เฉพาะ และความสะอาดของวัดต้องปรับปรุง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

“การจัดการท่องเที่ยวไม่ได้รับสนใจอย่างจริงจังจากภาครัฐ โดยจากแผนยุทธศาสตร์ ของจังหวัดนครปฐม ไม่ได้ให้ความสำคัญกับวัด และการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนา ไม่มี หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ทำให้วัดต่างๆต้องดูแลรับผิดชอบกันเอง และการสร้างเส้นทางเชื่อมโยงต่อกันมีไม่มาก นัก วัดยังขาดความมั่งคั่ง ต้นไม้ยังน้อยเกินไป ขาดการประชาสัมพันธ์ งานประจำปีหรือ การจัดงานประเพณีอื่นๆ ซึ่งคนส่วนใหญ่ ยังเขาไม่สามารถเข้าถึงเท่าที่ควร สถานที่จอด รถยังไม่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

“วัดมีสถานที่คับแคบ สถานที่สำหรับใช้ในการจอดรถยนต์ยังมีจำกัด บุคคลการใช้ในการดำเนินการต่างๆ มิไม่เพียงพอ หน้าที่มีน้ำหลากมาก จะเกิดน้ำท่วมล้นตลิ่งเข้าท่วมพื้นที่วัด และขาดสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีชื่อเสียง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

“วัดไม่มีชื่อเสียง ก็จะขาดการบริหารจัดการ ไม่มีปัจจัย งบประมาณในการดำเนินงาน ระบบการรองรับนักท่องเที่ยวไม่ดีพอ บุคคลภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ภายในวัดได้ง่าย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“การระงับความเจริญ อาจจะไปที่วัดใหญ่เพียงอย่างเดียว วัดเล็กๆ ที่ความศรัทธาเข้าไม่ถึงอาจจะมีการปรับตัว และอยู่อย่างลำบากมากขึ้น วัดมีภาระในการดำเนินการเพิ่มขึ้น ตลอดจนเกิดความยุ่งยากในการดำเนินการมากขึ้น และมีบุคคลหลากหลายตาเข้ามาวัดเพิ่มขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

“ไม่มีคำบรรยายกำกับ ควรมีคำอธิบายทั้งไทย/อังกฤษกำกับให้รู้ที่ไปที่มา ความหมาย เรื่องราวเกี่ยวข้อง อีกอย่างอาจเพราะเจ้าหน้าที่วัดไม่เพียงพอ การรักษาความสะอาดในหลายๆวัดเป็นสิ่งสำคัญ ห้องสุขาที่ให้บริการต้องสะอาดและดูดี” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

“การรักษาความสะอาดยังต้องปรับปรุง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11)

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ โอกาสในการจัดการท่องเที่ยวของวัดในจังหวัดนครปฐมว่า โอกาส มีส่วนที่สำคัญ คือภาครัฐให้ความสำคัญ ใช้งบประมาณ ให้การประชาสัมพันธ์ โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

“สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม และจังหวัดนครปฐม ตลอดจนองค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาลนครปฐม มีนโยบายทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาโลก ทั้งในรูปแบบของการศึกษาพระพุทธศาสนา การปฏิบัติธรรม และการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในวัด และมีมหาวิทยาลัย หลายแห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เป็นต้น สามารถจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับพุทธศาสนาและการท่องเที่ยว” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“รัฐบาลมีโครงการในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยในทุกๆด้าน สามารถทำแผนงานเสนอในการพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ รวมทั้งแผนในการพัฒนา

พุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางพุทธศาสนาในการปฏิบัติธรรม และพัฒนาจังหวัดนครปฐม เป็นศูนย์กลาง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“เนื่องจากเศรษฐกิจไม่ดี เงินทองไม่เข้า ค่าขายไม่ดี กิจการการค้าตกต่ำ ยิ่งทำให้นักท่องเที่ยวต้องหมั่นทำบุญเพิ่มขึ้น เพราะถือว่าเป็นความเชื่อของแต่ละบุคคล” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“สามารถพัฒนาและมีศักยภาพในการทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่ได้ เพราะวัด ชุมชน วัด บ้าน ประชาชน มีการร่วมมือกันอย่างแข็งขัน รัฐบาลให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวให้เกิดแหล่งเรียนรู้ การเติบโตของโลกยุคดิจิทัล สามารถประชาสัมพันธ์ให้เกิดการรับรู้ให้มาและง่ายขึ้นมากมาย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“วัดลำพญา ตั้งอยู่ในตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ได้รับการแต่งตั้งให้เป็น 1 ใน 9 วัดนำเที่ยว ของจังหวัดนครปฐม ทำให้สามารถดำเนินงานให้เกิดผลสำเร็จได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

“การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวยังทำได้อีกมาก เนื่องจากมีจิตศรัทธาต่อความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อดำวัดไร่ขิง ซึ่งถือได้ว่าเป็นแรงจูงใจที่ทำให้มีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมได้อีกนาน กอปรกับคนไทยชอบทำบุญจึงสามารถจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้อย่างต่อเนื่อง และเนื่องจากวัดนี้เป็นพระอารามหลวง ทางรัฐบาลจึงให้เงินสนับสนุนมาเพื่อพัฒนาวัด โดยหน่วยงานราชการต่างๆที่เกี่ยวข้อง ทำให้วัดสามารถพัฒนาทัศนียภาพภายในวัด ให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

“รัฐบาลส่งเสริมการท่องเที่ยววัด ส่งผลให้จัดโครงการร่วมมือกับวัดและชุมชนได้จากเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้คนชาติที่พึ่ง วัดจะเป็นตัวแปรสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้คนเข้ามาวัดมากขึ้นโดยทำให้คนมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิตของตนเองต่อไป” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

“วัดที่อยู่ติดริมแม่น้ำ วัดติดกับพระราชวังเก่า หรือเป็นวัดที่มีโบราณสถาน เป็นวัดที่มีพระพุทธรูปอันศักดิ์สิทธิ์ นั้น จะมีโอกาสดำเนินการหรือพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ดีกว่าวัดที่ไม่มี หรือมีโอกาสน้อยกว่า หรือเป็นพื้นที่ที่ไม่น่าสนใจ ที่ชาวบ้านเรียกขานเป็นภาษาชาวบ้านว่า วัดโนนเม คือไม่มีอะไรเป็นจุดขายที่เป็นที่น่าสนใจ จึงเป็นโอกาสของวัดที่มีตลาดน้ำ มีพระพุทธรูปอันศักดิ์สิทธิ์ มีโบราณสถาน มีโบราณวัตถุ มีประวัติศาสตร์อันยาวนานและมีพระเกจิดัง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“รัฐบาลต้องเห็นความสำคัญและควรให้การสนับสนุน กระแสในเรื่องของชาวต่างชาติที่เข้ามานับถือพระพุทธศาสนามากขึ้น และเข้ามาแสวงบุญในประเทศไทยมีเพิ่มมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

“หลายวัดเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป ทั้งจากเรื่องบุพเพ เป็นโอกาสในการรณรงค์ คนเข้าวัด ส่งเสริมแนะนำวัดอื่นๆ คู่ขนานกันไป จัดกิจกรรมบริการเด็ก กิจกรรมเชิงสังคม รับผิดชอบจากทางโรงเรียนยังเป็นการเผยแพร่สร้างทัศนคติที่ดีต่อวัด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

“การเดินทางที่สะดวกสบาย และสิ่งอำนวยความสะดวกที่รัฐเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11)

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ อุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวของวัดในจังหวัดนครปฐมว่า อุปสรรคในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ คือ คน เงิน การจัดการ และเศรษฐกิจ โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

“การจัดทำข้อมูลข่าวสารยังไม่เป็นระบบ ป้ายแนะนำเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาขององค์พระปฐมเจดีย์น้อยไป ขาดเจ้าหน้าที่ชำนาญการประจำวิหารหรือพิพิธภัณฑ์ที่คอยให้คำแนะนำ การประชาสัมพันธ์ภายในงานยังมีข้อบกพร่องในเรื่องของเสียเวลา ประกาศไม่ค่อยได้ยิน ขาดข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับวัตถุโบราณ เช่น พระพุทธรูปโบราณ และสถาปัตยกรรม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“ขาดเจ้าหน้าที่ ดูแลความเรียบร้อยไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะสถานที่จอดรถยังไม่เพียงพอ การจราจรติดขัด เจ้าหน้าที่วัดไม่ดูแลความสะอาด ห้องน้ำยังสกปรกอยู่ตลอดเวลา ขาดถังขยะ สถานที่ปฐมพยาบาลยังไม่กระจายตามจุดที่สำคัญหากมีผู้ป่วยฉุกเฉินอาจเป็นอันตรายต่อชีวิตได้ เจ้าหน้าที่ รปภ. ไม่เอาใจใส่ดูแลประชาชนที่มาเที่ยว” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“ขาดการอนุรักษ์ดูแลสิ่งแวดล้อมภายในบริเวณงานโดยเฉพาะประชาชนที่มาเที่ยวภายในงานชอบทิ้งขยะลงในสระน้ำ ก่อให้เกิดน้ำเน่าเสีย ทำให้เต้าที่อาศัยอยู่ในสระน้ำตายเป็นประจำทุกปี ขาดจิตสำนึกในการทิ้งขยะทำให้เป็นปัญหาของวัด พ่อค้าแม่ค้าชอบเทน้ำล้างจานทิ้งหลังร้านขายสินค้าทำให้น้ำเน่าเหม็นทำลายบรรยากาศ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“พ่อค้าแม่ค้าเปิดลำโพงเสียงดังเพื่อโฆษณาสินค้าทำให้เป็นอุปสรรคต่อการฟังเทศน์และการสวดมนต์ นั่งสมาธิ การเดินจงกรม การเจริญจิตภาวนา ขาดการจัดกิจกรรมส่งเสริม

ความรู้ทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับตอบปัญหาธรรมะ โดยเฉพาะประวัติความเป็นมาขององค์พระปฐมเจดีย์ ขาดการส่งเสริมเรื่อง ศาสนพิธี เช่น การกล่าวคำถวายสังฆทาน การกล่าวคำพิธีต่างๆ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“ประชาชนที่มาเที่ยวโดยเฉพาะสุภาพสตรีนั่งสั้นเข้าวัดไม่แต่งกายแบบไทย ขาดการเอาใจใส่จากหน่วยงานภาครัฐ เช่น วัฒนธรรมจังหวัดสุภาพสตรีนิยมนั่งสั้นตามยุคสมัยนักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวมากกว่าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น แห่ผ้าห่มองค์พระปฐมเจดีย์ ประเพณีลอยกระทงในคลองเจดีย์บูชา” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“เกี่ยวกับนโยบาย หรือแผนงานโครงการการพัฒนาการท่องเที่ยวประเภทวัด หรือแหล่งพระพุทธศาสนา ไม่ชัดเจน และการให้การสนับสนุนลดน้อยลง หน่วยงานราชการไม่ค่อยนำงบประมาณเข้ามาที่วัด สุดท้ายรัฐและประชาชนเริ่มไม่ไว้วางใจวัด จับผิดวัดจับผิดพระมากเกินไป” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“สภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยไม่ดีมากมาก จึงเป็นเหตุทำให้นักท่องเที่ยวชาวไทย พุทธศาสนิกชนที่นับถือ ศรัทธา ในองค์พระราหู ลดน้อยลงไป ตลอดจนการเก็บขนานสานกล่าวก็ไม่มากเหมือนเดิม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“การพัฒนาแบบเดิมๆไม่สามารถเข้ากับโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้ ต้องทำให้เกิดรูปแบบใหม่ บุคคลที่ไม่อยากพัฒนา ไม่กล้าคิดนอกกรอบ ไม่กล้าเดินออกนอกกรอบนอกเขต ผู้นำท้องถิ่นยุคเก่าไม่กล้าขี้กล้ามัดแตรโอกาสจากหน่วยงานภาครัฐเข้ามาดำเนินการให้และไม่อยากพัฒนาด้วยตนเอง งบประมาณที่ใช้ต้องได้มาอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“พระสงฆ์ที่เป็นบุคลากรในการทำงานด้านการท่องเที่ยวมีน้อยไม่เพียงพอ สิ่งที่สำคัญต้องของงบประมาณเพิ่มเติม ตลอดจนให้หน่วยงานราชการเข้ามาช่วยกันทำงานมากขึ้น เพื่อให้เกิดรูปธรรม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

“ตามทีสภาพสังคมไทย ที่ได้เปลี่ยนไปมาก จากอดีตชุมชนมีวัดเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณ แต่ในสังคมยุคปัจจุบันคนได้ห่างไกลออกไปจากวัด ทำให้คนไม่ได้สนใจพระพุทธศาสนา และส่งผลให้เกิดปัญหาเรื่องอาชญากรรมต่างๆ และปัญหายาเสพติดติดตามมา ตลอดจนการขาดเงินงบประมาณจากภาครัฐและภาคเอกชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่มีองค์กร ที่เข้ามาสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และประเทศเพื่อนบ้านได้มีพัฒนาและเปิดตัวการท่องเที่ยว ประเภทวัด แนวพระพุทธศาสนาอย่างเต็มรูปแบบไปแล้ว ประเด็นของการทำประชาสัมพันธ์ของทางวัด ซึ่งไม่สามารถกระทำได้ดีเต็มที่ เนื่องจากวัดยังมีข้อจำกัดของประเทศไทย และรูปแบบของวัดเป็น

องค์กรที่ไม่ได้มุ่งหวังผลกำไร ทำให้ขาดงบประมาณในการทำประชาสัมพันธ์และไม่สามารถ โฆษณาประชาสัมพันธ์ได้อย่างเต็มที่” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

“ปัจจุบันพระพุทธศาสนา วัด และพระสงฆ์ ได้รับผลกระทบจากคดีเงินทอน ทำให้การจัดกิจกรรม หรือดำเนินโครงการ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้วัดขาดความน่าเชื่อถือไปด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

“เงินทุนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ หากมีหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง หรือผู้มีจิตศรัทธา รับเป็นเจ้าของในการดำเนินงาน การบริหาร จัดการ หรือจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้ ก็จะเป็นโอกาสอันดีแก่วัด ดังนั้นอุปสรรคของวัด คือ วัดไม่มีเงินทุน ไม่มีการประชาสัมพันธ์ ไม่มีการโฆษณา จึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่ง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“การเข้ามาของศาสนาอิสลาม มีผลทำให้วัด พุทธศาสนิกชน ต้องมีการปรับตัวเพิ่มขึ้น เศรษฐกิจของประเทศทยอย จึงทำให้การใช้จ่ายเงินในการเข้าถึงวัดลดน้อยลง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

“บุคลากรที่จะทำการจัดการภายในวัดให้เป็นระเบียบ สะอาด เรียบร้อย ในการจัดการท่องเที่ยวโดยให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์สามารถทำได้วัดและชุมชนที่อยู่ภายในพื้นที่ ที่วัดตั้งอยู่โดยเราจะเห็นได้ว่าหากวัดและชุมชนมีการจัดการที่ดี วัดก็จะ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าศึกษาค้นคว้าได้ทุกวัด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11)

6. การจัดการสนับสนุนคุณค่าและจุดเด่น ให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการสนับสนุนคุณค่าและจุดเด่น ให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ว่า การสนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนาคุณค่าและจุดเด่นของวัด ในด้านการเป็นศูนย์รวมจิตใจ การเป็นที่พึ่งของชาวพุทธ และเปิดรับทุกคน ทุกศาสนาให้สามารถเข้ามาพักผ่อน ให้โอกาสกับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนโดยรอบ ให้ใช้สถานที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการเป็นศูนย์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

“องค์พระปฐมเจดีย์เป็นจุดศูนย์รวมของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดใกล้เคียง พระภิกษุและสามเณรภายในวัดได้ทำงานร่วมกันกับพระสงฆ์ภายในเขตจังหวัดนครปฐม และประชาชนทั้งในและนอกประเทศได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเช่น ปิดทองหลวงพ่อพระร่วงโรจนฤทธิ์ ทำบุญถวายกระเบื้องมุงหลังคาพระเบ็ญจรอบองค์พระปฐมเจดีย์” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“การท่องเที่ยวในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเดินทางมาเที่ยวในงานเทศกาลนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ เพื่อมาทำบุญและซื้อสินค้าต่างๆ ภายในงานทำให้ประชาชนได้นำสินค้า ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน พืชผักผลไม้ มีสินค้าหลากหลาย มาขายภายในงาน ตั้งแต่สินค้าพื้นบ้าน สินค้าชุมชน จนถึงสินค้าระดับห้าดาวและมีการออกร้านค้าให้แก่พ่อค้าแม่ค้าได้มีโอกาสหารายได้ มาจัดจำหน่ายตลอดงาน ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสจับจ่ายใช้สอย ทำให้เงินสะพัด และก่อให้เกิดการสร้างคุณค่าเพิ่มทางวัฒนธรรม เป็นการสร้างปัญญาให้กับประชาชนโดยรวมมีความฉลาดมากขึ้นกว่าเดิม รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมทำให้ชาวจังหวัดนครปฐมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เกิดในดินแดนพระพุทธศาสนาและมีพระมหาเจดีย์สูงที่สุดในโลก พร้อมทั้งได้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ภูมิปัญญาในด้านต่างๆ จึงเป็นเหตุให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจรรโลงรักษาวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่นอันดีงามของจังหวัดนครปฐม เช่น เทศบาลจัดงานลอยกระทง เดินขบวนแห่ และมีละครราแก้วบน เป็นต้น และการแสดงบนเวที มีร้องเพลง เป็นต้น มีการพึ่งเทศน์มหาชาติ 13 กัณฑ์ ประเพณีห่มผ้าห่มองค์พระปฐมเจดีย์ งานลอยกระทง การปิดทอง ตักบาตรสดางค์ การถวายสังฆทาน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“เป็นวัดที่มีประวัติความเป็นมาสถานที่เก่าแก่ พื้นที่บริเวณวัดที่กว้างขวาง และมีแหล่งเรียนรู้อยู่ เป็นวัดที่ประชาชนให้ความนับถือ และศรัทธา เป็นจำนวนมาก เพราะมีครูบาอาจารย์ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ วัดอยู่ใจกลางของชุมชนและมีชื่อเสียงในอำเภอ กำแพงแสนและจังหวัดกาญจนบุรี ตลอดจนมีความพร้อมด้านปัจจัยที่ได้รับจากการบริจาคของประชาชน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“สิ่งที่มีคุณค่าของวัดศรัทธาของนั้น คือ ศรัทธา ความเชื่อ ที่เกี่ยวข้องกับพระราหู ซึ่งมีประวัติมายาวนาน และพระราหู ก็ยังมีกล่าวถึงในพระไตรปิฎก” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“ต้องมีการดำเนินการให้มีความเกี่ยวข้องกับศาสนา ความเชื่อ เพราะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากสำหรับสังคม ประชาชน ปัจจุบันมีการสร้างพระจำนวนหนึ่งให้มีความสวยงามมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“ตลาดน้ำ อาหารของชุมชนที่มาวางขายไม่แพง ร้านค้าน่าสนใจ เป็นระเบียบ เรียบร้อย เดินสะดวกสบาย วัดมีความสงบ ร่มรื่น ร่มเย็น สวยงาม อบอุ่น บรรยากาศดี มีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ความสะอาด กว้างขวาง อากาศดี มีความเป็นธรรมชาติ มีงานเทศกาลตามวันสำคัญต่างๆ โบสถ์สวยงามหลวงพ่อและพระประธานในโบสถ์ มีความศักดิ์สิทธิ์ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ของชุมชน และบุคคลทั่วไป มีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน

เป็นสถานที่รวบรวมและเผยแพร่ศิลปวัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ที่แสดงถึงวิถีชีวิตไทยริมแม่น้ำนครชัยศรี และมีอุโบสถ 6 ประตู่ ที่เป็นเอกลักษณ์” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

“วัดมีหลวงพ่อวัดไร่ขิง ซึ่งเป็นประธานในพระอุโบสถ ที่เป็นที่เคารพศรัทธาและความเชื่อของนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีป้ายแสดงประวัติความเป็นมา มีการจัดให้ทำบุญที่มีความหลากหลาย ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถทำบุญได้ครบวงจร วัดมีทำเลที่ตั้งที่ดี กล่าวคือด้านหน้าวัดติดกับแม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำนครชัยศรี และยังมีแพไว้รับรองนักท่องเที่ยว การเดินทางสามารถมาได้หลายเส้นทางทางบกด้วยรถส่วนตัว หรือรถ ขสมก. ซึ่งมีบริการตลอด 24 ชั่วโมง และทางน้ำโดยเรือท่องเที่ยวจากวัดดอนหวาย วัดมีงานประจำปี มีประเพณีการจัดงานการแข่งขันเรือไฟพายที่มีชื่อเสียงในย่านนี้เป็นประจำทุกปี” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

“จุดเด่นที่สำคัญของวัดสุวรรณารามทางด้ายกายภาพนั้น คือ มีทำเลที่ตั้งติดแม่น้ำลำคลอง คือ คลองมหาสวัสดิ์ ต่อมาคือ วัดยังคงรักษาประเพณีที่สำคัญ ของคนในชุมชน เป็นวิถีของชุมชนสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ หลากๆกิจกรรม เช่น เทศกาลตักบาตร ท้องน้ำ และ เทศกาลทำกระทงถวายวัด ในวันเพ็ญเดือนสิบสอง จุดเด่นอีกประการ คือ ชุมชน หรือชาวบ้าน โดยรอบวัด มีความเข้มแข็ง ร่วมมือกับวัดเป็นอย่างดี” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

“ควรมีการบรรยายให้ความรู้ที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ของวัด ห้องสมุดของวัด จัดทำประวัติความเป็นมาที่สำคัญต่างๆ ภายในวัด เช่น ประวัติความเป็นมาของวัด อดีตเจ้าอาวาส เจ้าอาวาสปัจจุบัน คณะกรรมการวัด พระประธานวัด สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำวัด โรงเรียน จัดทำป้าย เพื่ออธิบายความเข้าใจในพงศาวดาร ตำนาน เรื่องเล่า ที่เกี่ยวข้องกับวัด จุดขายหรือจุดเด่นของวัดให้เกิดความชัดเจน ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“แต่ละวัดควรมีนำเสนอในจุดเด่น จุดแข็งของตนเอง ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่สำคัญในแต่ละท้องที่ ถัดถึง ชุมชน สังคมแต่ละที่ ซึ่งมีความหลากหลาย และแตกต่างกัน เช่น รวมศิลปะ เครื่องไม้เครื่องมือที่เป็นของโบราณ เกี่ยวกับประเพณี การละเล่นต่างๆ หรือการสอนหลักธรรมให้ออกมาเป็นรูปธรรม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

“จุดเด่นของวัด วัดมีอาณาบริเวณ มีศิลปะ ประติมากรรม บางแห่งมีโรงเรียนในพื้นที่ข้างเคียง วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ สื่อถึงชุมชน สถานที่ในการจัดกิจกรรมมีความพร้อม เพียงแต่ต้องมีความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกมาช่วยจัดการแผน และให้สามารถดำเนินการตามแผนได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

“ภายในวัดควรมีจุดเด่นในการจัดเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ทั้งศาสนสถานที่มีภายในวัด ประติมากรรมฝาผนัง และการเดินทางที่สะดวกและปลอดภัย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11)

7. ศักยภาพของวัดในการจัดการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ศักยภาพของวัดในการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของผู้ที่มาเที่ยวชมวัด คือ วัดในจังหวัดนครปฐมมีศักยภาพในด้านการเสริมสร้างความรู้ให้กับนักท่องเที่ยว ผ่านการจัดการความรู้ที่มีอยู่เดิม ทั้งประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม ส่งต่อความรู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมที่วัดได้จัดขึ้น ทั้งงานประจำปีและงานตามวันสำคัญทางพุทธศาสนา รวมถึงการที่วัดเป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ทั้งในรูปแบบของสื่อการเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยี สภาพแวดล้อมและการสื่อสาร ที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาการเรียนรู้ และการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ โดยเฉพาะการใช้เครือข่ายสังคมมารองรับการเรียนรู้ โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

“วัดพระปฐมเจดีย์ เมืองค์พระปฐมเจดีย์ เป็นพระมหาสถูปเจดีย์ที่สำคัญยิ่งทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยแสดงให้เห็นถึงการเผยแผ่ และการตั้งมั่นของพระพุทธศาสนา เป็นสถาปัตยกรรมไทยที่วิวัฒนาการมาจากรูปทรงเดิมของยุคพระเจ้าศรีธรรมโศกราช และเจดีย์ยอดพระปรางค์ในสมัยขอมเรื่องอำนาจ องค์พระปฐมเจดีย์ที่เห็นในปัจจุบัน ได้มีการพัฒนามาเป็นลำดับทำให้มีเอกลักษณ์โดดเด่นทั้งสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม เป็นต้น พระเจดีย์นี้เป็นพระเจดีย์ในพระพุทธศาสนาที่สูงที่สุดในโลกเมื่อเทียบความสูงกับเจดีย์เขเวดากองในประเทศพม่า พระปฐมเจดีย์นี้มีความสูงกว่า องค์พระปฐมเจดีย์นี้มีพระบรมสารีริกธาตุ ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ คณะพระสมณทูตจากอินเดียได้รับพระราชทานมาจากพระเจ้าอโศกมหาราชซึ่งเป็นการเดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรกในดินแดนสุวรรณภูมิ นอกจากนี้ ยังมีศิลปวัตถุที่มีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับของหลักฐานสำคัญอันเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก เช่น ที่วิหารคต มีจารึกอักษรอมเกี่ยวกับพระธรรมคำสอน วิหารทั้งสี่ทิศก็มีพระพุทธรูปปางต่างๆมีพระพุทธรูปศิลาขาวที่เก่าแก่ และมีจิตรกรรมฝาผนังที่งดงามตลอดจนมีพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระปฐมเจดีย์ เป็นต้น สิ่งที่มีคุณค่า มีความสำคัญและน่าสนใจยิ่งก็คือพระร่วงโรจนฤทธิ์ เป็นพระพุทธรูปยืนมีขนาดสูงถึง 12 คอก 4 นิ้ว พระพุทธรูปนี้เป็นพระพุทธรูปปางห้ามญาติที่มีความงดงามอย่างยิ่งเป็นที่เคารพนับถืออย่างสูงของพุทธศาสนิกชนทั้งหลายเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนทั่ว

ประเทศโดยเฉพาะชาวนครปฐม องค์พระปฐมเจดีย์นี้มีพื้นที่กว้างขวางซึ่งเป็นศูนย์รวมในการจัดกิจกรรมต่างๆของภาครัฐและภาคเอกชนไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการศาสนา การเมือง การศึกษา การปกครอง และการพาณิชย์กรรม เป็นต้น ก็ล้วนใช้องค์พระปฐมเจดีย์เป็นศูนย์กลางทั้งสิ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“มีศักยภาพ เนื่องจากพื้นที่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม เป็นสถานที่รวบรวมของผู้คนที่สนใจธรรมะและเรียนรู้สิ่งต่างๆเพื่อยกระดับจิตใจ เล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ เรื่องราวในอดีตให้ศึกษาค้นคว้า สามารถถ่ายทอดประเพณี วัฒนธรรม หรือประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวัดได้ ภายในวัดมีบริเวณกว้างขวาง สามารถดำเนินงานกิจกรรมการเรียนรู้ได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“มีศักยภาพ แต่ไม่เห็นด้วย ที่วัดจะดำเนินการให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เพราะเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก และมีภาระงานที่วัดจะต้องทำเพิ่มมากขึ้น ความไม่พร้อมในหลายๆ ด้านของวัดเอง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“วัดมีศักยภาพ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวภายในวัด กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“มีศักยภาพ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ว่ามีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

“วัดมีการเปิดโบสถ์ 24 ชั่วโมง เพื่อสร้างความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยว ที่ต้องการมากราบไหว้พระวัดไร่ขิง สวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ หรือทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอื่นๆ ทางวัดก็จะอำนวยความสะดวกในเรื่องของสถานที่ซึ่งเป็นการนำพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นตัวช่วยในเรื่องของการท่องเที่ยว มีการจัดกิจกรรมการทำบุญต่างๆ ที่หลากหลายเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับประชาชน เช่น การแก้ปิ้งการทำบุญ สะเดาะเคราะห์ การปล่อยนก ปล่อยปลา ฯลฯ มีการจัดสถานที่พักผ่อนโดยการทำสวนหย่อมด้านหน้าอุโบสถจัดทำสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมของเด็กๆ ที่มากับครอบครัว เช่น บ้านดิน การให้หมกับปลาคราฟ มีการอำนวยความสะดวกช่วยให้การเดินทางไปวัดไร่ขิงได้ง่าย เพราะมีรถโดยสารของ ขสมก ให้บริการจากวงเวียนใหญ่มายังท่ารถในบริเวณวัดไร่ขิงทั้งวันหรือตลอด 24 ชั่วโมง มีสถานที่จอดรถอย่างเพียงพอ มีการจัดการสิ่งแวดล้อมและดูแลทรัพยากร มีการบำบัดน้ำเสียก่อนจะทิ้งลงสู่แม่น้ำ มีการจัดการเกี่ยวกับขยะโดยมีเจ้าหน้าที่มาเก็บขยะในวัด อย่างน้อยอาทิตย์ละ 4 ครั้ง และวัดมีโรงเก็บขยะด้วย นอกจากนี้ ยังมีมีการจัดสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยมีการจัดร้านอาหาร ร้านค้าสวัสดิการ ห้องน้ำ และมีการจัดตลาดนัด เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อของที่ระลึกราคาถูกลง มีการสนับสนุนในประเพณีต่างๆ เช่น วันสงกรานต์จะจัดให้มีการรดน้ำดำหัว รวมทั้งการจัดงานประจำปีของทางวัด เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามา

สักการะหลวงพ่อดำไว้ซึ่ง มีการทำประชาสัมพันธ์อยู่ตลอดเวลาทั้งทางด้านป้ายโฆษณา เว็บไซต์ต่างๆ หรือแม้กระทั่งการประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อ Social Network ต่างๆ ซึ่งทางวัดจะมีทีมงานที่คอยทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์งานประเพณีต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

“มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว เนื่องจาก มีวิถีชุมชนที่น่าสนใจ นำศึกษาหาความรู้ มีขนบธรรมเนียมประเพณีในการจัดการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

“ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวในวัดมีศักยภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับสภาพ และทำเลที่ตั้งของวัดนั้นๆ เช่น วัดอยู่ติดแม่น้ำ วัดอยู่ติดกับพระราชวังเก่า หรือวัดที่มีโบราณสถาน วัดมีพระพุทธรูปอันศักดิ์สิทธิ์ ถือว่าวัดนั้น มีศักยภาพในการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ทั้งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เชิงประวัติศาสตร์ หรือท่องเที่ยวไหว้พระศักดิ์สิทธิ์ก็ได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“วัดสามารถจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวหรือให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ได้ โดยในภาพรวมนั้น ควรต้องมีพระภิกษุสงฆ์เข้ามาคอยดูแล หรือดำเนินการในรูปของคณะกรรมการวัด ที่จะต้องคอยดูแล อยู่แล้ว แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดจะต้องมีการบริหารจัดการให้ดี โดยเฉพาะเรื่องของผลประโยชน์ ผู้รับผิดชอบ และเรื่องของการเป็นที่ปฏิบัติกิจของสงฆ์” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

8. ผลดีต่อหน่วยงานและชุมชนจากการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลดีต่อหน่วยงานและชุมชน เมื่อมีการจัดการการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ว่า ผลดีที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ตั้งแต่ผลดีที่เกิดกับเศรษฐกิจของจังหวัดนครปฐม เมื่อมีท่องเที่ยวมากขึ้น เกิดการจ้างงาน เกิดการซื้อขาย ระบบเศรษฐกิจมีการหมุนเวียนได้ดี เกิดรายได้สู่ชุมชน สู่อำเภอ และประเทศ ผลดีที่เกิดกับสังคม คือการที่มีวัด เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ ชุมชนให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ดูแลวัดมากขึ้น มาตรฐานในการครองชีพดีขึ้น รวมทั้งระบบสาธารณสุขภาคที่พัฒนาขึ้น ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น จากการกระจายรายได้ การจ้างงาน ส่งผลต่อการไม่ย้ายถิ่นฐาน ผลดีด้านวัฒนธรรม ที่มีการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี ช่วยเผยแพร่อัตลักษณ์ของความเป็นเมืองพุทธศาสนาของชาวนครปฐม และผลดีด้านสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคต่างๆ ส่งผลให้มีสิ่งแวดล้อมที่งดงามขึ้น มีการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ รวมถึงการปรับปรุง แก้ไข มาตรการ ระเบียบ กฎหมายของการอนุรักษ์ในระยะยาว โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

“ชุมชน ทำให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเดินทางมาเที่ยวในงานเทศกาลนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ เพื่อมาทำบุญและซื้อสินค้าต่างๆ ภายในงาน ทำให้ประชาชนได้นำสินค้า ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน พืชผักผลไม้ มีสินค้าหลากหลาย มาขายภายในงาน ตั้งแต่สินค้าพื้นบ้าน สินค้าชุมชน จนถึงสินค้าระดับห้าดาวและมีการออกร้านค้าให้แก่พ่อค้าแม่ค้าได้มีโอกาสหารายได้ มาจัดจำหน่ายตลอดงาน ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสจับจ่ายใช้สอย ทำให้เงินสะพัด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“หน่วยงานภาครัฐ ทำให้เกิดการสร้างความคุณค่าเพิ่มทางวัฒนธรรม เป็นการสร้างปัญญาแก่ประชาชน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“วัด มีรายได้ปัจจัยเพิ่มขึ้นจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่บริจาคเงินถวายวัด สามารถนำมาต่อยอดในการบริหารจัดการสถานที่ บูรณปฏิสังขรณ์สิ่งปลูกสร้างต่างภายในวัดเพิ่มขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“ลำดับแรก วัด ได้ประโยชน์ จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเพิ่มขึ้น ลำดับที่สอง ชุมชน จะได้มีกิจการค้าขายที่ดีขึ้น จากการใช้จ่ายซื้อข้าวของของนักท่องเที่ยว ลำดับที่สาม การท่องเที่ยว สามารถหาจุดขายของอำเภอ กำแพงแสน และของจังหวัดนครปฐม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“วัดก็ได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานโครงการ เพราะคาดว่าพุทธศาสนิกชนนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ คงจะมีปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น ชุมชน ก็ได้รับประโยชน์ในด้านการค้าขายที่ได้มากขึ้น ความเป็นอยู่ก็จะดีขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“สามารถทำให้เกิดรายได้ของคนในชุมชน ทำให้วัดมีชื่อเสียง ชุมชนมีชื่อเสียง และทำให้ชุมชนมีความหวงแหนศิลปวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา สืบทอดขนบธรรมเนียมของคนโบราณที่ได้ฝากไว้สืบต่อไป” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“หน่วยงานภาครัฐ มีผลงานที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ เป็นภาพลักษณ์อันดีงามของตำบลลำพญา อีกทั้งยังรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีและวิถีชีวิตของชุมชน ชุมชนได้รับประโยชน์จากการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเพิ่มขึ้นการค้า การขายของประชาชนในชุมชนก็จะดีเพิ่มขึ้น และประชาชนชุมชน มีอาชีพ มีรายได้ เลี้ยงครอบครัวได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

“หน่วยงานภาครัฐ ได้รับประโยชน์ เพราะมีการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีการใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และการดำรงวัฒนธรรมให้ยังคงอยู่คู่กับสังคมไทยต่อไป ชุมชน บริเวณโดยรอบวัด ได้รับประโยชน์ เพราะประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น จากการการ

ขายของให้กับนักท่องเที่ยวประชาชน มีอาชีพ มีงานทำ มีรายได้ใช้ในการดำรงชีพ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

“ในความคิดเห็นส่วนตัวคิดว่าน่าจะมีประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาโดยรอบ หรือ บริเวณใกล้เคียง ตลอดจนนักท่องเที่ยว จะได้รับประโยชน์ชัดเจน คือ ได้ความรู้เพิ่มมากขึ้น ได้เห็นสิ่งที่เป็นมรดกตกทอดมาจากคนรุ่นก่อน ทั้งนี้ในส่วนของชุมชน อาจจะได้รับประโยชน์น้อย เพราะไม่ได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้าน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

“การที่วัดเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์จะมีผลดีต่อหน่วยงานในเชิงประชาสัมพันธ์ หน่วยงาน ให้ประชาชนทราบถึงภาระงานในหน้าที่การทำงานและความรับผิดชอบของหน่วยงาน และจะมีประโยชน์ต่อชุมชนในด้านเศรษฐกิจท้องถิ่นที่จะมีเงินหมุนเวียนเข้ามาจากการเข้ามาท่องเที่ยวและศึกษาหาความรู้เชิงสร้างสรรค์จากวัด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11)

“หน่วยงานที่ประโยชน์อย่างชัดเจนที่สุดคือ วัด และชุมชนโดยรอบวัด และคนในพื้นที่ของชุมชนเอง เช่น ได้มีพื้นที่ร้านค้าประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น คนในพื้นที่มีโอกาสได้มีงานทำ เช่น คนงานทำความสะอาด รักษาความปลอดภัย หรือเจ้าหน้าประจำจุดต่างๆภายในวัด เกิดมีคฤหาสน์ ทำให้ระบบเงินตราหมุนเวียนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น เป็นการช่วยเหลือและเกิดประโยชน์ต่อชุมชน สังคมรอบวัด ทั้งตรงและทางอ้อม ในด้านเศรษฐกิจทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นทั้งทางตรง และทางอ้อมและทางด้านสังคม ทำให้ประชาชนรู้จักวัด เข้าวัด ฟังธรรมมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“ก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ นำเศรษฐกิจที่ดี การการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่ชุมชน และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กรและหน่วยงานที่มีส่วนร่วม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

“ทั้งนี้หากเป็นหน่วยงานทางราชการ คือ รัฐ ประกอบด้วย เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ตำรวจ เป็นต้น เนื่องจากได้ช่วยให้ประชาชนมีรายได้ ช่วยทำให้วัดได้มีเงินเข้ามาบูรณะ ทำนุบำรุงศาสนสถาน โบราณสถาน ที่ทรุดโทรม เมื่อประชาชน ชุมชน เกิดความสงบเรียบร้อย ตำรวจ ทหาร หรือฝ่ายปกครอง ก็ทำงานได้ง่ายขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

9. แนวทางการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในวัด ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ว่า วัดในนครปฐมมีแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการวางกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการวางแผนเป้าหมายในระยะ

สิ้น ระยะปานกลางและระยะยาว ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายในของวัดเองและสภาพแวดล้อมภายนอกที่ปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว การร่วมกันวางแผนการจัดการระหว่าง วัด ชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน การกำหนด จัดสรรคนให้เหมาะกับงานที่ต้องทำ การวางอำนาจการสั่งการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การประสานงานระหว่างวัดกับหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก การจัดการงบประมาณที่โปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ รวมถึงการจัดทำรายงาน เพื่อใช้ในการบันทึกและตรวจสอบได้ในภายหลัง เพื่อเป้าหมายในการการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งเรียนรู้ของชาวไทยได้ต่อไป โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

“แนวทางในการดำเนินการ ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เป็นไปได้ และความพร้อมของวัดแต่ละแห่ง อย่างเช่นวัดพระปฐมเจดีย์ ถือว่าเป็นวัดที่มีความพร้อมทั้งงบประมาณ สถานที่ อุปกรณ์ต่างๆ ตลอดจนนักท่องเที่ยว และบุคลากรของวัดทั้งในส่วนฆราวาสและพระภิกษุสงฆ์” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“ให้ความสำคัญกับคนที่จะทำงานให้กับวัด เช่น กรรมการวัด ครู อาจารย์ วิทยากร และพระ และจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ และป้ายแสดงประวัติความเป็นมาต่างๆ ของวัด อาจจะต้องจัด หรือก่อสร้าง ศาสนวัตถุ เพิ่มเติมให้ครอบคลุมการเรียนรู้ เช่น พิพิธภัณฑ์ ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมดำเนินงาน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“จะต้องพัฒนาสถานที่ของวัดให้พร้อมที่จะดำเนินงาน ทำความเข้าใจให้แก่คณะกรรมการของวัด และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัด ต่อมาการพัฒนาพระภิกษุสงฆ์ และบุคลากรในด้านต่างๆ ให้ได้รับรู้ให้สามารถดำเนินงานให้สำเร็จได้ โดยทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันให้มากที่สุด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“มีมีคฤหะศักดิ์ ทั้งน้อยและใหญ่ โดยใช้คนในชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ ติดตั้งป้ายบอกทางสามารถให้เข้าถึงได้ง่าย การให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัด ของชาติ ของโลก ให้ดำเนินการอย่างจริงจัง มีหน่วยงานให้การสนับสนุน ด้านการศึกษา ด้านการดำเนินการ ด้านงบประมาณ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“เริ่มจากการปรับตัวของวัดต่อการทำงาน โดยวัดต้องพัฒนา อบรม บุคลากร ให้ความพร้อมในการทำงาน ดำเนินการประชุมหารือกับคณะกรรมการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการทำงานตามแผนงานที่ตั้งไว้ และต้องมีการประเมินผลการทำงาน ควบคุมปัจจัยที่ต่างๆ ปัญหา อุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

“กำหนดการวางแผนการดำเนินงาน เตรียมความพร้อม ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านเครื่องมือเครื่องใช้ ด้านงบประมาณ การดำเนินงาน การติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

“ควรมีแนวทางดังนี้ ปรับภูมิทัศน์บริเวณวัด โดยรอบวัด โดยจัดทำแบบแปลนการก่อสร้างให้ชัดเจน เปิดรับบริจาคปัจจัย ของงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงานของวัด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

“ควรมีสภาพแวดล้อมที่สะอาด เข้าไปแล้วรู้สึกอย่างรู้ยอกเห็น น่าติดตาม โดยจัดในลักษณะรูปแบบให้มีการเชื่อมโยง สอดคล้อง กันโดยร้อยเรียงเรื่องราว ให้นำศึกษา มีแผนที่ในการติดตามค้นหาข้อมูล โดยใช้การมีส่วนร่วมระหว่างวัด โรงเรียน และชุมชนร่วมกัน นำองค์ความรู้ที่มีมาร้อยเรียงเป็นเรื่องราวและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการจัดองค์ประกอบในการเรียนรู้ การจัดนิทรรศการ การอบรม มัคคุเทศก์ ก่อให้เกิดกิจกรรมภายในวัดเพื่อให้เป็นองค์ความรู้ที่จะสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11)

“นอกจากนั้นสภาพต้องเป็นระบบ และระเบียบ มีแบบแปลนแผนผังที่ชัดเจน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทำการศึกษาก่อนเข้าไปภายในวัด อีกทั้งความสามัคคีของชุมชนต้องเข้มแข็ง คณะกรรมการวัดที่ดำเนินการในเรื่องนั้นๆต้องมีรูปแบบการบริหารที่ชัดเจน โปร่งใส มีการแบ่งงาน จัดสรรทรัพยากรที่ชัดเจนไม่เอื้อผลประโยชน์ให้บุคคลหนึ่งคนใด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“มีการจัดสภาพแวดล้อมของวัดให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด ต้องคำนึงถึงการปฏิบัติกิจของพระภิกษุสงฆ์ และผู้ใช้บริการบริเวณวัด ควรมีการร่วมมือกันทุกฝ่ายร่วมมือกันรับผิดชอบร่วมกัน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

“ต้องไม่ลดทอนกิจกรรมทางศาสนา ความเป็นที่พึ่งทางจิต ความสงบ ลักษณะการจัดการสภาพแวดล้อมควรร่มเย็น เข้ามาในเขตพื้นที่ที่มีความร่มรื่น รู้สึกเย็น จิตสงบ หากมีโชนการค้า ควรจัดแบ่งและแยกพื้นที่ออกให้ชัดเจน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

“กระบวนการ ควรได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการจัดกิจกรรม เช่น ชุมชน โรงเรียน เพราะบางวัดจำนวนพระ ลูกวัดไม่มากนัก โรงเรียนช่วยคิดเรื่องกิจกรรม ชุมชนช่วยเรื่องการรักษา ดูแลสภาพแวดล้อมความสะอาด วัสดุอุปกรณ์สนับสนุน สินค้าชุมชน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

“วิธีการ ส่วนเกี่ยวข้องต้องมาหารือ ประชุม นำจุดเด่นจุดด้อยในพื้นที่วัดชุมชนมาคุยกัน ร่วมพัฒนาพื้นที่ จัดกิจกรรมที่เหมาะสม เผยแพร่ออกไปสู่วงนอก” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

“องค์ประกอบของกิจกรรม สื่อ ที่จะใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้และวิธีการจัดการเรียนรู้ คือการใช้มัลติมีเดียในการเล่าเรื่องราวต่างๆ การสร้างควิอาร์โค้ด โดยใส่ข้อมูลของสถานที่ไว้และสามารถอ่านในมือถือได้ และการจัดนิทรรศการในวันหยุด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11)

“กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา ประวัติความเป็นมาของศาสนา ของวัดวาอาราม ของเจ้าอาวาส หรือของโบราณสถาน โบราณวัตถุ พระพุทธรูป อัมคัตลีสิทธิ์ เป็นต้น สื่อที่เกี่ยวข้องเช่น โทรทัศน์ วิทยุ เสียงตามสาย โซเชียลมีเดียต่างๆ โดยใช้สื่อต่างๆเหล่านี้ประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวาง ทัวถึง ชัดเจน ส่วนประเด็นของวิธีการจัดการการเรียนรู้ คือ การจัดระบบงาน ให้มีผู้รับผิดชอบของแต่ละแผนงาน ให้เกิดการร่วมมือของคนทำงาน ดังนั้นหากกระทำได้อย่างนี้แล้วจะเกิดผลดีต่อทุกภาคส่วน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“กิจกรรมเกี่ยวกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมเพื่อให้ชุมชน ประชาชน พุทธศาสนิกชน ได้รู้ในหลักธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาพระพุทธเจ้า อย่างแท้จริง ไม่ใช่รู้แค่เปลือกนอก แต่ต้องอย่างลึกซึ้ง ถึงแก่นธรรมที่บุคคลแต่ละคนจะพึงเข้าถึงได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

“ต้องมีพิธีกรรมทางศาสนาสอดแทรก การฝึกปฏิบัติ กำหนดจิต มีการเสวนาแนวทางการปฏิบัติ ผลที่ได้รับ อาจเป็นกลุ่มทำกิจกรรมร่วมเพื่อหาคำตอบด้วยกันไม่ใช่เพียงมานั่งฟังพระเทศนา” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

“วัดที่เหมาะสมเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ควรมีลักษณะเป็นวัดที่มีความพร้อมด้านสถานที่ เป็นวัดที่มีการบริหารจัดการภายในวัดเป็นอย่างดี เป็นวัดมีสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน และเจ้าอาวาสมีวิสัยทัศน์ที่ดีที่จะพัฒนาวัดของตนเองให้เป็นแหล่งเรียนรู้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11)

“มีระบบการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลภายในวัดให้ชัดเจน การวางระบบงานที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลที่รับผิดชอบการปฏิบัติงาน จะต้องไม่ก้าวก่างานกัน มีระบบการบังคับบัญชาที่ชัดเจน มีการแบ่งสายงานการบัญชาที่ชัดเจน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“มีการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสม โดยการดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการแต่ละฝ่าย เพื่อให้มีการถ่วงดุลอำนาจและที่สำคัญควรเน้นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ทั้งนี้ การคัดเลือกคณะกรรมการที่จะเข้ามาดำเนินการก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากเช่นกัน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

“การบริหารจัดการต้องทำเป็นภาพรวม แบ่งส่วนแบ่งโซนชัดเจน โชนธรรมะ โชนฝีกอาชีพร โชนบริการสังคม โชนจำหน่ายสินค้า ในแต่ละกลุ่มมีแกนนำรับผิดชอบที่ชัดเจน ซึ่งต้องอาศัยชุมชน หน่วยงานอื่นมาร่วมบริหารจัดการ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

10. ความคิดเห็นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ว่า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการวัด ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมและระบบนิเวศของชุมชน การให้ความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านการกำหนดกติกาและการจัดการร่วมกัน รวมทั้งการส่งเสริมการตลาด ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ และสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์ ความโดดเด่นและสื่อได้ถึงการศึกษาวัฒนธรรมได้ต่อไป โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

“เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง วัดพระปฐมเจดีย์นั้นถือว่ามีจุดเด่น เป็นจุดแข็งของจังหวัดนครปฐม มีนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมวัดเป็นจำนวนมาก อาจจะมีกล่าวได้ว่ามาจังหวัดนครปฐม ได้มาสักการะพระปฐมเจดีย์ถือว่ามีมาไม่ถึงจังหวัดนครปฐม เพราะฉะนั้นแล้ว การดำเนินการต่างๆต้องทำให้สมบูรณ์ในทุกๆ ด้านในการเตรียมความพร้อมให้วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยการทำงานต้องร่วมมือกันในทุกๆ มิติ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“เห็นด้วย ถ้าหากจะทำ วัดยินดีจะให้ใช้สถานที่ของวัดในการดำเนินงาน แต่เนื่องจากวัดมีพระสงฆ์ที่จะมาทำงานจำกัด เห็นว่าควรจะต้องมีฆราวาสมาช่วยเหลือ เพื่อให้การทำงานประสบผลสำเร็จ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“ไม่เห็นด้วย เพราะเพิ่มภาระงานให้แก่วัด และหากดำเนินการจะเกิดปัญหาที่สำคัญ เช่น วัดจะต้องหาสถานที่จอดรถเพิ่มขึ้น วัดต้องเรียกรั้วโดยให้ร่วมกันพัฒนาสถานที่เพิ่มอีก ซึ่งเป็นการรบกวนไม่เหมาะสมกับโยมเพิ่มขึ้น และอีกประการหนึ่งเห็นว่า วัดเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นสถานที่สงบ อาจจะไม่เหมาะสมหากนักท่องเที่ยวมาวัดเพิ่มขึ้น เช่น นักท่องเที่ยวต่างชาติ อาจจะทำให้เกิดปัญหาเหมือนที่เกิดกับวัดดังในกรุงเทพฯ เช่นวัดอรุณ วัดโพธิ์ ก็เป็นไปได้ และถ้าจะให้เหมาะสมควรดำเนินงานที่เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาจะดีมาก” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“ในความคิดเห็นส่วนตัวเห็นด้วย เพราะปัจจุบันวัดได้ดำเนินการอยู่แล้วและทำอย่างต่อเนื่อง โดยเจ้าอาวาสท่านมีวิสัยทัศน์ของการไกล ต้องการให้เกิดอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ได้มีหน่วยงานอื่นของวัดที่รายได้ร่วมด้วยช่วยกัน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“เห็นด้วยมากที่สุด พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือในการทำงาน เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องใหม่ และทำให้เกิดการเรียนรู้ ดีกว่าการท่องเทียวเฉยๆ โดยไม่ได้รับความรู้อะไรกลับไปเลย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

“เห็นด้วยกับการจัดทำโครงการการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่วัด ชุมชน และประชาชน ตลอดจนหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทำให้สามารถยังคงการอยู่รอดของวัดและวิถีของชุมชนสืบต่อไป” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

“เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ให้ทุกคนได้เข้ามาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ถือเป็นห้องสมุดมีชีวิต ได้ศึกษาจากสิ่งที่มีอยู่จริงไม่ใช่แค่ภาพ วัดสุวรรณาราม ให้ความร่วมมือและสนับสนุนให้เกิดแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยเบื้องต้นที่ผ่านมาได้ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา เสนอโครงการของงบประมาณเพื่อทำเขื่อน ซึ่งเสนอผ่านไปยังนายอำเภอพุทธมณฑล ไปยังสำนักงานโยธาธิการ จังหวัดนครปฐม เรียบร้อยแล้ว โดยในอนาคตหากดำเนินการทำเขื่อนคลองมหาสวัสดิ์แล้ว จะส่งผลกระทบต่อการทำกิจกรรม หรือโครงการอื่นๆ ต่อไปในอนาคต” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

“วัดที่เหมาะสมเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ควรมีลักษณะเป็นวัดที่มีความพร้อมด้านสถานที่ เป็นวัดที่มีการบริหารจัดการภายในวัดเป็นอย่างดี เป็นวัดมีสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน และเจ้าอาวาสมีวิสัยทัศน์ที่ดีที่จะพัฒนาวัดของตนเองให้เป็นแหล่งเรียนรู้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11)

“มีระบบการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลภายในวัดให้ชัดเจน การวางระบบงานที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลที่รับผิดชอบการปฏิบัติงาน จะต้องไม่ก้าวล่วงงานกัน มีระบบการบังคับบัญชาที่ชัดเจน มีการแบ่งสายงานการบัญชาที่ชัดเจน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“มีการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสม โดยการดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการแต่ละฝ่าย เพื่อให้มีการถ่วงดุลอำนาจและที่สำคัญควรเน้นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ทั้งนี้ การคัดเลือกคณะกรรมการที่จะเข้ามาดำเนินการก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากเช่นกัน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

“การบริหารจัดการต้องทำเป็นภาพรวม แบ่งส่วนแบ่งโซนชัดเจน โชนธรรมะ โชนฝึกอาชีพ โชนบริการสังคม โชนจำหน่ายสินค้า ในแต่ละกลุ่มมีแกนนำรับผิดชอบที่ชัดเจน ซึ่งต้องอาศัยชุมชน หน่วยงานอื่นมาร่วมบริหารจัดการ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

11. หน่วยงานที่มีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ว่า หน่วยงานที่สำคัญที่มีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นั้น ประกอบด้วยองค์กรสองส่วนที่สำคัญ คือ องค์กรในประเทศ ประกอบด้วยวัด ชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน หน่วยงานการศึกษาต่างๆ และองค์กรระหว่างประเทศ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการพัฒนาการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด การดูแล ทำนุบำรุงพุทธศาสนาและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถทำนุบำรุง รักษา วัด ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในระดับสากลสืบไป โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

“รัฐบาลต้องให้ความสำคัญ ต้องออกเป็นนโยบาย ให้หน่วยงานของจังหวัดเป็นปฏิบัติจึงจะเกิดผลสำเร็จ เช่น กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานเทศบาลนครปฐม จังหวัดนครปฐม โดยผู้ว่าราชการจังหวัด ต้องเป็นผู้นำ และมีความตั้งใจจริง ภาคประชาชนต้องร่วมมือร่วมใจกัน สุดท้ายคือวัด ชุมชน ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบ และเป็นผู้ปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“คณะกรรมการหมู่บ้าน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบล สภาวัฒนธรรมอำเภอ อำเภอ จังหวัด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“สำนักงานวัฒนธรรม สภาวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โรงเรียน ทหาร ตำรวจ และสุดท้ายภาคประชาชนที่อาศัยรอบวัด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ผู้นำท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่ กรมศิลปากร หน่วยงานของจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“เทศบาลตำบลลำพญา จะต้องเข้ามาช่วยเหลือ ความร่วมมือกับโรงเรียน ในการผลิตบุคลากร มัคคุเทศก์วิทยากร กระทรวงการท่องเที่ยว ในการประชาสัมพันธ์ และกระทรวงวัฒนธรรม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

“สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม กระทรวงวัฒนธรรม โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม วัดไร่ขิง โรงเรียนวัดไร่ขิง และมหาวิทยาลัยโดยรอบบริเวณ เทศบาลตำบลไร่ขิง และคณะกรรมการหมู่บ้าน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

“สำนักงานวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนา องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาเยา สถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง โรงเรียน กาญจนานิเชก ทหารเรือ อำเภอพุทธมณฑล ตำรวจ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

“ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าหน่วยงานที่เข้าไปมีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวภายในวัด และส่งเสริมการท่องเที่ยวก็จะเป็น ททท. ที่มีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่าง ชัดเจน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11)

“กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“วัดเป็นสถานที่ หรือเป็นสถานที่สาธารณสมบัติ ซึ่งทุกองค์กรนำเข้ามามีส่วนร่วมใน การพัฒนาจะเป็นผู้นำชุมชน องค์กรในชุมชน องค์กรบริเวณส่วนตำบลหรือโรงเรียน หากมีการบูรณาการของหน่วยงานต่างๆให้ร่วมมือกันจะเกิดผลสัมฤทธิ์มากยิ่งขึ้น” (ผู้ให้ ข้อมูลคนที่ 9)

“ในการมีส่วนร่วมในการจัดการส่งเสริมนั้น ส่วนใหญ่จะมาจากการบริหารงานของ เจ้าอาวาสวัดและกรรมการบริหารวัด รวมถึงชุมชนข้างเคียง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11)

“ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน ทั้งด้านกองทุนสนับสนุน, ด้านความรู้ ศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ จากกระทรวงวัฒนธรรม โรงเรียน, ด้านการพัฒนาอาชีพ กระทรวงแรงงาน รวมถึงชุมชนและวัดที่ต้องมีการประสานความร่วมมือและมีการ บริหารจัดการที่ดี” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

12. ข้อจำกัดในการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อจำกัดในการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็น แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ว่า ข้อจำกัดในการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ข้อจำกัดของแหล่งท่องเที่ยวเอง ที่อาจมีความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวที่น้อย กว่ามาตรฐานที่ควรเป็น ขาดมาตรฐานและการบริหารจัดการไม่ดีเพียงพอ การคมนาคมและการ เข้าถึงวัดที่ยังมีปัญหา ทั้งความปลอดภัยของเส้นทางคมนาคม ความล่าช้าและความไม่แน่นอนของ ระบบขนส่งสาธารณะ สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานทางการท่องเที่ยว ที่มีไม่เพียงพอ การบริการ ด้านการท่องเที่ยว ที่ยังไม่มีมาตรฐานชัดเจน บุคลากรการท่องเที่ยวไม่เพียงพอ ทั้งในด้านคุณภาพและ ปริมาณ รวมถึงรายได้ที่ไม่สูงมากนัก และปัญหาความปลอดภัยในการท่องเที่ยวและการหลอกลวง นักท่องเที่ยวที่ยังพบเห็นได้เสมอ โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

“บุคลากรของวัดทั้งเจ้าอาวาส พระสงฆ์ กรรมการวัด ไวยาวัจกร รวมถึงชุมชนใกล้เคียง วัดส่วนมากไม่มีความรู้ความสามารถในการบริหารการเงิน ต้องมีกระบวนการในการ

พัฒนาให้บุคลากรเหล่านี้ได้มีความรู้ ความเข้าใจ เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหากจะพัฒนาบุคลากรในกลุ่มนี้จะต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“ความไม่พร้อมของวัดในด้านต่างๆ เช่น คน วัด งบประมาณ ประชาชน ขาดงบประมาณที่ใช้ เกียงงานกันทำ ไม่สามารถทำงานร่วมกันได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“ข้อจำกัดเรื่องค่าใช้จ่าย เช่น หากมีวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับสถานที่ของวัด ก็ต้องมีค่าตอบแทนให้แก่วิทยาการนั้น ข้อจำกัดการบริหารจัดการของเดิม ยังไม่ดีพอ ถ้าจะให้นำของใหม่เข้า กลัวว่าจะเกิดปัญหาสะสมมากมาย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“การแต่งกายเข้ามาที่วัด การส่งเสียงดังรบกวนการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ของผู้ปฏิบัติธรรม พื้นที่ของวัดมีจำกัด อาจจะไม่สามารถดำเนินการได้มากนัก จนอาจจะนำมาซึ่งการต้อนรับนักท่องเที่ยวได้น้อย สถานที่จอดรถอาจไม่เพียงพอ ห้องน้ำอาจจะไม่เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“ข้อจำกัดที่เกี่ยวกับสถานที่ของทางวัด การเข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และขอบเขตของตนเองในการทำงาน ปัจจัย งบประมาณ ความรู้ที่จะถ่ายทอดให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมบุคลากร” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

“ความไม่เป็นเอกภาพของชุมชน บุคลากรไม่มีความรู้ความสามารถมากพอ ไม่มีหน่วยงานที่เป็นผู้นำในการดำเนินงาน งบประมาณที่ต้องนำมาใช้ในการดำเนินงาน ความล่าช้าของหน่วยงานราชการ ซึ่งต้องมีกระบวนการในการดำเนินงานพอสมควร” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

“ข้อจำกัดสองส่วนคือ ด้านงบประมาณสำหรับการดำเนินการโครงการ ในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และอีกประเด็นหนึ่งคือด้านการบริหารจัดการ ในการจัดการนั้น ต้องการบุคลากรในการมาร่วมด้วยช่วยกันหลายๆ ภาคส่วนจะดีมาก” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

“ข้อจำกัด การพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จะมีหลายองค์ประกอบด้วยกัน ไม่ใช่แง่มุมทางศาสนาเดียว อาจได้รับการต่อต้านจากชุมชน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

“ข้อจำกัดที่สำคัญ เรื่องของมารยาทในการเข้าชม มารยาทในการเข้าวัดของคนไทยสมัยใหม่ ของคนต่างชาติ ดังนั้น ควรมีการกำหนดการเข้าวัด การเยี่ยมชม เช่น การนุ่งห่มเครื่องแต่งกาย ให้มีความมิดชิดเรียบร้อย ไม่โปกผ้าโปกหัวหรือใส่หมวก เป็นการเคารพต่อสถานที่ การถอดรองเท้า การถวายของแก่พระภิกษุสงฆ์ การเข้าพบ เจอ พระสังฆิกษุสงฆ์” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“ข้อจำกัดในด้านบุคลากรที่จะพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11)

“ข้อจำกัดในด้านความร่วมมือของคณะสงฆ์ ความร่วมมือของชุมชน ความร่วมมือขององค์กรต่างๆ ซึ่งปกติโดยทั่วไปในแต่ละวัดมีความขัดแย้งโดยเฉพาะในเรื่องผลประโยชน์แทบทุกวัดอยู่แล้ว” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

13. ปัจจัยในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวในวัด ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ว่า ปัจจัยในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ต้องใช้การพัฒนาคน บุคลากร การเงิน งบประมาณ การสนับสนุนจากท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของการช่วยเหลือ การประสานงาน การให้ข้อมูล การสร้างเครือข่าย การมีส่วนร่วมกับชุมชนในการกำหนดอัตลักษณ์ชุมชน การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว เส้นทางกิจกรรม ปรับปรุงภูมิทัศน์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว การสร้างจิตสำนึก และการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ ควบคู่กับการท่องเที่ยวในวัด โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

“ภาครัฐจะต้องให้การสนับสนุนตลอดจนฟื้นฟูการเล่นพื้นบ้านที่ได้ยกเลิกไปแล้ว ให้กลับมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมเหมือนเดิม เช่น จัดให้มีการเล่นพื้นบ้านย้อนยุค การนำเอาหลัก SWOT มาใช้ในการดำเนินงาน คือ วิเคราะห์จุดแข็ง เพื่อดำเนินการศึกษาจุดอ่อน เพื่อแก้ไข หาโอกาส เพื่อนำมาเป็นยุทธศาสตร์ เป็นปัจจัยสำคัญในการวางแผนดำเนินงาน การสนับสนุนหรือส่งเสริมการทำกิจกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ให้แก่เยาวชนให้มากขึ้นกว่าเดิม เช่น จัดให้มีการตอบปัญหาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของงานนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ ถือเป็นการเล่นพื้นบ้านวัฒนธรรมไปในตัว การนำเอาหลักการบริหารองค์การ เช่น POSDCORB เป็นต้น เข้ามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน เพื่อคอยติดตามการทำงานของบุคลากร ประเมินผลทุกกระยะในแต่ละแผนก เพื่อให้เกิดประสิทธิผล การวางแผนและเตรียมตัวอยู่ตลอดเวลาเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามสถานการณ์ การวางแผนงานที่ดี ถูกต้องตามหลัก ถือได้ว่าเป็นข้อบกพร่องอย่างมากนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ ที่จะตามมามากมาย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“งบประมาณที่จะนำมาใช้ในการทำงาน หน่วยงานที่จะเข้ามาช่วยเหลือด้านต่างๆ ชุมชน คณะกรรมการวัด และประชาชน ต้องได้รับการร่วมมือกัน ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาส ผู้นำท้องถิ่น ต้องเข้ามาช่วยกันทำงานอย่างจริงจัง แข็งขัน วัด บ้าน โรงเรียน (บวร) ต้อง

ประสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“ปัจจัยที่สำคัญคือ วัดต้องมีความพร้อมที่จะดำเนินการ ประกอบกับ การมี โบราณสถาน ความเก่าแก่ของสถานที่ การมีเรื่องเล่าให้สามารถถ่ายทอดออกมาได้อย่าง น่าสนใจ และปัจจัยอื่นๆ เช่น การจัดการในเรื่องต่างๆ ภายในวัด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“ปัจจัยด้านเวลา การกำหนดเวลา โดยต้องไม่ตรงเวลาการปฏิบัติศาสนกิจของ พระสงฆ์ เช่นการทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น ปัจจัยด้านเสียง ต้องไม่ดังมากเกินไป เพราะวัด เป็นสถานที่สงบ เป็นแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาธรรม ของพุทธศาสนิกชน ปัจจัยด้านการ ประพฤติผิดในหลักศีล 5 เช่น การดื่มสุราขอมินเมา การเล่นการพนัน ปัจจัยด้าน งบประมาณ เพราะต้องใช้ในการดำเนินการ และปัจจัยด้านความร่วมมือ เพราะวัด บ้าน ชุมชน โรงเรียน หน่วยงานต่างๆ ต้องร่วมมือกัน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“การนำเสนอโครงการให้แก่หน่วยงานรัฐ เพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุน การทำ ความเข้าใจ ประชาสัมพันธ์ให้แก่คณะกรรมการวัด ประชาชนโดยรอบ และบริเวณ ใกล้เคียงได้เข้าใจและรับรู้ถึงการจัดทำโครงการ ให้ทุกองค์การภาครัฐ ประชาชน เอกชน ห้างร้านต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการทำงานร่วมกัน การอบรมพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อม ความรู้ ความชำนาญ ที่จะทำงาน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

“ต้องมีการจัดตั้งองค์กรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้เป็น หน่วยงานในการบริหารจัดการพัฒนา และประสานกับทุกภาคส่วน อีกทั้งควรมีแผน ยุทธศาสตร์ ในการดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เพื่อเป็นทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยต้องทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยวให้มีส่วนร่วมในการกำหนดวางแผน พร้อมทั้งควร สร้าง ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนให้กับชุมชนและวัด เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศาสนา พุทธ การท่องเที่ยว และจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ควรร่วมมือกับวัด เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม และ ยังคงความเป็นศูนย์กลางของชุมชน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

“ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ คือ การ ร่วมมือร่วมใจกันของชุมชน ชาวบ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยจะต้องมี งบประมาณในการจัดสรรให้เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ ปัจจัยต่อมา น่าจะการได้รับการ สนับสนุนให้เกิดผลสำเร็จ จากหน่วยงานต่างๆ โดยอาจจะไม่ใช่เพียงงบประมาณเพียง อย่างเดียว เช่น มหาวิทยาลัย มีทักษะองค์ความรู้ด้านกายภาพ องค์กรท้องถิ่น สนับสนุน

การมีส่วนร่วมประชาคมของคนในชุมชน หรือหน่วยงานอื่นๆที่มีทักษะความรู้ความสามารถด้านต่างมาให้การสนับสนุนให้เกิดแหล่งเรียนรู้ขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

“การประเมินผลและติดตามควรมีลักษณะการประเมินผลและติดตามแบบเชิงประจักษ์ หากอยากได้ข้อมูลที่เป็นจริงควรมีการลงพื้นที่ตรวจสอบร่วมกันหลายๆ หน่วยงานการติดตาม ประเมินผลด้านต่างๆโดยการติดตามแบบสัมภาษณ์” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11)

“จัดทำแบบสอบถาม เพื่อให้พนักงานที่เกี่ยวข้องชาวไทย ชาวต่างชาติ ได้แสดงความคิดเห็นต่างๆ เช่น จำนวนนักท่องเที่ยว จำนวนเงินที่เข้าวัด ค่าตีเทียน ค่าตีฆ้อง ค่าเสนาอเนาะ การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ หรือจัดทำเว็บไซต์ หรือแอปพลิเคชันเพื่อให้พนักงานที่เกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็นให้กว้างขวาง ซึ่งอาจจะประเมินในทุก 6 เดือน 1 ปี และนำข้อคิดเห็นมาปรับปรุงให้ดีขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“การประเมินการจัดการท่องเที่ยวในวัดไม่ควรเน้นในเรื่องของวัดมากเกินไป ดังนั้นอาจจะเน้นในเรื่องของความศรัทธาของพระในวัด หมายถึงการปฏิบัติ กิจวัตรประจำวันที่น่าเลื่อมใส วัตรปฏิบัติที่งดงามของพระสงฆ์” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

“มีการสอบถาม และสัมภาษณ์ความคิดเห็นทั้งจากผู้เข้าร่วมโครงการ และชุมชนแวดล้อม ถึงความรู้สึกในการเข้าร่วม ความต้องการเพิ่มเติม รวมทั้งสอบถามผู้ไม่เคยทำกิจกรรมดังกล่าวถึงเหตุผล และความคาดหวังหากเค้ามายใช้บริการ เพื่อนำไปปรับปรุง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

“ปัจจัย สิ่งสนับสนุน และเงื่อนไขที่สำคัญใน การขับเคลื่อน ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ คือ คน ระบบการบริหารจัดการ เครื่องมือในการจัดการ เช่น สื่อประเภทต่างๆ อุปกรณ์ป้าย งบประมาณที่นำมาใช้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“นอกจากนั้น ความร่วมมือของหน่วยงาน องค์กร สมาคม มูลนิธิ ตลอดจนหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความรู้ในการดำเนินการ” “ในการร่วมมือ สนับสนุนการดำเนินการนั้นต้องทำให้เกิดความโปร่งใส ไม่มีเงินทอน และสามารถตรวจสอบได้ และให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“การที่จะดำเนินการจัดให้วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้นั้น น่าจะเกิดจากปัจจัยหลายประการ ทั้งปัจจัยภายในวัด และปัจจัยนอกวัด ทั้งสองปัจจัยนี้จะต้องเดินไปคู่กัน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

“ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนหรือส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวคือ ความพร้อมการบริหารจัดการในวัด ศิลปะ วัฒนธรรม รูปแบบวัด ที่ดึงดูดความสนใจ

การจัด กิจกรรม กาศสนับสนุนจากภาคส่วนเกี่ยวข้อง และการคมนาคม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

“นอกจากนั้นยังมีด้านสถานที่ภายในวัด โดยต้องทำนุบำรุงให้สะอาด สวยงาม สะดวก ในการศึกษาเรียนรู้ การบริหารทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โปร่งใส และระดมความคิดที่จะพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11)

14. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ได้แก่การมีความมุ่งมั่น ชัดเจนในเป้าหมาย มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการสื่อสาร ทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ตลอดจน วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานต้องชัดเจน การได้รับความร่วมมือ การประสานงานและการสนับสนุน จากทุกภาคส่วน ทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาวะผู้นำ ที่จะนำพาการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์สู่ความสำเร็จและยั่งยืน กล่าวรวมได้ว่า ปัจจัยสำคัญ คือความพร้อมของคนและความพร้อมของทรัพยากร โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

“ความมุ่งมั่นชัดเจนในเป้าหมาย พร้อมทั้งจะเรียนรู้อยู่เสมอ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และมีทักษะการแก้ปัญหาและตัดสินใจ เป็นทักษะเฉพาะตัวที่แต่ละคนมีไม่เหมือนกัน ความมั่นใจในตัวเอง ความมั่นคงทางอารมณ์ ความเชื่อมั่นในข้อมูลและองค์ความรู้ในการทำงาน การคิดค้นและสร้างสรรค์งาน รวมไปถึงทักษะการสร้างการมีส่วนร่วมของทีมงานส่งผลต่อการตัดสินใจและการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ และชัดเจนตรงประเด็น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานต้องชัดเจน และควรจะสามารถทำความเข้าใจได้ โดยง่าย และเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถทำได้ ทรัพยากรต้องพร้อม การนำเทคนิคการบริหารใหม่ๆ ที่ทันสมัยมาใช้ในการบริหารงาน การสื่อสารระหว่างองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และต้องมีการชี้แจงรายละเอียดของงานที่จะต้องดำเนินการรับผิดชอบให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ สภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมือง อาชีพของคนในชุมชนสวนใหญ่มีความสำคัญ รายได้ของ ครอบครัวพอเพียง บุคลากรที่รับผิดชอบ ทุกคนต้องมี

ความชำนาญในหน้าที่ต่างๆ คน และการสนับสนุนของผู้นำชุมชนหรือในพื้นที่และประชาชน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่ ด้านความร่วมมือของบุคลากรต่างๆ ทั้งทางวัดเอง และภายนอกวัด เช่น พุทธศาสนิกชนให้การสนับสนุน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น ศาลา ห้องน้ำ สถานที่จอดรถ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำวัด บารมีของอดีตหลวงพ่อ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“ความเข้าใจในเป้าหมายที่ชัดเจน รวมถึงวิสัยทัศน์การทำงาน ที่แทรกซึมเข้าไปเป็นวัฒนธรรมองค์กร การคำนึงถึงผลผลิตที่ส่งผลกระทบต่อสังคม ความซื่อสัตย์และความโปร่งใสขององค์กร ที่ใช้ในการติดต่อการสื่อสารไปยังลูกค้า การวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับลูกค้าให้เกิดขึ้นในระยะยาว การทำงานเป็นทีม การมองไปในระยะยาว การรักษามาตรฐานที่ดีขององค์กร เข้าใจถึงวิธีที่จะสามารถแข่งขันกับองค์กรอื่นๆ นั้น จะต้องรัดขีดพลังความสามารถของตัวเองออกมามากที่สุด ภายใต้ข้อตกลงขององค์กร หัวหน้าและพนักงานมองอนาคตไปในทิศทางเดียวกัน และกำลังปฏิบัติการเพื่อมุ่งไปยังอนาคต องค์กรปรับปรุงกลยุทธ์ไปเรื่อยๆ อย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งความสนใจ ไปที่การพัฒนาความสามารถและเพิ่มประสบการณ์ให้กับพนักงาน องค์กรวางโครงสร้างในการทำงานเป็นทีม ให้เล็ก กระชับ และใช้งานได้ง่าย แต่วางเป้าหมายไปสู่ความสำเร็จให้มีความยิ่งใหญ่” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

“การได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารและบุคลากรทุกระดับให้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญ และประโยชน์ของการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป้าหมายและแผนงานการจัดการที่มีความชัดเจน บรรยากาศและวัฒนธรรม เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงาน ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย สะดวก และมีประสิทธิภาพ มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน มีการจัดการความรู้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง มีแรงจูงใจ ด้วยการยกย่องชมเชย หรือให้รางวัล และมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

“งบประมาณ ในการสนับสนุนโครงการ ชุมชน ต้องทำให้ชุมชนมีส่วนร่วม แข้มแข็ง มีผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ คอยให้คำแนะนำ หน่วยงานราชการต่างๆ ที่จะเข้ามาร่วมด้วยช่วยกัน การบริหารจัดการของวัด ผู้นำ เช่น เจ้าอาวาส ผู้ท้องถิ่น หัวหน้าส่วนราชการต่างๆ การจัดการผลประโยชน์” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

“ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยว คือเจ้าอาวาสวัด กรรมการบริหารวัด ชุมชน บุคลากรที่จะเข้ามาช่วยในการพัฒนาวัด และหน่วยงานที่จะเข้ามาสนับสนุนการพัฒนาวัด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11)

“ความพร้อมภายในวัด สถานที่ บุคลากร แผนงาน ความร่วมมือจากชุมชน หน่วยงานเกี่ยวข้อง เงินทุนสนับสนุน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

“เงินงบประมาณที่ต้องดำเนินการ หน่วยงานราชการที่จะต้องเข้ามาสนับสนุน เช่น สนับสนุนงบประมาณ สนับสนุนองค์ความรู้ สิ่งที่สำคัญวัดต้องมีการจัดทำวิเคราะหติดตาม ควบคุม และประเมินผลด้านต่างๆ เช่น จำนวนนักท่องเที่ยว จำนวนเงินที่เข้าวัด ค่าที่ดิน ค่าติชม โดยอาจจะขอความร่วมมือจากสถานศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ จัดทำแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นต่างๆ การจัดระบบการต้อนรับ การบริการ การจัดระเบียบวัดโดยเฉพาะความสะอาด การจัดการสถานที่จอดรถ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“การประสานงานของคณะกรรมการในแต่ละคณะแต่ละฝ่าย การเอาจริงเอาจัง และการดำเนินงานอย่างตรงไปตรงมา” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

15. ข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ว่า ข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ควรประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ในการจัดการและการดำเนินการ เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด ไปสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้ ต้องมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาโดยการบูรณาการรูปแบบการท่องเที่ยวเป็นการมาท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ได้ท่องเที่ยวในบริบทที่แตกต่าง เดิมเต็ม คุ่มค่า โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

“ควรประสานความร่วมมือ และประชาสัมพันธ์ โดยเชื่อมโยงของสถานที่ท่องเที่ยว ระหว่างวัดพระปฐมเจดีย์และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ ซึ่งมีพื้นที่บริเวณเดียวกัน สนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ที่มีความรู้ ความสามารถ ในการจัดอบรมมัคคุเทศก์ หรือ ส่งวิทยากรผู้มีความเชี่ยวชาญไปให้ความรู้ วิธีการ เทคนิคต่างๆ ให้แก่บุคลากรของวัด ส่งเสริม หรือ สนับสนุนการสอดแทรกพุทธวจน คติธรรม หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ควบคู่ไปกับการเยี่ยมชม ทำบุญ ในสถานที่ และ วัฒนธรรมต่างๆของวัดพระปฐมเจดีย์ จัดทำแผนผังในวัดให้บอกสถานที่ให้ชัดเจนควร จัดหาเจ้าหน้าที่ต้อนรับและประชาสัมพันธ์ให้กับนักท่องเที่ยว และติดตั้งป้ายประกาศ กำหนดวันเวลาล่วงหน้าอย่างชัดเจน เพื่อประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบกิจกรรมของวัดมากขึ้น การจัดให้คณะกรรมการได้ไปศึกษางานในการจัดงานที่เกี่ยวกับการจัดการแบบบูรณาการสมัยใหม่เพื่อนามาพัฒนาการจัดงานให้ดีขึ้นมีประสิทธิภาพขึ้น

กว่าเดิมและเท่าทันเหตุการณ์สมัยใหม่เจ้าหน้าที่ทุกคนต้องรักษาศีล 5 ใช้คุณธรรม 4 อย่าง คือ ขยัน ซื่อสัตย์ อดทน เสียสละก่อนทำงานเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน และควรจัดหาผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์เฉพาะด้านเข้ามาคอยแนะนำการจัดงานเทศกาลนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์เพื่อการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

“ควรมีการประชุมวางแผนกัน เพื่อวางแผน ประสานงานให้เป็นระบบ มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อทำงานให้ได้มีประสิทธิภาพ วิเคราะห์การท่องเที่ยว ด้านพื้นที่ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วม มีการติดตามและประเมินผล ก่อนและภายหลังการดำเนินงาน หน่วยงานภาครัฐ ต้องนำจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ไปบูรณาการร่วมกัน เพื่อเป็นทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยว ควรจัดให้วัดและชุมชน ในการเพิ่มเติมความรู้ของกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เกิดความยั่งยืน และให้วัดและชุมชนของตน พร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนศึกษาดูงานระหว่างวัดที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยว และควรมีการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธประวัติได้ดี” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“ควรมีการสนับสนุนด้านงบประมาณ เพราะเป็นเรื่องที่สำคัญ และเป็นปัจจัยหลัก ควรมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือพุทธศาสนิกชน ที่ให้การสนับสนุน เพราะลำพังวัดเพียงอย่างเดียวคงจะทำได้ลำบาก ควรมีการปรับปรุงสถานที่ของวัดให้พร้อมต่อการพัฒนาด้วย และควรส่งเสริมให้ประชาชนที่อาศัยโดยรอบของวัด หรือคณะกรรมการของวัด ให้มีความเข้าใจในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“การฝึกอบรมบุคลากรที่จะเข้ามาดำเนินการให้ได้รับความรู้ ความสามารถ ในการอธิบาย เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ดำเนินกิจกรรม ให้แก่นักท่องเที่ยวได้ การจัดทำป้ายบอกความเป็นมา บอกสถานที่สำคัญภายในวัด การได้รับความสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

“วัดต้องมีการปรับปรุงทัศนียภาพของทางวัด ให้ร่มรื่น และมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับ พุทธศาสนิกชน ควรมีการประชาสัมพันธ์ งานกิจกรรมต่างๆ ของวัด เช่น การทำบุญ สวดมนต์ ไหว้พระ จัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครบวงจร เพื่อสร้างความสะดวกสบายให้กับประชาชน ควรให้มีหน่วยงานรัฐเข้ามาช่วยเหลือเกี่ยวกับอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นสืบต่อไป เพิ่มเติมสถานที่และปรับปรุงห้องน้ำ เช่น เรื่องความสะอาด เพิ่มปริมาณห้องน้ำ เพิ่มกิจกรรมการทำบุญตัก

บาตร เพิ่มการส่งเสริมเรียนรู้ให้กับชุมชน ประชาชน ได้ทันต่อสถานการณ์โลกปัจจุบัน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

“ควรปรับปรุงดูแลทัศนียภาพในวัด ให้มีความร่มรื่น มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนเพื่อเป็นการดึงดูดให้ประชาชนมีความสนใจและเป็นการจูงใจให้ได้เข้ามาทำบุญที่วัดมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นช่องทางประชาสัมพันธ์วัดให้ประชาชนได้ทราบมากขึ้น รวมทั้งมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครบวงจร เพื่อบริการความสะดวกให้แก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวทั่วไป ทั้งนี้ ประชาชนที่อยู่บริเวณโดยรอบวัดควรสร้างกลุ่มรวมกันจัดตั้งเป็นชมรมหรือสมาคม เพื่อพูดคุยกับทางวัดในการดำเนินงานเจรจากับวัด มีการจัดสถานที่ในการจัดจำหน่ายสินค้าสำหรับผู้อยู่อาศัยท้องถิ่นโดยรอบอย่างถาวร การจัดสถานที่ให้มีทัศนียภาพที่สวยงามมากขึ้น และจัดกิจกรรมทางศาสนาให้ต่อเนื่องรวมทั้งให้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางวัดอย่างต่อเนื่อง และหลากหลายช่องทาง เพื่อให้ได้เข้าถึงนักท่องเที่ยวให้มากที่สุด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

“ผู้หลักผู้ใหญ่ที่สำคัญของบ้านเมือง ต้องให้ความสำคัญกับการดำเนินการอย่างจริงจังหรือดำเนินงานให้เป็นแบบอย่างที่ดีให้ประชาชนได้ปฏิบัติตาม งบประมาณในการให้การสนับสนุนที่เพียงพอต่อการดำเนินงาน สถานบันการศึกษาต้องมีส่วนร่วม และให้การสนับสนุนทางด้านความรู้ แนะแนวการบริหารจัดการ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

“การที่จะจัดให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นั้น จะต้องมีการคัดเลือกวัดที่จะดำเนินการจัดการท่องเที่ยว ในเบื้องต้นระยะแรก ต้องคัดเลือกวัดที่มีศักยภาพ ความพร้อมที่จะทำให้เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ก่อน มิเช่นนั้นแล้วผลสัมฤทธิ์จะไม่เกิดขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“โดยปกติวัดเป็นสถานที่ที่มีสงบ ร่มเย็น เป็นสถานที่พักผ่อน ผ่อนคลายของผู้ที่เข้าไปเยือน การที่จะจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้นั้น ต้องคำนึงถึงความเรียบร้อย ความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าไปท่องเที่ยวเพราะเกรงว่าอาจจะไปรบกวนผู้ต้องการความสงบ หรือรบกวนกิจของสงฆ์ แต่อย่างไรก็ตามข้อดีที่ให้วัดเป็นที่ท่องเที่ยวก็อาจทำให้วัดเจริญขึ้น ชุมชนเจริญขึ้น สังคมอาจจะมีความสงบเรียบร้อยมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

“การจัดกิจกรรมต้องสามารถให้บริการในภาพองค์รวมทั้งครอบคลุมได้ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้บริการควรเป็นทุกเพศทุกวัย อาจไม่ต้องอยู่ในกลุ่มเดียวกัน แต่ควรมีกิจกรรมรองรับทุกคนที่เข้ามาในวัด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

“ถ้าเรามีความต้องการที่จะจัดให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เราควรทำความเข้าใจกับเจ้าของสถานที่เสียก่อน ซึ่งก็คือเจ้าอาวาสวัด โดยทำความเข้าใจไปพร้อมกัน

กับไวยาวัจกรวัด กรรมการวัด และชุมชนข้างเคียง เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปในทางเดียวกันและเข้าใจตรงกัน ป้องกันปัญหาความไม่เข้าใจและทะเลาะกัน ระหว่างเจ้าอาวาสและชุมชน ซึ่งในเป็นเหตุให้เกิดการร้องเรียนในภายหลัง แต่หากทุกคนมีความเข้าใจตรงกันแล้วการพัฒนาวัดนั้นก็จะเป็นไปได้โดยง่ายด้วยความสามัคคีที่เกิดขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11)

16. องค์ประกอบในการทำให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบในการทำให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ว่า ควรมีองค์ประกอบที่แสดงถึงความเข้าใจ การรับรู้ การเข้าถึง เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวภายในวัด จะต้องมีความรู้กลับไป เช่น ประวัติของวัด ประวัติพระพุทธศาสนา ประวัติโบราณสถานต่างๆ ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ ผ่านการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ระเบียบแบบแผน โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

“องค์ประกอบของวัดที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ คือ ความเข้าใจ การรับรู้ การเข้าถึง ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวภายในวัด จะต้องมีความรู้กลับไป เช่น ประวัติของวัด ประวัติพระพุทธศาสนา ประวัติโบราณสถานต่างๆ ผู้ที่เป็นวิทยากรบรรยายสิ่งต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ เช่น บรรยายความรู้ในพิพิธภัณฑ์ของวัด ประวัติความเป็นมาต่างๆ เช่น ประวัติวัด เจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด พระประธานวัด เข้าใจในพงศาวดาร ตำนาน เรื่องเล่า ที่เกี่ยวข้องกับวัด เช่น มีเจ้านายเสด็จมาที่วัด บุคคลสำคัญมากราบไหว้ บูชา หรือทำกิจกรรมกับวัด หรือไม่ อย่างไร จุดขายของวัดต้องชัดเจน ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

“ตามความคิดเห็นส่วนตัว เห็นว่าควรจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน ซึ่งคณะกรรมการแต่ละฝ่ายจะต้องเข้มแข็งยึดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักสำคัญ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

“จุดเด่นของวัด และชุมชนข้างเคียง/ทัศนคติ ความรอบรู้ของผู้นำวัดและผู้นำชุมชน ในการร่วมมือดำเนินการ ระบบการบริหารจัดการ การเผยแพร่ข้อมูลการจัดกิจกรรม” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

“สถานที่และบุคลากรในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ภายในวัด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณของนักท่องเที่ยวและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในส่วนขององค์ประกอบของการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยสามารถแบ่งประเด็นจุดเด่นที่เป็นรูปแบบของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการประชาสัมพันธ์ (Public Relation) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ด้านการจัดการและการดำเนินการ (Management & Operation) ด้านสถานที่ (Attractions) ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว (Values) ด้านกิจกรรม (Activities) ด้านการให้บริการ (Services) ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว (Support) สังเคราะห์ได้เป็น รูปแบบแนวโน้มที่จะเป็นองค์ประกอบของการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (PAMAVASS Model)

1. รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ด้านการประชาสัมพันธ์ (Public Relation)

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในด้านการประชาสัมพันธ์ โดยการสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ คอยช่วยเหลือแนะนำ ให้ข้อมูลการท่องเที่ยววัดได้เป็นอย่างดี และการที่วัดมีการพัฒนาด้านการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศได้รู้จัก ได้สนใจ และเดินทางมาท่องเที่ยว เยี่ยมชม และมาทำกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด การเลือกซื้อสินค้าที่ระลึก และสามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดไปยังแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่และรูปแบบการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ ในจังหวัดนครปฐม โดยให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง โดยประสานงานกับจังหวัด มีช่องทางในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น แผ่นพับ/โบรชัวร์ โทรทัศน์ นิตยสาร/วารสาร/หนังสือพิมพ์ แผ่นป้ายโฆษณา คำบอกกล่าวจากเพื่อน/คนรู้จัก โซเชียลมีเดีย (เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม) งานเทศกาล/นิทรรศการท่องเที่ยว/การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ มีการจัดนิทรรศการอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดทำเอกสาร/หนังสือ/แผ่นพับ เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม

2. รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยการจัดเตรียมสถานที่และบริเวณวัดให้มีความพร้อมในการรองรับการเดินทางท่องเที่ยวเรียนรู้ทั้งในส่วนของประวัติ ความเป็นมาของวัด คุณค่าทางศิลปะ วัฒนธรรม ความสวยงามของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในบริเวณวัด มีกิจกรรมและการเรียนรู้ต่างๆ มากมาย โดยสิ่ง

อำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวและเรียนรู้ที่สำคัญ ประกอบด้วยการมีร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มเพียงพอ มีห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอสำหรับบริการนักท่องเที่ยว มีห้องน้ำคนพิการ มีลานจอดรถที่สะดวกมีพื้นที่ในการจอดรถเพียงพอ และมีความปลอดภัย มีการจัดถนน และทางเดินที่เหมาะสม มีจุดนั่งพักผ่อนที่เพียงพอสำหรับบริการนักท่องเที่ยว มีถึงขยะที่เพียงพอไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว มีป้ายบอกทาง/สถานที่ต่างๆ อย่างชัดเจน มีร้านจำหน่ายของที่ระลึกที่หลากหลาย และแสดงเอกลักษณ์ของสถานที่ มีทางลาดสำหรับรถเข็นผู้สูงอายุ/ผู้พิการ มีแผ่นพับ/หนังสืออธิบายความเป็นมาและความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวภายในแต่ละแห่ง มีเอกสารเป็นภาษาอื่นๆ เช่น อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น ฯลฯ มีมุมหนังสือ เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว มุมบริการอินเทอร์เน็ต Wi-Fi มี Headphone ฟังการบรรยายเป็นภาษาต่างๆ

3. รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ด้านการจัดการและการดำเนินการ (Management & Operation)

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในด้านการจัดการและการดำเนินการ โดยการกำหนดกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการวางเป้าหมายในระยะสั้น ระยะปานกลางและระยะยาว ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายในของวัดเองและสภาพแวดล้อมภายนอกที่ปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว การร่วมกันวางแผนการจัดการระหว่าง วัด ชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน การกำหนด จัดสรรคนให้เหมาะกับงานที่ต้องทำ การวางอำนาจการสั่งการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การประสานงานระหว่างวัดกับหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก การจัดการงบประมาณที่โปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ รวมถึงการจัดทำรายงาน เพื่อใช้ในการบันทึกและตรวจสอบได้ในภายหลัง เพื่อเป้าหมายในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับการติดต่อประสานงานเพื่อเข้าชมมีความสะดวกรวดเร็ว มีการจัดลำดับการเข้าชมสถานที่ต่างๆอย่างเหมาะสม มีการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม มีการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเข้าชมและการปฏิบัติที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว มีระบบการรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม

4. รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ด้านสถานที่ (Attractions)

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในด้านสถานที่ โดยการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวในวัดและบริเวณรอบข้างให้มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยพัฒนาร่วมกับชุมชนในการกำหนดอัตลักษณ์ชุมชน การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเส้นทางกิจกรรม ปรับปรุงภูมิทัศน์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว การสร้างจิตสำนึก และการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ พิพิธภัณฑสถาน ควบคู่กับการท่องเที่ยวในวัด และการให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาและบูรณะสถานที่ต่างๆอย่าง

เหมาะสม สถานที่มีอากาศบริสุทธิ์ ปราศจากมลภาวะ และสิ่งรบกวน สถานที่ที่มีความร่มรื่น มีไม้ดอกไม้ประดับที่สวยงาม และมีต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงา สถานที่ที่มีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย และมีทัศนียภาพที่สวยงาม การตกแต่งด้านภูมิสถาปัตยกรรมเหมาะสม และกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม

5. รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว (Values)

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึงการสนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนาคุณค่าและจุดเด่นของวัด ในด้านการเป็นศูนย์รวมจิตใจ การเป็นที่พึ่งของชาวพุทธ และเปิดรับทุกคน ทุกศาสนาให้สามารถเข้ามาพักผ่อน ให้โอกาสกับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนโดยรอบ ให้ใช้สถานที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการเป็นศูนย์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม โดยเน้นการสร้างคุณค่าเกี่ยวกับ เรื่องราวของวัดที่น่าสนใจ เช่น ความศักดิ์สิทธิ์ มีเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วิถีชีวิต และวัฒนธรรม มีคุณค่าทางด้านจิตรกรรม เช่น ภาพวาด สวดลาย และศิลปะแกะสลักต่างๆ มีคุณค่าทางธรรมชาติ เช่น มีความสมบูรณ์ และความหลากหลายทางชีวภาพทั้งต้นไม้และสัตว์ มีคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรม เช่น อาคาร การก่อสร้าง มีคุณค่าทางด้านประติมากรรม เช่น รูปปั้น งานแกะสลัก มีคุณค่าทางด้านทัศนศิลป์ เช่น การตกแต่งภายในอาคาร

6. รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ด้านกิจกรรม (Activities)

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในด้านกิจกรรม โดยเน้นการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยว วัด ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ มุ่งเน้นไปที่การพัฒนากิจกรรมโดยการบูรณาการไปกับรูปแบบการท่องเที่ยวมาเป็นกิจกรรมการมาท่องเที่ยวเรียนรู้ ที่มีความหลากหลาย ได้ท่องเที่ยวในบริบทที่แตกต่างเต็มเต็ม คัมค่าโดยให้ความสำคัญกับกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา /วันวิสาขบูชา/วันอาสาฬหบูชา/วันเข้าพรรษา/วันออกพรรษา กิจกรรมการทำบุญประเพณีประจำปี เช่น ทอดกฐินสามัคคี/ทอดผ้าป่าสามัคคี/ วันขึ้นปีใหม่ /ประเพณีลอยกระทง/ประเพณีสงกรานต์ กิจกรรมวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ กิจกรรมด้านการอนุรักษ์และการเผยแผ่ศาสนาและวัฒนธรรม เช่น ดูเล่นอนุรักษ์และเผยแพร่พุทธศิลป์/จิตรกรรม/ประติมากรรม/ตลอดจน โบราณวัตถุเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา/จัดให้มีนิทรรศการขึ้นในวัด การจัดกิจกรรมด้านการบำเพ็ญประโยชน์ ร่วมทำบุญ กิจกรรมด้านการให้บริการแก่ชุมชนเช่นการจัดให้มีธรรมศาลา/ เปิดบริการให้ประชาชนได้ฟังธรรม/ ปฏิบัติสมาธิวิปัสสนา ความรู้เกี่ยวกับแพทย์แผนไทยและยาสมุนไพร ฯลฯ กิจกรรมเกี่ยวกับสถานศึกษา เช่น จัดนิทรรศการให้ความรู้ ประกวดเรียงความ ตอบปัญหาธรรมะ บรรยายธรรม การฝึกทำสมาธิให้นักเรียน ฯลฯ

7. รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ด้านการให้บริการ (Services)

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในด้านการให้บริการ โดยการเตรียมความพร้อมในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวและการเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ทุกเพศ ทุกวัย การจัดสรรบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่เป็นมาตรฐานสากล ทั้งในส่วนของกาแต่งกายของเจ้าหน้าที่ ที่แต่งกายสุภาพ สะอาด เรียบร้อย เหมาะสมกับงาน มีเจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเอาใจใส่ มีกิริยาสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส เจ้าหน้าที่ใช้ถ้อยคำสุภาพในการบรรยาย มีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้และดูแลเป็นผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี พูดได้หลายภาษา เช่น อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น ฯลฯ ช่วยสร้างความเชื่อมั่นในการเดินทางมาท่องเที่ยว รวมถึงอุปสรรคที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ทั้งการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

8. รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว (Support)

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว การสนับสนุนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เกิดเป็นศูนย์รวมจิตใจ การเป็นที่พึ่งของชาวพุทธ และเปิดรับทุกคน ทุกศาสนาให้สามารถเข้ามาพักผ่อน ให้โอกาสกับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนโดยรอบ ให้ใช้สถานที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการเป็นศูนย์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม โดยการพัฒนาคน บุคลากร การเงินงบประมาณ การสนับสนุนจากท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของกาช่วยเหลือ การประสานงาน การให้ข้อมูล การสร้างเครือข่าย การมีส่วนร่วมกับชุมชน และต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการวัด ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมและระบบนิเวศของชุมชน การให้ความรู้แลกเปลี่ยนความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านการจัดกิจกรรมโดยกาให้ผู้ที่เป็นคนเก่าแก่มาเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับวัด การจัดนิทรรศการที่มีความหลากหลาย และใช้กาได้ตลอดเวลา การจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ และการจัดทำแผ่นพับเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับวัดหลายภาษา การจัดทำคู่มือ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับวัด การจัดทำสื่อภาพยนตร์ วิดีทัศน์ และมัลติมีเดีย เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของวัด โดยการบรรยายที่ใช้ภาษาต่างประเทศหลาย

จากประเด็นที่ได้จากการสังเคราะห์ข้างต้นนั้น สามารถนำมาวิเคราะห์ถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก ที่ส่งผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ได้ ดังส่วนที่ 3

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผ่านการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เพื่อร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis)

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
<p>1. วัดในจังหวัดนครปฐมมีประวัติศาสตร์ที่โดดเด่น เป็นต้นกำเนิดของพุทธศาสนาสมัยทวารวดี และเป็นศูนย์กลางพุทธมณฑลโลก</p> <p>2. วัดในจังหวัดนครปฐมมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำวัด เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้กราบไหว้บูชาขอพร</p> <p>3. งานปูนปั้น ภายในโบสถ์ภายในวิหารของวัดในจังหวัดนครปฐม มีความสวยงามทางสถาปัตยกรรม</p> <p>4. วัดในจังหวัดนครปฐมมีทำเลที่ตั้งเหมาะสม ทั้งติดแม่น้ำและถนนสายหลัก เดินทางสะดวก รวดเร็ว สามารถเดินทางมาเที่ยวที่วัด ได้หลายเส้นทางทั้งทางบก ด้วยรถยนต์ส่วนตัว หรือทางรถเมล์ ทางรถไฟ หรือทางน้ำ</p> <p>5. วัดในจังหวัดนครปฐม มีการจัดงานประจำปีเป็นประจำทุกปี</p> <p>6. มีแหล่งสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทั่วไป และแหล่งเรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถต่อยอดและเชื่อมโยงไปด้วยกันได้</p>	<p>1. คณะกรรมการบางท่านไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม บางแผนกไม่มีการวางแผนก่อนดำเนินงาน บางแผนกปฏิบัติหน้าที่ไม่สอดคล้องกับแผนที่ได้ประชุมกันไว้ก่อนเริ่มงาน ทำให้เกิดปัญหาตามมา</p> <p>2. การกำหนดแผนในการดูแลความปลอดภัยของประชาชนที่มาเที่ยวในงานยังไม่ชัดเจน</p> <p>3. บุคลากรบางส่วนไม่ดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ ทำให้การดำเนินงานไม่สอดคล้องกับแผนที่วางไว้</p> <p>4. ขาดเจ้าหน้าที่ที่อยู่ประจำกองอำนาจการส่วนมากเป็นผู้ทรงคุณวุฒิไม่สามารถมาอยู่ประจำได้ ทำให้การประสานงานระหว่างแผนกมีปัญหา เพราะหาคนสั่งการที่ชัดเจนไม่ได้</p> <p>5. วัดไม่มีเจ้าหน้าที่ผู้คอยดูแล กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ</p>

ตารางที่ 16 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) (ต่อ)

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
<p>7. วัดในจังหวัดนครปฐม เป็นสถานที่รวบรวมและเผยแพร่ศิลปวัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ที่แสดงถึงวิถีชีวิตไทยริมแม่น้ำ</p> <p>8. วัดในจังหวัดนครปฐม มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอและมีสำนักปฏิบัติธรรม</p> <p>9. วัดในจังหวัดนครปฐมมีพระพุทธรูปในพระอุโบสถ ที่เป็นที่เคารพศรัทธาของนักท่องเที่ยว</p> <p>10. วัดในจังหวัดนครปฐม มีการจัดรูปแบบการทำบุญที่มีความหลากหลาย ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถทำบุญได้ครบวงจร</p> <p>11. วัดในจังหวัดนครปฐมบางแห่ง มีการเปิดอุโบสถตลอด 24 ชั่วโมง สามารถเข้ามากราบไหว้ ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ทุกเวลา</p> <p>12. วัดในจังหวัดนครปฐม มีการบริหารจัดการงานทั้งหมดโดยเจ้าหน้าที่ของทางวัดเอง ทำให้การตัดสินใจรวดเร็ว</p> <p>13. การจัดการและการดำเนินงานของวัดในจังหวัดนครปฐม โดยเฉพาะวัดที่มีชื่อเสียงจะมีความพร้อมมากและมีปัจจัยเพียงพอ</p> <p>14. วัดสามารถพัฒนาให้มีความเจริญใหญ่โตได้ วัดมีความเข้มแข็งเป็นกุศโลบายให้ประชาชนเข้ามาศึกษาพระธรรมคำสอนเพิ่มขึ้น</p> <p>15. วัดในจังหวัดนครปฐม แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมแฝงอยู่ตามจุดต่างๆ รอบบริเวณวัด ไม่ว่าจะเป็นองค์พระพุทธรูป วิหารตัวอาคาร</p>	<p>6. ขาดการสรรหาคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์เฉพาะด้านมาคอยแนะนำมีปัญหาในการสรรหาเจ้าหน้าที่</p> <p>7. ขาดระบบคุณธรรมในการคัดเลือกและสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ</p> <p>8. ไม่มีการกำหนดคุณสมบัติที่เหมาะสมกับตำแหน่งที่รับผิดชอบกรรมการบางท่านไม่ถนัดเรื่องการบริหารงานบุคคล</p> <p>9. ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน ทำให้มีปัญหาในการประสานงานโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ได้รับข้อมูลข่าวสารล่าช้า</p> <p>10. การดำเนินงานเมื่อเกิดปัญหาและการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว หน่วยงานราชการ สถาบันต่างๆ ที่เข้ามาช่วยงานมีความไม่เข้าใจกัน</p> <p>11. เจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่นมองข้ามความสำคัญเกี่ยวกับคุณค่าประเพณีวัฒนธรรมและไม่มีการจัดทำฐานข้อมูลให้ทั่วบริเวณงาน</p> <p>12. ขาดการประชาสัมพันธ์และจัดแสดงนิทรรศการถึงความสำคัญของการจัดงานประจำปีของวัดในจังหวัดนครปฐม การให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดนครปฐม เช่น ประเพณีแห่ผ้าห่มองค์พระปฐมเจดีย์</p> <p>13. ขาดความร่วมมือและส่งเสริมการจัดงานจากชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่น ในด้านการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา</p>

ตารางที่ 16 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) (ต่อ)

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
<p>16. วัดมีประวัติความเป็นมา มีเรื่องราวของวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรมการก่อสร้างที่เกิดจากศรัทธา และศิลปะ ที่น่าศึกษาค้นคว้า</p> <p>17. จังหวัดนครปฐม ตั้งอยู่ลุ่มแม่น้ำท่าจีน ทำให้เกิดชุมชนและวัดขนาดตลอดริมน้ำ</p> <p>18. มีพุทธมณฑล ที่เป็นศูนย์กลางพุทธศาสนาของโลก</p> <p>19. มีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์</p> <p>20. แหล่งอารยธรรมสำคัญที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน จึงมีความได้เปรียบด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากมีทรัพยากรพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวที่โดดเด่นระดับประเทศ</p> <p>21. นครปฐมเป็นเมืองศูนย์กลางการศึกษาของภูมิภาค โดยมีสถาบันการศึกษาทุกระดับ มีมหาวิทยาลัยชั้นนำที่มีชื่อเสียงอยู่ในพื้นที่</p>	<p>14. ขาดการประสานงานเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานยังขาดการประสานงานกันในการจัดงานเท่าที่ควร ชุมชนรอบวัดและโรงเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วมกับการจัดงานเหมือนในอดีต</p> <p>15. สถานที่จอดรถไม่เพียงพอ ป้ายบอกลำดับการไหว้พระต่างๆ ที่ถูกต้อง สถานที่วัดคับแคบเนื่องจากมีการก่อสร้างถาวรวัตถุมากขึ้น</p> <p>16. การประชาสัมพันธ์ของวัดมีน้อยหรือไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร วิทยากรบรรยาย อธิบาย แต่ละจุดภายในวัดมีน้อย</p> <p>17. ป้ายบอกทางมีน้อยหรือแทบไม่มีเลย การเปิดตัวไม่ถึงระดับจังหวัด</p> <p>18. มีการโจมตีความไม่เหมาะสมของพระพุทธรูปบางองค์ ว่าเป็นสิ่งไม่ดี นอกศาสนา ไม่เหมาะสมที่จะเข้ามาวัด</p> <p>19. สถานที่จอดรถไม่เพียงพอ ห้องน้ำไม่เพียงพอ อาสาสมัคร และปราชญ์ชาวบ้านขาดความรู้เฉพาะความสะอาดของวัดต้องปรับปรุง</p> <p>20. การจัดการท่องเที่ยวไม่ได้รับสนใจอย่างจริงจังจากภาครัฐ โดยจากแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดนครปฐม ไม่ได้ให้ความสำคัญกับวัดและการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนา ไม่มีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เข้ามาร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยว ทำให้วัดต่างๆ ต้องรับผิดชอบกันเอง</p>

ตารางที่ 16 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis)

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
	<p>21. การสร้างเส้นทางเชื่อมโยงต่อกันมีไม่มากนัก การคมนาคมขนส่งต้องปรับปรุง ขาดการสร้างเส้นทางเชื่อมโยงต่อกัน</p> <p>22. วัดยังขาดความร่มรื่น ต้นไม้ยังน้อยเกินไป</p> <p>23. ขาดการประชาสัมพันธ์ งานประจำปีหรือการจัดงานประเพณีอื่นๆ ซึ่งคนส่วนใหญ่ ยังเขาไม่สามารถเข้าถึงเท่าที่ควร</p> <p>24. หน้าที่มีน้ำหลากมาก จะเกิดน้ำท่วมล้นตลิ่งเข้าท่วมพื้นที่วัด</p> <p>25. ไม่มีแผนยุทธศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา และขาดความร่วมมือในการจัดการ</p> <p>26. วัดไม่มีชื่อเสียง ก็จะขาดการบริหารจัดการ ไม่มีปัจจัยงบประมาณในการดำเนินงาน ระบบการรองรับนักท่องเที่ยวไม่ดีพอ บุคคลภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ภายในวัดได้ง่าย</p> <p>27. การกระจุกตัวความเจริญ อาจจะไปที่วัดใหญ่เพียงอย่างเดียว วัดเล็กๆ ที่ความศรัทธาเข้าไม่ถึงอาจจะมีการปรับตัว และอยู่อย่างลำบากมากขึ้น</p> <p>28. วัดมีภาระในการดำเนินการเพิ่มขึ้น ตลอดจนเกิดความยุ่งยากในการดำเนินการมากขึ้น และมีบุคคลหลากหลายหน้าหลายตา เข้ามาวัดเพิ่มขึ้น</p>

ตารางที่ 16 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis)

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
	<p>29. การท่องเที่ยวในวัดยังไม่มีคำบรรยายกำกับ ควรมีคำอธิบายทั้งไทย/อังกฤษ/จีนกำกับให้รู้ที่ไปที่มา ความหมาย เรื่องราวเกี่ยวข้อง อีกร้อยอย่างเพราะเจ้าหน้าที่วัดไม่เพียงพอ</p> <p>30. การรักษาสถานที่ให้มีความสะอาด สวยงามอยู่เสมอ การรักษาความสะอาดในหลายๆวัดเป็นสิ่งสำคัญ ห้องสุขาที่ให้บริการต้องสะอาดและดูดี</p> <p>31. บุคลากรที่จะทำการจัดการภายในวัดให้เป็นระเบียบ สะอาด เรียบร้อย ในการจัดการท่องเที่ยวโดยให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์สามารถทำได้วัดและชุมชนที่อยู่ภายในพื้นที่ ที่วัดตั้งอยู่หากมีการจัดการที่ดี วัดก็จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าศึกษาค้นคว้าได้ทุกวัด</p> <p>32. เงินทุนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญหากมีหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง หรือผู้มีจิตศรัทธา รับเป็นเจ้าภาพในการดำเนินงาน การบริหารจัดการ หรือจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้</p> <p>33. วัดไม่มีเงินทุน ไม่มีการประชาสัมพันธ์ ไม่มีการโฆษณา</p> <p>34. สถานที่ปฐมพยาบาลยังไม่กระจายตามจุดที่สำคัญหากมีผู้ป่วยฉุกเฉินอาจเป็นอันตรายต่อชีวิตได้</p>

ตารางที่ 16 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis)

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
	<p>35. การประชาสัมพันธ์ภายในงานยังมีข้อบกพร่องในเรื่องของเสียเวลาประกาศไม่ค่อยได้ยีน</p> <p>36. เจ้าหน้าที่ รปภ. ไม่เอาใจใส่ดูแลประชาชนที่มาเที่ยว</p> <p>37. ขาดข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ โบราณ เช่น พระพุทธรูปโบราณ และสถาปัตยกรรม เป็นต้น</p> <p>38. ถนนสายหลักมีสภาพชำรุด ไม่ปลอดภัยในการคมนาคมขนส่ง ขาดระบบขนส่งมวลชนที่มีคุณภาพ และขาดการจัดการโลจิสติกส์อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>39. การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้แก่นักท่องเที่ยวขาดความต่อเนื่องและขาดการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ขาดสินค้าและบริการใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่</p> <p>40. การจัดทำข้อมูลข่าวสารยังไม่เป็นระบบ ป้ายแนะนำเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวัดน้อยเกินไป</p> <p>41. ขาดการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับตอบปัญหาธรรมะ โดยเฉพาะประวัติความเป็นมาของ</p>
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threat)
<p>1. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม และจังหวัดนครปฐม ตลอดจนองค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาลนครปฐม มีนโยบายทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทาง</p>	<p>1. ขาดการอนุรักษ์ดูแลสิ่งแวดล้อมภายในบริเวณงาน โดยเฉพาะประชาชนที่มาเที่ยวภายในงานชอบทิ้งขยะลงในสระน้ำ ก่อให้เกิดน้ำเน่าเสียทำให้เต่าที่อาศัยอยู่ในสระน้ำตายเป็นประจำทุกปี</p>

ตารางที่ 16 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) (ต่อ)

โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threat)
<p>พระพุทธศาสนาโลก ทั้งในรูปแบบของการศึกษา พุทธศาสนา การปฏิบัติธรรม และการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในวัด และมีมหาวิทยาลัยหลายแห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน สามารถจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับพุทธศาสนาและการท่องเที่ยว</p> <p>2. รัฐบาลมีโครงการในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยในทุกๆด้าน สามารถทำแผนงานเสนอในการพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทยได้</p> <p>3. วัดในจังหวัดนครปฐม สามารถพัฒนาและมีศักยภาพในการทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่ได้ เพราะวัด ชุมชน วัด บ้าน ประชาชน มีการร่วมมือกันอย่างแข็งขัน รัฐบาลให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวให้เกิดแหล่งเรียนรู้ การเติบโตของโลกยุคดิจิทัล สามารถประชาสัมพันธ์ให้เกิดการรับรู้ให้มาและง่ายขึ้นมากมาย</p> <p>4. การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทำให้มีตลาดการท่องเที่ยวขนาดใหญ่</p> <p>5. วัดในจังหวัดนครปฐมหลายวัด ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นวัดนำเที่ยว ของจังหวัดนครปฐม ทำให้สามารถดำเนินงานให้เกิดผลสำเร็จได้</p>	<p>2. ขาดจิตสำนึกในการทิ้งขยะทำให้เป็นปัญหาของวัด</p> <p>3. พ่อค้าแม่ค้าชอบเทน้ำล้างจานทิ้งหลังร้านขายสินค้าทำให้น้ำเน่าเหม็นทำลายบรรยากาศ</p> <p>4. พ่อค้าแม่ค้าเปิดลำโพงเสียงดังเพื่อโฆษณา สินค้าทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพักผ่อนและการสวดมนต์ นั่งสมาธิ การเดินจงกรม การเจริญจิตภาวนา</p> <p>5. ขาดการส่งเสริมเรื่อง ศาสนพิธี เช่น การกล่าวคำถวายสังฆทาน การกล่าวคำพิธีต่างๆ</p> <p>6. ประชาชนที่มาเที่ยวโดยเฉพาะสุภาพสตรีมุ่งสั้นเข้าวัดไม่แต่งกายแบบไทย ขาดการเอาใจใส่จากหน่วยงานภาครัฐ เช่น วัฒนธรรมจังหวัด สุภาพสตรีนิยมมุ่งสั้นตามยุคสมัยนักท่องเที่ยว นิยมมาเที่ยวมากกว่าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น แห่ผ้าห่มองค์พระปฐมเจดีย์ ประเพณีลอยกระทงในคลองเจดีย์บูชา เป็นต้น</p> <p>7. วัดมีข้อจำกัดในเรื่องรูปแบบของวัดเป็นองค์กรที่ไม่ได้มุ่งหวังผลกำไร ทำให้ขาดงบประมาณในการประชาสัมพันธ์ และไม่สามารถโฆษณาประชาสัมพันธ์ได้อย่างเต็มที่</p> <p>8. นโยบายหรือแผนงานโครงการการพัฒนาการท่องเที่ยวประเพณีวัด หรือแหล่งพระพุทธศาสนาไม่ชัดเจน และการให้การสนับสนุนลดน้อยลง</p>

ตารางที่ 16 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) (ต่อ)

โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threat)
<p>6. วัดสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เพราะนักท่องเที่ยวยังมีความศรัทธาต่อองค์พระพุทธรูป สามารถดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวได้</p> <p>7. การทำบุญ เป็นของคู่กับคนไทยและนักท่องเที่ยวที่นับถือศาสนาพุทธอยู่เสมอ ทำให้ทางวัดสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เพื่อดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว ได้อย่างต่อเนื่อง</p> <p>8. วัดในจังหวัดนครปฐมบางวัดเป็นพระอารามหลวง ได้รับเงินสนับสนุนในการพัฒนาวัดจากรัฐบาล โดยหน่วยงานราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้วัดสามารถพัฒนาทัศนียภาพภายในวัด ให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้</p> <p>9. รัฐบาลส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่งผลให้จัดโครงการร่วมมือกับวัดและชุมชนได้ โดยวัดจะเป็นตัวแปรสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้คนเข้ามาวัดมากขึ้นโดยทำให้คนมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิตของตนเองต่อไป.</p> <p>10. วัดในจังหวัดนครปฐม หลายวัดมีทำเลที่เหมาะสม เช่นวัดอยู่ติดริมแม่น้ำ วัดติดกับพระราชวังเก่า หรือเป็นวัดที่มีโบราณสถาน เป็นวัดที่มีพระพุทธรูปอันศักดิ์สิทธิ์ นั้น มีโอกาสดำเนินการหรือพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ดีกว่าวัดที่ไม่มี เป็นโอกาสของวัดที่มีตลาดน้ำ มี</p>	<p>หน่วยงานราชการไม่ค่อยนำงบประมาณเข้ามาที่วัด</p> <p>9. รัฐและประชาชนเริ่มไม่ไว้วางใจวัด จับผิดวัด จับผิดพระ</p> <p>10. การพัฒนาแบบเดิมๆ ไม่สามารถเข้ากับโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้ ต้องทำให้เกิดรูปแบบใหม่</p> <p>11. บุคคลไม่พัฒนา ไม่กล้าคิดนอกกรอบ ไม่กล้าเดินออกนอกกรอบ ผู้นำท้องถิ่นยุคเก่าไม่กล้า มัวแต่รอโอกาสจากหน่วยงานภาครัฐเข้ามาดำเนินการ ไม่อยากพัฒนาด้วยตนเอง</p> <p>12. สภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยไม่ดีมากนัก จึงเป็นเหตุทำให้นักท่องเที่ยวชาวไทย พุทธศาสนิกชนที่นับถือ ศรัทธาลดน้อยลงไปตลอดจนการแก้บนบานสานกล่าวก็ไม่มากเหมือนเดิม</p> <p>13. พระสงฆ์ที่เป็นบุคลากรในการทำงานด้านการท่องเที่ยวมีน้อยไม่เพียงพอ สิ่งที่สำคัญต้องของบประมาณเพิ่มเติม ตลอดจนให้หน่วยงานราชการเข้ามาช่วยกันทำงานมากขึ้น เพื่อให้เกิดรูปธรรม</p> <p>14. สภาพสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป จากอดีตชุมชนมีวัดเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณ แต่ในยุคปัจจุบันคนได้ห่างไกลออกไปจากวัด ทำให้คนไม่ได้สนใจพระพุทธศาสนา และส่งผลให้เกิดปัญหาเรื่องอาชญากรรมต่างๆ และปัญหายาเสพติดตามมา</p> <p>15. การขาดเงินงบประมาณจากภาครัฐและภาคเอกชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยว</p>

ตารางที่ 16 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) (ต่อ)

โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threat)
<p>พระพุทธรูปอันศักดิ์สิทธิ์ มีโบราณสถาน มีโบราณวัตถุ มีประวัติศาสตร์อันยาวนานและมีพระเกจิดัง เป็นต้น</p> <p>11. รัฐบาลต้องเห็นความสำคัญและควรให้การสนับสนุน กระแสในเรื่องของชาวต่างชาติที่เข้ามานับถือพระพุทธศาสนามามากขึ้น และเข้ามาแสวงบุญในประเทศไทยมีเพิ่มมากขึ้น</p> <p>12. วัดในจังหวัดนครปฐมหลายวัดเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป ทั้งจากละคร เรื่องเล่า เป็นโอกาสในการรณรงค์ คนเข้าวัด ส่งเสริมแนะนำวัดอื่นๆ คู่ขนานกันไป จัดกิจกรรมบริการเด็ก กิจกรรมเชิงสังคม รับผิดชอบเด็กจากทางโรงเรียนยิ่งเป็นการเผยแพร่สร้างทัศนคติที่ดีต่อวัด</p> <p>13. วัดในจังหวัดนครปฐม มีความร่วมมือที่เรียกว่า “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) มีงบประมาณจากภาคส่วนต่างๆ เข้ามาอย่างสม่ำเสมอมีบุคลากรพร้อม (เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร คณะกรรมการ)</p> <p>14. การเดินทางที่สะดวกสบาย และสิ่งอำนวยความสะดวกที่รัฐเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว</p> <p>15. วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ</p> <p>16. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติตั้งอยู่ในจังหวัดนครปฐม</p>	<p>16. ไม่มีองค์กร ที่เข้ามาสนับสนุนการเผยแพร่พระพุทธศาสนา</p> <p>17. ประเทศเพื่อนบ้านได้มีพัฒนาและเปิดตัวการท่องเที่ยว ประเภทวัด แนวพระพุทธศาสนาอย่างเต็มรูปแบบไปแล้ว</p> <p>18. ปัจจุบันพระพุทธศาสนา วัด และพระสงฆ์ ได้รับผลกระทบจากการกระทำผิด มีคดีความ ทำให้การจัดกิจกรรม หรือดำเนินโครงการ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้วัดขาดความน่าเชื่อถือ</p> <p>19. การเข้ามาของศาสนาอื่นๆ มีผลทำให้วัดพุทธศาสนิกชน ต้องมีการปรับตัวเพิ่มขึ้น เศรษฐกิจของประเทศถดถอย จึงทำให้การใช้จ่ายเงินในการเข้าถึงวัดลดน้อยลง</p> <p>20. ไม่มีองค์กรที่เข้ามาสนับสนุนการเผยแพร่พระพุทธศาสนา</p> <p>21. นักท่องเที่ยวจำนวนมาก เป็น Mass Tourist ที่กำลังซื้อต่ำและใช้ทรัพยากรสูง</p>

ตารางที่ 16 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) (ต่อ)

โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threat)
<p>17. มีนโยบายทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางพุทธศาสนาโลก ทั้งรูปแบบการศึกษาพุทธศาสนา การปฏิบัติธรรม และการท่องเที่ยว</p> <p>18. นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล สนับสนุนให้จังหวัดพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว</p> <p>19. การก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกทวาย สร้างโอกาสให้จังหวัดสามารถพัฒนาเชื่อมโยงเครือข่ายขนส่งระดับภูมิภาค</p> <p>20. การพัฒนาเทคโนโลยีนวัตกรรม สร้างโอกาสให้จังหวัดนำมาพัฒนากระบวนการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น</p> <p>21. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย สร้างโอกาสให้จังหวัดสามารถประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านระบบออนไลน์ ช่วยให้ลดต้นทุนการตลาดและสามารถทำได้ทั้งในและต่างประเทศ</p> <p>22. การส่งเสริมธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว ทำให้พัฒนาเศรษฐกิจได้ดีขึ้น</p> <p>23. การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ สามารถเสริมศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวได้ดีขึ้น</p> <p>24. นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวในวันธรรมดาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย</p>	

ตารางที่ 16 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) (ต่อ)

โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threat)
<p>25. คณะกรรมการวัด ชุมชนโดยรอบและทุกภาคส่วนมีความเข้มแข็ง มีการร่วมมือ สนับสนุนการทำงานเป็นอย่างดี</p> <p>26. เนื่องจากพุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพุทธศาสนาในการปฏิบัติธรรมเกิดโอกาสในการพัฒนาวัดในจังหวัดนครปฐมเป็นศูนย์กลางเส้นทางท่องเที่ยวพุทธศาสนาของเอเชีย</p> <p>27. เนื่องจากเศรษฐกิจไม่ดี เงินทองไม่เข้า ค่าขายไม่ดี กิจกรรมการค้าตกต่ำ ทำให้นักท่องเที่ยวต้องหมั่นทำบุญเพิ่มขึ้นเพราะถือว่าเป็นความเชื่อของแต่ละบุคคล</p>	

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ผู้วิจัยสรุปประเด็นสาระสำคัญต่างๆ เพื่อหาแนวทางในการกำหนดทิศทางการร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ให้สอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยแวดล้อมต่างๆ โดยมีหลักการวิเคราะห์ ดังนี้

1. SO Strategies (Strengthen-Opportunity Strategies) เป็นการคิดหาแนวทางการใช้จุดแข็งที่มีอยู่เพื่อสร้างความได้เปรียบจากโอกาสที่เอื้ออำนวยให้ (เติบโต)
2. ST Strategies (Strengthen-Threat Strategies) เป็นการคิดหาแนวทางในการใช้จุดแข็งที่มีอยู่ เพื่อหาทางหลีกเลี่ยงหรือลดผลกระทบจากอุปสรรคหรือภัยคุกคามจากภายนอก (ปรับตัว)
3. WO Strategies (Weakness-Opportunity Strategies) เป็นการคิดหาแนวทางเพื่อปรับปรุงจุดอ่อนให้ดีขึ้น ด้วยการใช้ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นจากภายนอก (ปรับปรุง)
4. WT Strategies (Strengthen-Threat Strategies) เป็นการคิดหาแนวทางเพื่อลดจุดอ่อนภายในให้เหลือน้อยที่สุด และเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากภายนอก (เปลี่ยนแปลง)

จากหลักการดังกล่าวข้างต้น เมื่อพิจารณาจากสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกแล้ว สามารถวิเคราะห์แนวทางในการกำหนดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้ ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 การวิเคราะห์ TOWS Matrix

กลยุทธ์	ผลการวิเคราะห์
SO Strategies	<p>SO₁ ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนใช้เทคโนโลยี ตอบสนองด้านการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลการท่องเที่ยว การเรียนรู้ และกิจกรรมการท่องเที่ยว พัฒนาระบบการจัดเก็บฐานข้อมูลนักท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ S11-S14, O20, O21, O23</p> <p>SO₂ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยี พัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวประเภท วัด ทั้งในส่วนของชุมชน และผู้ประกอบการในเขตวัด รวมถึงใช้เป็นเครื่องมือ ในการเชื่อมโยง สื่อสารระหว่าง วัด ชุมชน ผู้ประกอบการ เพื่อสร้างความ แข็งแกร่งของการเชื่อมโยงการพัฒนาการท่องเที่ยวของวัด S6, O3, O13, O20, O21, O23, O25</p> <p>SO₃ สนับสนุนการพัฒนาบริการที่มีประสิทธิภาพ สร้างความเชื่อมั่นในการ บริการ โดยการพัฒนาศูนย์บริการการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ มีทักษะการ บริการ มีความเชี่ยวชาญ สามารถตอบสนองนักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง ตรง ต่อความต้องการ S11-S14, O3, O13, O25</p> <p>SO₄ ส่งเสริมการพัฒนาสินค้าและบริการ รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความ หลากหลาย มีรูปแบบที่สามารถเพิ่มทักษะ เพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยว สอดแทรกถึงการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม มี เอกลักษณ์ที่โดดเด่น S5, S8, S10, O2, O9, O11, O18</p> <p>SO₅ ส่งเสริมการบูรณาการ ประเพณี วิถีชีวิตร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการพัฒนามูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรหรือสินค้าชุมชนท้องถิ่นให้มีคุณค่า ยิ่งขึ้น S3, S7, S15, S16, O5-O7, O12, O15, O27</p> <p>SO₆ สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ เพื่อสื่อสารประวัติ เรื่องราว วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น หรือความรู้เชิงนิเวศวิทยา S19, S21, O2, O9, O11, O18</p>

ตารางที่ 17 การวิเคราะห์ TOWS Matrix (ต่อ)

กลยุทธ์	ผลการวิเคราะห์
SO Strategies	<p>SO7 พัฒนาระบบการจัดการข้อมูลทางการท่องเที่ยว ผ่านศูนย์ประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวจังหวัดนครปฐม พัฒนาระบบการบริหารข้อมูลให้รวดเร็ว ตอบสนองนักท่องเที่ยวและหน่วยงานต่างๆ ได้</p> <p>S1, S18, S20, O1, O16, O17, O26</p> <p>SO8 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและรูปแบบ โปรแกรม แพคเกจการท่องเที่ยว นำเสนอแก่นักท่องเที่ยวเป้าหมาย</p> <p>S5, S8, S10, O2, O4, O9, O11, O18, O19</p>
ST Strategies	<p>ST₁ การส่งเสริมการสื่อสารเจาะกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และลดต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว</p> <p>S5, S8, S10, T5, T11, T12</p> <p>ST₂ ส่งเสริมและสื่อสารการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ในการต้อนรับและมีไมตรีจิตแก่นักท่องเที่ยวผู้เข้ามาเยือนในพื้นที่</p> <p>S2, S4, S9, S17, T1-T3, T14, T19</p> <p>ST₃ ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มของชุมชน เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ส่งเสริมให้คนในชุมชน หางานวัฒนธรรม ประเพณีของตน และผลักดันให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีคุณค่า</p> <p>S11-S14, T8, T16, T20</p> <p>ST₄ พัฒนาระบบการแบ่งปันความรู้ เพื่อพัฒนาสังคมและการท่องเที่ยวระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน</p> <p>S11-S14, T1-T3, T13</p> <p>ST₅ สร้างเครือข่ายพันธมิตรภายนอก เช่น สื่อมวลชน องค์กรภาครัฐหรือเอกชน</p> <p>S11-S14, T9, T13, T18</p> <p>ST₆ สนับสนุนให้คนในชุมชนเกิดรายได้จากการท่องเที่ยว ผ่านการสร้างสินค้าและบริการของชุมชน</p> <p>S2, S9, T7, T12, T15</p>

ตารางที่ 17 การวิเคราะห์ TOWS Matrix (ต่อ)

กลยุทธ์	ผลการวิเคราะห์
WO Strategies	<p>WO₁ ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด มีการสร้างเกณฑ์มาตรฐานจากหน่วยงานหรือสถาบันทางการท่องเที่ยวที่ได้รับความน่าเชื่อถือ W1-W8, O2, O6, O7, O9, O11, O15, O18, O27</p> <p>WO₂ ส่งเสริมการพัฒนาความปลอดภัยทางการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว โดยความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน W2, W10, W35, W37, O3, O13, O25</p> <p>WO₃ ส่งเสริมการดูแลรักษาและปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ ในแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะและสถานที่ท่องเที่ยวประเภทวัด ให้สวยงาม และสามารถใช้งานได้สมบูรณ์ W30, W38, W39, O22, O24</p> <p>WO₄ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและผู้ประกอบการร่วมมือกันนำเสนอความคิดเห็นและพัฒนาร่วมกัน โดยมีภาครัฐเป็นฐานในการร่วมอนุรักษ์ รักษาทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งศิลปะ ประเพณี วิถีชีวิต มาสร้างเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยว W12, W21, W24, W27, O2, O3, O9, O11, O13, O18, O25</p> <p>WO₅ ส่งเสริมการพัฒนา ปรับปรุง เส้นทางคมนาคม จัดระเบียบป้ายบอกทางให้สะดวกต่อการเดินทาง รวมถึงการจัดการจราจรอย่างเป็นระบบ W11, W13, W17, W30, W32, W36, W38, O10, O14</p> <p>WO₆ สนับสนุนการจัดฝึกอบรม เชิญวิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญในการจัดการความรู้ทางการท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว และเสริมศักยภาพให้แก่ทุกภาคส่วนในพื้นที่ W21, W27, W32, W42, O2, O4, O9, O11, O18, O19</p> <p>WO₇ ภาครัฐควรสนับสนุน ส่งเสริมนโยบายที่ผลักดันให้เกิดเป็นพื้นที่เศรษฐกิจทางการท่องเที่ยว ส่งเสริมให้เกิดการลงทุนทางการท่องเที่ยวภายใต้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม W22, W28, W39, O4, O6, O7, O8, O15, O19, O22, O24, O27</p>

ตารางที่ 17 การวิเคราะห์ TOWS Matrix (ต่อ)

กลยุทธ์	ผลการวิเคราะห์
WO Strategies	WO ₈ ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกันทั้งชุมชนและผู้ประกอบการ โดยร่วมสร้าง พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว สินค้าและบริการที่มีการพัฒนาร่วมกัน ส่งผลต่อการเติบโตเชิงเศรษฐกิจในทุกภาคส่วน W1, W3, W4-W6, W8, W21, W27, W42, O2, O9, O11, O18
WT Strategies	WT ₁ ผลักดันการสร้างมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวและมาตรฐานของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในแหล่งท่องเที่ยว W1, W2, W3-W8, W11, W13, W32, T9, T13, T18 WT ₂ ส่งเสริมในการสร้างมาตรฐานด้านสุขอนามัยและความสะอาด ทั้งในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวสาธารณะ และสถานประกอบการทางการท่องเที่ยวของเอกชน W2, W16, W20, W23, W31, T7, T8, T15, T16, T20 WT ₃ ส่งเสริมการสร้างมาตรฐานการบริการเพื่อการท่องเที่ยวทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชน W16, W20, W23, W31, T1-T3, T12, T14, 17 WT ₄ พัฒนาระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ให้สามารถรองรับกับปริมาณการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นได้ W1, W3-W6, W8, T5, T6, T10, T17, T21

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ประกอบกับการใช้เทคนิค TOWS Matrix มาประกอบการวิเคราะห์ สามารถนำเสนอแนวทางในการกำหนดทิศทางทางการร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยผลจากร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จะถูกนำมายืนยันอีกครั้งจากขั้นตอนการประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อกำหนดเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ผลการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการยกร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ส่วนที่ 3 ผลการปรับปรุงร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ส่วนที่ 1 ผลการยกร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

จากข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่ประกอบด้วยข้อมูล ทั้งในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทางมาท่องเที่ยว ความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับประเด็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ มาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยใช้ SWOT Analysis และ TOWS Matrix เพื่อกำหนดแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และนำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวไปสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำแนวทางที่ได้วิเคราะห์มากำหนดเป็นร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ พบว่า การยกร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ประกอบไปด้วย 8 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 1 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนา ส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์

1. พัฒนาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนาความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ทั้งในส่วนของชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน

2. ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพบุคลากรที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ โดยการบูรณาการร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนา ปรับปรุงรูปแบบและระบบการประชาสัมพันธ์ ให้มีความทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลง รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ ได้เข้ารับการฝึกอบรม พัฒนาความรู้และประสบการณ์ เพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์ ให้เพียงพอต่อความต้องการที่เพิ่มมากขึ้นตลอดเวลา

3. ส่งเสริมและพัฒนารูปแบบของสื่อการเรียนรู้และรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่มีความทันสมัย มีความหลากหลาย ทั้งในรูปแบบแผ่นพับ โบรชัวร์ โทรทัศน์ นิตยสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ หนังสือ แผ่นป้ายโฆษณา โฆษณามีเดีย งานเทศกาล นิทรรศการ การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ สอดคล้องกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย และสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ได้อย่างยั่งยืน

4. สร้างเครือข่ายความร่วมมือและเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ความรู้ ประชาสัมพันธ์ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ รวมถึงการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่มีมาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 2 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนา ส่งเสริมด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

1. การพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด ทั้งรูปแบบการเดินทางที่สะดวก เข้าถึงได้หลากหลายช่องทาง หรือความสะดวกที่เกิดจากการมีความพร้อมในการให้บริการของวัดและสถานที่ท่องเที่ยวโดยรอบ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น สถานพยาบาล ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่สามารถสร้างความสะดวกสบายให้แก่นักท่องเที่ยวในการเดินทางมายังวัด และการส่งเสริมและพัฒนามาตรการด้านความปลอดภัยทางการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเรียนรู้

2. พัฒนาความสะดวกของระบบการให้บริการ ทั้งความสะดวกของการบริการในแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในส่วนของลานจอดรถ การจัดการถนน ทางเดินที่มีความเหมาะสม มีทางลาดสำหรับรถเข็นผู้สูงอายุ ผู้พิการ มีป้ายบอกทางสถานที่ต่างๆ อย่างชัดเจน มีแผ่นพับ หนังสือ อธิบายความเป็นมาและความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง การให้ข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยว ที่มีเอกสารที่แปลเป็นภาษาต่างประเทศครอบคลุมนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ มีห้องน้ำสะอาด และเพียงพอต่อการใช้บริการ

3. พัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว ให้มีความหลากหลาย และรูปแบบที่สามารถตอบสนองความต้องการทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว และตอบสนองกับนักท่องเที่ยวได้

หลากหลายกลุ่ม และสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ เพิ่มทักษะ ประสบการณ์ สร้างการมีส่วนร่วมให้นักท่องเที่ยวได้

4. มีศูนย์บริการทางการท่องเที่ยวที่สามารถประสานงานให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวได้ ทั้งการแนะนำสถานที่ กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่พัฒนาขึ้นและนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีความคุ้มค่า มีสถานพยาบาลที่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยว และสามารถรองรับการเติบโตทางการท่องเที่ยวได้ รวมถึงการส่งเสริม พัฒนาด้านความปลอดภัย ให้มีมาตรฐาน

5. มีการจัดการป้ายต่างๆ ในพื้นที่ท่องเที่ยว รวมถึงป้ายเตือนภัยในจุดอันตรายต่างๆ รวมถึงการพัฒนาเส้นทางเดินทางไปสู่วัดและแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้มีความพร้อม และความสะดวก ง่ายต่อการเข้าถึง และสามารถตอบสนองกับนักท่องเที่ยวได้หลากหลายกลุ่ม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 3 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนา ส่งเสริมด้านการจัดการและการดำเนินการ

1. ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการจัดการข้อมูลทางการท่องเที่ยวประเภทวัด ผ่านศูนย์ประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว เช่น ฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว หน่วยงานรัฐ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้

2. ส่งเสริมให้แหล่งเรียนรู้ประเภทวัด ที่พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์แต่ละแห่ง มีกระบวนการในการจัดเก็บข้อมูลทางการท่องเที่ยว เพื่อใช้ในการความพึงพอใจ ความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว การเรียนรู้ การพัฒนากระบวนการจัดการกิจกรรม ส่งเสริมการท่องเที่ยว และนำไปช่วยในการพัฒนากระบวนการสร้างตัวชี้วัดมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดที่เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

3. ส่งเสริมให้วัด และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ปรับปรุง พัฒนากระบวนการ รูปแบบ โปรแกรม หรือแพคเกจการท่องเที่ยว ที่รวมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ไว้ด้วยกัน เพื่อสร้างแรงดึงดูดทางการท่องเที่ยวมากขึ้น

4. ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายพันธมิตรภายนอก เช่น สื่อมวลชน หน่วยงาน องค์กรภาครัฐ หรือเอกชน ในการช่วยสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยว พัฒนาการกระบวนการแบ่งปันความรู้ เพื่อพัฒนาสังคม และการท่องเที่ยว ระหว่างภาคประชาชน เอกชน และภาครัฐ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 4 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนา ส่งเสริมด้านสถานที่

1. ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งศิลปะ ประเพณี วิถีชีวิต มาสร้างเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว พร้อมกับการรักษาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ให้มีความสมบูรณ์ สามารถบูรณาการกับการท่องเที่ยวได้

2. ส่งเสริมการพัฒนา ปรับปรุงเส้นทางคมนาคม จัดระเบียบป้ายบอกทางให้สะดวกต่อการเดินทาง รวมถึงการจัดการจราจรอย่างเป็นระบบ เพื่ออำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว

3. พัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ให้สามารถรองรับกับปริมาณการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นได้

4. พัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยบูรณาการกับธรรมชาติ หรือวัฒนธรรม ประเพณี มาสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นได้ โดยการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย และมีทัศนียภาพที่สวยงาม การตกแต่งด้านภูมิสถาปัตยกรรมเหมาะสมและกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม สถานที่ที่มีความร่มรื่น มีต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงา มีอากาศบริสุทธิ์ ปราศจากมลภาวะและสิ่งรบกวน เหมาะสมในการเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 5 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนาส่งเสริมด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

1. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีมาปรับใช้ เพื่อเพิ่มคุณค่าของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวผ่านการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวคิด เห็น แลกเปลี่ยน เรียนรู้ และเกิดการเพิ่มทักษะ ประสบการณ์ พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยวได้ เกิดเอกลักษณ์ใหม่ที่มีความโดดเด่น สามารถสร้างแรงดึงดูดทางการท่องเที่ยวได้

2. สนับสนุนการสื่อสารประวัติ เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วิถีชีวิต คุณค่าทางจิตกรรม เช่น ภาพวาด ลวดลาย ศิลปะเก่าแก่ต่างๆ คุณค่าทางประติมากรรม เช่น รูปปั้น งานแกะสลัก คุณค่าทางมณฑนศิลป์ เช่น การตกแต่งภายในอาคาร คุณค่าทางสถาปัตยกรรม เช่น อาคาร สิ่งก่อสร้าง เรื่องราวความน่าสนใจ เช่น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัฒนธรรม ประเพณี ดั้งเดิมของท้องถิ่น หรือความรู้เชิงนิเวศวิทยา ผ่านการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารต่างๆ

3. สนับสนุนให้เกิดเป็นพื้นที่เศรษฐกิจทางการท่องเที่ยว ส่งเสริมให้เกิดการลงทุนทางการท่องเที่ยว ภายใต้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

4. ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกันทั้งวัด ชุมชน และผู้ประกอบการ โดยร่วมสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยว สินค้า และบริการที่มีการพัฒนาร่วมกัน พัฒนามูลค่าเพิ่มแก่ทรัพยากรหรือสินค้าท้องถิ่น และนำเสนอสู่นักท่องเที่ยว สร้างความประทับใจให้เกิดกับสินค้าชุมชน ส่งผลให้เกิดการเติบโตเชิงเศรษฐกิจในทุกภาคส่วน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 6 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนา ส่งเสริมด้านกิจกรรม

1. พัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หรือกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ให้มีความหลากหลาย และรูปแบบที่สามารถตอบสนองความต้องการ เพิ่มทักษะ ประสบการณ์ สร้าง การมีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยว

2. กิจกรรมการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้น และนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องสามารถตอบสนอง กับนักท่องเที่ยวได้หลากหลายกลุ่ม มีความปลอดภัยและมาตรฐาน มีความคุ้มค่ากับเวลาและค่าใช้จ่าย ที่นักท่องเที่ยวต้องเสียไป และต้องมีการพัฒนาปรับปรุง แหล่งท่องเที่ยว และสถานประกอบการ ทางการท่องเที่ยวอยู่เสมอ

3. พัฒนาเส้นทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้มีความพร้อม และความสะดวก ง่ายต่อ การเข้าถึง มีการจัดการป้ายต่างๆ ในพื้นที่ท่องเที่ยว รวมถึงป้ายเตือนภัยในจุดอันตรายต่างๆ มี ศูนย์บริการทางการท่องเที่ยวที่สามารถประสานงานให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยว มี สถานพยาบาลที่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวและสามารถรองรับการเติบโตทางการท่องเที่ยวได้

4. ส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวสามารถร่วมเรียนรู้ เพิ่ม ทักษะ และประสบการณ์ใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยว โดยบูรณาการกับธรรมชาติ หรือวัฒนธรรม ประเพณี มาสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 7 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่ง เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนา ส่งเสริมด้านการให้บริการ

1. ส่งเสริมและสื่อสารการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ให้กับชุมชน ผู้ประกอบการ ภาครัฐและ เอกชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนในพื้นที่

2. ส่งเสริมให้คนในชุมชนหวงแหนวัฒนธรรม ประเพณีของตน และผลักดันให้เป็น ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีคุณค่าได้ โดยภาครัฐมีส่วนในการส่งเสริมความร่วมมือ ในทุกภาคส่วน สนับสนุนวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญในการจัดการความรู้ทางการท่องเที่ยว เพื่อเสริม ศักยภาพให้แก่ทุกภาคส่วนร่วมอนุรักษ์ ร่วมเสนอความคิดเห็นและร่วมกันพัฒนา หวงแหนทรัพยากร ทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม โดยมีภาครัฐเป็นฐาน

3. สนับสนุนการรวมกลุ่มของชุมชนเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ให้เข้มแข็ง ส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและร่วมกันพัฒนาการ ท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยือนในพื้นที่ได้ และ สนับสนุนให้ชุมชนและผู้ประกอบการร่วมมือกัน พัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ เสริมคุณค่า ต่อยอดเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจยิ่งขึ้น

4. สนับสนุนการอบรม พัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว โดยเสนอบริการที่เหนือความคาดหมายของนักท่องเที่ยว มีความกระตือรือร้นในการบริการ สามารถบริการได้อย่างรวดเร็ว และถูกต้อง ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ทันท่วงที เพื่อเสริมศักยภาพให้แก่บุคลากรท่องเที่ยวในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 8 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนาด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

1. ส่งเสริมใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยง และสื่อสาร ระหว่าง วัด ชุมชน และผู้ประกอบการ รวมทั้งการสื่อสารทางการท่องเที่ยวสู่นักท่องเที่ยวภายนอกด้วย

2. ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการคิด และพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่สามารถดึงดูดการท่องเที่ยวได้

3. ส่งเสริมให้นำการสื่อสารผ่าน อินเทอร์เน็ต และ โซเชียลมีเดีย มาใช้ในเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่าง ชุมชน เอกชน ภาครัฐ ในการพัฒนา และการสื่อสารทางการท่องเที่ยว

4. สนับสนุนการสื่อสารประวัติ เรื่องราว วัฒนธรรม ประเพณี ดั้งเดิมของท้องถิ่น หรือความรู้เชิงนิเวศวิทยา ผ่านการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารต่างๆ

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

จากการประเมินและปรับปรุงร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อตรวจสอบยืนยันว่าร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยการศึกษาความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้วิธีการจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและด้านแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ แล้วนำข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไข โดยปรับแก้ในส่วน of ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายบางส่วน ที่มีความซ้ำซ้อน หรือใกล้เคียงกัน เข้ามารวมไว้ด้วยกัน และผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน มีความคิดเห็นเป็นไปในแนวทางเดียวกันว่า ร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ มีมาตรฐานความเหมาะสม (Propriety Standard) และด้านมาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasibility Standard) ในระดับมาก โดยมีผลการปรับปรุงร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 1 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนา ส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์

1. พัฒนาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนา สร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ทั้งในส่วนของชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน

2. ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพบุคลากรที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ โดยการบูรณาการร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนา ปรับปรุงรูปแบบและระบบการประชาสัมพันธ์ ให้มีความทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลง

3. ส่งเสริมและพัฒนา รูปแบบของสื่อการเรียนรู้และรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่มีความทันสมัย มีความหลากหลาย สอดคล้องกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย และสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ได้อย่างยั่งยืน

4. สร้างเครือข่ายความร่วมมือและเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ความรู้ ประชาสัมพันธ์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ รวมถึงการพัฒนา รูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่มีมาตรฐาน ได้รับการรับรองจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 2 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนา ส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม

1. การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด ทั้งรูปแบบการเดินทางที่สะดวก เข้าถึงได้หลากหลายช่องทาง หรือความสะดวกที่เกิดจากการมีความพร้อมในการให้บริการของวัดและสถานที่ท่องเที่ยวโดยรอบ หรือสิ่งแวดล้อมสะอาดอื่นๆ เช่น สถานพยาบาล ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว การส่งเสริมและพัฒนามาตรการด้านความปลอดภัยทางการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว

2. พัฒนาความสะดวกของระบบการให้บริการ ทั้งความสะดวกของการบริการในแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในส่วนของลานจอดรถ การจัดการถนน ทางเดินที่มีความเหมาะสม มีทางลาดสำหรับรถเข็นผู้สูงอายุ ผู้พิการ มีป้ายบอกทางสถานที่ต่างๆ อย่างชัดเจน มีแผ่นพับ หนังสือ อธิบายความเป็นมาและความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง การให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยว ที่มีเอกสารที่แปลเป็นภาษาต่างประเทศครอบคลุมนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ มีห้องน้ำสะอาด และเพียงพอต่อการใช้บริการ

3. พัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว ให้มีความหลากหลาย และรูปแบบที่สามารถตอบสนองความต้องการทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว และตอบสนองกับนักท่องเที่ยวได้

หลากหลายกลุ่ม และสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ เพิ่มทักษะ ประสบการณ์ สร้างการมีส่วนร่วมให้นักท่องเที่ยวได้

4. มีศูนย์บริการทางการท่องเที่ยวที่สามารถประสานงานให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวได้ ทั้งการแนะนำสถานที่ กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่พัฒนาขึ้นและนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีความคุ้มค่า มีสถานพยาบาลที่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยว และสามารถรองรับการเติบโตทางการท่องเที่ยวได้ รวมถึงการส่งเสริมพัฒนาด้านมาตรฐานความปลอดภัย

5. มีการจัดการป้ายต่างๆ ในพื้นที่ท่องเที่ยว รวมถึงป้ายเตือนภัยในจุดอันตรายต่างๆ รวมถึงการพัฒนาเส้นทางเดินทางไปสู่วัดและแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้มีความพร้อม และความสะดวก ง่ายต่อการเข้าถึง และสามารถตอบสนองกับนักท่องเที่ยวได้หลากหลายกลุ่ม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 3 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนา ส่งเสริมด้านการจัดการ

1. ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการจัดการข้อมูลทางการท่องเที่ยวประเภทวัด ผ่านศูนย์ประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว เช่น ฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว หน่วยงานรัฐ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้

2. ส่งเสริมให้แหล่งเรียนรู้ประเภทวัด ที่พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์แต่ละแห่ง มีกระบวนการในการจัดเก็บข้อมูลทางการท่องเที่ยว เพื่อใช้ในการความพึงพอใจ ความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว การเรียนรู้ การพัฒนากระบวนการจัดการกิจกรรม ส่งเสริมการท่องเที่ยว และนำไปช่วยในการพัฒนากระบวนการสร้างตัวชี้วัดมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดที่เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

3. ส่งเสริมให้วัดและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ปรับปรุง พัฒนาการรูปแบบ โปรแกรม หรือแพ็คเกจการท่องเที่ยว ที่รวมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ไว้ด้วยกัน เพื่อสร้างแรงดึงดูดทางการท่องเที่ยวมากขึ้น

4. ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายพันธมิตรภายนอก เช่น สื่อมวลชน หน่วยงาน องค์กรภาครัฐ หรือเอกชน ในการช่วยสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยว พัฒนาการแบ่งปันความรู้ เพื่อพัฒนาสังคม และการท่องเที่ยว ระหว่างภาคประชาชน เอกชน และภาครัฐ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 4 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนา ส่งเสริมด้านสถานที่

1. ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งศิลปะ ประเพณี วิถีชีวิต มาสร้างเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว พร้อมกับการรักษาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ให้มีความสมบูรณ์ สามารถบูรณาการกับการท่องเที่ยวได้

2. ส่งเสริมการพัฒนา ปรับปรุงเส้นทางคมนาคม จัดระเบียบป้ายบอกทางให้สะดวกต่อการเดินทาง รวมถึงการจัดการจราจรอย่างเป็นระบบ เพื่ออำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว
3. พัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ระบบสาธารณสุข ระบบขนส่ง ระบบสื่อสาร โทรคมนาคม ระบบไฟฟ้า ระบบประปา ให้เพียงพอและสามารถรองรับกับปริมาณการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นได้
4. พัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยบูรณาการกับธรรมชาติและหรือวัฒนธรรม ประเพณี มาสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นได้ โดยการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย และมีทัศนียภาพที่สวยงาม การตกแต่งด้านภูมิสถาปัตยกรรมเหมาะสมและกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม สถานที่ที่มีความร่มรื่น มีต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงา มีอากาศบริสุทธิ์ ปราศจากมลภาวะและสิ่งรบกวน เหมาะสมในการเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 5 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนาส่งเสริมด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

1. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีมาปรับใช้ เพื่อเพิ่มคุณค่าของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวผ่านการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวคิด เห็น แลกเปลี่ยน เรียนรู้ และเกิดการเพิ่มทักษะ ประสบการณ์ พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยวได้ เกิดเอกลักษณ์ใหม่ที่มีความโดดเด่น สามารถสร้างแรงดึงดูดทางการท่องเที่ยวได้
2. สนับสนุนการสื่อสารประวัติ เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วิถีชีวิต คุณค่าทางจิตกรรม เช่น ภาพวาด ลวดลาย ศิลปะเก่าแก่ต่างๆ คุณค่าทางประติมากรรม เช่น รูปปั้น งานแกะสลัก คุณค่าทางมณฑนศิลป์ เช่น การตกแต่งภายในอาคาร คุณค่าทางสถาปัตยกรรม เช่น อาคาร สิ่งก่อสร้าง เรื่องราวความน่าสนใจ เช่น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัฒนธรรม ประเพณี ดั้งเดิมของท้องถิ่น หรือความรู้เชิงนิเวศวิทยา ผ่านการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารต่างๆ
3. สนับสนุนให้เกิดเป็นพื้นที่เศรษฐกิจทางการท่องเที่ยว สร้างรายได้ผ่านการสร้างสินค้าและบริการของชุมชน ส่งเสริมให้เกิดการลงทุนทางการท่องเที่ยว ภายใต้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม
4. ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกันทั้งวัด ชุมชน และผู้ประกอบการ โดยร่วมสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยว สินค้าและบริการที่มีการพัฒนาร่วมกัน พัฒนามูลค่าเพิ่มแก่ทรัพยากรหรือสินค้าท้องถิ่น และนำเสนอสู่นักท่องเที่ยว สร้างความประทับใจให้เกิดกับสินค้าชุมชน ส่งผลให้เกิดการเติบโตเชิงเศรษฐกิจในทุกภาคส่วน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 6 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนา ส่งเสริมด้านกิจกรรม

1. พัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หรือกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ให้มีความหลากหลาย และรูปแบบที่สามารถตอบสนองความต้องการ เพิ่มทักษะประสบการณ์ สร้างการมีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยว

2. กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่พัฒนาขึ้นและนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวนั้นต้องสามารถตอบสนองกับนักท่องเที่ยวได้หลากหลายกลุ่ม มีความปลอดภัยและมาตรฐาน มีความคุ้มค่ากับเวลา และค่าใช้จ่ายที่นักท่องเที่ยวต้องเสียไป และต้องมีการพัฒนา ปรับปรุง แหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

3. พัฒนาเส้นทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้มีความพร้อม และความสะดวก ง่ายต่อการเข้าถึง มีการจัดการป้ายต่างๆ ในพื้นที่ท่องเที่ยว รวมถึงป้ายเตือนภัยในจุดอันตรายต่างๆ มีศูนย์บริการทางการท่องเที่ยวที่สามารถประสานงานให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวมีสถานพยาบาลที่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวและสามารถรองรับการเติบโตทางการท่องเที่ยวได้

4. ส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวสามารถร่วมเรียนรู้ เพิ่มทักษะ และประสบการณ์ใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยว โดยบูรณาการกับธรรมชาติ หรือวัฒนธรรมประเพณี มาสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 7 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนา ส่งเสริมด้านการให้บริการ

1. ส่งเสริมและสื่อสารการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ให้กับชุมชน ผู้ประกอบการ ภาครัฐและเอกชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนในพื้นที่

2. ส่งเสริมให้คนในชุมชนวางแผนวัฒนธรรม ประเพณีของตน และผลักดันให้เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีคุณค่าได้ โดยภาครัฐมีส่วนในการส่งเสริมความร่วมมือในทุกภาคส่วน สนับสนุนวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญในการจัดการความรู้ทางการท่องเที่ยว เพื่อเสริมศักยภาพให้แก่ทุกภาคส่วนร่วมอนุรักษ์ ร่วมเสนอความคิดเห็นและร่วมกันพัฒนา ห่วงแผนทรัพยากรทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม โดยมีภาครัฐเป็นฐาน

3. สนับสนุนการรวมกลุ่มของชุมชนเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยือนในพื้นที่ได้ และสนับสนุนให้ชุมชนและผู้ประกอบการร่วมมือกัน พัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ เสริมคุณค่าต่อยอดเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจยิ่งขึ้น

4. สนับสนุนการอบรม พัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว โดยเสนอบริการที่เหนือความคาดหมายของนักท่องเที่ยว มีความกระตือรือร้นในการบริการ สามารถบริการได้อย่างรวดเร็ว และถูกต้อง ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ทันท่วงที เพื่อเสริมศักยภาพให้แก่บุคลากรท่องเที่ยวในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 8 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนาด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

1. ส่งเสริมใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยง และสื่อสาร ระหว่าง วัด ชุมชน และผู้ประกอบการ รวมทั้งการสื่อสารทางการท่องเที่ยวสู่นักท่องเที่ยวภายนอกด้วย

2. ส่งเสริมให้วัด ชุมชน และผู้ประกอบการ คิดและพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่สามารถดึงดูดการท่องเที่ยวได้ รวมถึงการสร้างเครือข่ายของวัดที่มีรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ การส่งเสริมให้ชุมชน นักท่องเที่ยว ภาครัฐและเอกชน ใช้วัด เป็นสถานที่ในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้

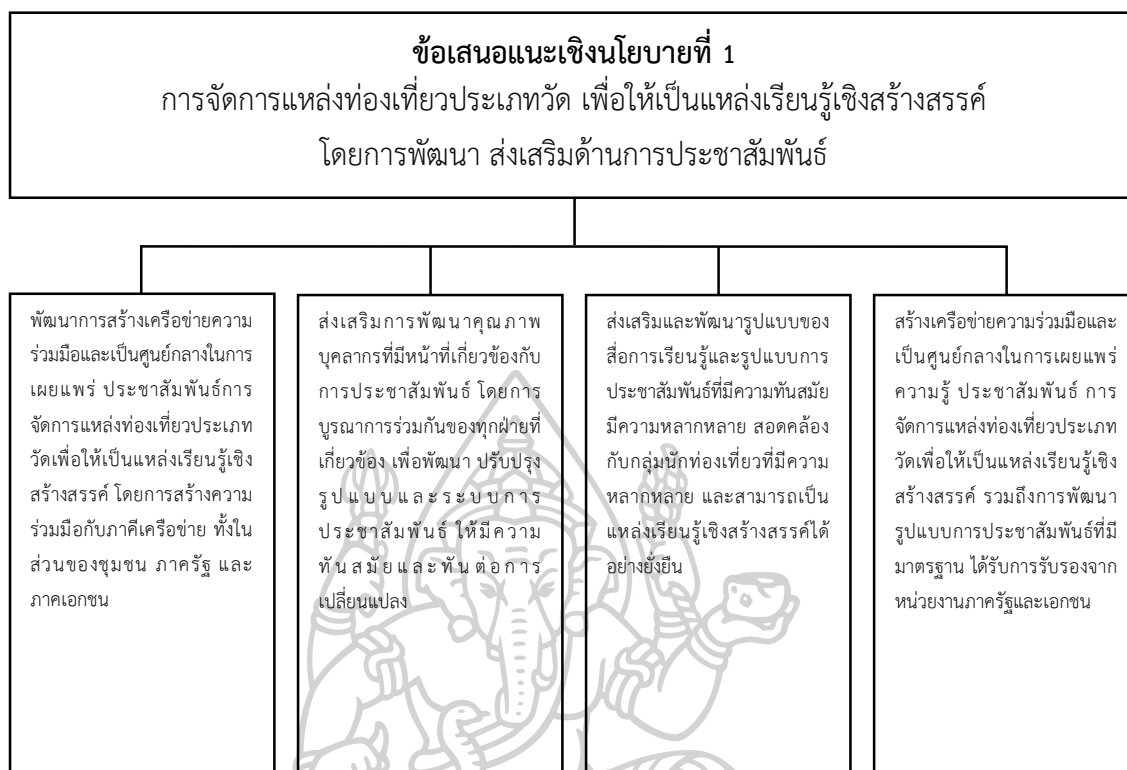
3. ส่งเสริมให้นำการสื่อสารผ่าน อินเทอร์เน็ต และ โซเชียลมีเดีย มาใช้ในเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่าง ชุมชน เอกชน ภาครัฐ ในการพัฒนา และการสื่อสารทางการท่องเที่ยว

4. สนับสนุนการสื่อสารประวัติ เรื่องราว วัฒนธรรม ประเพณี ดั้งเดิมของท้องถิ่น หรือความรู้เชิงนิเวศวิทยา รวมถึงการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านการจัดนิทรรศการ ผ่านการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารต่างๆ

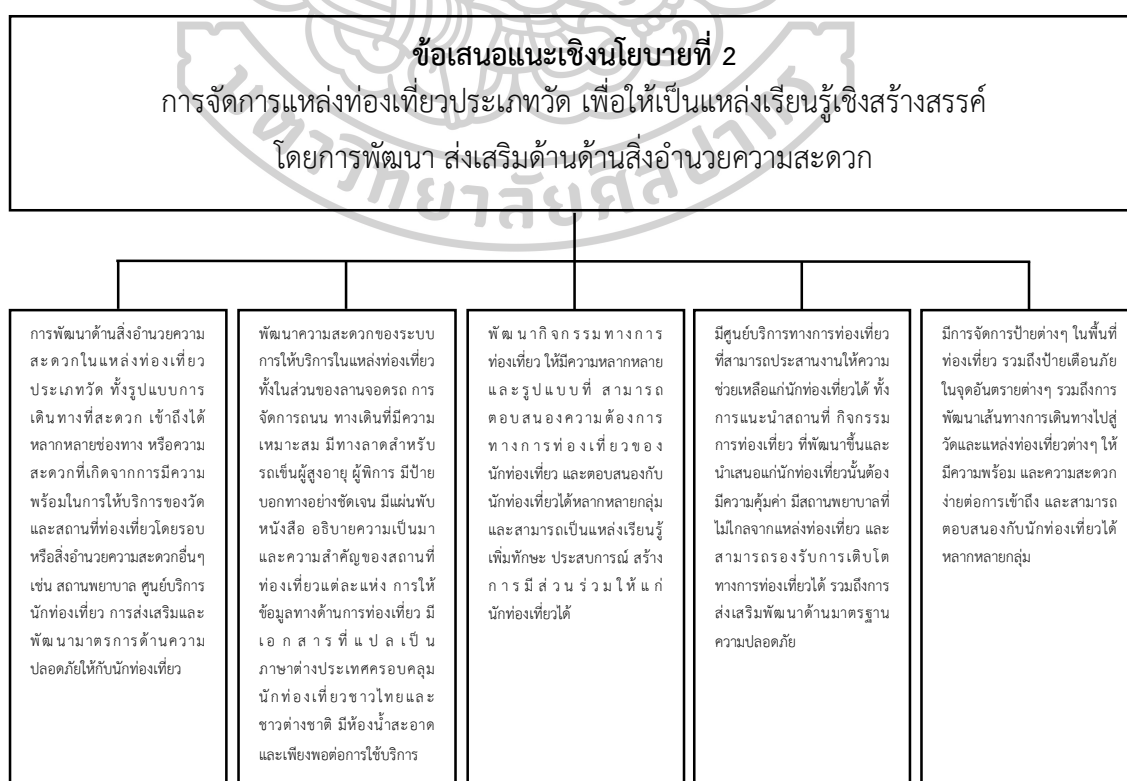
ส่วนที่ 3 ผลการปรับปรุงร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

จากการปรับปรุงร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และส่งร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็น กลับไปยังผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน อีกครั้ง เพื่อตรวจสอบและพัฒนาร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ไปเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป โดยข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้จัดเรียงใหม่จากการประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นั้น สามารถสร้างเป็นแผนที่ความคิดการสังเคราะห์ตัวแบบข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ได้ ดังภาพที่ 4 ถึงภาพที่ 11 ดังนี้

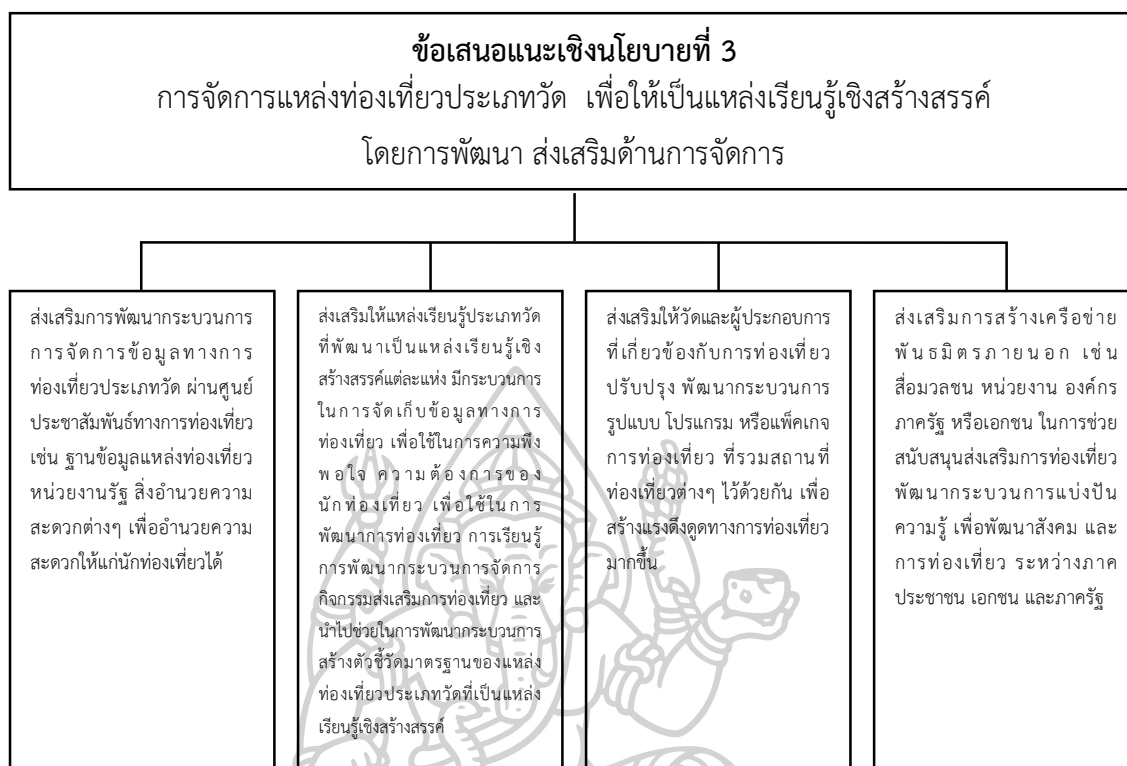
ภาพที่ 4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการประชาสัมพันธ์ (Public Relation)

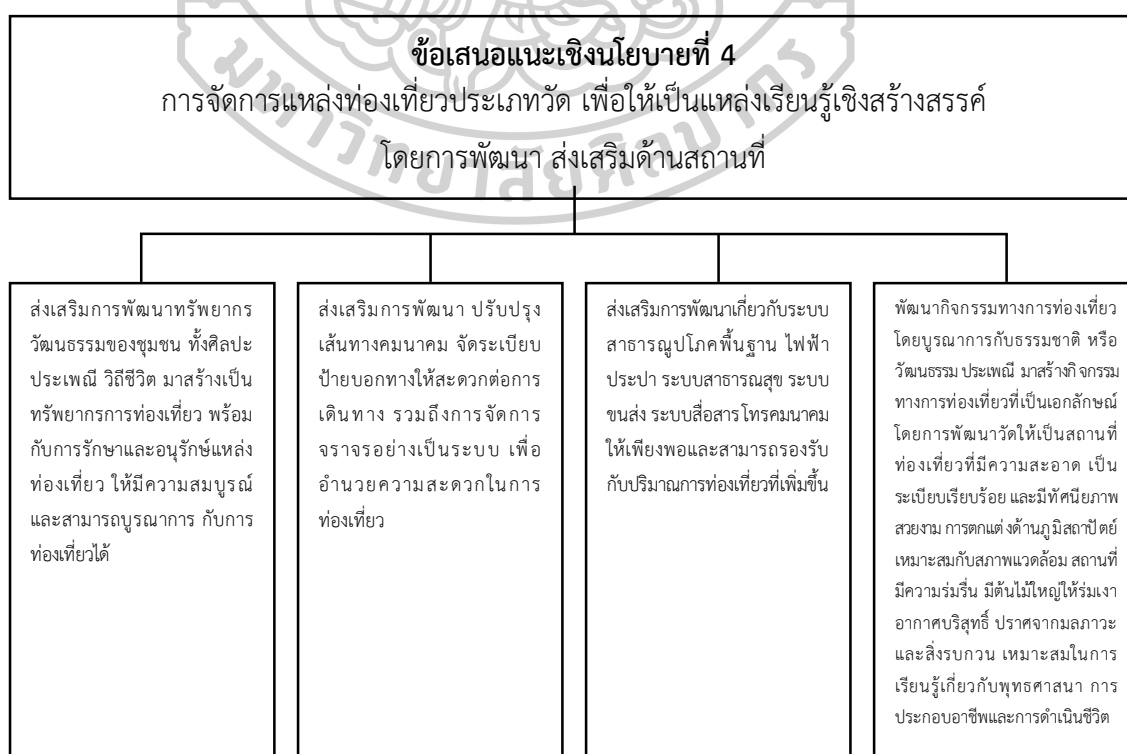
ภาพที่ 5 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

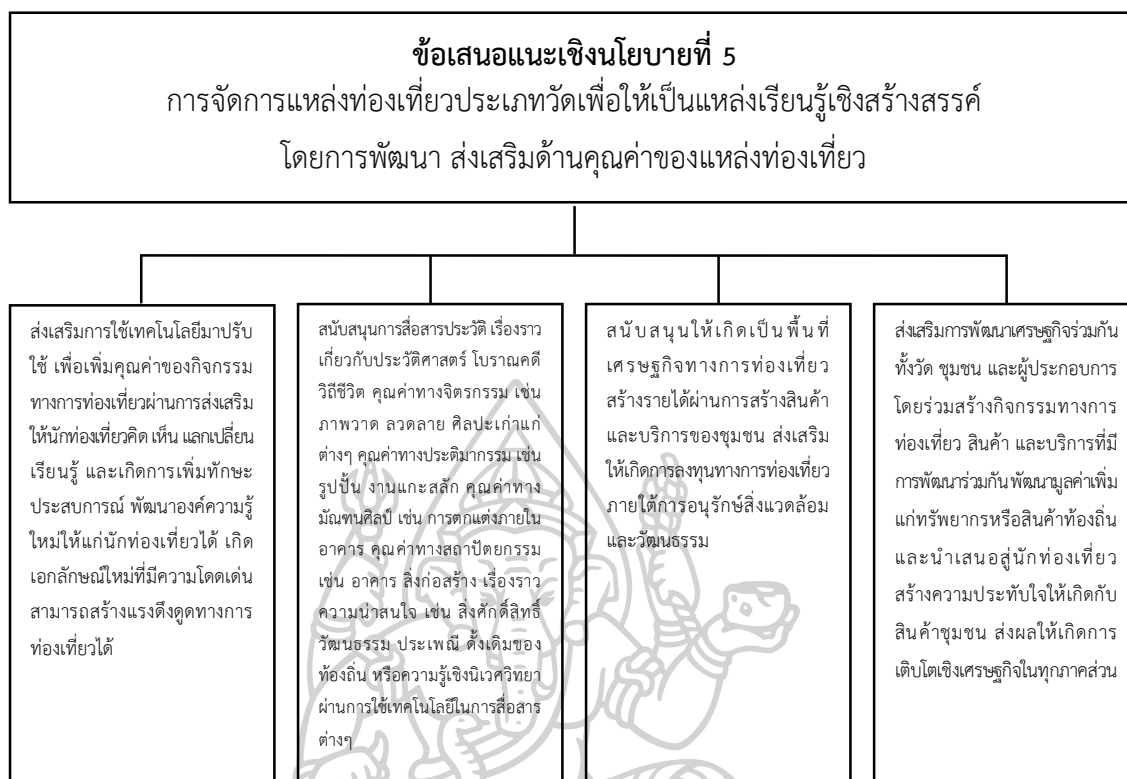
ภาพที่ 6 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการจัดการ (Management)

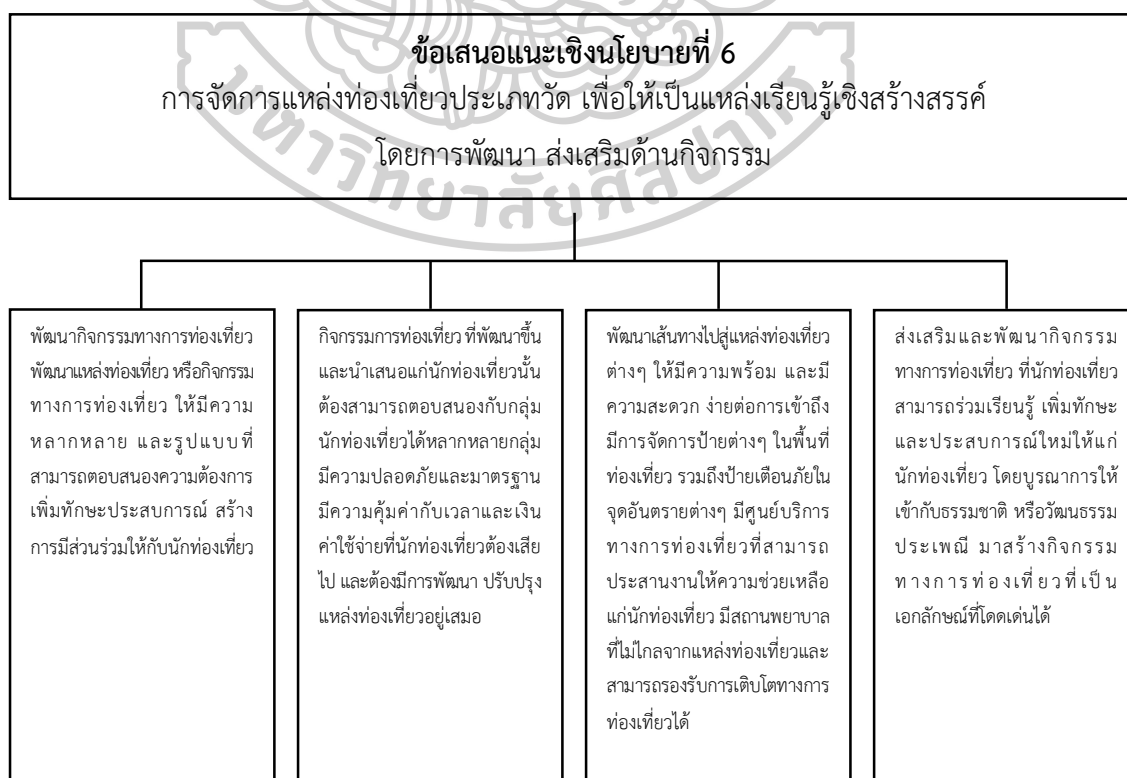
ภาพที่ 7 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านสถานที่ (Attractions)

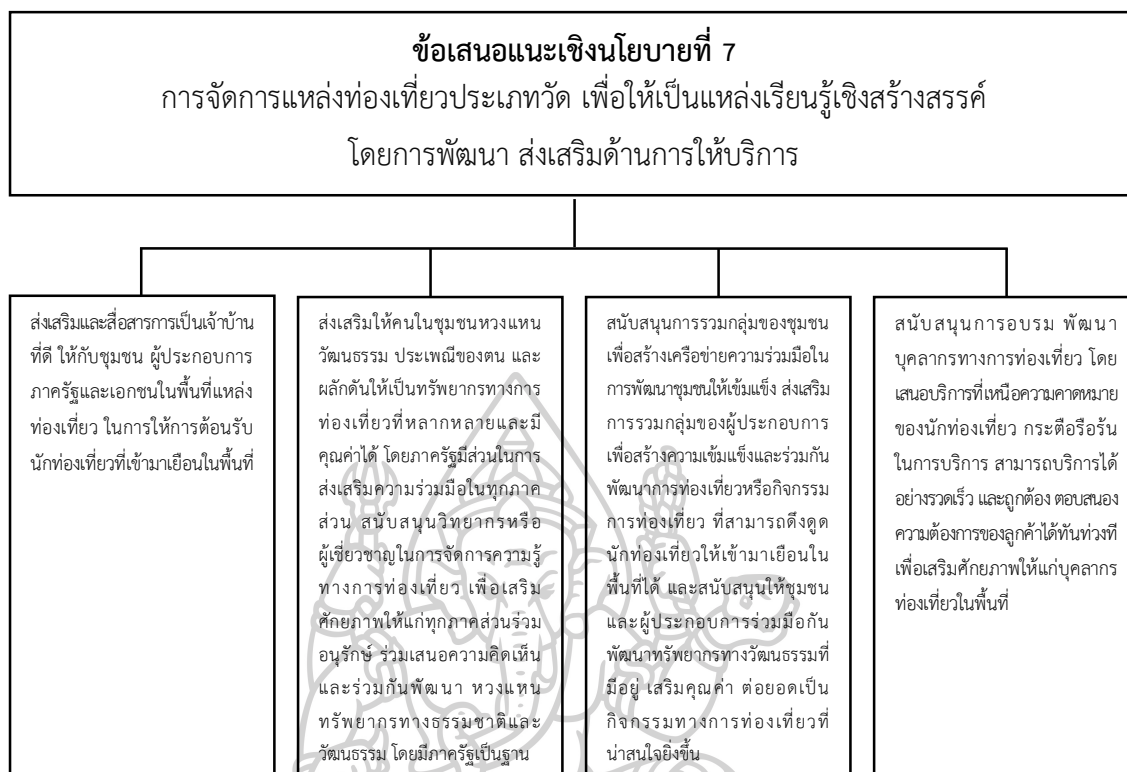
ภาพที่ 8 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว (Values)

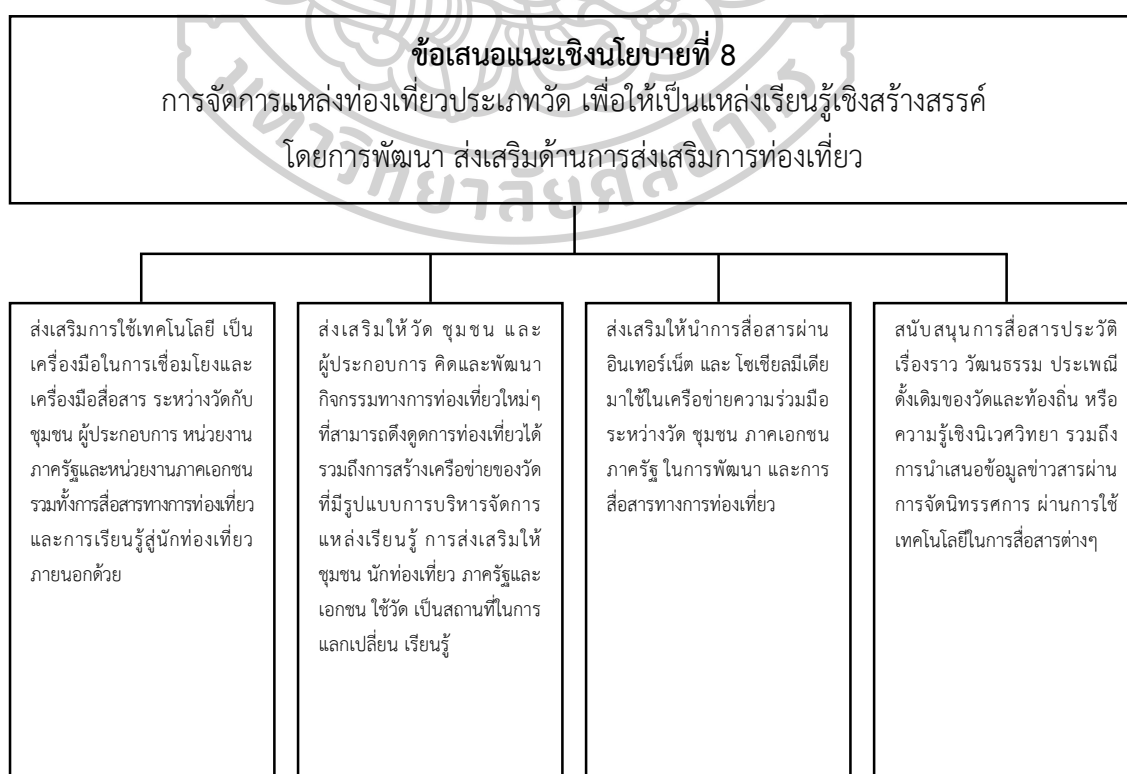
ภาพที่ 9 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านกิจกรรม (Activities)

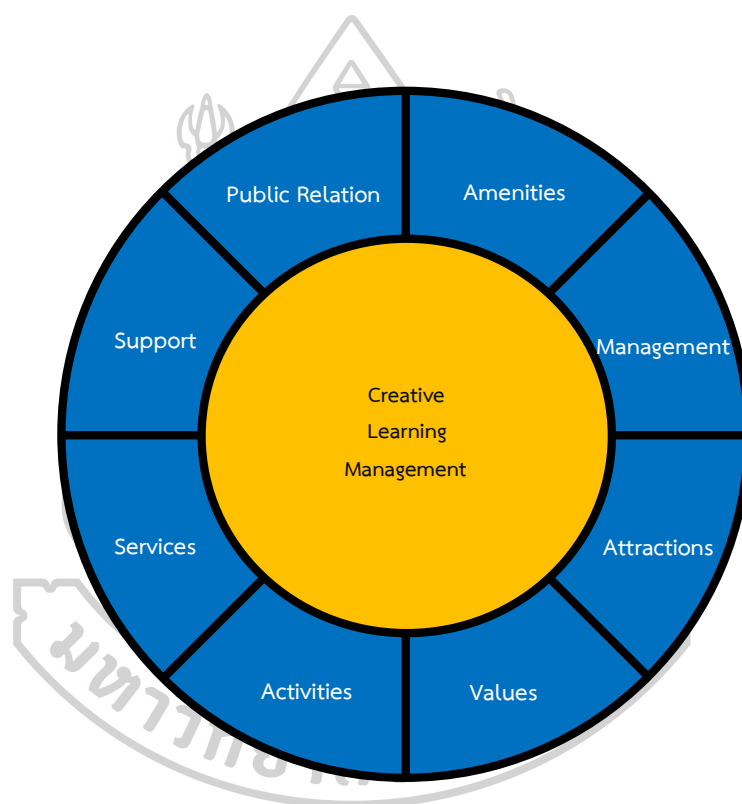
ภาพที่ 10 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการให้บริการ (Services)

ภาพที่ 11 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว (Support)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ข้อมูลออกมาเพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์กับองค์ประกอบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยจากการสังเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว สามารถเสนอออกมาเป็นองค์ประกอบข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในชื่อ “PAMAVASS Model” โดยประกอบด้วย Public Relation (การประชาสัมพันธ์) Amenities (สิ่งอำนวยความสะดวก) Management (การจัดการ) Attractions (สถานที่) Values (คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว) Activities (กิจกรรม) Services (การให้บริการ) และ Support (การส่งเสริมการท่องเที่ยว) ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 12 การสังเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์กับองค์ประกอบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

จากภาพที่ 12 การสังเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์กับองค์ประกอบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จะเห็นได้ว่าข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่างๆ นั้น สามารถนำมาสร้างความสอดคล้องกับองค์ประกอบต่างๆ ทั้ง 8 องค์ประกอบ (PAMAVASS Model) ประกอบด้วย P, A, M, A, V, A, S, S โดยจากผลการประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นั้น สามารถแสดงให้เห็นว่าประเด็นข้อเสนอแนะเชิง

นโยบายที่นำเสนอ นั้น มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านกระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภท วัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ แต่การทำให้วัดในฐานะของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ได้นั้น กระบวนการจัดการ P, A, M, A, V, A, S, S ที่แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกันในทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้โดดเด่น และสร้างมาตรฐานในการจัดการทางการท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวสัมผัสได้ ไม่ว่าจะเป็นการบริการสาธารณะ หรือจากเอกชน ที่มีมาตรฐาน ความน่าเชื่อถือ รวมถึงการนำเสนอสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการที่เป็นมาตรฐาน สิ่งเหล่านี้นักท่องเที่ยวจะสามารถสัมผัสและรับรู้ได้จากการท่องเที่ยวและเรียนรู้ โดยส่งผลให้การท่องเที่ยวประเภทวัด ได้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ส่งผลต่อการเติบโตทั้งการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ควบคู่กันต่อไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว 2) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยข้อมูลที่ได้รับ ผู้ศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษา ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอข้อสรุปเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาทางด้าน 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.9194$, S.D. = 0.67510) ด้านการจัดการและการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.7052$, S.D. = 0.73304) ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.5940$, S.D. = 0.80316) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.5942$, S.D. = 0.72788) ด้านการจัดการสถานที่ มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.8410$, S.D. = 0.74989) ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.8410$, S.D. = 0.74989) ด้านกิจกรรมในวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.9595$, S.D. = 0.68106) ด้านการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในวัด ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.2457$, S.D. = 1.10689) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวในวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ พบว่า ด้านบทบาทของแหล่งเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมระดับมาก ($\bar{X} = 3.9506$, S.D. = 0.68243) ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยในภาพรวม ระดับมาก ($\bar{X} = 3.8902$, S.D. = 0.68228) ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ พบว่า สามารถพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ได้ ร้อยละ 97.90 โดยต้องการให้พัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านประวัติศาสตร์ มากที่สุด ร้อยละ 27.90

การวิเคราะห์การจัดการท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ พบว่า วัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการดำเนินการ มีความพร้อม สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย มีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่า และมีจุดเด่นด้านศิลปะและวัฒนธรรม มีเอกลักษณ์และมีชื่อเสียงในระดับโลก แต่ในด้านการจัดการการท่องเที่ยวยังคงพบปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับทรัพยากรการจัดการต่างๆ ไม่เพียงพอ เมื่อศึกษาถึง จุดแข็งในการจัดการการท่องเที่ยว ก็พบว่าวัดในจังหวัดนครปฐม มีความเก่าแก่ มีประวัติศาสตร์โดดเด่นระดับโลก มีทำเลที่ตั้งติดถนนและแม่น้ำ เข้าถึงได้สะดวก มีจุดอ่อน คือปัญหาที่คน การจัดการ และการประชาสัมพันธ์ มีโอกาสที่สำคัญ คือภาครัฐให้ความสำคัญ ใช้งบประมาณ ให้การประชาสัมพันธ์ มีอุปสรรค คือ คน เงิน การจัดการ และเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 4 แนวทาง ดังนี้ 1) [SO] เป็นการคิดหาแนวทางการใช้จุดแข็งที่มีอยู่เพื่อสร้างความได้เปรียบจากโอกาสที่เอื้ออำนวยให้ (เติบโต) 2) [ST] เป็นการคิดหาแนวทางในการใช้จุดแข็งที่มีอยู่เพื่อหาทางหลีกเลี่ยงหรือลดผลกระทบจากอุปสรรคหรือภัยคุกคามจากภายนอก (ปรับตัว) 3) [WO] เป็นการคิดหาแนวทางเพื่อปรับปรุงจุดอ่อนให้ดีขึ้นด้วยการใช้ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นจากภายนอก (ปรับปรุง) และ 4) [WT] เป็นการคิดหาแนวทางเพื่อลดจุดอ่อนภายในให้เหลือน้อยที่สุดและเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากภายนอก (เปลี่ยนแปลง) ทั้งนี้ เพื่อนำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมาสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในขั้นตอนต่อไป

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ผลการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ พบว่า ทำให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายฯ 8 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ 1) การพัฒนา ส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ 2) การพัฒนา ส่งเสริมด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 3) การพัฒนา ส่งเสริมด้านการจัดการ 4) การพัฒนา ส่งเสริมด้านสถานที่ 5) การพัฒนาส่งเสริมด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว 6) การพัฒนา ส่งเสริมด้านกิจกรรม 7) การพัฒนา ส่งเสริมด้านการให้บริการ และ 8) การพัฒนาการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้ เพื่อนำไปใช้เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ต่อไป

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยและข้อค้นพบที่ได้กล่าวมาในผลการวิจัยนั้น สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 สภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว พบว่า วัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการดำเนินการ มีความพร้อม สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย มีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่า มีจุดเด่นด้านศิลปะและวัฒนธรรม มีเอกลักษณ์และมีชื่อเสียงในระดับโลก ผลที่ได้จากการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งนักวิชาการระบุว่า เป็นการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อพักผ่อนโดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ประวัติศาสตร์ หรือวิถีชีวิตของผู้คน (ชูเกียรติ นพเกตุ, 2542; บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา, 2542; Swarbrooke, 2000) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของธารทิพย์ ธรรมสอน (2555) เรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนเมืองระแหง อำเภอเมือง จังหวัดตาก พบว่า ชุมชนระแหงเป็นเมืองที่มีศักยภาพและโอกาสทางการท่องเที่ยวสูงมากเพราะมีสิ่งดึงดูดใจ ทั้งทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมโบราณสถานที่เก่าแก่ ทรงคุณค่ามีเส้นทางเข้าถึงที่สะดวกแต่ต้องปรับปรุงในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ อีกมาก ชุมชนให้ความร่วมมือและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแต่ต้องการมีการจัดการและวางแผนที่ดีในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถจัดต่อเนื่องได้ตลอดทั้งปี และผลงานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาประชาชนนครชุมเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาท่องเที่ยว ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ของธารทิพย์ ธรรมสอน (2555) ที่พบว่า การวางแผนเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น การพัฒนาในองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ การอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยว การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลทางการท่องเที่ยวการปรับปรุงมาตรฐานร้านอาหารที่พัก ร้านขายของที่ระลึก การจัดสร้างห้องสุขาสำหรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนการกำหนดการบริหารจัดการในรูปของการมีส่วนร่วมและเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงหรือกับหน่วยงานสถานศึกษาในพื้นที่ ได้แก่ มหาวิทยาลัย ราชภัฏกำแพงเพชรกับหน่วยงานย่อยในมหาวิทยาลัย โดยสำนักศิลปะและวัฒนธรรม และคณะวิทยาการจัดการ (โปรแกรมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและโปรแกรมการตลาด) สอดคล้องกับ นิคม ประเมโท (2543) โดยส่วนใหญ่เลือกมาที่แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีมากที่สุด รองลงมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ตามลำดับ นักท่องเที่ยวเห็นว่าปัจจัยจูงใจให้เข้ามาท่องเที่ยวอันดับแรก คือ ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว รองลงมาเป็นความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว ต้องการศึกษาศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์

และโบราณคดี มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว และสอดคล้องกับ สุชาติ นิมหิรัญวงศ์ (2544) ผู้สูงอายุมีความต้องการท่องเที่ยวภายในประเทศในระดับปานกลาง โดยมีความต้องการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากที่สุด มีความต้องการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนสถาน ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับ ศิริพันธ์ รักเรียนรบ (2546) นักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสำคัญกับ ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในด้านจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนมากที่สุด เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่กระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากงานประจำ และเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เคยเป็นอยู่ ส่วนท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครปฐม กล่าวว่า นครปฐมเคยเป็นมณฑลนครชัยศรี มีความเก่าแก่ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์มาก่อน ทางโบราณคดีของเก่าที่ค้นพบได้เคยเจริญมาก่อนในสมัยทวารวดีรวมถึงมีวัดวาอารามที่มีชื่อเสียงมากมาย ทางสำนักงานเองพยายามนำเสนอในฐานะเมืองเก่า ก็จะนำศิลปะเผยแพร่ต่อสายตานักท่องเที่ยว ในปัจจุบันมีแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แหล่งที่ติดตลาดแล้วคือ ตลาดน้ำอัมพวา คนก็จะนิยมมาเที่ยวกัน มีรถยนต์มา ส่วนอื่นๆ ก็แล้วแต่เทศกาล ซึ่งทางสำนักงานก็พยายามจัดกิจกรรม เพื่อให้เกิดกระแสในแหล่งท่องเที่ยวด้วย และยังคงสอดคล้องกับ รสิกา อังกูร (2549) ที่พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการเที่ยวชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณสถาน การเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น และการเที่ยวชมความงดงามของศิลปหัตถกรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และสอดคล้องกับ สุภัฏญา กิมเปียม (2551) ที่พบว่า พระราชวังสนามจันทร์ มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก เครื่องบ่งชี้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว คือ มีความเหมาะสมของปัจจัยจูงใจ ด้านปัจจัยจูงใจทางด้านธรรมชาติ โดยเฉพาะในเรื่องของความร่มรื่นของสถานที่ การจัดสวน และบรรยากาศโดยรอบของพระราชวัง ด้านประวัติศาสตร์และศาสนา

ผลการศึกษายังพบปัญหาและอุปสรรคในความร่วมมือของผู้นำชุมชน อาสาสมัคร ประชาชนชาวบ้าน การประสานงาน จากภาครัฐและภาคเอกชน ปุชนียสถานบางวัดเป็นรูปเคารพนอกศาสนา พ่อค้าแม่ค้าส่งเสียงดัง ขาดป้ายประชาสัมพันธ์ ห้องน้ำและที่จอดรถไม่เพียงพอ ฯลฯ ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นรินทร์ สังข์รักษา (2553) ที่ศึกษาสภาพการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดนครปฐม ผลจากการศึกษาพบปัญหาอุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อาทิ ประชาชนขาดความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ขาดการประชาสัมพันธ์และการมีส่วนร่วม รวมถึงขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ และยังคงสอดคล้องกับผลจากการศึกษาของ อีราวัฒน์ ชมระกา (2552) ที่ศึกษาแนวทางการ ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตตำบลผายหลวง จังหวัดอุดรธานี ที่พบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางด้านวัตถุ ศิลปวัฒนธรรมนับว่ามีคุณค่าและมีศักยภาพ แต่ยังขาดการเชื่อมโยงคุณค่าเหล่านี้กับกิจกรรมส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับผลจากการศึกษาของพจนาน บุญคุ้ม และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2558) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสื่อสารทาง

การตลาดในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มภาค กลางตอนล่าง ซึ่งพบปัญหาของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษาคือ การประชาสัมพันธ์มีน้อยไม่ครอบคลุมกลุ่มนักท่องเที่ยว ขาดความร่วมมือของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเสนอแนวทางแก้ปัญหาที่ไว้ คือ ควรเพิ่มการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น

นอกจากนี้ ยังพบว่าลักษณะการดำเนินงาน ผู้นำและสมาชิกในชุมชนหรือองค์กรมีจุดมุ่งมั่น ตั้งใจที่ได้รับการสนับสนุนกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทำให้วัดเป็นศูนย์กลาง แห่งวัฒนธรรมที่มีวันสำคัญและมีกิจกรรมทางด้านการเมือง การปกครอง ด้านศาสนา และด้านการศึกษา มีการนำหลักการ SWOT มาใช้ในการดำเนินการ เพื่อมาเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ซึ่งเป็นปัจจัยของการดำเนินการ ทำให้ชุมชนของวัดมีการสร้างรายได้จากผู้คนมาทำบุญ ซื้องานหัตถ์เพิ่มทางด้านเศรษฐกิจตามมา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาลักษณะ เกษราพันธ์ (2559: บทคัดย่อ) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพวน เพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครนายก ที่พบว่า 1) สภาพการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพวน จังหวัดนครนายกมีแนวโน้มทางการท่องเที่ยวที่ดี เพราะมีสภาพแวดล้อมและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีความพร้อม มีการส่งเสริมการเรียนรู้ มีผู้นำชุมชนรับผิดชอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน 2) รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพวนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาเรียกว่า “ThCLCAPC Model” ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ โดยที่ Th คือ Thai Phuan (ชาวไทยพวน) C หมายถึง Creation (การสร้างสรรค) L คือ Learning (การเรียนรู้) C คือ Conservation (การอนุรักษ์) A คือ Awareness (ความตระหนัก) P คือ Participation of Community (การมีส่วนร่วมของชุมชน) และ C คือ Cultural Tourism Activity (กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม) 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพวนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครนายกพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมในชุมชนชาวไทยพวน 4) ผลการประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพวน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครนายกพบว่า มีความเหมาะสมในทุกองค์ประกอบ และ 5) แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพวนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครนายก ที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาและส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับด้วยการอบรมให้มีความรู้ สร้างความตระหนัก ให้รู้คุณค่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ที่หลากหลาย การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง มีการจัดตั้งกลุ่มผู้รับผิดชอบ การจัดทำป้ายแหล่งท่องเที่ยวและสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครนายก ให้มีประสิทธิภาพและสามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน และยังคงสอดคล้องกับแนวคิดที่สำคัญ อาทิ

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับการนำไปสู่การคิดค้นสิ่งใหม่หรือเป็นการนำไปประยุกต์ใช้เกิดประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนและคนในท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่ต้องคำนึงถึงความสนใจ ความต้องการและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ และต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ในระยะยาวของชุมชนเป็นสำคัญ (Booth and Others, 2000: 12-22) ผลที่ได้จากการศึกษามีความสอดคล้องกับ พจนานวนศรี, (2546) ซึ่งกล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่ามีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรต่างๆ อาทิ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมชุมชนนั้น มีฐานหรือต้นทุนอยู่แล้ว กล่าวคือ มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีการพึ่งพาในวิถีของการผลิต มีวัฒนธรรมประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นชุมชนมีองค์ประกอบต่างๆ มีปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้มีความรู้มีทักษะที่จะให้คำชี้แนะในด้านต่างๆ ชุมชนหรือชาวบ้านมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ และได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านการจัดการ การดำเนินการเพื่อการจัดการมีกฎระเบียบ-กติกาเกี่ยวกับการจัดดำเนินการในเรื่องของวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ การท่องเที่ยวมีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยวและสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ควรมีการกระจายที่เป็นธรรม กองทุนที่มีควมเอื้อประโยชน์ต่อชุมชน ทั้งในส่วนของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ด้านการเรียนรู้กิจกรรมการท่องเที่ยวควรมีลักษณะของการสร้างความเข้าใจ และการรับรู้วิถีชีวิตของประเพณีวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน มีกระบวนการจัดการที่ให้เกิดระบบการเรียนรู้ระหว่างผู้มาเยือนกับชาวบ้าน มีการสร้างจิตสำนึกให้แก่ชาวบ้านและผู้มาเยือนในด้านวัฒนธรรม และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาสำนักงานกองทุนสนับสนุนวิจัย (2545) การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในมิติด้านเศรษฐกิจที่มุ่งให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว โดยการนำฐานทรัพยากรซึ่งเป็นสินทรัพย์รวมหรือสมบัติสาธารณะมาเป็นต้นทุนในการจัดการท่องเที่ยว มีการกระจายรายได้อย่างเสมอภาคและยุติธรรม และที่สำคัญชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนเห็นพ้องต้องกันที่จะนำฐานทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ทั้งธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และสถานที่ทางประวัติศาสตร์ มาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน รวมถึงมิติด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มุ่งใช้กิจกรรมต่างๆ รองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนต่างวัฒนธรรม เพื่อความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งอาจมีการจัดการในรูปแบบของการก่อตั้งจุดประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยว การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การรวบรวมภูมิปัญญาด้านวรรณกรรมมุขปาฐะ และการจัดทำเอกสารเผยแพร่ด้านภูมิปัญญาผลที่ได้จากการศึกษารูปแบบการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

นอกจากนั้น ผลที่ได้จากการศึกษายังมีความสอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทยในปี 2558 ที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าความเป็นไทย หรือวิถีไทย (Thainess) ที่

เน้นถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย และการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมที่งดงามของชาวไทยไปสู่สายตาของชาวโลกให้ครอบคลุมกลุ่มนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง การให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่งดงามของผู้คนที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งมาสู่คนอีกรุ่นหนึ่งยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เกิดความรัก ห่วงแหนง และต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว (พจนานา บุญคุ้ม, 2558)

2.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 8 องค์ประกอบ ในชื่อ PAMAVASS ได้แก่ 1) การประชาสัมพันธ์ 2) สิ่งอำนวยความสะดวก 3) การจัดการ 4) สถานที่ 5) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว 6) กิจกรรม 7) การให้บริการ และ 8) การส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่มุ่งเน้นไปที่กระบวนการจัดการ ที่แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกันในทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้โดดเด่น และสร้างมาตรฐานในการจัดการทางการท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวสัมผัสได้

จากแนวทางในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ พบว่า สอดคล้องกับสมาพร คล้ายวิเชียร เกษสุดา บุรณพันธ์ศักดิ์ และกัญธิมา นาकिनชาติ (2550) แนวทางการพัฒนาด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยวของกลุ่มอีสานตอนใต้ให้เกิดความยั่งยืนนั้นทำได้โดยต้องให้มีการเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศที่อยู่ใกล้เคียงหรือประเทศเพื่อนบ้านโดยมีการทำยุทธศาสตร์พึงพาให้แก่อีสานดังกล่าว ให้เกิดความเข้มแข็งไว้ 3 แนวทางได้แก่ 1) จัดให้ท่องเที่ยวตามเส้นทางในถนนของชาวเขมรซึ่งมักใช้ วัว ม้า และช้าง เป็นพาหนะในลักษณะของการจำลองเหตุการณ์ 2) จัดให้ท่องเที่ยวในเส้นทางที่มีการกิจกรรมโบราณวัตถุเขมร ในลักษณะของการจำลองเหตุการณ์ การขนส่งโบราณวัตถุดังกล่าวออกนอกประเทศ เนื่องจากพื้นที่มีลักษณะเป็นที่ทราบกันดีว่ามักเป็นเส้นทางหนึ่งที่พวกโจรกรรมนิยมลักลอบขโมยโบราณวัตถุผ่านทางมา 3) การเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางจาริกแสวงบุญ ซึ่งปรากฏสถานที่มีรูปแบบทางศิลปกรรมลักษณะเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันระหว่างศาสนสถานในภาคอีสานใต้ของประเทศไทยกับศาสนสถานในสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย สอดคล้องกับจุฑามาศ คงสวัสดิ์ (2550) แรงจูงใจในการท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 5 ด้าน ด้านบริการด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว ด้านการเดินทาง ด้านจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวก ตามลำดับ และสุดท้ายมีแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ สอดคล้องกับ ชื่น ศรีสวัสดิ์ และเกริกไกร แก้วล้วน (2550) การให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวาง ทั้งของประเทศตนเองและประเทศเพื่อนบ้านที่มีแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะเดียวกัน สอดคล้องกับ วิไลลักษณ์ กิติบุตร (2550) การประชาสัมพันธ์ทั้งทางเอกสาร การลงใน Website ของเทศบาลตำบลดอยสะเก็ด งานประเพณีสงกรานต์ และงานประเพณีเป็่ง สอดคล้องกับชุมชนลำพญาที่วัชรารามณ์ เครือพันธ์ (2553) พบว่า ด้านวิวัฒนาการการตั้งถิ่นฐาน ด้านสภาพสังคมเศรษฐกิจและความคิดเห็นด้านการอยู่อาศัย ซึ่งในปัจจุบันจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นซึ่ง มีผลให้พื้นที่ที่มีความชบเซาจากที่เคยมีความรุ่งเรืองทางด้านการค้ารวมถึงภาพลักษณ์ของความเป็นชุมชนริมน้ำ สอดคล้องกับพันทิพา มาลา และลา ยอง ปลั่งกลาง (2553) ที่พบว่า แนวทางพัฒนาศักยภาพประกอบด้วย การจัดการบริหารในรูป คณะกรรมการ พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางท่องเที่ยว และจัดการทางการตลาดตามความต้องการและความพร้อมของชุมชนก็จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ในระยะยาว และสอดคล้องกับ นรินทร์ สังข์รักษา (2555) ที่นำเสนอถึงแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ 1) แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยการวิเคราะห์ส่วนขาดในปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้อง การพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การมีผู้นำที่เข้มแข็ง เสียสละและจิตอุทิศ การมีส่วนร่วมของชุมชน ในลักษณะของ บวร ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียนและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้โดดเด่น 2) หน่วยงานภาครัฐประกอบด้วย การสนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งความรู้ สิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวบุคลากร การประชาสัมพันธ์และการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับนรินทร์ สังข์รักษา และคณะ (2555) แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการตั้งอยู่บนพื้นฐานเดิมของชุมชน ยึดหลักภูมิสังคม ผลประโยชน์ของชุมชน และความคุ้มค่ามากกว่าความคุ้มค่า และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 8 องค์ประกอบ ดังกล่าว มีความสอดคล้องกับเกณฑ์การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของสภากาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งสนับสนุนโดยองค์การการท่องเที่ยวโลก (2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนิต แสงกระจ่าง (2560) ที่นำเสนอถึงการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย ต้องบูรณาการข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารและการวิจัย มุ่งเน้นไปที่กระบวนการจัดการ แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญร่วมกันในทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยการศึกษา ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัย พบว่า ผู้นำหรือผู้แทนวัด ประชาชน นักท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมในการจัดการท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในเชิงพาณิชย์ เนื่องด้วยมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรม ส่งผลให้พัฒนาการท่องเที่ยวประเภทวัดได้อย่างยั่งยืน

2. ผลการวิจัยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เป็นทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนได้สัมผัส อัตลักษณ์อันโดดเด่น การทำบุญ ไหว้พระ การชมธรรมชาติทางบกและทางน้ำ ก่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่เป็นรูปธรรมกับกลุ่มเป้าหมาย

3. ผลการวิจัย พบว่า ควรมีการวางแผนเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้า เนื่องจากการท่องเที่ยวประเภทวัดต้องคำนึงถึงภาพลักษณ์ของชาติไทย ผลกระทบที่ตามมาตั้งแต่ การท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ การเข้าร่วมกิจกรรมของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ผู้รับผิดชอบ ประชาชนชาวบ้าน อาสาสมัคร มัคคุเทศก์ และประชาชนทั่วไป เพื่อมิให้กระทบต่อการรบบนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ

4. ผลการวิจัย พบว่า ควรมีรูปแบบของกิจกรรมอื่นๆที่หลากหลายเพื่อให้การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เช่น 1) การมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรที่เกี่ยวข้อง เปิดโอกาสให้ชุมชน 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว 3) การตลาดเชิงรุกโดยการประชาสัมพันธ์หลายช่องทาง 4) การจัดการที่ใช้วัดเป็นฐานการเรียนรู้ 5) การคมนาคมพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก 6) การจัดการบริหารในรูปคณะกรรมการ และ 7) จตุรภาคี

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการขยาย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการท่องเที่ยวประเภท วัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในเครือข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่อื่น หรือพื้นที่ใกล้เคียง เช่น จังหวัดราชบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดเพชรบุรี

2. ควรศึกษาวิจัยพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการ เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงศาสนา หรือประเภทอื่นๆ ให้มีความหลากหลายต่อจังหวัดนครปฐม

3. ควรมีการศึกษาและการประเมินข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ อย่างต่อเนื่อง

รายการอ้างอิง

- Ann Majchrzak. (1984). *Methods for Policy Research*. New Delphi: Newbury Park London.
- B. Indriyanto. (1993). *The Relative Contribution of Home and Community Resources to Primary Student Achievement in Indonesia (Home Resources)*. Dissertation Abstracts International, 3418-A.
- B.W.Hogwood, & L.A. Gunn. (1991). *Policy analysis for the real world*. Oxford: Oxford University.
- Bruce S. Jamson. (1994). *Social Policy: From Theory Policy Practice. 2 edition*. Ed.Belmont. California: Wadsworth, Inc.
- C. J. Friedrich. (1963). *Constitutional Government*. New York: McGraw - Hill.
- C. Y. Gee, & Choy., J. L. (1989). *The Travel Industry*. New York: Van Nostrand.
- Carter V. Good. (1959). *Dictionary of Education. 2Nd Ed.* . New York: McGraw-Hill.
- Carter V. Good. (1976). *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Collier, & Hardaway. (1997). *Principle of Tourism*. Auckland: Longman Paul Ltd.
- Daniela Giordano. (1995). *Designing "Learning Organizations": A Critical Evaluation of the Strategies and Policies Proposed in Literature*. [CD-ROM]. Abstract from: ProQuest. File: Dissertation Abstracts Item MM01295.
- Family-Centered Early Intervention Service: . Factors Comtributing to increased Parent Involvement and Paricipation. *focus on Autism and other Development Disabilities, 13(2)*, 80-86.
- Gee, C., & J.C. Maskens. (1984). *The Travel Industry*. Westport Connecticut: AVI Publishing.
- George R. Terry. (1977). *Principle of Management*. Homewood, Ill: Richard, D. Irwin.New Jersey: Prentice - Hall.
- Giordano, D. (1995). *Designing "Learning Organizations": A Critical Evaluation of the Strategies and Policies Proposed in Literature.*, [CD-ROM]. Abstract from: ProQuest. File: Dissertation Abstracts Item MM01295.

- Grace A. Greenwood. (1965). *Biographical/Historical Note: Painter and Mural Painter of Woodstock*. New York: McGraw-Hill.
- Harold. Lasswell, & Abraham Kaplan. (1970). *Power and Society*. New Haven: YaleUniversity Press.
- Heung, V. C., & R.Chu. (2000). Important factors affecting Hong Kong consumers' choice of a travel agency for all-inclusive package tours. *Journal of travel research*, 39(1), 52-59.
- ILRI. (1995). *International Livestock Research Institute (ILRI)*.
- J. C. Hollaway. (1983). *The business of tourism*. Plymouth. UK: Macdonald & Evans.
- James E. Anderson. (1970). *Public Policy Making*. USA: Longman Publication.
- John E. G. Bateson, & K. Douglas.Hoffman. (2008). *Services Marketing*. USA:: South-Western Cengage Learning.
- John Swarbrooke. (2000). *Sustainable Tourism Management*. 2th ed.: London.
- K. L. Pond. (1993). *The Professional Guide: Dynamics of Tour Guiding*. USA,: New Jersey, Prentice-Hall.
- K. L. Pond. (1993). *Disciplines of the Learning Organization The Fifth Disciplines*. Century Business:: Century Business.
- Kotler, P., ., B. J., & JamesMakers. (2000). *Marketing Management*. 10 th Ed. New Jersey: Prentice-Hall International.
- Laurence Stevens. (1990). *Guide to Starting and Operating a Successful Travel Agency*: New York.
- Leonard Joseph Hutt. (1996). *An Exploration into the Developmental Process of a Learning Organization*. [CD-ROM]. Abstract from : ProQuest. File : Dissertation Abstracts Item NN11910, An Exploration into the Developmental Process of a Learning Organization.
- Lowi T (1964). *American business, public policy case studies, and political theory, world Politic*. New Jersey: Prentice – Hall.
- M. Majchrzak. (1984). *Methods for policy research: Applied social research methods series* vol. 3. Newbury Park: Sage.
- Mark Nichols. (1971). Community Resources for School. *Encyclopedia of Education*, 2(1),

341-347.

Nevis, E. C., DiBella, A. J., & J.M. Gould. (1995). *Understanding organizations as learning systems*.

R. L. Lineberry , & I.Sharkansky. (1971). *Urban Politics and Policy*. New York: Harpers Row. McGraw-Hill.\.

R.Davidson. (1995). *Tourism (2nd ed.)*. Singapore:: Longman Group.

R.M.Anderson. (1975). *Self Instruction an a Method of Preparing School Social Studies*.

R.W.McIntosh, , C. R., Goeldner, , & J.R.Ritchie. (1995). *Tourism: Principles, Practices,Philosophies (7th edition)*. Chichester: John Wiley.

Rob. Davidson. (1995). *Tourism Marketing*. New York: Van Nostrans Reinhold.

Theodore J. Lowi. (1964). *Public Policy Case Studies and Political Theories: World Politics*.

Thomas R.Dye. (1981). *Understanding Public Policy*. 4th ed. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice Hall.

W.TLouise. (Lou1998)). Parental perceptions of current and ideal levels of family Participation in early intervention program practices in Illinois (Parentinvolvement). *Dissertation Abstracts Program International*, 58(12), 4551-A.

Walter A., W., & Charles F. Schuller. (1962). *Audio-Visual Materials. Their nature and 3Rd Ed*. New York: Harper and Brothers Publishers.

กนกวรรณ ดุงศรีแก้ว. (2542). การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว. *จุลสารการท่องเที่ยว*, 18 เล่มที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม., 48-52.

กนกวรรณ พินธุกนก. (2550). การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจนันทนาการของพระราชวังบางปะอิน จังหวัด พระนครศรีอยุธยา. ภาคนิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา เศรษฐศาสตรธุรกิจ คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ พ.ศ. 2560 - 2564*. กรุงเทพฯ: พีดับบลิว ปรีนติ้ง.

กรมวิชาการ. (2545a). *การปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ กรมวิชาการ.

กรมวิชาการ. (2545b). *การวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว.

กรมสามัญศึกษา. (2544). *ระบบการดูแลช่วยเหลือแก่นักเรียนในโรงเรียนกรมสามัญศึกษา* กรุงเทพฯ:

- กระทรวงศึกษาธิการ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ: บริษัท
สยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- กัญญาณอน อินทว้าง, & คณะ. (2550). รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษาการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการ
พัฒนาระบบการจัดการค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย.
- กัลยา ชองรัมย์. (2552). การศึกษาพิพิธภัณฑสถานเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน:
กรณีศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กาญจนา เอกะวิภาต. (2543). การทำมาหากินในชุมชน. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). การพัฒนาการท่องเที่ยวเรื่องกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.
กรุงเทพฯ: มปท.
- กิ่งแก้ว อารีรักษ์, & คณะ. (2548). การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบหลากหลาย. กรุงเทพฯ: อัลฟ่ามิเลิน
เนี่ยม.
- กุลธนา ธนาพงศธร. (2540). “การพัฒนาบุคลากร” ในเอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารงานบุคคล
หน่วยที่ 1 – 7 นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เกยุราพันธ์, ล. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวไทย
พวน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครนายก. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คณิต เขียววิชัย, & วรรณภา แสงวัฒนะกุล. (2557). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม
ร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑสถานและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์.
ม.ป.ท.: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คณิงภรณ์ วงเวียน. (2554). การพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาเกาะ
เสม็ด จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชายุทธศาสตร์
การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- คะนิง สายแก้ว. (2549). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการศึกษาปฐมวัยในจังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์, & พรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข. (2557). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตลอด

- ชีวิตแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
เชิงสร้างสรรค์. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์, มาเรียม นิลพันธุ์, & และวรรณภา แสงวัฒนะกุล. (2557). รูปแบบการพัฒนา
นวัตกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อ
ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และคณะ. (2554). การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์.
กรุงเทพฯ พิมพ์ดี.
- โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์และสิ่งแวดล้อม. (2541). โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการ
เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์(เชียงใหม่). โครงการศึกษาวิจัยการจัดการ
มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมภาคเหนือ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จงใจ เตโช. (2555). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อเสริมสร้างควมมีประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยนครพนม.
วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จรัส สุวรรณมาลา. (2535). การปฏิรูประบบการคลังไทย การกระจายอำนาจสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- จักรกฤษณ์ โปตาพล. (2555). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาประสิทธิผลโครงการเมืองนำอยู่ของ
เทศบาลตำบลในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต), บัณฑิตวิทยาลัยวิทยานิพนธ์
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จันทร์หา อ่อนระหง. (2550). ผลการสอนแบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อ สาระการ
เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้ “บ้านหลวงของเรา” สำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เชียงราย เขต
4. (วิทยานิพนธ์ คม.), มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- จิรศักดิ์ ประทุมรัตน์. (2550). รูปแบบแหล่งการเรียนรู้ตามความต้องการของเกษตรกรในจังหวัด
มหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จุฑามาศ คงสวัสดิ์. (2550). การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม.
นครปฐม: นครปฐม.
- จุมพล หนิมพานิช. (2547). การวิเคราะห์นโยบาย : ขอบข่าย แนวคิด ทฤษฎี และกรณีตัวอย่าง.
นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จรัพร กาญจนการุณ. (2547). แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนกับการศึกษาเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสาร
ครุศาสตร์, 3(3กรกฎาคม-ตุลาคม), 41- 42.
- ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์. (2544). แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารการศึกษานอกโรงเรียน, 4(5 มีนาคม), 19-

23.

ชื่น ศรีสวัสดิ์, & เกริกไกร แก้วล้วน. (2550). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษา วัฒนธรรมชุมชน ชาวทวายในเขตอีสานใต้และลาวใต้. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ชูเกียรติ นพเกตุ. (2542). อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. เชียงราย: สถาบันราชภัฏเชียงราย.

ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2533). เทคโนโลยีการศึกษา: ทฤษฎีและการวิจัย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ไชยา ภาวะบุตร. (2549). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ฐิตินันท์ สุวรรณเรือง. (2553). การใช้แหล่งการเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่ศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1. กรุงเทพฯ: มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คำริ บุญชู. (2548). การใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา. วารสารวิชาการ, 8 (1 มกราคม), 27-31

ต่อจรัส พงษ์สำลี. (2541). ความคาดหวังของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่องานบริการการศึกษา พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ด้อย ชุมสาย, & ญิบพัน พรหมโยธี. (2521). ปฐมบทแห่งวิชาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ทวี พรหมมา. (2556). แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม : การสร้างมาตรฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคอีสาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ทวีป ศิริรัมย์. (2544). การวางแผนพัฒนาและประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.

ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา. (2557). การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้บังคับการนิสิต/นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2557-2566). วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธนิต แสงกระจ่าง. (2558). การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย. วิทยาลัยวิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธเนศ ขำเกิด. (2543). การประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา: มโนทัศน์ที่จำเป็นต้องทบทวน. วารสารวิชาการ, 3(9 กันยายน).

- ธารทิพย์ ธรรมสอน. (2555). แนวทางการพัฒนาประชาชนนครชุมเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาท่องเที่ยว ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ธีรศานต์ สหสพาศน์, & นรินทร์ สังข์รักษา. (2560). การท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา : ข้อเสนอเชิง ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ.: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย ศิลปากร.
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2555). การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรม ในอุ่ออารยธรรม จังหวัดราชบุรี. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นรินทร์ สังข์รักษา, & คณ. (2553). รายงานการวิจัยการศึกษาสภาพการณ์ของการท่องเที่ยวเชิง. นฤมล ตันธสุเรศขันธ์ (2533). แหล่งวิทยาการในชุมชน เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาและการใช้ แหล่งวิทยาการในชุมชน หน่วยที่1 (pp. 1-46). นนทบุรี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นวลศรีม, ม. (2552). แนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิต. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิคม จารุมณี. (2544). การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ โอ. เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์.
- นิคม ประเมโท. (2543). พฤติกรรมและปัจจัยที่จูงใจนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี. การศึกษาปัญหาพิเศษบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต นิคสาขาบริหารธุรกิจ คณะการบัญชีและการ จัดการ, มหาวิทยาลัยสารคาม.
- นุกูล ชมพูนิช. (2542). ท่องเที่ยวจังหวัดนครปฐม. นครปฐม: เพชรเกษม.
- เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนเศรษฐ์. (2544). แหล่งเรียนรู้ที่ครูต้องสร้าง. วารสารวิชาการ, 78(5 พฤษภาคม), 29-32.
- เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนเศรษฐ์. (2544). แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนสร้างเพื่อเด็ก มิได้สร้างเพื่อใคร. วารสารวิ ชาการ, 4(ธันวาคม), 26 - 37.
- บุญชู ศรีเวียงยา. (2553). ผลการเรียนรู้และการพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน ศิลปหัตถกรรม ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ เรื่อง เครื่องจักสานพื้นบ้านอีสาน. สถาบันวิจัยศิลปะ และวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่: คณมนุชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ มาแสง. (2532). นอกรั้วโรงเรียน: กระบวนการนำการศึกษาออกโรงเรียนเข้าไปหล่อหลอม

- ตนเองและสังคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ปรมปนต์ แก้วนนท์. (2553). แนวทางจัดการแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตภายในบ้านเขาทุเรียน ตำบลเขาพระ อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประกอบศิริ ภักดีพินิจ. (2550). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา การท่องเที่ยวทางน้ำชุมชนริมคลองเขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ: ปรมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประจักษ์ บุญอารีย์. (2545). การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการศึกษา. วารสารครูตัด, 16(16 เมษายน), 46 - 47.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2545a). การบริหารโครงการ กรุงเทพฯ เนติกุลการพิมพ์
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2545b). นโยบายและการวางแผน:หลักการและทฤษฎี. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ประไพ เกษแก้ว. (2548). การบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ประเวศ วะสี. (2543). สุขภาพในฐานะอุดมการณ์ของมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่3. นนทบุรี: สำนักงานปฏิรูปสุขภาพ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ.
- พจนา บุญคุ้ม และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2558). การพัฒนารูปแบบการสื่อสารทางการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กลุ่มภาคกลางตอนล่าง. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พจนา สวนศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและคุณภาพ.
- พรสีมา, อ. (2530). เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาเทคโนโลยี 437 บทเรียนด้วยตนเอง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอู่), & คณะ. (2555). รูปแบบและเครือข่ายการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย. คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศิโรตม วชิรวราภรณ์ (2533). พระพุทธไสยาสน์กับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรม

มหาสารคาม.

- พริ้มเพรา วราพันธุ์พิพิธ. (2556). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พฤษมลคล จุลพูล, & คณะ. (2555). การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลเตาไผ่ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี. อุดรธานี: สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏอุดรธานี.
- พัชรี ลิธิฐานา. (2555). วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม : การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่
สากล. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พันทิพา มาลา, & ลำยอง ปลั่งกลาง. (2553). แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนเพื่อส่งเสริมการ
ท่องเที่ยว : กรณีศึกษาชุมชนอำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิทยาการ
จัดการปริทรรศน์, 12 (12ต.ค. 2553), 61 - 66.
- ไพฑูริย์ พงศบุตร, & วิลาสวงศ์ พงศบุตร. (2542). คู่มือการอบรมมัคคุเทศก์. กรุงเทพฯ ศูนย์
การศึกษาต่อเนื่องแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัชรบด ฤทธิเต็ม. (2550). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในวัด กรุงเทพฯ
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
- ภัณณิ แก้วสง่า, & นิศาชล จำนงศรี. (2555). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: ทางเลือกใหม่ของการ
ท่องเที่ยวไทย. นครราชสีมา: สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- มยุรี อนุมานราชธน. (2549). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ: ธรรมมลการพิมพ์.
- มานิต ผิวขาว. (2546). โครงสร้างหรือรูปแบบการปกครองท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ ศ.ศ.ม.เศรษฐศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รสิกา อังกูร. (2544). ความพร้อมของวัดในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนา
โดยผ่านการนำชมศิลปวัฒนธรรม รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รสิกา อังกูร. (2549). รายงานการวิจัยศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น.
วารสารมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 19(1), 79-88.
- รัตนาภรณ์ สมบูรณ์. (2556). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนโรงเรียนศึกษา
สงเคราะห์. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2557). การพัฒนาองค์การ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พิพิธการพิมพ์.
- วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์ และ พยอม ธรรมบุตร. (2559). แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครปฐม. สาขาการจัดการการท่องเที่ยว วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา วิทยาเขตกรุงเทพมหานคร, 11(4), 49 - 56.
- วรรณ วังษ์วานิช. (2539). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว รายงานประจำปี 2546., ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- วรรณศรี โคตรบั้ง. (2551). บทบาทแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- วสิน ปัญญาวุฒตระกูล. (2550). การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ระเบียงวัฒนธรรม พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วารัฐ มัชชบุรุษ. (2552). รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วิชานันท์ ผ่องศรี และคณะ. (2550). การสร้างสรรค์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการพื้นที่ อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี. สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์, 5(2), 164-170.
- วิชานนท์ สุทธิโส. (2557). การพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครภายใต้บริบทอาเซียนในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2556-2565). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิจิต กำมันตะคุณ. (2552). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพการวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิทยากร เชียงกุล. (2547). พัฒนาการแบบยั่งยืนกับการแก้ปัญหาคนจน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิถีทรรศน์.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2536). การเมืองกับการกำหนดนโยบายสาธารณะ (แนวคิด ทฤษฎี กรณีวิเคราะห์ สังคมไทยและบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้บริหารการศึกษา). ขอนแก่น คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2546). การบริหารการศึกษา: หลักการ ทฤษฎี หน้าที่ ประเด็นและบทวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: อักษรการพิมพ์.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2548a). กรอบแนวคิด เชิงทฤษฎีเพื่อการจัดการความรู้ในองค์การทางการศึกษา. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2 (1), 101-125.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2548b). ผู้บริหารโรงเรียน: สามมิติการพัฒนาวิชาชีพสู่ความเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: อักษราพัฒนา.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2548c). ผู้บริหารโรงเรียน: สามมิติการพัฒนาวิชาชีพสู่ความเป็นผู้บริหารที่มี

ประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ์.

- วิโรจน์ สารรัตน์. (2550). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: ข้อเสนอกรอบแนวคิดหนึ่งเพื่อการวิจัยเปลี่ยนแปลงและเรียนรู้. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 3(1), 3 - 22.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2553). โรงเรียน: การบริหารสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์.
- วิโรจน์ สารรัตน์, & คณะ. (2545). ผู้บริหารใหม่ในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยเพื่อการวิพากษ์. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ์.
- วิโรจน์ สารรัตน์, & ประยุทธ์ ชูสอน. (2548). นโยบายและการวิจัยเชิงนโยบาย. วารสารบริหารศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น, 1(2), 32-42.
- วิไลลักษณ์ กิติบุตร. (2550). การพัฒนาสินค้าชุมชนไทยลือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่สู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ศรวิชา กฤดาธิการ. (2558). ข้อเสนอเชิงนโยบายยุทธศาสตร์ชุมชนเพื่อการเสริมสร้างความสมานฉันท์ของชุมชนอย่างยั่งยืน. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศรายุทธ ผลโพธิ์. (2549). ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวทางน้ำบนเส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยาระหว่างกรุงเทพมหานครถึงพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริพันธ์ุ รักเรียนรบ. (2546). แรงจูงใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ. การค้นคว้าอิสระ ร.ป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์) ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศิริอร ชันธหัตถ์. (2539). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ์.
- ศิลา น้อย, ล. (2545). การรวบรวมแหล่งความรู้ไปสู่งานวิจัยสังคมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์, 26(2 มกราคม-มีนาคม), 34-38.
- เศกสรรค์ ยวงนิชัย. (2541). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น: ภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สกล ภู่งามดี. (2553). การท่องเที่ยววัดภาคกลาง: การพัฒนายุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวตามโครงการท่องเที่ยวไหว้พระ 9 วัด ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก). วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2542). รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สมคิด จำนงค์ศร. (2552). การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดนาหนองเป็นศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนไทย

- ยวน ตำบลดอนแร่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
 สมคิด จำนงศร. (2552). การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดนาหนองเป็นศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนไทย
 ยวน ตำบลดอนแร่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมลักษณ์ เจริญพจน์. (2539). “พัฒนาการพิพิธภัณฑ์สถานตามแนวพระราชดำริ.” ใน
 พระมหากษัตริย์ไทยกับการพิพิธภัณฑ์. กรุงเทพฯ: บริษัท กราฟิคฟอร์แมท (ประเทศไทย)
 จำกัด.
- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2549). ย่าแดนมังกร. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ
 มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา.
- สมหมาย อุดมวิทิต, & คณะ. (2558). การประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราด
 อย่างยั่งยืน. รายงานการวิจัยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุน
 สนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สมาพร คล้ายวิเชียร, เกษสุดา บุรณพันศักดิ์, & กัญธิมา นาकिनชาติ. (2550). แนวทางการพัฒนาแหล่ง
 ท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้. รายงานการวิจัยชุดโครงการธนาคารข้อมูลเพื่อพัฒนาและ
 จัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์
 อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ชัยภูมิ) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สันติภาพ คาสะอาด. (2554). การพัฒนารูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ศิลปกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สามารถ รอดสำราญ. (2546). การใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการเรียนการสอน ของ
 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี. กรุงเทพฯ:
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สายชล ปัญญาชิต, & ภูเบศ วัฒนชานนท์. (2558). การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของ
 ภาคใต้ : การพัฒนาเส้นทางและผลกระทบ. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
 โรฒ, 18 มกราคม-ธันวาคม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). คู่มือการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: ครูสภา
 ลาตพรวัว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). คู่มือการประเมินผลภายในของสถานศึกษาตาม
 มาตรฐานการศึกษา การออกแบบระบบการประเมินผลภายใน. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: พรึกหวาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

- แห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 - 2559). กรุงเทพฯ: สหมิตรพรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2546). เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกล หลักสูตรการจัดการ การท่องเที่ยว ชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย. (2551). รายงานผลการดำเนินงาน การศึกษาทางไกลประเภทการศึกษาต่อเนื่อง ประจำปีงบประมาณ 2548 -2551. กรุงเทพฯ: รังสีการพิมพ์.
- สืบชาติ อันทะไชยเวียง. (2554). การพัฒนาจัดการตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์แบบบูรณาการเพื่อความ ยั่งยืนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประเทศไทย. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุดรธานี: อุดรธานี.
- สุกัญญา กิมเปี่ยม. (2551). การศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัด นครปฐม. ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย ศิลปากร.
- สุชาติ นิมหิรัญวงศ์. (2544). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการท่องเที่ยวภายในประเทศของ ผู้สูงอายุ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, & คณະ. (2555). ท่องเที่ยวสร้างสรรค์: เครื่องมือสำคัญนำไปสู่ชุมชนยั่งยืน. วารสารธรรมศาสตร์, 31(2), 76-86.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, พิเชฐ สายพันธ์, อรุมา เตพละกุล, & อีระ สิ้นเดชารักษ์. (2554). ท่องเที่ยว สร้างสรรค์: เครื่องมือสำคัญนำไปสู่ชุมชนยั่งยืน. กรุงเทพฯ: คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุนทร จัยสถิตย์. (2555). พฤติกรรมและความประทับใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว ใน จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สุภาพร วรพล. (2546). วัด: แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปกรรม. จุลสารการท่องเที่ยว, 22, 46- 63.
- สมน อมรวิวัฒน์. (2544). กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ. กรุงเทพฯ: ไทย วัฒนาพานิช.
- สมาลี สังข์ศรี, & คณະ. (2548). รายงานการวิจัยเรื่อง การจัดการแหล่งเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ตลอด ชีวิต: พิพิธภัณฑ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุนาท ฆะณรงค์. (2540). แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุวิทย์ มูลคำ, & อรทัย มูลคำ. (2545). 21 วิธีจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาระบบความคิด. กรุงเทพฯ: ภาพ พิมพ์.

- แสงจันทร์ อินทนนท์. (2532). แหล่งเรียนรู้สู่การพัฒนา. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษา
นอกโรงเรียน.
- หทัยรัตน์ ชาวอ่อน. (2557). การพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมกับ
ชุมชน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านบึงเหนือ จังหวัดราชบุรี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิง
สร้างสรรค์. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ. (2559,). 35(3), 118 วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2558 – 2 มกราคม พ.ศ.
2559, คืบเมื่อ 24 มกราคม 2559,.
- องค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : WTO). (1985). Seminar Proceedings,
The Future of National Tourism. กรุงเทพฯ: องค์การการท่องเที่ยวโลก. *Seminar
Proceedings, The Future of National Tourism*. กรุงเทพฯ องค์การการท่องเที่ยวโลก.
- องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.) สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2546). เอกสารชุดฝึกอบรม
ทางไกลหลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อดิพันธ์ อมาตยคง. (2552). การจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สมุทรสงคราม. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อรพรรณ พรสีมา. (2530). เทคโนโลยีทางการสอน. กรุงเทพฯ: F7-ไอ.เอส. พรินต์เฮ็ล์.
- อารีย์ นัยพินิจ, & คณะ. (2556). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดในกลุ่มจังหวัดร้อย
แก่นสารสินธุ์. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 5(1กรกฎาคม-ธันวาคม).
- อำนาจ เย็นสบาย. (2548). การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : หอศิลป์. รายงานการ
วิจัย. กรุงเทพฯ สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้สำนักงานเลขาธิการสภา
การศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.
- อิรวาวัฒน์ ชมระกา. (2553). การศึกษากลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขต
ตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์. อุตรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ คณะ
วิทยาการจัดการ

แบบตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม
เรื่อง “ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิง
สร้างสรรค์ ” ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ของแบบสอบถามฉบับนี้ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ โดย
กรุณาทำเครื่องหมาย \checkmark ลงในช่อง “ การพิจารณา ” และหากท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โปรดเขียนลง
ในช่อง “ ข้อเสนอแนะ ” โดยมีลักษณะการให้คะแนนดังนี้

- 1 = เมื่อแน่ใจว่าข้อความมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์
- 0 = เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อความมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์หรือไม่
- 1 = เมื่อแน่ใจว่าข้อความไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

ขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์เป็นอย่างสูง

นายสัญญาติ วัชรารักษ์

ผู้วิจัย

แบบประเมินความเหมาะสมของแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อคำถาม	การพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	1	0	-1	
1. ท่านเคยรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้มาก่อนหรือไม่ <ul style="list-style-type: none"> ○ ไม่เคยรู้จักมาก่อน ○ รู้จักมาก่อน แต่ไม่เคยมาท่องเที่ยว (ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่มาเที่ยวชม) ○ รู้จักมาก่อน และเคยมาท่องเที่ยวแล้ว ○ อื่นๆ (โปรดระบุ)..... 				
2. ท่านรู้จักแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้จากสื่อใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) <ul style="list-style-type: none"> ○ แผ่นพับ/โบชัวร์ ○ วิทยุ / โทรทัศน์ ○ นิตยสาร/วารสาร ○ แผ่นป้ายโฆษณา ○ หนังสือพิมพ์ ○ คำบอกเล่าจากเพื่อน/คนรู้จัก ○ โซเชียลมีเดีย เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม ○ งาน/นิทรรศการท่องเที่ยว ○ อื่นๆ (โปรดระบุ)..... 				
3. วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมาท่องเที่ยวแห่งนี้ในครั้งนี้ <ul style="list-style-type: none"> ○ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ○ เพื่อศึกษา/เรียนรู้ประวัติศาสตร์/โบราณคดี/วัฒนธรรม ○ เพื่อสักการะบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ○ เพื่อศึกษา/เรียนรู้สถาปัตยกรรม ○ เพื่อทำกิจกรรมกับครอบครัว ○ เพื่อทัศนศึกษา/ดูงาน/หาข้อมูลในการเรียนหรือการทำงาน 				

ข้อคำถาม	การพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	1	0	-1	
<ul style="list-style-type: none"> ○ เผยแพร่ให้ผู้อื่นมาเยี่ยมชม ○ เพื่อเป็นแรงบันดาลใจ ○ ตั้งใจมาหาวัตถุประสงค์ไว้ বুช ○ อื่นๆ (โปรดระบุ)..... 				
<p>4. ท่านเดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ด้วยวิธีใด</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ รถยนต์ส่วนตัว ○ รถตู้โดยสาร ○ รถเมล์/รถบัสประจำทาง ○ รถจักรยานยนต์ส่วนตัว ○ รถจักรยาน ○ รถไฟ ○ รถบัสของบริษัทนำเที่ยว ○ อื่นๆ (โปรดระบุ)..... 				
<p>5. ท่านเดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้กับใคร</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ คนเดียว ○ ญาติ/คนในครอบครัว ○ เพื่อน ○ สถานศึกษา/หน่วยงาน ○ บริษัทนำเที่ยว ○ อื่นๆ (โปรดระบุ)..... 				
<p>6. จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวครั้งนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ คนเดียว ○ 2 - 5 คน ○ 6 - 10 คน ○ 11 - 15 คน ○ 16 - 20 คน ○ มากกว่า 20 คนขึ้นไป ○ อื่นๆ (โปรดระบุ)..... 				

ข้อคำถาม	การพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	1	0	-1	
7. ช่วงเวลาที่ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวแห่งนี้ <ul style="list-style-type: none"> ○ วันจันทร์ – วันศุกร์ ○ วันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ ○ วันหยุดเทศกาล ○ วันหยุดพักผ่อน (พักร้อน) ○ อื่นๆ (โปรดระบุ)..... 				
8. ระยะเวลาที่ท่านใช้ในการเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวในครั้งนี้ <ul style="list-style-type: none"> ○ ครึ่งชั่วโมง ○ ประมาณ 1 ชั่วโมง ○ ประมาณ 2 ชั่วโมง ○ ประมาณ 3 ชั่วโมง ○ มากกว่า 3 ชั่วโมงขึ้นไป 				
9. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ในครั้งนี้ <ul style="list-style-type: none"> ○ ไม่เกิน 100 บาท ○ 100 – 500 บาท ○ 501 – 1,000 บาท ○ 1,001 – 2,000 บาท ○ 2,001 – 3,000 บาท ○ มากกว่า 3,000 บาทขึ้นไป 				
10. หลังจากที่ได้ท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้แล้ว ท่านรู้สึกอย่างไร <ul style="list-style-type: none"> ○ เบื่อ/ไม่น่าสนใจ ○ สนุกสนานเพลิดเพลิน ○ เกิดความภูมิใจ ○ ได้รับความรู้เพิ่มเติม ○ อื่นๆ (โปรดระบุ)..... 				

ข้อคำถาม	การพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	1	0	-1	
11. ถ้ามีโอกาสท่านจะกลับมาท่องเที่ยวสถานที่แห่งนี้อีกหรือไม่ ☐ อยากกลับมาอีกครั้ง ☐ ไม่แน่ใจ ☐ ไม่อยากกลับมาอีก				
12. ท่านคิดว่าวัดแห่งนี้ควรมีกิจกรรมอื่นๆ เพิ่มเติม นอกเหนือจากการเข้าชมสถานที่หรือไม่ ☐ ไม่ควรมีการจัดกิจกรรมใดๆ เพิ่มเติม ☐ ควรมีการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม (โปรดระบุ).....				

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน

ข้อคำถาม	การพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	1	0	-1	
ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว				
1. วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางธรรมชาติ เช่น มีความสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพทั้งต้นไม้และสัตว์				
2. วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เช่น มีเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วิถีชีวิต และวัฒนธรรมในอดีต				
3. วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางด้านจิตรกรรม เช่น ภาพวาด ลวดลาย และศิลปะเก่าแก่ต่างๆ				
4. วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางด้านประติมากรรม เช่น รูปปั้น งานแกะสลัก				
5. วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางด้านมัณฑนศิลป์ เช่น การตกแต่งภายในอาคาร				
6. วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรม เช่น อาคาร การก่อสร้าง				
7. วัดแห่งนี้มีเรื่องราวที่น่าสนใจ เช่น ความศักดิ์สิทธิ์				

ข้อคำถาม	การพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	1	0	-1	
ด้านการจัดการและการดำเนินการ				
1. การติดต่อประสานงานเพื่อเข้าชมมีความสะดวกรวดเร็ว				
2. มีการจัดลำดับการเข้าชมสถานที่ต่างๆ อย่างเหมาะสม				
3. มีการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเข้าชมและการปฏิบัติที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว				
4. มีการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม				
5. มีระบบการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมเช่น คนแก่/เด็ก/คนพิการ เป็นต้น				
ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่				
1. มีเจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเอาใจใส่มีกิริยาสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส				
2. เจ้าหน้าที่แต่งกายสุภาพ สะอาดเรียบร้อยเหมาะสมกับงาน				
3. เจ้าหน้าที่ใช้ถ้อยคำสุภาพในการบรรยาย				
4. มีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้และดูแลเป็นผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี พูดได้หลายภาษา เช่น อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น ฯลฯ				
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก				
1. มีลานจอดรถที่สะดวกมีพื้นที่ในการจอดรถเพียงพอ และมีความปลอดภัย				
2. มีการจัดถนน และทางเดินที่เหมาะสม				
3. มีทางลาดสำหรับรถเข็นผู้สูงอายุ/ผู้พิการ				
4. มีป้ายบอกทาง/สถานที่ต่างๆ อย่างชัดเจน				
5. มี/แผ่นพับ/หนังสืออธิบายความเป็นมา และความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวภายในแต่ละแห่ง มีเอกสารเป็นภาษาอื่นๆ เช่น อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น ฯลฯ				
6. มีมุมหนังสือ เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว มุมบริการอินเทอร์เน็ต Wi-Fi มี Headphone ฟังการบรรยายเป็นภาษาต่างๆ				

ข้อคำถาม	การพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	1	0	-1	
7. มีจุดนั่งพักผ่อนที่เพียงพอสำหรับบริการนักท่องเที่ยว				
8. มีห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอสำหรับบริการนักท่องเที่ยว มีห้องน้ำคนพิการ				
9. มีถังขยะที่เพียงพอไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว				
10. มีร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มอย่างเพียงพอ				
11. มีร้านจำหน่ายของที่ระลึกที่หลากหลาย และแสดง เอกลักษณ์ของสถานที่				
ด้านการจัดการสถานที่				
1. สถานที่มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย และมี ทัศนียภาพที่สวยงาม				
2. การตกแต่งด้านภูมิสถาปัตยกรรมเหมาะสมและกลมกลืน กับสิ่งแวดล้อม				
3. สถานที่มีความร่มรื่น มีไม้ดอก ไม้ประดับที่สวยงาม และมี ต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงา				
4. สถานที่มีอากาศบริสุทธิ์ ปราศจากมลภาวะและสิ่งรบกวน				
5. มีการดูแลรักษา และบูรณะสถานที่ต่างๆ อย่างเหมาะสม				
ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์				
1. มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ และ ต่อเนื่องโดยประสานงานกับจังหวัด				
2. มีช่องทางในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่ หลากหลาย เช่น แผ่นพับ/โบชัวร์ โทรทัศน์ นิตยสาร/ วารสาร/หนังสือพิมพ์ แผ่นป้ายโฆษณา คำบอกเล่าจาก เพื่อน/คนรู้จัก โซเชียลมีเดีย เช่น (เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม) งานเทศกาล/นิทรรศการท่องเที่ยว/การจัด กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์				
3. มีการจัดทำเอกสาร/หนังสือ/แผ่นพับเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับ แหล่งท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม				

ข้อคำถาม	การพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	1	0	-1	
4. มีการจัดนิทรรศการ อย่างสม่ำเสมอ				
ด้านกิจกรรมในวัด				
1. กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่นวันมาฆบูชา / วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา/วันเข้าพรรษา /วันออกพรรษา				
2. กิจกรรมด้านการอนุรักษ์และการเผยแพร่ศาสนาและวัฒนธรรม เช่นดูแลอนุรักษ์และเผยแพร่พุทธศิลป์/จิตรกรรม/ประติมากรรม/ตลอดจนโบราณวัตถุที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา/จัดให้มีนิทรรศการขึ้นในวัด				
3. กิจกรรมวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์				
4. กิจกรรมการทำบุญประเพณีประจำปี เช่นทอดกฐินสามัคคี/ทอดผ้าป่าสามัคคี/ วันขึ้นปีใหม่ /ประเพณีลอยกระทง/ประเพณีสงกรานต์				
5. กิจกรรมด้านการให้บริการแก่ชุมชนเช่นการจัดให้มีธรรมศาลา/เปิดบริการให้ประชาชนได้ฟังธรรม/ปฏิบัติสมาธิวิปัสสนา ความรู้เกี่ยวกับแพทย์แผนไทยและยาสมุนไพร ฯลฯ				
6. การจัดกิจกรรมด้านการบำเพ็ญประโยชน์ ร่วมทำบุญ				
7. กิจกรรมเกี่ยวกับสถานศึกษา เช่น จัดนิทรรศการให้ความรู้ประกวดเรียงความ ตอบปัญหาธรรมะ บรรยายธรรม การฝึกทำสมาธิให้นักเรียน ฯลฯ				
ด้านการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์				
1. การจัดนิทรรศการที่มีความหลากหลาย และใช้งานได้ตลอดเวลา				
2. การจัดมัลติมีเดีย เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับวัด				
3. การจัดทำสื่อภาพยนตร์ วีดิทัศน์ และมัลติมีชัน เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของวัดโดยการบรรยายที่ใช้ภาษาต่างประเทศหลากหลาย				

ข้อคำถาม	การพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	1	0	-1	
4. การจัดทำแผนพับประชาสัมพันธ์ และการจัดทำแผนพับเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับวัดหลายภาษา				
5. การจัดกิจกรรมโดยการให้ผู้ที่เป็นคนเก่าแก่มาเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับวัด				

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวในวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ข้อคำถาม	การพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	1	0	-1	
บทบาทของแหล่งเรียนรู้				
1. วัดสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาในด้านต่างๆ เช่น ศิล สมาธิ ปัญญา				
2. วัดเป็นแหล่งอบรมคุณธรรม ศิลธรรม ความกตัญญู สอนให้บุคคลที่เข้าไปเรียนรู้ในวัด รู้จักหน้าที่ของตนเอง				
3. วัดเป็นแหล่งเรียนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต				
4. วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านการแพทย์ สมุนไพร และสุขภาพ				
5. วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น				
6. วัดเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม				
7. วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศิลปะ				
8. วัดเป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างพลเมืองของชาติ				
วิธีการจัดการเรียนรู้				
1. วัดสามารถเป็นสถานที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชน				
2. วัดควรมีการปรับปรุงสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ดี				

ข้อคำถาม	การพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	1	0	-1	
3. วัดควรมีการปรับปรุงเนื้อหาการเรียนรู้อุ้ให้สามารถนำไปใช้ในชีวิิตประจำวันได้				
4. วัดควรมีห้องสมุดที่ทันสมัย มีหนังสือใหม่ให้ค้ค้นคว้าหาความรู้อย่างเพียงพอ				
5. วัดควรมีจัดหาแหล่งความรู้จากที่ต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต ปรราชญ์ชาวบ้าน				
6. วัดควรมีวัดเครือข่ายในการทำงาน เพื่อแลกเปลี่ยนวิทยากร และสื่อการเรียนรู้อุ้				
7. วัดควรมีการจัดนิทรรศการในเนื้อเรื่องที่สำคัญๆ				
8. วัดควรมีใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีในการส่งเสริมการเรียนรู้อุ้ เช่นระบบมัลติมีเดีย				
9. วัดควรมีเป็นแหล่งเรียนรู้อุ้เกี่ยวกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์				

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้อุ้

ข้อคำถาม	การพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	1	0	-1	
1. ท่านคิดว่าวัดแห่งนี้สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้อุ้ได้หรือไม่ ☐ ไม่ได้ เพราะ ☐ ได้ เพราะ				
2. ท่านคิดว่าวัดแห่งนี้สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้อุ้ในด้านใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ☐ ธรรมชาติ ☐ โบราณคดี ☐ ประวัติศาสตร์ ☐ โบราณสถาน ☐ ศิลปกรรม				

ข้อคำถาม	การพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	1	0	-1	
<ul style="list-style-type: none"> ○ ขนบธรรมเนียม โบราณราชประเพณี และวัฒนธรรม ○ การประกอบอาชีพ ○ อื่นๆ (โปรดระบุ)..... 				
3. หากจะพัฒนาวัดแห่งนี้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ท่านคิดว่ามีวิธีการจัดการเรียนรู้อะไรเพิ่มเติมอีกบ้าง เพราะอะไร				
4. หากจะพัฒนาวัดแห่งนี้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ท่านคิดว่าจะต้องมีการปรับปรุงสถานที่แห่งนี้ในเรื่องใดบ้าง เพราะอะไร				

ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ข้อคำถาม	การพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	1	0	-1	
1. ท่านมีความประทับใจอะไรบ้างเกี่ยวกับวัดแห่งนี้				
2. ท่านต้องการให้มีการปรับปรุงวัดในเรื่องใดบ้างเพื่อสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยว				

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้
เชิงสร้างสรรค์ (สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับนี้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการให้ข้อมูลข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่างๆ ทั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่กรุณาสละเวลาเพื่อให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ชื่อและนามสกุล อายุ.....ปี

ตำแหน่งงาน.....

ชื่อหน่วยงาน

วุฒิทางการศึกษาสูงสุดและสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา

.....
.....
.....

ระยะเวลาการทำงานในหน่วยงานแห่งนี้ปี

วันที่สัมภาษณ์เดือน.....พ.ศ.

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

1. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในวัดจะมีศักยภาพ/จุดแข็ง/จุดอ่อน/โอกาส/อุปสรรค ในการจัดการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หรือไม่ อย่างไร
2. ท่านคิดว่าการทำให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง
3. ท่านคิดว่าการทำให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ควรมีการจัดสภาพแวดล้อม/รูปแบบ/กระบวนการ/วิธีการดำเนินการอย่างไร
4. ท่านคิดว่าการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์จะมีผลดีต่อหน่วยงานและชุมชนอย่างไรบ้าง
5. ท่านคิดว่าหน่วยงานใดบ้างที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และมีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง
6. ท่านคิดว่าการทำให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ควรจะต้องประกอบด้วยกิจกรรม/สื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้/วิธีการจัดการเรียนรู้อะไรบ้าง อย่างไร
7. ท่านคิดว่าการบริหารจัดการของวัดที่เหมาะสมเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร
8. ท่านคิดว่าในวัดควรมีจุดเด่นอะไรบ้างที่จะจัดนำเสนอในการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
9. ท่านคิดว่าการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์มีจะข้อจำกัดอะไรบ้าง
10. ท่านคิดว่าการติดตามประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ควรมีลักษณะอย่างไรบ้าง
11. ท่านคิดว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
12. ท่านคิดว่าการขับเคลื่อนหรือส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ควรมีปัจจัย/สิ่งสนับสนุน/เงื่อนไขอย่างไรบ้าง
13. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์อย่างไรบ้าง

ขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์เป็นอย่างสูง

นายสัญญาติ วัชรารักษ์

ผู้วิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้
เชิงสร้างสรรค์ (สำหรับเจ้าอาวาสหรือผู้แทน)

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับนี้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการให้ข้อมูลข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่างๆ ทั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่กรุณาสละเวลาเพื่อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ชื่อและนามสกุล อายุ.....ปี

ตำแหน่งงาน.....

ชื่อวัด

วุฒิทางการศึกษาสูงสุดและสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา

.....

.....

จำนวนพรรษาที่บวช.....พรรษา

ระยะเวลาการเป็นเจ้าอาวาสในวัดแห่งนี้ปี

วันที่สัมภาษณ์เดือน.....พ.ศ.

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา สภาพทั่วไปของวัด ศักยภาพด้านการจัดการ ท่องเที่ยวในปัจจุบัน

1. ประวัติความเป็นมาของวัด
2. สภาพทั่วไปของวัดในปัจจุบัน
3. ในปัจจุบันวัดของท่านมีการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไรบ้าง
4. ท่านคิดว่าวัดของท่านมีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร
5. ท่านคิดว่าในวัดของท่านมีอะไรบ้างที่มีคุณค่าและเป็นจุดเด่นที่จะสนับสนุนการจัดการ
ท่องเที่ยว
6. หากจะพัฒนาวัดของท่านเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน
หรือไม่ อย่างไร
7. ท่านคิดว่าวัดของท่าน มีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคอย่างไรบ้างในการจัดการ
ท่องเที่ยว
 - 1) จุดแข็ง.....
 - 2) จุดอ่อน.....
 - 3) โอกาส.....
 - 4) อุปสรรค.....

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของหน่วยงาน และแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

1. ท่านคิดว่าควรจะมีวิธีการจัดการอย่างไรที่จะสนับสนุนให้สิ่งที่มีคุณค่าและเป็นจุดเด่นของวัด
เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของผู้ที่มาเที่ยวชมวัด
2. ท่านคิดว่าวัดมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หรือไม่
อย่างไร
3. ท่านคิดว่าหากมีการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์จะมีผลดีต่อ
หน่วยงาน และชุมชนอย่างไรบ้าง
4. ท่านคิดว่าการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ควรมีแนวทางการ
ดำเนินการอย่างไรบ้าง
5. การที่วัดจะเป็นแหล่งท่องเที่ยว และทำให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นั้น ท่านเห็นด้วย
มากน้อยแค่ไหน
6. ท่านคิดว่าหน่วยงานใดบ้างที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้
เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

7. ท่านคิดว่าการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์จะมีข้อจำกัดอะไรบ้าง
8. ท่านคิดว่าการขับเคลื่อนหรือส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ควรมีปัจจัย/เงื่อนไขอย่างไรบ้าง
9. ท่านคิดว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
10. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์อย่างไรบ้าง

นมัสการด้วยความขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์เป็นอย่างสูง

นายสัญญาติ วัชรากิริรักษ์

ผู้วิจัย

นักท่องเที่ยวยุวชาวไทย

แบบสอบถามชุดที่

แบบสอบถาม

เรื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้
เชิงสร้างสรรค์ (สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย)

สถานที่เก็บข้อมูล วัดพระปฐมเจดีย์ วัดไร่แตงทอง (หลวงปู่หลิว) วัดศิระชะทอง (พระราหู)
 วัดสามงาม วัดลำพญา วัดไร่ขิง วัดสุวรรณาราม

คำชี้แจง

- แบบสอบถามฉบับนี้สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวในวัด
 - แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 6 ส่วน ประกอบด้วย
 - ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ข้อมูลเกี่ยวกับการมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน
 - ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
 - ความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้
 - ข้อเสนอแนะอื่นๆ
 - โปรดพิจารณาข้อความในแต่ละข้อคำถามและตอบให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริงเพื่อให้การวิจัยนี้มีผลสรุปที่น่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้ได้จริง ข้อมูลที่ได้มาจากแบบสอบถามจะเป็นความลับ และไม่มีผลกระทบต่อผู้หนึ่งผู้ใด ขอให้ท่านตอบอย่างอิสระตามความเป็นจริง
- ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากท่านในการให้ข้อมูล ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่างๆ และขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่กรุณาสละเวลาเพื่อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์เป็นอย่างสูง

นายสัญญาติ วัชรกริช

ผู้วิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

- ชาย หญิง

2. อายุ

- ต่ำกว่า 30 ปี 30 – 39 ปี 40 – 49 ปี
 50 – 59 ปี 60 - 69 ปี 70 ปีขึ้นไป

3. วุฒิการศึกษาสูงสุด

- ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 ประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3
 มัธยมศึกษาปีที่ 6/ปวช. อนุปริญญา/ปวส. ปริญญาตรี
 ปริญญาโท สูงกว่าปริญญาโท อื่นๆ โปรดระบุ

4. สถานภาพการสมรส

- โสด สมรส หม้าย/หย่าร้าง
 แยกกันอยู่

5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

- ต่ำกว่า 5,000 บาท 5,000 – 10,000 บาท 10,001 – 15,000 บาท
 15,001 – 20,000 บาท 20,001 – 25,000 บาท 25,001 – 30,000 บาท
 30,001 – 35,000 บาท 35,001 – 40,000 บาท 40,001 – 45,000 บาท
 45,001 – 50,000 บาท มากกว่า 50,000 บาทขึ้นไป

6. อาชีพ

- ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ว่างงาน นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา รับราชการ
 พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัท ธุรกิจส่วนตัว
 เกษตรกรรม ลูกจ้างรัฐ/เอกชน แม่บ้าน
 รับจ้างทั่วไป อื่นๆ (โปรดระบุ).....

7. ภูมิภาคกำเนิด

- ภาคเหนือ (โปรดระบุจังหวัด)
- ภาคกลาง (โปรดระบุจังหวัด)

- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) (โปรดระบุจังหวัด)
- ภาคตะวันออก (โปรดระบุจังหวัด)
- ภาคตะวันตก (โปรดระบุจังหวัด)
- ภาคใต้ (โปรดระบุจังหวัด)
- อาศัยอยู่ต่างประเทศ (โปรดระบุประเทศ)
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. ท่านเคยรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้มาก่อนหรือไม่
 - ไม่เคยรู้จักมาก่อน
 - รู้จักมาก่อน แต่ไม่เคยมาท่องเที่ยว (ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่มาเที่ยวชม)
 - รู้จักมาก่อน และเคยมาท่องเที่ยวแล้ว
 - อื่นๆ (โปรดระบุ).....
2. ท่านรู้จักแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้จากสื่อใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - แผ่นพับ/โบชัวร์ วิทยุ / โทรทัศน์ นิตยสาร/วารสาร
 - แผ่นป้ายโฆษณา หนังสือพิมพ์ คำบอกเล่าจากเพื่อน/คนรู้จัก
 - โซเชียลมีเดีย เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม งาน/นิทรรศการท่องเที่ยว
 - อื่นๆ (โปรดระบุ).....
3. วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมาท่องเที่ยวแห่งนี้ในครั้งนี้
 - เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ
 - เพื่อศึกษา/เรียนรู้ประวัติศาสตร์/โบราณคดี/วัฒนธรรม
 - เพื่อสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์
 - เพื่อศึกษา/เรียนรู้สถาปัตยกรรม
 - เพื่อทำกิจกรรมกับครอบครัว
 - เพื่อทัศนศึกษา/ดูงาน/หาข้อมูลในการเรียนหรือการทำงาน
 - เผยแพร่ให้ผู้อื่นมาเยี่ยมชม
 - ตั้งใจมาหาวัตถุมงคลไว้บูชา

- เพื่อเป็นแรงบัลดาลใจ
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
4. ท่านเดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ด้วยวิธีใด
- รถยนต์ส่วนตัว รถตู้โดยสาร รถเมล์/รถบัสประจำทาง
- รถจักรยานยนต์ส่วนตัว รถจักรยาน รถไฟ
- รถบัสของบริษัทนำเที่ยว อื่นๆ (โปรดระบุ).....
5. ท่านเดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้กับใคร
- คนเดียว ญาติ/คนในครอบครัว เพื่อน
- สถานศึกษา/หน่วยงาน บริษัทนำเที่ยว
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
6. จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวครั้งนี้
- คนเดียว 2 - 5 คน 6 - 10 คน
- 11 - 15 คน 16 - 20 คน มากกว่า 20 คนขึ้นไป
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
7. ช่วงเวลาที่ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวแห่งนี้
- วันจันทร์ - วันศุกร์ วันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ วันหยุดเทศกาล
- วันหยุดพักผ่อน (พักร้อน) อื่นๆ (โปรดระบุ).....
8. ระยะเวลาที่ท่านใช้ในการเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวในครั้งนี้
- ครึ่งชั่วโมง ประมาณ 1 ชั่วโมง ประมาณ 2 ชั่วโมง
- ประมาณ 3 ชั่วโมง มากกว่า 3 ชั่วโมงขึ้นไป
9. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ในครั้งนี้
- ไม่เกิน 100 บาท 100 - 500 บาท 501 - 1,000 บาท
- 1,001 - 2,000 บาท 2,001 - 3,000 บาท มากกว่า 3,000 บาทขึ้นไป
10. หลังจากที่ได้ท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้แล้วท่านรู้สึกอย่างไร
- เบื่อ/ไม่น่าสนใจ สนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความภูมิใจ
- ได้รับความรู้เพิ่มเติม อื่นๆ (โปรดระบุ).....
11. ถ้ามีโอกาสท่านจะกลับมาท่องเที่ยวสถานที่แห่งนี้อีกหรือไม่
- อยากกลับมาอีกครั้ง ไม่แน่ใจ ไม่อยากกลับมาอีก

12. ท่านคิดว่าวัดแห่งนี้ควรมีกิจกรรมอื่นๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากการเข้าชมสถานที่หรือไม่

ไม่ควรมีการจัดกิจกรรมใดๆ เพิ่มเติม

ควรมีการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดโดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

มากที่สุด	มีค่าคะแนนเท่ากับ	5	คะแนน
มาก	มีค่าคะแนนเท่ากับ	4	คะแนน
ปานกลาง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	3	คะแนน
น้อย	มีค่าคะแนนเท่ากับ	2	คะแนน
น้อยที่สุด	มีค่าคะแนนเท่ากับ	1	คะแนน

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว					
1. วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางธรรมชาติ เช่น มีความสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพทั้งต้นไม้และสัตว์					
2. วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เช่น มีเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วิถีชีวิต และวัฒนธรรมในอดีต					
3. วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางด้านจิตรกรรม เช่น ภาพวาด ลวดลาย และศิลปะเก่าแก่ต่างๆ					
4. วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางด้านประติมากรรม เช่น รูปปั้น งานแกะสลัก					
5. วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางด้านมณฑนศิลป์เช่น การ					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
ตกแต่งภายในอาคาร					
6. วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรม เช่น อาคาร การก่อสร้าง					
7. วัดแห่งนี้มีเรื่องราวที่น่าสนใจ เช่น ความศักดิ์สิทธิ์					
ด้านการจัดการและการดำเนินการ					
1. การติดต่อประสานงานเพื่อเข้าชมมีความสะดวกรวดเร็ว					
2. มีการจัดลำดับการเข้าชมสถานที่ต่างๆ อย่างเหมาะสม					
3. มีการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเข้าชมและการปฏิบัติที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว					
4. มีการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม					
5. มีระบบการรักษาความปลอดภัยให้แก่ นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมเช่น คนแก่/เด็ก/ คนพิการ เป็นต้น					
ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่					
1. มีเจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเอาใจใส่มีกิริยาสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส					
2. เจ้าหน้าที่แต่งกายสุภาพ สะอาด เรียบร้อยเหมาะสมกับงาน					
3. เจ้าหน้าที่ใช้ถ้อยคำสุภาพในการบรรยาย					
4. มีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้และดูแลเป็นผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีพูดได้หลายภาษา เช่น อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น ฯลฯ					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก					
1. มีลานจอดรถที่สะดวกมีพื้นที่ในการจอดรถเพียงพอ และมีความปลอดภัย					
2. มีการจัดถนน และทางเดินที่เหมาะสม					
3. มีทางลาดสำหรับรถเข็นผู้สูงอายุ/ผู้พิการ					
4. มีป้ายบอกทาง/สถานที่ต่างๆ อย่างชัดเจน					
5. มี/แผ่นพับ/หนังสืออธิบายความเป็นมา และ ความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวภายในแต่ละแห่ง มีเอกสารเป็นภาษาอื่นๆ เช่น อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น ฯลฯ					
6. มีมุมหนังสือ เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว มุมบริการอินเทอร์เน็ต Wi-Fi มี Headphone ฟังการบรรยายเป็นภาษาต่างๆ					
7. มีจุดนั่งพักผ่อนที่เพียงพอสำหรับบริการนักท่องเที่ยว					
8. มีห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอสำหรับบริการนักท่องเที่ยว มีห้องน้ำคนพิการ					
9. มีถังขยะที่เพียงพอไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว					
10. มีร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มอย่างเพียงพอ					
11. มีร้านจำหน่ายของที่ระลึกที่หลากหลาย และแสดงเอกลักษณ์ของสถานที่					
ด้านการจัดการสถานที่					
1. สถานที่มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีทัศนียภาพที่สวยงาม					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
2. การตกแต่งด้านภูมิสถาปัตยกรรมเหมาะสมและกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม					
3. สถานที่มีความร่มรื่น มีไม้ดอก ไม้ประดับที่สวยงาม และมีต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงา					
4. สถานที่มีอากาศบริสุทธิ์ ปราศจากมลภาวะและสิ่งรบกวน					
5. มีการดูแลรักษา และบูรณะสถานที่ต่างๆ อย่างเหมาะสม					
ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์					
1. มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ โดยประสานงานกับจังหวัด					
2. มีช่องทางในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น แผ่นพับ/โบชัวร์ โทรทัศน์ นิตยสาร/วารสาร/หนังสือพิมพ์ แผ่นป้าย โฆษณา คำบอกเล่าจากเพื่อน/คนรู้จัก โซเชียลมีเดีย เช่น (เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม) งานเทศกาล/นิทรรศการท่องเที่ยว/การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์					
3. มีการจัดทำเอกสาร/หนังสือ/แผ่นพับเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม					
4. มีการจัดนิทรรศการ อย่างสม่ำเสมอ					
ด้านกิจกรรมในวัด					
1. กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา / วันวิสาขบูชา/ วันอาสาฬหบูชา/วันเข้าพรรษา /วันออกพรรษา					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
2. กิจกรรมด้านการอนุรักษ์และการเผยแพร่ศาสนา และวัฒนธรรม เช่นดูแลอนุรักษ์และเผยแพร่พุทธศิลป์/จิตรกรรม/ประติมากรรม/ตลอดจนโบราณวัตถุที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา/จัดให้มีนิทรรศการขึ้นในวัด					
3. กิจกรรมวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์					
4. กิจกรรมการทำบุญประเพณีประจำปี เช่นทอดกฐินสามัคคี/ทอดผ้าป่าสามัคคี/ วันขึ้นปีใหม่ /ประเพณีลอยกระทง/ประเพณีสงกรานต์					
5. กิจกรรมด้านการให้บริการแก่ชุมชนเช่นการจัดให้มีธรรมศาลา/ เปิดบริการให้ประชาชนได้ฟังธรรม/ ปฏิบัติสมาธิวิปัสสนา ความรู้เกี่ยวกับแพทย์แผนไทยและยาสมุนไพร ฯลฯ					
6. การจัดกิจกรรมด้านการบำเพ็ญประโยชน์ ร่วมทำบุญ					
7. กิจกรรมเกี่ยวกับสถานศึกษา เช่น จัดนิทรรศการให้ความรู้ ประทศเรียงความ ตอบปัญหาธรรมะ บรรยายธรรม การฝึกทำสมาธิให้นักเรียน ฯลฯ					
ด้านการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์					
1. การจัดนิทรรศการที่มีความหลากหลาย และใช้การได้ตลอดเวลา					
2. การจัดมัลติมีเดีย เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับวัด					
3. การจัดทำสื่อภาพยนตร์ วิดีทัศน์ และมัลติมีเดีย เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของวัดโดยการ					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
บรรยายที่ใช้ภาษาต่างประเทศหลากหลาย					
4. การจัดทำแผนพับประชาสัมพันธ์ และการจัดทำแผนพับเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับวัดหลายภาษา					
5. การจัดกิจกรรมโดยการให้ผู้ที่เป็นคนเก่าแก่มาเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับวัด					

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวในวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดโดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

มากที่สุด	มีค่าคะแนนเท่ากับ	5	คะแนน
มาก	มีค่าคะแนนเท่ากับ	4	คะแนน
ปานกลาง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	3	คะแนน
น้อย	มีค่าคะแนนเท่ากับ	2	คะแนน
น้อยที่สุด	มีค่าคะแนนเท่ากับ	1	คะแนน

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
บทบาทของแหล่งเรียนรู้					
1. วัดสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาในด้านต่างๆ เช่น ศิล สมาธิ ปัญญา					
2. วัดเป็นแหล่งอบรมคุณธรรม ศีลธรรม ความกตัญญู สอนให้บุคคลที่เข้าไปเรียนรู้ในวัด รู้จักหน้าที่ของตนเอง					
3. วัดเป็นแหล่งเรียนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
และการดำเนินชีวิต					
4. วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านการแพทย์สมุนไพร และสุขภาพ					
5. วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น					
6. วัดเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม					
7. วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศิลปะ					
8. วัดเป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างพลเมืองของชาติ					
วิธีการจัดการเรียนรู้					
1. วัดสามารถเป็นสถานที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชน					
2. วัดควรมีการปรับปรุงสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ดี					
3. วัดควรมีการปรับปรุงเนื้อหาการเรียนรู้ให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้					
4. วัดควรมีห้องสมุดที่ทันสมัย มีหนังสือใหม่ให้ค้นคว้าหาความรู้เพียงพอ					
5. วัดควรจัดหาแหล่งความรู้จากที่ต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต ประชาชนชาวบ้าน					
6. วัดควรมีวัดเครือข่ายในการทำงาน เพื่อแลกเปลี่ยนวิทยากร และสื่อการเรียนรู้					
7. วัดควรมีการจัดนิทรรศการในเรื่องที่สำคัญ					
8. วัดควรใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีในการส่งเสริมการเรียนรู้เช่นระบบมัลติมีเดีย					
9. วัดควรเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์					

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน และเขียนข้อเสนอแนะลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

- ท่านคิดว่าวัดแห่งนี้สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ได้หรือไม่
 - ไม่ได้ เพราะ
 - ได้ เพราะ
- ท่านคิดว่าสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ธรรมชาติ	☐ โบราณคดี
☐ ประวัติศาสตร์	☐ โบราณสถาน
☐ ศิลปกรรม	☐ ขนบธรรมเนียม โบราณราชประเพณี และวัฒนธรรม
☐ การประกอบอาชีพ	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
- หากจะพัฒนาวัดแห่งนี้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ท่านคิดว่ามีวิธีการจัดการเรียนรู้อะไรเพิ่มเติมอีกบ้าง เพราะอะไร.....
- หากจะพัฒนาวัดแห่งนี้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ท่านคิดว่าจะต้องมีการปรับปรุงสถานที่แห่งนี้ในเรื่องใดบ้าง เพราะอะไร.....

ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

คำชี้แจง กรุณาเขียนข้อเสนอแนะลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

- ท่านมีความประทับใจอะไรบ้างเกี่ยวกับวัดแห่งนี้

.....

.....

.....
- ท่านต้องการให้มีการปรับปรุงวัดในเรื่องใดบ้างเพื่อสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

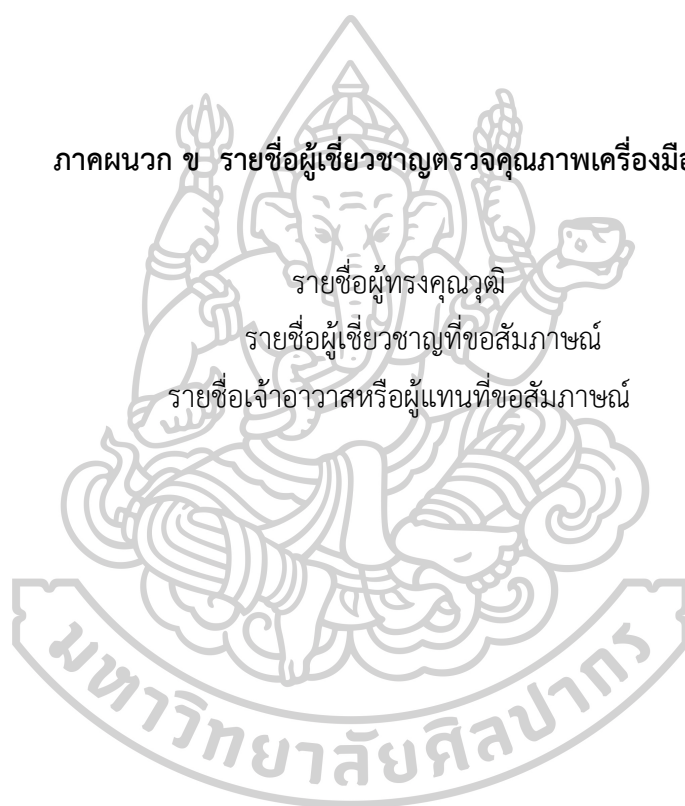
“ขอขอบคุณพระคุณทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม”

ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

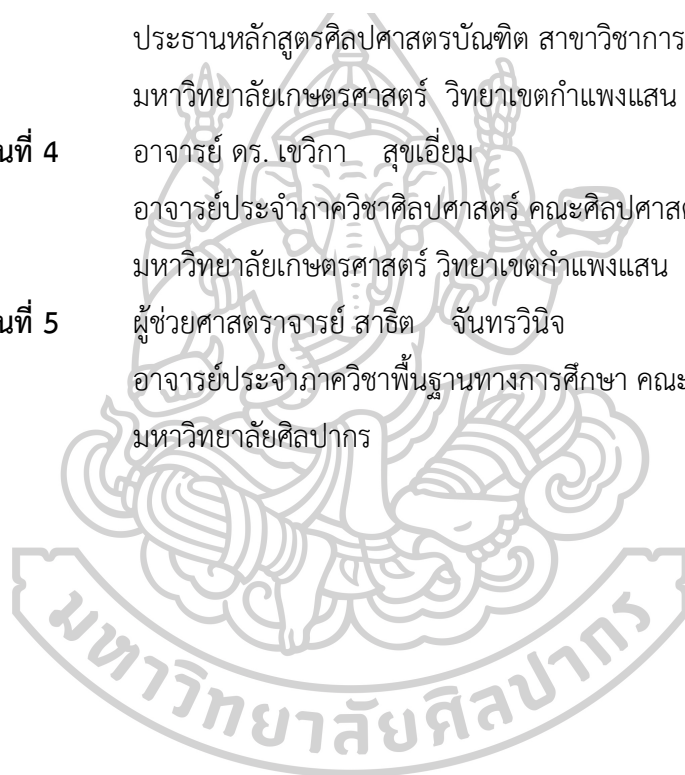
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ขอสัมภาษณ์

รายชื่อเจ้าอาวาสหรือผู้แทนที่ขอสัมภาษณ์

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

- ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1** ศาสตราจารย์ ดร.บุษบา กนกศิลปกรรม
 อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2** รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ. ดร.นพรุจ ศักดิ์ศิริ
 อาจารย์ประจำสาขาวิชา สังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
- ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3** อาจารย์ ดร. อีสระพงษ์ พลธานี
 ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยว
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
- ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4** อาจารย์ ดร. เขวิกา สุขเอี่ยม
 อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
- ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาธิต จันทรวินิจ
 อาจารย์ประจำภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศิลปากร

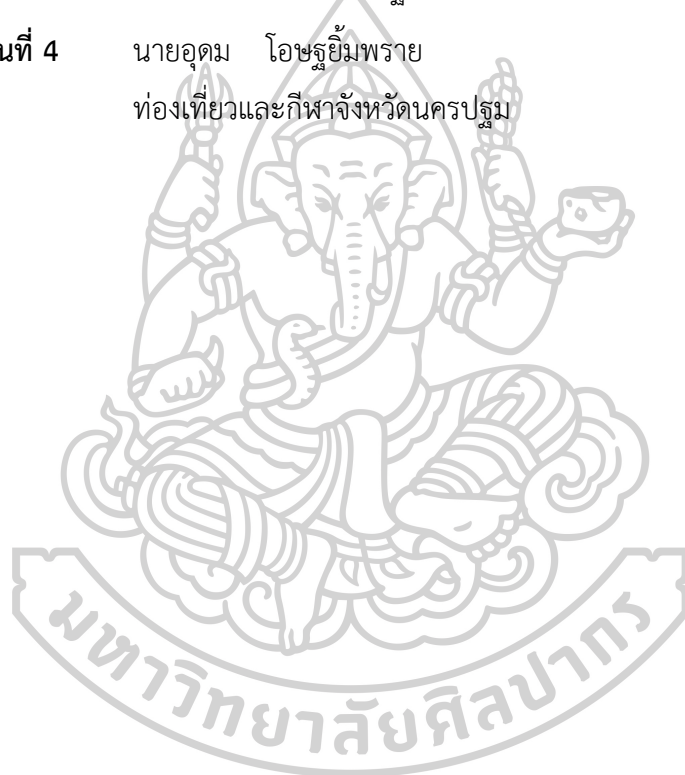
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1** รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ. ดร.นพรุจ ศักดิ์ศิริ
อาจารย์ประจำสาขาวิชา สังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2** รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ศิริสรรัหิรัญ
อาจารย์ประจำสาขาวิชานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ คณะ
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3** รองศาสตราจารย์ ดร. นรินทร์ สังข์รักษา
รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4** อาจารย์ ดร.เขวิกา สุขเอี่ยม
อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5** อาจารย์ ดร.พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ
อาจารย์ประจำภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ขอสัมภาษณ์

- ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1 พระมหา รองศาสตราจารย์ ดร.ไกรวรรณ ชินตติโย
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระงาม ต.พระปฐมเจดีย์ อ.เมือง จ.นครปฐม
- ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2 นางกัญฐณา หินเมืองเก่า
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม
- ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3 นางฐิติรัตน์ เค้าภูไทย
วัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม
- ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4 นายอุดม โอษฐ์ยิ้มพราย
ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครปฐม

รายชื่อเจ้าอาวาสหรือผู้แทนที่ขอสัมภาระณ

- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 พระเทพมหาเจติยาจารย์ (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ ป.ธ. 9) เจ้าคณะจังหวัด
นครปฐม ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 พระครูปฐมจินดากร (สายชล จิตตกาโร)
เจ้าอาวาสวัดไร่แตงทอง (หลวงปู่หลิว)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 พระมหากาเหว่า ชาตีสิริ (ป.ธ.3)
เจ้าอาวาสวัดศิระชะทอง (พระราหู)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 พระครูประยุตนาการ
เจ้าอาวาสวัดสามง่าม
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 พระอธิการชิต สุจิตโต
เจ้าอาวาสวัดลำพญา
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 พระราชวิริยาลังการ (แยม)
เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 พระปลัดศิลา ธรรมธีโร (ป.ธ.3)
เจ้าอาวาสวัดสุวรรณาราม

การตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง
(Index of Item Objective Congruence: IOC)
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง “ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิง
สร้างสรรค์”

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อที่	รายการ	ผลการ ตรวจสอบ					ผลรวม ของ คะแนน	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
1	ท่านเคยรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้มาก่อนหรือไม่	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
2	ท่านรู้จักแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้จากสื่อใดบ้าง	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
3	วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมาท่องเที่ยวแห่งนี้ของท่านในครั้งนี้	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
4	ท่านเดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ด้วยวิธีใด	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
5	ท่านเดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้กับใคร	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
6	จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทางมาสถานที่ท่องเที่ยวครั้งนี้	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
7	ช่วงเวลาที่ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวแห่งนี้	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
8	ระยะเวลาที่ท่านใช้ในการเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวในครั้งนี้						5	1.00	ผ่านเกณฑ์
9	ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ในครั้งนี้	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
10	หลังจากที่ท่านได้ท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้แล้วท่านรู้สึกอย่างไร	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
11	ถ้ามีโอกาสท่านจะกลับมาท่องเที่ยวสถานที่แห่งนี้อีกหรือไม่	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
12	ท่านคิดว่าสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ควรมี	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์

ข้อที่	รายการ	ผลการ ตรวจสอบ					ผลรวม ของ คะแนน	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
	กิจกรรมอื่นๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากการ เข้าชมสถานที่หรือไม่								

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน

ข้อที่	รายการ	ผลการ ตรวจสอบ					ผลรวม ของ คะแนน	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว									
1	วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางธรรมชาติ เช่น มี ความสมบูรณ์และความหลากหลายทาง ชีวภาพทั้งต้นไม้และสัตว์	1	1	1	0	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
2	วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เช่น มี เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วิถีชีวิต และวัฒนธรรมในอดีต	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
3	วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางด้านจิตรกรรม เช่น ภาพวาด และศิลปะเก่าแก่ต่างๆ	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
4	วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางด้านประติมากรรม เช่น รูปปั้น งานแกะสลัก	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
5	วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางด้านมณฑนศิลป์เช่น การตกแต่งภายในอาคาร	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
6	วัดแห่งนี้มีคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรม เช่น อาคาร การก่อสร้าง	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
7	วัดแห่งนี้มีเรื่องราวที่น่าสนใจ เช่น ความ ศักดิ์สิทธิ์	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
ด้านการจัดการและการดำเนินการ									
1	การติดต่อประสานงานเพื่อเข้าชมมีความ สะดวกรวดเร็ว	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์

ข้อที่	รายการ	ผลการ ตรวจสอบ					ผลรวม ของ คะแนน	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
2	มีการจัดลำดับการเข้าชมสถานที่ต่างๆ อย่างเหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
3	มีการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเข้าชมและ การปฏิบัติที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
4	มีการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว อย่างเหมาะสม	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
5	มีระบบการรักษาความปลอดภัยให้แก่ นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมเช่น คนแก่/ เด็ก/คนพิการ เป็นต้น	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่									
1	มีเจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเอาใจใส่มี กริยาสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
2	เจ้าหน้าที่แต่งกายสุภาพ สะอาด เรียบร้อย เหมาะสมกับงาน	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
3	เจ้าหน้าที่ใช้ถ้อยคำสุภาพในการบรรยาย	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
4	มีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้และดูแลเป็นผู้มีประสบ ประการณ์เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวได้ เป็นอย่างดี พูดได้หลายภาษา เช่น อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น ฯลฯ	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก									
1	มีลานจอดรถที่สะดวกมีพื้นที่ในการจอด รถเพียงพอ และมีความปลอดภัย	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
2	มีการจัดถนน และทางเดินที่เหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
3	มีทางลาดสำหรับรถเข็นผู้สูงอายุ/ผู้พิการ	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
4	มีป้ายบอกทาง/สถานที่ต่างๆ อย่างชัดเจน	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
5	มี/แผ่นพับ/หนังสืออธิบายความเป็นมา	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์

ข้อที่	รายการ	ผลการ ตรวจสอบ					ผลรวม ของ คะแนน	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
	และความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยว ภายในแต่ละแห่ง มีเอกสารเป็นภาษาอื่นๆ เช่น อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น								
6	มีมุมหนังสือ เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว มุม บริการอินเทอร์เน็ต Wi-Fi มี Headphone ฟังการบรรยายเป็นภาษา ต่างๆ	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
7	มีจุดนั่งพักผ่อนที่เพียงพอสำหรับบริการ นักท่องเที่ยว	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
8	มีห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอสำหรับ บริการนักท่องเที่ยว มีห้องน้ำคนพิการ	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
9	มีถังขยะที่เพียงพอไว้ให้บริการแก่ นักท่องเที่ยว	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
10	มีร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มอย่าง เพียงพอ	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
11	มีร้านจำหน่ายของที่ระลึกที่หลากหลาย และแสดงเอกลักษณ์ของสถานที่	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
ด้านการจัดการสถานที่									
1	สถานที่มีความสะอาดเป็นระเบียบ เรียบร้อย และมีทัศนียภาพที่สวยงาม	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
2	การตกแต่งด้านภูมิสถาปัตยกรรม เหมาะสมและกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
3	สถานที่มีความร่มรื่น มีไม้ดอก ไม้ประดับ ที่สวยงาม และมีต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงา	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
4	สถานที่มีอากาศบริสุทธิ์ ปราศจาก มลภาวะและสิ่งรบกวน	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์

ข้อที่	รายการ	ผลการ ตรวจสอบ					ผลรวม ของ คะแนน	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์									
1	มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่าง สม่ำเสมอ และต่อเนื่องโดยประสานงาน กับจังหวัด	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
2	มีช่องทางในการประชาสัมพันธ์แหล่ง ท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น แผ่นพับ/โบ ชัวร์ โทรทัศน์ นิตยสาร/วารสาร/ หนังสือพิมพ์ แผ่นป้ายโฆษณา คำบอกเล่า จากเพื่อน/คนรู้จัก โซเชียลมีเดีย เช่น (เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม) งาน เทศกาล/นิทรรศการท่องเที่ยว/การจัด กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
3	มีการจัดทำเอกสาร/หนังสือ/แผ่นพับ เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอย่าง เหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
4	มีการจัดนิทรรศการ อย่างสม่ำเสมอ	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
ด้านกิจกรรมในวัด									
1	กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา / วันวิสาขบูชา วัน อาสาฬหบูชา/วันเข้าพรรษา / วันออกพรรษา	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
2	กิจกรรมด้านการอนุรักษ์และการเผยแผ่ ศาสนาและวัฒนธรรม เช่น ดูแลอนุรักษ์ และเผยแพร่พุทธศิลป์/จิตรกรรม/ ประติมากรรม/ตลอดจนโบราณวัตถุที่ เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา/จัดให้มี	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์

ข้อที่	รายการ	ผลการ ตรวจสอบ					ผลรวม ของ คะแนน	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
	นิทรรศการขึ้นในวัด								
3	กิจกรรมวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
4	กิจกรรมการทำบุญประเพณีประจำปี เช่น ทอดกฐินสามัคคี/ทอดผ้าป่าสามัคคี/ วันขึ้นปีใหม่ /ประเพณีลอยกระทง/ประเพณีสงกรานต์	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
5	กิจกรรมด้านการให้บริการแก่ชุมชนเช่น การจัดให้มีธรรมศาลา/ เปิดบริการให้ประชาชนได้ฟังธรรม/ ปฏิบัติสมาธิ วิปัสสนา ความรู้เกี่ยวกับแพทย์แผนไทย และยาสมุนไพร ฯลฯ	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
6	การจัดกิจกรรมด้านการบำเพ็ญประโยชน์ร่วมทำบุญ	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
7	กิจกรรมเกี่ยวกับสถานศึกษา เช่น จัดนิทรรศการให้ความรู้ ประกวดเรียงความ ตอบปัญหาธรรมะ บรรยายธรรม การฝึกทำสมาธิให้นักเรียน ฯลฯ	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
ด้านการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์									
1	การจัดนิทรรศการที่มีความหลากหลาย และใช้การได้ตลอดเวลา	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
2	การจัดมัคคุเทศก์ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับวัด	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
3	การจัดทำสื่อภาพยนตร์ วีดิทัศน์ และมัลติมีเดีย เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของวัดโดยการบรรยายที่ใช้ภาษาต่างประเทศหลากหลาย	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์

ข้อที่	รายการ	ผลการ ตรวจสอบ					ผลรวม ของ คะแนน	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
4	การจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ และการจัดทำแผ่นพับเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับวัดหลายภาษา	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
5	การจัดกิจกรรมโดยการให้ผู้ที่เป็นคนเก่าแก่มาเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับวัด	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวในวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ข้อที่	รายการ	ผลการ ตรวจสอบ					ผลรวม ของ คะแนน	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
บทบาทของแหล่งเรียนรู้									
1	วัดสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาในด้านต่างๆ เช่น ศิล สมาธิ ปัญญา	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
2	วัดเป็นแหล่งอบรมคุณธรรม ศิลธรรม ความกตัญญู สอนให้บุคคลที่เข้าไปเรียนรู้ในวัด รู้จักหน้าที่ของตนเอง	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
3	วัดเป็นแหล่งเรียนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
4	วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านการแพทย์สมุนไพร และสุขภาพ	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
5	วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
6	วัดเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
7	วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศิลปะ	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์

ข้อที่	รายการ	ผลการ ตรวจสอบ					ผลรวม ของ คะแนน	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
8	วัดเป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างพลเมืองของชาติ	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
วิธีการจัดการเรียนรู้									
9	วัดสามารถเป็นสถานที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชน	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
10	วัดควรมีการปรับปรุงสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ดีขึ้น	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
11	วัดควรมีการปรับปรุงเนื้อหาการเรียนรู้ให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
12	วัดควรมีห้องสมุดที่ทันสมัย มีหนังสือใหม่ให้ค้นคว้าหาความรู้อย่างเพียงพอ	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
13	วัดควรจัดหาแหล่งความรู้จากที่ต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต ปรากฏข่าวบ้าน	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
14	วัดควรมีวัดเครือข่ายในการทำงาน เพื่อแลกเปลี่ยนวิทยากร และสื่อการเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
15	วัดควรมีการจัดนิทรรศการในเนื้อเรื่องที่สำคัญ ๆ	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
16	วัดควรใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีในการส่งเสริมการเรียนรู้เช่นระบบมัลติมีเดีย	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
17	วัดควรเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับ ชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้

		ผลการ	ผลรวม	ค่า	แปลผล
--	--	-------	-------	-----	-------

ข้อ ที่	รายการ	ตรวจสอบ					ของ คะแนน	IOC	
		1	2	3	4	5			
1	ท่านคิดว่าวัดแห่งนี้สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ได้หรือไม่	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
2	ท่านคิดว่าวัดแห่งนี้สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านใดบ้าง	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
3	หากจะพัฒนาวัดแห่งนี้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ท่านคิดว่ามีวิธีการจัดการเรียนรู้อะไรเพิ่มเติมอีกบ้าง เพราะอะไร..	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
4	หากจะพัฒนาวัดแห่งนี้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ท่านคิดว่าจะต้องมีการปรับปรุงสถานที่แห่งนี้ในเรื่องใดบ้าง เพราะอะไร.	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์

ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ข้อ ที่	รายการ	ผลการ ตรวจสอบ					ผลรวม ของ คะแนน	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
1	ท่านมีความประทับใจอะไรบ้างเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้.....	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
2	ท่านต้องการให้มีการปรับปรุงวัดในเรื่องใดบ้างเพื่อสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยว.....	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์

ภาคผนวก ง หนังสือขอเชิญเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

โทร.034-218790

ที่ ศษ 6806(นร) / 316

วันที่ 21 ธันวาคม 2559

เรื่อง **ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย**

เรียน ศาสตราจารย์ ดร.นุชบา กนกศิลปกรรม

ด้วย นายสัญญาติ วัชรภักดิ์ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 6806 (นส) / 314

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

21 ธันวาคม 2559

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.อิสระพงษ์ พลธานี

ด้วย นายสัญญาติ วัชรกริกษ์ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการ
จัดการท่องเที่ยวประเพณีวัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่าน ในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้
ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (นฐ)/318

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

21 ธันวาคม 2559

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.เขวิกา สุขเยี่ยม

ด้วย นายสัญญาติ วัชรภักดิ์ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการท่องเที่ยวประเภวัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806(งฐ)/๖๙๖๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

21 ธันวาคม 2559

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาทิต จันทรวินิจ

ด้วย นายสัตยาดี วัชรภักดิ์ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต
สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการ
จัดการท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้
ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (ทร) / ๗๙๖๖

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

21 ธันวาคม 2559

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน

ด้วย นายสัญญาติ วัชรารักษ์ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาตรี บัณฑิต
สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการ
จัดการท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้
ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ภาคผนวก จ. หนังสือขอสัมภาษณ์และขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

ที่ ศธ 6806 (นส) ๖๖๐๑

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

25 สิงหาคม 2560

เรื่อง **ขอสัมภาษณ์และขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล**

นมัสการ พระพรหมเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม ป.ธ.9 ศศ.บ.พธ.บ.พธ.ด.) จล.

ด้วย นายสัญญาติ วัชรภิกษุ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ " มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์ท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดให้สัมภาษณ์แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยชัช ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (หงษ์) / ๒๕๖๒

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

25 สิงหาคม 2560

เรื่อง ขอสัมภาษณ์และขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

นมัสการ พระครูปฐมจินดากร (สายชล จิตตกาโร)

ด้วย นายสัญญาติ วัชรกริกษ์ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ " มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์ท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดให้สัมภาษณ์แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (46 จ) / 6803

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

25 สิงหาคม 2560

เรื่อง ขอสัมภาษณ์และขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

นมัสการ พระมหากาฬวาชาดิสิริ

ด้วย นายสัญญาชาติ วัชรภักดิ์ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัด
การท่องเที่ยวประเพณี เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ " มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์ท่าน เพื่อประกอบ
การทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดให้สัมภาษณ์แก่นักศึกษา
ดังกล่าวด้วย

จึงนมัสการมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชยยศ ใจวิทย์ศิริธรรม)
รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (น.ร.)/6304

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

25 สิงหาคม 2560

เรื่อง ขอสัมภาษณ์และขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

นมัสการ พระครูประยุตนวการ

ด้วย นายสัญญาติ วัชรภริรักษ์ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัด
การท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ " มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์ท่าน เพื่อประกอบ
การทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดให้สัมภาษณ์แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงนมัสการมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)
รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
วิทยาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806(นพ)/6805

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสกลนคร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

25 สิงหาคม 2560

เรื่อง ขอสัมภาษณ์และขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

นมัสการ พระอธิการชิต สุจิตฺโต

ด้วย นายสัญญาติ วัชรภักดิ์ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสกลนคร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัด
การท่องเที่ยวประเพณี เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์" มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์ท่าน เพื่อประกอบ
การทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสกลนคร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดให้สัมภาษณ์แก่นักศึกษา
ดังกล่าวด้วย

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (พ.ร.) 6306

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

25 สิงหาคม 2560

เรื่อง ขอสัมภาระและขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

นมัสการ พระเทพศาสนากิบาล (แย้ม)

ด้วย นายสัญญา วัชรภักดิ์ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัด
การท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์" มีความประสงค์จะขอสัมภาระของท่าน เพื่อประกอบ
การทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดให้สัมภาระแก่นักศึกษา
ดังกล่าวด้วย

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (นพ)/6304

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสกลนคร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

25 สิงหาคม 2560

เรื่อง ขอสัมภาษณ์และขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

นมัสการ พระปลัดศิลา (ธรรมธิโร)

ด้วย นายสัญญาติ วัชรภักดิ์ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสกลนคร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัด
การท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ " มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์ท่าน เพื่อประกอบ
การทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสกลนคร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดให้สัมภาษณ์แก่นักศึกษา
ดังกล่าวด้วย

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชยยศ ไพทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (น.ส.)/6300

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

25 สิงหาคม 2560

เรื่อง ขอสัมภาษณ์

เรียน นางกัญญา หินเมืองเก่า

ด้วย นายสัตยาดี วัชรารักษ์ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการ
จัดการท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์" มีความประสงค์ จะขอสัมภาษณ์ ท่าน เพื่อ
ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดให้สัมภาษณ์แก่นัก
ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยชส ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (นฐ) / ๒๑๙๘

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

25 สิงหาคม 2560

เรื่อง ขอสัมภาษณ์

เรียน นางฐิติรัตน์ แก้วไทย

ด้วย นายสัญญาติ วัชรภักดิ์ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการ
จัดการท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ " มีความประสงค์ จะขอสัมภาษณ์ ท่าน เพื่อ
ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดให้สัมภาษณ์แก่นัก
ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (พ.ศ.) 6299

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

25 สิงหาคม 2560

เรื่อง ขอสัมภาษณ์

เรียน นายอุดม โอษฐ์มพราย

ด้วย นายสัญญาติ วัชรภักดิ์ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการ
จัดการท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ " มีความประสงค์ จะขอสัมภาษณ์ ท่าน เพื่อ
ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดให้สัมภาษณ์แก่นัก
ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806(พฐ)/ 6297

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

25 สิงหาคม 2560

เรื่อง ขอสัมภาษณ์

นมัสการ รองศาสตราจารย์ ดร. พระมหาไถรวรรณ ชินทคติโย

ด้วย นายสัญญาติ วัชรารักษ์ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการ
จัดการท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ " มีความประสงค์ จะขอสัมภาษณ์ ท่าน เพื่อ
ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดให้สัมภาษณ์แก่นัก
ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ภาคผนวก ฉ หนังสือขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายฯ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 ^{๒๖๙}/_{๓๖}

วันที่ 4 มกราคม 2562

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา

ด้วย นายสัญญาติ วัชรารักษ์ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักศึกษาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(อาจารย์ ดร.อริกมาส มากजूย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 1654/14

วันที่ 4 มกราคม 2562

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

เรียน อาจารย์ ดร.พิทักษ์ สุพรรณ โณภาพ

ด้วย นายสัญญาติ วัชรกริกษ์ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักศึกษาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(อาจารย์ ดร.อริกมาส มากजू)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 6806 (๒๕) / ๑๕
๘

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

4 มกราคม 2562

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ศิริธรรมิรัฐ

ด้วย นายสัญญาชาติ วัชรภักดิ์ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขอเชิญท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักศึกษาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อธกมาส มากจู้ย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (พท)/๑๖

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

4 มกราคม 2562

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

เรียน รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.นพรุจ สักดิ์ศิริ

ด้วย นายสัตยาดี วัชรภักดิ์ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาตรี บัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ
ประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักศึกษาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร. อธิมาศ มากฟู)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศบ 6806 (ชท) / ๑๗
๒

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

4 มกราคม 2562

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

เรียน อาจารย์ ดร.เขวิกา สุขเอี่ยม

ด้วย นายสัญญาติ วัชรภักดิ์ รหัสประจำตัว 56260911 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักศึกษาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อริกมาส มากจู้ย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายอดิเทพพงศ์ วัชรารักษ์
วัน เดือน ปี เกิด	7 กันยายน 2512
สถานที่เกิด	จังหวัดนครศรีธรรมราช
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2537 ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ) วิทยาลัยครูสวนสุนันทา
	พ.ศ. 2545 ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ) สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
	พ.ศ. 2553 ปริญญานิติศาสตรบัณฑิต (น.บ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
	พ.ศ. 2541 ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม) มหาวิทยาลัยศรีปทุม
	พ.ศ. 2561 ปริญญาคุุณบัณฑิต (ปร.ค) สาขาวิชาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	45 หมู่ 2 ตำบลไสหมาก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช รหัสไปรษณีย์ 80190

